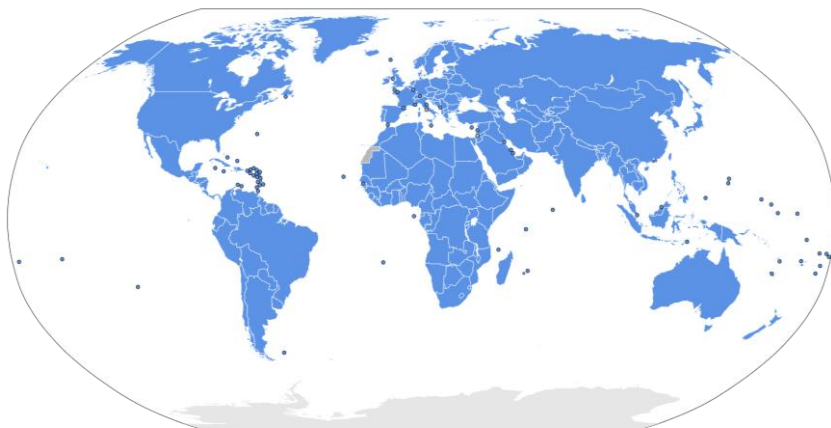

International Scientific-Practical Conference **SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS UNDER GLOBALIZATION**

June 26–28, 2016

Zhytomyr–Odessa–Ismail

ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. І. І. МЕЧНИКОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ім. ВАДИМА ГЕТЬМАНА
КЛАЙПЕДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛИТОВСЬКИЙ ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ
УНІВЕРСИТЕТ ім. АЛЕКСАНДРА СА СТУЛЬГІНСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТ ім. МИКОЛАСА РОМЕРІСА
ІНСТИТУТ СИСТЕМНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В АПК НААН БІЛОРУСІ
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СТІЙКИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції

26–28 червня 2016 р.

Житомир-Одеса-Ізмаїл
Видавництво «Рута»
2016

Scientific Committee

Chairman

Prof. J. Kichuk

State University of Humanities Ismail, Ukraine

Members

Prof. A. Baležentis	Mykolas Romeris University, Lithuania
Dr. A. Buluy	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. I. Grabar	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. I. Karakash	National University Odesa Law Academy, Ukraine
Prof. A. J. Kożuch	Military Academy of Land Forces in Wrocław, Poland
Prof. E. Kuchko	Belarusian State University, Belarus
Prof. I. Levickaja	Belarusian State University, Belarus
Prof. A. Miceikienė	Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
Prof. V. Moroz	National Institute of Economic Research, Moldova
Prof. V. Nayda	Odessa State Agrarian University, Ukraine
Prof. V. Nitsenko	Odesa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
Dr. M. Plotnikova	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. G. Radzevičius	European Regional Policy Institute, Lithuania
Prof. J. Ramanauskas	Klaipėda University, Lithuania; Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. O. Skydan	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Dr. V. Skulskis	Lithuanian Institute of Agrarian Economics, Lithuania
Prof. R. Stašys	Klaipėda University, Lithuania
Prof. A. Shpak	Institute of System Research in Agroindustrial Complex of NAAS of Belarus, Belarus
Dr. J. Žukovskis	Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
Prof. O. Yatsenko	SHEI Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Ukraine

Organising Committee

Chairman

Prof. J. Kichuk

State University of Humanities Ismail, Ukraine

Members

Dr. A. Buluy	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. I. Grabar	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. V. Nitsenko	Odesa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
Dr. M. Plotnikova	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. J. Ramanauskas	Klaipėda University, Lithuania
Prof. O. Skydan	Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Prof. O. Yatsenko	SHEI Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Ukraine

Reviewers

BALEŽENTIS T. Dr. Lithuanian Institute of Agrarian Economics;
DAINEKO L. Prof. habil. dr. Ukrainian Institute for Economics and Forecasting;
DANILKO V. Prof. habil. dr. Zhytomyr State Technological University;
KHODAKOVSKY E. Prof. habil. dr. Zhytomyr National Agroecological University;
PAPLUGA D. Prof. dr. Latvia University of Agriculture;
RADZEVIČIUS G. Assoc. prof. dr. European Regional Policy Institute;
RAMANAUSKAS J. Prof. habil. dr. Klaipėda University;
SKULSKIS V. Dr. Lithuanian Institute of Agrarian Economics;
STAŠYS R. Prof. dr. Klaipėda University;
STRIKIS V. Prof. dr. Latvia University of Agriculture;
VVEINHARDT J. Assoc. prof. dr. Vytautas Magnus University;
ZINCHUK T. Prof. habil. dr. Zhytomyr National Agroecological University;
ŽUKOVSKIS J. Assoc. prof. dr. Aleksandras Stulginskis University.

ISBN 978-617-581-277-8

Науковий комітет

<i>Голова</i>	
Проф. Я. Кичук	Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна
<i>Члени</i>	
Проф. А. Балежентис	Університет ім. Миколаса Ромериса, Литва
Доцент О. Булуй	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Проф. І. Грабар	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Проф. І. Каракаш	Національний університет «Одеська юридична академія», Україна
Доктор А. Я. Кожух	Військова Академія Сухопутних військ у Вроцлаві, Польща
Проф. О. Кучко	Білоруський державний університет, Білорусь
Доктор І. Левицька	Білоруський державний університет, Білорусь
Проф. А. Мицейклене	Університет ім. Александраса Стульгинскиса, Литва
Проф. В. Мороз	Національний інститут економічних досліджень, Молдова
Проф. В. О. Найда	Одеський державний аграрний університет, Україна
Проф. В. Ніценко	Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
Доцент М. Плотнікова	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Доктор Г. Радзявічюс	Європейський інститут регіональної політики, Литва
Проф. Ю. Раманаускас	Клайпедський університет, Литва; Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Проф. О. Скидан	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Доктор В. Скульскис	Литовський інститут аграрної економіки, Литва
Проф. Р. Сташис	Клайпедський університет, Литва
Проф. А. Шпак	Інститут системних досліджень в АПК НААН Білорусі, Білорусь
Доктор Я. Жуковскис	Університет ім. Александраса Стульгинскиса, Литва
Проф. О. Яценко	ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», Україна

Організаційний комітет

<i>Голова</i>	
Проф. Я. Кичук	Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна
<i>Члени</i>	
Доцент О. Булуй	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Проф. І. Грабар	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Проф. В. Ніценко	Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
Доцент М. Плотнікова	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Проф. Ю. Раманаускас	Клайпедський університет, Литва
Доктор О. Скидан	Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна
Проф. О. Яценко	ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», Україна

Рецензенти

БАЛЕЖЕНТИС Т., доктор, Литовський Інститут аграрної економіки;
ВВЕІНХАРДТ Й., доктор, доцент, Університет Вітовта Великого;
ДАЙНЕКО Л., доктор, професор, Український інститут економіки та прогнозування;
ДАНИЛКО В., доктор, професор, Житомирський державний технологічний університет;
ЗІНЧУК Т., доктор, професор, Житомирський національний агроєкологічний університет;
ПАПЛУГА Д., доктор, професор, Латвійський сільськогосподарський університет;
РАДЗЯВІЧЮС Г., доктор, доцент, Європейський Інститут регіональної політики;
РАМАНАУСКАС Ю., хабілітований доктор, професор, Клайпедський університет;
СКУЛЬСКІС В., доктор Литовський інститут аграрної економіки;
СТАШИС Р., доктор, професор, Клайпедський університет;
СТРІКІС В., доктор, професор, Латвійський сільськогосподарський університет;
ЖУКОВСКИС Я., доктор, доцент, Університет ім. А. Стульгинскиса;
ХОДАКІВСЬКИЙ Є., доктор, професор, Житомирський національний агроєкологічний університет.

До збірника ввійшли матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Стійкий розвиток регіонів в умовах глобалізації», присвячених розв'язанню актуальних проблем регіонального розвитку та формуванню пропозицій щодо самозабезпеченості, підвищення стійкості місцевих громад до зовнішніх чинників.

Для науковців, керівників та спеціалістів аграрного сектора, працівників державного управління, освіти та місцевого самоврядування, усіх, хто цікавиться проблемами розвитку сільських територій, особистості, суспільства та екологічного господарювання.

Збірник виготовлено з оригіналів доповідей авторів. Відповідальність за точність викладених у збірнику матеріалів несуть автори.

Роздруковано з оригіналу-макета замовника.

УДК 338.43.01 (477): 504
ББК 65.6: 28.081
С80

Стійкий розвиток регіонів в умовах глобалізації. Матеріали Міжнар. наук. – практ. конф. (26–29 червня 2016 р.). – Житомир: Вид-во «Рута», 2016. – 260 с.

ISBN 978-617-581-277-8

CONTENTS / ЗМІСТ

Adamoniene R., Astromskiene A. RELEVANCE STUDY OF ENTREPRENEURSHIP AND SOCIAL RESPONSIBILITY <i>Адамонієне Р., Астромскієне А. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ</i>	17
Baležentis A. AN URBANISTIC APPROACH TO RURAL DEVELOPMENT <i>Балежентіс А. УРБАНИСТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К СЕЛЬСКОМУ РАЗВИТИЮ</i>	20
Baležentis T. DYNAMIC EFFICIENCY IN LITHUANIAN CEREAL FARMS <i>Балежентіс Т. ДИНАМІКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛИТОВСЬКИХ ЗЕРНОВИХ ГОСПОДАРСТВ</i>	22
Bodnar V. NARROW SPECIALIZATION AS A METHOD OF INCREASING GAIN OF UKRAINIAN ENTERPRISES OF FREE TRADE WITH THE EU <i>Боднар В. ВУЗЬКА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗБІЛЬШЕННЯ ВИГОДИ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІД ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄС</i>	23
Buslayeva G. THE ANALYSIS OF RECREATIONAL ENTERPRISES' INCOME AND EXPENSES OF SELECTED REGIONS OF ODESSA REGION <i>Буслаєва Г. АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	26
Chaika T. FEATURES OF THE USE OF BIOLOGICAL AGENTS IN NATURAL FARMING <i>Чайка Т. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ У ПРИРОДНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ</i>	30
Derevyanchuk B., Nakonechnaya E. DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY IN AGRICULTURE OF UKRAINE <i>Дерев'яничук Б., Наконечна К. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ</i>	34

Dovgan I. THE MECHANISM OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND RURAL TERRITORIES DEVELOPMENT OF UKRAINE	37
<i>Довгань І. МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА І СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ</i>	
Efremov A. IMPROVEMENT OF MANAGEMENT MODELS IMPORT OF AGRICULTURAL MACHINERY AT THE MICROLEVEL	40
<i>Ефремов А. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ИМПОРТОМ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ТЕХНИКИ НА МИКРОУРОВНЕ</i>	
Efimova E., Kuznetsova N., Protasov A. ECONOMIC GROWTH AND INFLATION DYNAMICS IN THE EU DIFFERENT-SCALED AND DIFFERENT-LEVELLED ECONOMIES IN THE HISTORICAL CONTEXT	42
<i>Єфімова О., Кузнєцова Н., Протасов О. ДИНАМІКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ І ІНФЛЯЦІЇ В РІЗНОМАСШТАБНИХ І РІЗНОРІВНЕВИХ ЕКОНОМІКАХ ЄС В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ</i>	
Fedotova T., Music D. PROFESSIONAL GENDER DISCRIMINATION IN UKRAINE	44
<i>Федотова Т., Масич Д. ПРОФЕСІЙНА СТАТЕВА ДИСКРИМІНАЦІЯ В УКРАЇНІ</i>	
Finencko A., Finencko V. THE WAYS OF IMPROVING THE NATIONAL SYSTEM OF VOCATIONAL TRAINING IN A GLOBAL ECONOMY	48
<i>Фіненко О., Фіненко В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ</i>	
Frunza S. STATE REGULATION OF AGRICULTURE DEVELOPMENT IN UKRAINE	52
<i>Фрунза С. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ</i>	
Giedraitis A. CONFLICT REASONS: EXAMPLE OF PRODUCTION LOGISTICS	55
<i>Гієдрайтис А. ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ: НА ПРИКЛАДІ ВИРОБНИЧОЇ ЛОГІСТИКИ</i>	

Gillorme T. ASPECTS OF ENERGY CONSERVATION AT ENTERPRISES BASED ON ALTERNATIVE ENERGY SOURCES	57
<i>Гільорме Т. АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ</i>	
Grabar I. ORGANIZATION OF PRODUCTION ACTIVITIES IN THE FAMILY ESTATE	61
<i>Грабар І. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОДОВІЙ САДИБІ</i>	
Karčiauskas A. HISTORICAL AND CULTURAL GENESIS OF INNOVATION DEVELOPMENT	68
<i>Карчаускас А. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ГЕНЕЗИС ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ</i>	
Kavaliauskienė Ž., Lengvenienė N. STATUTORY ORGANIZATION'S STAFF ADAPTATION AND SOCIALIZATION	77
<i>Кавалюскієне Ж., Ленгвінієне Н. АДАПТАЦІЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЯ СПІВРОБІТНИКІВ СТАТУТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ</i>	
Klimas E. BUSINESS NETWORKING STRATEGY FOR MANAGERS	80
<i>Климас Э. СТРАТЕГИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СВЯЗЕЙ БИЗНЕСМЕНОВ</i>	
Krivenko N. AGRARIAN ECONOMY IN A GLOBALIZED WORLD	81
<i>Кривенко Н. АГРАРНА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ</i>	
Kusyk N., Bagdikian S. THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN ODESSA REGION: THE NEED TO ENSURE QUALITY OF SERVICES	85
<i>Кусик Н., Багдік'ян С. РОЗВИТОК ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ</i>	
Liba N. ANALYSIS OF THEORIES OF REGIONAL DEVELOPMENT	88
<i>Ліба Н. АНАЛІЗ ТЕОРІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ</i>	
Maksimenko D. THE STRATEGY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION	90
<i>Максименко Д. СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ</i>	

Melikhova A. PROBLEMS OF OCCUPATION AND YOUTH EMPLOYMENT IN THE EUROPEAN UNION (ON THE EXAMPLE OF ESTONIA)	92
<i>Мелихова А. ПРОБЛЕМЫ ЗАНЯТОСТИ И ТРУДОУСТРОЙСТВА МОЛОДЁЖИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ (НА ПРИМЕРЕ ЭСТОНИИ)</i>	
Mentey O., Penyak J. THE ROLE OF COOPERATION IN THE PRESERVATION OF A VILLAGE	96
<i>Ментей О., Пеняк Ю. РОЛЬ КООПЕРАЦІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ СЕЛА</i>	
Miceikienė A., Besusparienė E. TAX OPTIMIZATION STRATEGY AND METHODS IN BUSINES ENTERPRISES	99
<i>Мицейкиене А., Бесуспариене Е. СТРАТЕГІЯ І МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЯХ</i>	
Nechiporuk A., Naumenko M. METHODOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL BASIS OF RESOURCES RATIONING IN THE PRODUCTION AGRICULTURAL COOPERATIVES	101
<i>Нечипорук А., Науменко М. МЕТОДОЛОГІЧНІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ НОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ У ВИРОБНИЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ</i>	
Nitsenko V., Havrysh V. INTERNATIONAL EXPERIENCE OF ALTERNATIVE MOTOR FUELS APPLICATION FOR GROUND TRASPORTATION	105
<i>Ніценко В., Гавриш В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МОТОРНИХ ПАЛИВ НАЗЕМНИМИ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ</i>	
Okhrimenko I. AGRICULTURAL MARKET AS A CATEGORY OF SOCIAL DEVELOPMENT	108
<i>Охріменко І. АГРАРНИЙ РИНОК ЯК КАТЕГОРІЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ</i>	
Panych S. PROBLEMS OF THE FORMATION OF ALLOWANCE OF DOUBTFUL ACCOUNTS RECEIVABLE	112
<i>Панич С. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ</i>	

<i>Parfentjeva O.</i> DISCRIMINANT ANALYSIS AS A TOOL FOR DETERMINING THE LEVEL OF POTENTIAL OF THE MOTOR TRANSPORTATION ENTERPRISE POTENTIAL	117
<i>Парфентьєва О.</i> ДИСКРИМІНАНТНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	
<i>Pavlov K.</i> INVESTMENTS AND INNOVATIONS OF INTENSIVE AND EXTENSIVE TYPE	119
<i>Павлов К.</i> ІНВЕСТИЦІЙ І ІННОВАЦІЙ ІНТЕНСИВНОГО І ЕКСТЕНСИВНОГО ТИПА	
<i>Petrashko L.</i> TREND OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: LEADERSHIP BUSINESS SCHOOLS OF THE NEXT GENERATION	125
<i>Петрашко Л.</i> ТЕНДЕНЦІЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ: БІЗНЕС-ШКОЛИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ	
<i>Pilelienė L., Grigaliūnaitė. V.</i> ELABORATION OF THE MODEL FOR THE ASSESSMENT OF CONSUMER REACTIONS TO IN-STORE STIMULI	131
<i>Пілеляйне Л., Грігаліюнайте В.</i> РОЗРОБКА МОДЕЛІ ДЛЯ ОЦІНКИ РЕАКЦІЇ СПОЖИВАЧІВ	
<i>Plotnikova M., Buluy O.</i> STRATEGIC DIRECTIONS FOR REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION OF POWER	134
<i>Плотникова М., Булуй А.</i> СТРАТЕГІЧЕСЬКІ НАПРАВЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАСТНИХ ПОЛНОМОЧІЙ	
<i>Poberezhets O., Demyrova S.</i> COMPATITIVE ADVANTAGES OF ENTERPRISES IN MODERN MARKET CONDITIONS	139
<i>Побережець О., Демірова С.</i> КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ	
<i>Poberezhets O., Kazinova N.</i> FEATURES PLANNING INVESTMENT IN MANUFACTURING ENTERPRISES	143
<i>Побережець О., Казінова Н.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	

Pristrom M. VENTURE CAPITAL ACTIVITY AS A FACTOR OF INNOVATIVE COMPONENT IN BELARUS AND FOREIGN COUNTRIES	148
<i>Прыстром М. ВЕНЧУРНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ФАКТОР ИННОВАЦИОННОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ В БЕЛАРУСИ И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ</i>	
Radzevičius G., Stašys R. COOPERATIVE (INTER-FARM) USING OF TECHNIQUE	154
<i>Радзявичюс Г., Сташис Р. КООПЕРИРОВАННОЕ (МЕЖХОЗЯЙСТВЕННОЕ) ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНИКИ</i>	
Rakšlys R., Greblikaitė J. EVALUATION OF THE PLANT GROWING BUSINESS IN LITHUANIA	157
<i>Ракитис Р., Греблікайте Й. ОЦІНКА БІЗНЕСУ З ВИРОЩУВАННЯ РОСЛИН У ЛИТВІ</i>	
Ramanauskas K. THE IMPACT OF THE MANAGER'S EMOTIONAL INTELLIGENCE ON ORGANISATIONAL PERFORMANCE	159
<i>Раманаускас К. ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МЕНЕДЖЕРА НА РОБОТУ ОРГАНІЗАЦІЇ</i>	
Raxmatov Sh., Abdullayev J. ECONOMIC GROWTH OF DIVERSIFIED FARMS IN BUKHARA CITY, UZBEKISTAN	162
<i>Раксमतов Ш., Абдуллаєв Ж. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВОГО ГОСПОДАРСТВА В МІСТІ БУХАРА, УЗБЕКІСТАН</i>	
Rukuižienė R. CONSTRAINTS OF ENTREPRENEURSHIP AND SOCIAL CAPITAL DEVELOPMENT FOR EU LOCAL ECONOMY	165
<i>Рукуйжєне Р. ОБМЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ МІСЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ ЄС</i>	
Rukuižienė R., Bocharov V. MONITORING INDICATORS TO MEASURE THE LEVEL OF WORK MOTIVATION IN INDUSTRIAL AND NON-INDUSTRIAL ORGANIZATIONS	167
<i>Рукуйжєне Р., Бочаров В. КОНТРОЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДЛЯ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ТРУДОВОЇ МОТИВАЦІЇ У ПРОМИСЛОВИХ ТА НЕПРОМИСЛОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ</i>	

Savitsky A. DEVELOPMENT OF A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE OF MONITORING QUALITY IMPLEMENTATION OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES IN COMPETITIVE ENVIRONMENT PRODUCTION	170
<i>Савіцький А. ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЗА УМОВ КОНКУРЕНЦІЇ</i>	
Serva E. EFFECTS OF RUSSIAN FEDERATION EMBARGO ON EXPORT PERFORMANCE OF LITHUANIA AGRI-FOOD PRODUCTS	172
<i>Серва Е. ВЛИЯНИЕ ЭМБАРГО РОССИИ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ЭКСПОРТА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ И ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ ЛИТВЫ</i>	
Shchetinina I. AN EFFECTIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION – A FACTOR OF SUSTAINABLE REGIONS DEVELOPMENT	174
<i>Щетинина И. ЭФФЕКТИВНОЕ РАЗВИТИЕ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА – ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ</i>	
Shepelyuk V. CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF ENTERPRISES AS THE FOUNDATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE	178
<i>Шепелюк В. КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ</i>	
Shpak O., Skoropanova L. THE DEVELOPMENT OF ORGANIC AGRICULTURE IN THE REPUBLIC OF BELARUS	181
<i>Шпак А., Скоропанова Л. РАЗВИТИЕ ОРГАНИЧЕСКОГО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ</i>	
Skipnichenko V., Petrenko T. PROSPECTS OF BIOFUEL USING IN UKRAINE	185
<i>Скрипниченко В., Петренко Т. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БІОПАЛИВА В УКРАЇНІ</i>	
Sokalsky S., Khodakovsky E., Plotnikova M. Q-MANAGEMENT IN THE SYSTEM OF LOCAL SELF-GOVERNMENT	188
<i>Сокальський С., Ходаківський Є., Плотнікова М. Q-МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</i>	

Sokolova A. THE ROLE OF AGRICULTURAL SERVICE COOPERATIVES IN THE AGRICULTURAL DEVELOPMENT OF THE REGION	194
<i>Соколова А. РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ У СІЛЬСЬКОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ</i>	
Stasys R., Ramanauskas J. STUDY PROGRAM «INNOVATION MANAGEMENT AND TECHNOLOGIES»	199
<i>Сташис Р., Раманаускас Ю. УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА «ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ И ТЕХНОЛОГИИ»</i>	
Stretovych A., Dobrivska J. STATE REGULATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY	202
<i>Стретович О., Добрівська Ю. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ</i>	
Stretovich O., Gritsic C. INNOVATIVE ACTIVITY AS A FACTOR OF INCREASE EFFICIENCY OF BUSINESS	205
<i>Стретович О., Гріцик К. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА</i>	
Tju L., Shavsha N. AN INFLUENCE OF A MIXED AGRICULTURAL ECONOMY ON THE INVESTMENT PROCESS IN AGRICULTURE	208
<i>Тю Л., Шавша Н. ВЛИЯНИЕ МНОГОУКЛАДНОЙ АГРАРНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПРОЦЕСС В АПК</i>	
Tsvigun I. TRENDS OF DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN UKRAINE	213
<i>Цвігун І. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ</i>	
Verbitskaya G. MARKETING INNOVATION AS A WAY OF ADAPTEC ENTERPRISES TO THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS	215
<i>Вербицька Г. МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ ЯК СПОСІБ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ</i>	

Virketis G. EMERGENCY MEDICAL CARE MANAGEMENT: NURSES ROLE IN PATIENT SELECTION	219
<i>Віркетіс Г. УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ ДОПОМОГОЮ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: РОЛЬ МЕДСЕСТРИ У ВИБОРІ ПАЦІЄНТА</i>	
Vitvitskaya O., Kuryatnik A. INNOVATION STRATEGY OF ENTERPRISE DEVELOPMENT	222
<i>Витвицька О., Курятник А. ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА</i>	
Voronkova A., Miranovich O. THE ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF THE OIL COMPLEX AND THE MAIN WAYS OF DEVELOPMENT	225
<i>Воронкова А., Міранович О. АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ НЕФТЯНОГО КОМПЛЕКСА И ПОИСК ОСНОВНЫХ ПУТЕЙ РАЗВИТИЯ</i>	
Vveinhardt J. NEPOTISM AS COUNTERPRODUCTIVE SOCIAL NETWORKING: THE MAIN PRINCIPLES OF TRANSPARENT ADMINISTRATION IN THE PUBLIC ORGANIZATIONS OF THE SOCIAL FIELD	227
<i>Ввейнхардт Й. КУМІВСТВО ЯК КОНТРПРОДУКТИВНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРОЗОРОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ</i>	
Vveinhardt J., Gulbovaite E. THE IMPACT OF EMPLOYEES' SOCIO-DEMOGRAPHIC DIVERSITY AND TYPE OF ORGANIZATION ON PERCEPTION OF VALUES	230
<i>Ввейнхардт Й., Гулбовайте Е. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО- ДЕМОГРАФІЧНИХ ВІДМІННОСТЕЙ І ТИПУ ОРГАНІЗАЦІЇ НА СПРИЙНЯТТЯ ЦІННОСТІ ПРАЦІВНИКАМИ</i>	
Yatsenko O., Zavadzka Y. ENVIRONMENTAL TRADE POLICY IN TERMS OF GLOBALIZATION	233
<i>Яценко О., Завадська Ю. ПРИРОДНИЧА ТОРГОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ</i>	
Yevtushenko V. REGIONAL DEVELOPMENT IN UKRAINE	235
<i>Євтушенко В. РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ</i>	

Zaleckiene J. FARM DIVERSIFICATION DECISION MAKING: CASE OF LITHUANIA	238
<i>Залецькіє Ю. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ГОСПОДАРСЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ХАРАКТЕР ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ ЛИТВИ</i>	
Zayukov I. SUBSIDIARITY IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT AS A FACTOR OF SOCIAL DEVELOPMENT	241
<i>Заюков І. СУБСИДІАРНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ</i>	
Zeribor L., Ratoshnyuk T. SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS OF ZHYTOMYR REGION	244
<i>Жерибор Л., Ратошнюк Т. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЖИТОМИРЩИНИ</i>	
Zukovskis J., Ramanauskas J. PRODUCERS ORGANISATIONS – FACTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS	249
<i>Жуковскис Я., Раманаускас Ю. ОРГАНІЗАЦІИ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ – ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ</i>	
Župerkienė E., Župerka A., Merkevičienė E. INNOVATION APPLICATION TO THE AGRICULTURAL INDUSTRY: CASE OF LITHUANIA	251
<i>Жуперкене Е., Жуперка А., Меркевічене Е. ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ: ПРИКЛАД ЛИТВИ</i>	
INDEX OF AUTHORS	255
ПОКАЖЧИК АВТОРІВ	257

RELEVANCE STUDY OF ENTREPRENEURSHIP AND SOCIAL RESPONSIBILITY

Ruta Adamoniene,
Mykolas Romeris University, Lithuania
Adele Astromskiene,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail astromskiene55@gmail.com

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Рута Адамонієне,
Університет ім. Миколая Ромериса, Литва
Аделе Астромскієне,
Університет ім. Александра Стульгінскіса, Литва
E-mail astromskiene55@gmail.com

In a small business, employee's personal initiative and responsibility are important for the outcomes of an enterprise. This gives a rise to a problem for scientists and business consultants to solve. The aim of the study is to formulate criteria for selecting entrepreneurship development methodologies after revealing assumptions of entrepreneurship development. A description of entrepreneurship provided in the European Parliament and Board's recommendations on common long-life learning abilities – an entrepreneurial attitude is characterized by an initiative, proactivity, independence and innovation in personal and social life, as much as at work – has been chosen as a context for the study. The need of an entrepreneurship development was analyzed while performing a survey on a range of age groups of Lithuanian residents in 2011–2014, 472 respondents took part in this study. The criteria for selecting entrepreneurship development methodology have been formulated based on the research results.

Logical provisions and methodology of the study. A description of entrepreneurship provided in the European Parliament and Board's recommendations on common long-life learning abilities – an entrepreneurial attitude is characterized by an initiative, proactivity, independence and innovation in personal and social life, as much as at work – has been chosen as a context for the study. In this document, entrepreneurship is compared to initiative «Sense of initiative and entrepreneurship refers to an individual's ability to turn ideas into action. It includes creativity, innovation and risk-taking, as well as the

ability to plan and manage projects in order to achieve objectives. This supports individuals, not only in their everyday lives at home and in society, but also in the workplace in being aware of the context of their work and being able to seize opportunities, and is a foundation for more specific skills and knowledge needed by those establishing or contributing to social or commercial activity» (2006/962/EB). Respondents that are residing and working outside of the cities of Lithuania were chosen as the target audience. Questionnaires with questions of closed type and Likert scales of wide selection were used as tools for data gathering.

Analysis and interpretation of study outcomes. 329 employees and 143 business active respondents took part in the study. Summary of respondents' attitude towards entrepreneurship development showed that respondents who perform a commercial activity are more open for improvement of personal competences. Employed respondents see entrepreneurship more as a talent than an obtained competence. Respondents who perform a commercial activity are more likely to learn fundamentals of business and entrepreneurship.

The summary of respondents' attitude to the development of entrepreneurship enables a statement that different methodologies should to be applied for development and encouraging of commerce and entrepreneurship among employees and people, already performing commercial activity. This notice obligates the developers of entrepreneurship development programs and training courses organizers to pay attention to target groups of learners and to choose teaching topics that are relevant to them.

The choice of teaching methodology acceptable for the learners is not of the least importance in entrepreneurship development processes. Study results indicate that respondents, working as hired employees and entrepreneurs do not consider all learning methods equally actual. Study respondents tend to accept experimental and practical methods apart from academic means, e.g. lectures, dialogues, reports preparation. Respondents who perform commercial activity are more likely to read specialized literature than those who are hired for a job. Entrepreneurs considered critical thinking learning to be the most important. This may relate to the determination of entrepreneurs to take responsibility, to learn self-analysis, own emotions, and values. The fact that study respondents are open to consultations and work experience in business provides a possibility for the entrepreneurship developers to base the process on examples of good experience of social responsibility.

While exploring the preparation of respondents to commercial activity, it has been determined that respondents working hired at a job have a lack of business ideas (2.6 points from 5 according to Likert scale) and preparation for management of business development process (2.4 points from 5 according to

Likert scale) the most. Respondents performing a commercial activity (3.8 points from 5 according to Likert scale) are more determined to explore entrepreneurship than the hired respondents are (3.5 points from 5 according to Likert scale). Study results obligate organizations implementing entrepreneurship development projects to segment responsibly the groups of project participants and learners, as well as, to choose purposefully teaching content and methods.

Studies results foster an assumption that in the context of common social responsibility, as communication between different commercial activity experience society members have, working hired at a job and performing a commercial activity, target entrepreneurship development models and methodologies oriented to different levels results are also different.

Entrepreneurship development is responsible for educational management process, in which characters performing different roles participate. Initiators and implementers of entrepreneurship development projects have to segment responsibly groups of projects participants and learners as well as to choose teaching content and methods purposefully. For further development of business experience competence of entrepreneurs, entrepreneurship development methods involving the development of trust, preparation of the entrepreneur for an individual career, as well as improvement of management to the company skills, are to be chosen. For entrepreneurship developers, it is purposeful to reason the entrepreneurship development process by examples of good experience social responsibility directed to the formation of a responsible attitude to activity results.

AN URBANISTIC APPROACH TO RURAL DEVELOPMENT

Doctor, Professor Alvydas Baležentis,
Mykolas Romeris University, Lithuania
E-mail a.balezentis@gmail.com

УРБАНИСТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К СЕЛЬСКОМУ РАЗВИТИЮ

Доктор, профессор Альвидас Балежентис,
Университет им. Миколаса Ромериса, Литва
E-mail a.balezentis@gmail.com

Урбанизация – объективный процесс развития городов и их систем [1]. Основная причина роста урбанизации – миграция населения из села в город, которая наблюдается во всех странах мира.

Проблема исследования. В большинстве научных исследований проблемы развития села и города изучаются раздельно. Какой подход сочетать бы развитие села во взаимосвязи с городом.

Цель исследования – представить урбанистический подход изучения сельского развития региона (страны).

Методика исследования.

Задачи исследования: 1) представить урбанистический подход; 2) представить количественную модель сельского развития; 3) апробировать модель.

Предмет исследования – развитие села в системе «село-город».

Объект исследования – сельское развитие Литвы в 1924–2016 гг.

Методы исследования: анализ научной литературы, моделирование, сравнительный анализ, системный анализ.

Источники информации: научные исследования, демографические данные.

Этапы исследования:

- формулирование урбанистического подхода;
- качественный анализ сельского развития;
- количественный анализ сельского развития.

Результаты исследования. Сельское развитие происходит в системе «село-город». Соотношение подсистем зависит от урбанизации региона или страны. Наиболее урбанизированные страны в мире: Монако, Сингапур, Сан Марин, Исландия, Венесуэла, Катар – в городах живут 90–100 процентов жителей страны [2]. Важный демографический перелом про-

изошел 25 мая 2007 г., число жителей городов мира превысило сельское население мира [3].

Концептуальная урбанистическая модель сельского развития региона страны основывается на главном показателе урбанизации – доля жителей города или села. Сравнительный анализ преимуществ локального и недостатков глобального села выявило особенности, имеющие «зеркальные» значения. Максимум (при глобальном селе) – минимум (при локальном селе):

- применение химических материалов;
- расстояние от производителя до потребителя сельскохозяйственных продуктов;
- продолжительность времени от производства до потребления;
- сумма затрат;
- количество участников рыночной цепи.

Временной анализ позволяет выделить три основные стадии сельского развития: локальное село, урбанизация, глобальное село.

Для количественного анализа урбанизации как главной составляющей сельского развития наиболее приемлемы модели роста: логистическая, Gompertz, Richards.

Выводы

1. Суть урбанистического подхода к сельскому развитию – урбанизация, которая характеризуется демографическими, земельными, социальными, экономическими показателями.

2. Основные стадии сельского развития: локальное село, урбанизация, глобальное село. Остаются актуальными преимущества локального села.

3. Для количественного анализа урбанизации региона (страны) применимы модели роста (логические, Gompertz, Richards и др.).

Список использованных источников:

1. Juškevičius, P. Urbanistika: procesai, problemos, planavimas, plėtra / Juškevičius, P., Burinskienė, M., Paliulis, G. M., Gaučė K. – Vilnius: Technika, 2013.

2. Šalys ir skaičiai 2015: Mažasis pasaulio atlasas. – Vilnius: Briedis, 2015.

3. Vanagas, J. Nuo urvinio būsto iki šiuolaikinio megapolio / Vanagas, J. – Vilnius: Technika, 2012.

DYNAMIC EFFICIENCY IN LITHUANIAN CEREAL FARMS

Doctor Tomas Baležentis

Lithuanian Institute Of Agrarian Economics, Lithuania

E-mail tomas@laei.lt

ДИНАМІКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛИТОВСЬКИХ ЗЕРНОВИХ ГОСПОДАРСТВ

Томас Балежентис

Литовський інститут аграрної економіки, Литва

E-mail tomas@laei.lt

Measurement of agricultural efficiency is beneficial for both policy-makers and farmers in the sense of identifying best practices and performance gaps. Therefore, there is a need to adjust the models employed in efficiency analysis so that they were able to the account for different kinds of inefficiency. Traditionally, efficiency and productivity analysis employs the static setting, i. e. contemporaneous vectors of inputs and outputs are analysed. The dynamic approach seeks to link the decisions on input adjustment made within different time periods. Therefore, dynamic efficiency measures capture both minimisation of adjustment costs and balance between output production and investment flows.

As Lithuanian farms are receiving investment support under Common Agricultural Policy of the European Union, it is important to analyse the trends in investments and input use. This paper applied the dynamic efficiency measures to a sample of Lithuanian cereal farms. The data from Farm Accountancy Data Network cover years 2004–2014.

The results indicate pure technical efficiency remained as the main source of the overall technical inefficiency with scale inefficiency increasing throughout 2004–2014. A more detailed analysis showed that it was smaller farms that suffered from losses in the pure technical efficiency the most. The exit of the smaller cereal and oilseed farms, therefore, has likely contributed to the decreasing technical inefficiency, yet it has dampened scale efficiency.

NARROW SPECIALIZATION AS A METHOD OF INCREASING GAIN OF UKRAINIAN ENTERPRISES OF FREE TRADE WITH THE EU

Vladyslav Bodnar,
University Of Economics And Law «KROK», Ukraine
E-mail vladbodnar78@gmail.com

ВУЗЬКА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗБІЛЬШЕННЯ ВИГОДИ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІД ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄС

Владислав Боднар,
Університет економіки та права «КРОК», Україна
E-mail vladbodnar78@gmail.com

Specialization is a method of production where a business or area focuses on the production of a limited scope of products or services in order to gain greater degrees of productive efficiency within the entire system of businesses or areas. Many countries specialize in producing goods and services that are native to their part of the world. This specialization is the basis of global trade as few countries produce enough goods to be completely self-sufficient.

In the recent years, the world is developing extremely intense globalization, rapidly increasing the scale of world trade and other processes of international exchange, the world economy becomes more integrated and open. Globalization – an objective process that contributes to the gradual penetration of mutual technological and cultural standards of different countries. So it is clear that self-sufficiency of the country today is incompatible with the modern trends of the international community and economic relations.

Under such conditions, Ukraine should identify the best mechanisms to address the problem effectively while joining the globalization, it would provide maximum benefits and minimal external internal losses. We should not forget that the world economic interdependence of national mechanism capable of adding to them new opportunities and cause considerable damage. And very often when we speak about globalization, we speak about the economic environment and today world have a tendency to free trade.

Free trade – is the unrestricted purchase and sale of goods and services between countries without the imposition of constraints such as tariffs, duties, and quotas. Free trade is a win-win proposition because it enables nations to focus on their core competitive advantages, thereby, maximizing economic output and fostering income growth for their citizens.

Generally speaking, Free Trade Area (FTA) now it an area where many goods and services are concentrated and this means that countries that are included in this system have more welfare in comparison with others. Nevertheless this welfare impact on society, its happiness and on economics, first of all on entrepreneurs opening a whole variety of opportunities to them. And, moreover, the actuality of this work in defining future ways for Ukraine.

So nowadays we have opportunities to go into the European market, due to an agreement between Ukraine and the EU, and for this chance, we should manage our economics in Ukraine. And one of the best way to reach the aim is a specialization of economics, so its specialization on agro-industrial complex, this meaning based on the report of the Ukrainian embassy in the UK, Germany, and France.

Let's look at examples of companies that gain profit from the free trade. This one of them is Mriya Agro Holding. Mriya Agro Holding present plan how company will have developed to 2021. Mriya in the 2015-2016 marketing year costs \$ 68 million, the rate of EBITDA – \$ 28 million, and the margin EBITDA – 41%. Already in the 2016-2017 marketing year, the company's revenue doubled and pre-tax earnings of \$ 35 million during its margin to 27%. By 2021 the company plans increased revenue to \$ 181 million [3]. All these are good results of a company planning taken from opening European market and free trade with the EU. And noticed that Ukraine has the biggest amount of black soil in the world, it means we can observe the very similar examples of the growth of Ukrainian companies that produce goods in agro-sector in near future because now the EU demand for nutrition is increasing [2].

The basis for the sustainable welfare of a nation is a constant increase in the competitiveness of the national economy. Core competitive advantages for national commodity production, which, in fact, reduced to a primary economic and geographical conditions, resource availability, and the availability of large-scale transportation infrastructure and still is a significant number of educated population to effectively compete in the global economy drastically enough. Meanwhile, the pace of innovation and technological development, which Ukraine is insufficient to international competition.

In conclusion, today Ukraine as a country with well-developed agro-industrial complex have a big chance to increase the revenue of agro-industrial products. The free trade area will provide additional benefits to domestic exporters in the market with high enough defenders. In this case, cancellation fees importable the EU will most goods in the first year of the agreement (on 99% of tariff lines). And specialization in FTA gives benefit for each member

of such an agreement because each country improving itself in the most convenient and powerful aspects from an economic view. In addition, Ukrainian exporters have the added benefit of goods by which the EU proposed an establishment of tariff quotas [1]. In particular, it concerns pork, chicken, sugar and alike. For the most significant Ukrainian producers will reduce tariff barriers by the EU in areas such as automobile industry, chemical industry, machine building, food industry, which will improve access for Ukrainian producers in the relevant markets. Also, the main benefits from the FTA are acceleration growth of economy, expansion of the state budget, encouraging foreign direct investment in Ukraine, improving the business and investment climate for domestic business, legal barriers that increase the diversity and quality of products and services available to consumers, improving the efficiency of the public administration system in the field of food safety and complying with the requirements, modernization of production for production according to the requirements of technical regulations. So all of this can be reached thanks to specialization, which gives a diversity of products and improves all economics of countries-members.

References:

1. The Free trade with the EU – tariff quotas under the EU free trade [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.me.gov.ua/Document>
2. The report of Ukrainian embassies in Great Britain, Germany, France about perspectives of promotion Ukrainian exports into those countries.
3. Ukrainian company Mriya Agro Holding unveiled a development strategy by 2021]. – Access mode: <https://ukr.media/politics/244559/>

THE ANALYSIS OF RECREATIONAL ENTERPRISES' INCOM AND EXPENSES OF SELECTED REGIONS OF ODESSA REGION

Ganna Buslayeva,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ганна Буслаєва,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна

Санаторно-курортна індустрія є однією з найбільш перспективних галузей економіки та повинна передбачати організацію роботи з формування якісного санаторно-курортного продукту для задоволення потреб населення в лікуванні, оздоровленні, реабілітації тощо.

Дослідження показали, що найбільша кількість рекреаційних підприємств у 2014 р. функціонувала у чотирьох областях України: Одеській (394 підприємства), Запорізькій (250 підприємств), Миколаївській (226 підприємств), Херсонській (210 підприємств). Завдяки вигідному географічному розташуванню, виходу до моря, унікальним природно-кліматичним умовам, наявності родовищ лікувальних грязей, добре розвинутої мережі санаторно-курортних та анімаційних установ, протяжної пляжної лінії, визначним історичним пам'яткам Одеський регіон є одним з найпопулярніших курортно-туристичних центрів України [1, с. 187].

Кількість підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області в 2014 р. складала 394 заклади. Питома вага їх в загальній кількості рекреаційних закладів по Україні в 2014 р. становила 20,4%. Серед них юридичні особи склали 200 закладів, фізичні особи – 194 заклади. Кількість розміщених осіб у санаторно-курортних підприємствах Одеської області склала в 2014 р. 209,3 тис. осіб (13% від загальної кількості по Україні). Доходи підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області у 2012–2014 рр. збільшилися з 369,5 млн грн у 2012 р. до 391,7 млн грн у 2014 рр., тобто на 22,2 млн. грн. (на 6%). Найбільша питома вага доходів цих підприємств у 2012–2014 рр. припадала на санаторії (42,9–44,6%) та бази та інші заклади відпочинку (27,8–18,3%). У структурі доходів в 2014 р. превалювали доходи санаторіїв – 44,6%, баз та інших закладів відпочинку – 18,3%, дитячих центрів – 15,1%, дитячих санаторіїв – 12,9% [2, с. 8]. Аналіз операційних витрат санаторно-курортних підприємств області показав, що у 2014 році порівняно з 2012 р. відбулося їх

збільшення на 762,9 тис. грн [2, с. 8]. Основна питома вага доходів та витрат рекреаційних підприємств області у 2014 р. припадала на юридичних осіб (відповідно доходи – 91,8%; витрати – 94,4%). Оцінюючи формування доходів та операційних витрат рекреаційних підприємств – юридичних осіб у межах окремих районів Одеської області, можемо стверджувати, що найбільші суми доходів принесли санаторно-курортні підприємства м. Одеси (194,2 млн грн) та м. Білгород-Дністровського (139,4 млн грн), (рис. 1).

Рис. 1. Доходи та витрати рекреаційних підприємств – юридичних осіб за районами Одеської області у 2014 р., тис. грн
Джерело: [2, с. 56].

Питома вага доходів та витрат рекреаційних підприємств – фізичних осіб становила лише 8,2% (32,1 млн грн) та 5,6% (19,6 млн грн) відповідно від загальної величини доходів та витрат. Серед підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області – фізичних осіб в 2014 р. найбільша сума доходів сформована підприємствами м. Білгород-Дністровського – 22 млн грн (рис. 2). Доходи санаторно-курортних підприємств – фізичних осіб були доходами баз та інших закладів відпочинку [2, с. 11–13]. Проведене дослідження підтвердило раніше наведену думку щодо того, що основним центром розвитку рекреації та туризму в регіоні (крім обласного центру) наразі є м. Білгород-Дністровський разом з відповідним районом [3, с. 52]. Також можемо стверджувати, що перспективними для розвитку рекреаційної діяльності є райони із значною береговою смугою моря та

лиманів – Комінтернівський та Овідіопольський райони. Можна підтримати думку щодо того, що в регіоні потенційно привабливими для рекреаційної діяльності можуть стати Татарбунарський, Кілійський, Ізмаїльський та Ренійський райони [3, с. 52].

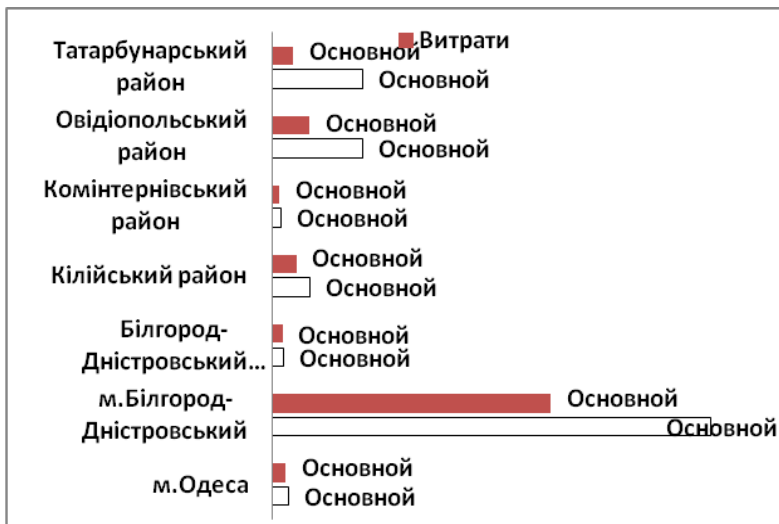

Рис. 2. Доходи та витрати рекреаційних підприємств – фізичних осіб за районами Одеської області у 2014 р., тис. грн
Джерело: [2, с. 56].

Найбільш привабливі рекреаційно-туристичні об'єкти цих районів такі: Дністровські плавні, дельта Дунаю, о. Зміїний, Шаболатський лиман, озера Ялпуг, Катлабух, Кугурлуй, Китай, Кагул, Картал, Саф'яни, регіональний ландшафтний парк «Ізмаїльські острови», Будацька коса, а також морське узбережжя значної протяжності (біля 50 км) [3, с. 47]. При цьому необхідно враховувати, що в сучасних кризових умовах практично відсутні реальні інвестиції в санаторно-курортний комплекс, значно знижена платоспроможність споживачів, нерозвинена необхідна інфраструктура тощо. Також негативно на діяльність рекреаційного комплексу країни в цілому та Одеського регіону впливає напружена військово-політична ситуація у зв'язку із проведенням в країні антитерористичної операції.

Погоджуємося з пропозиціями щодо посилення розвитку рекреаційної галузі за рахунок: збільшення частки туристичного сектору й суміжних галузей у ВВП України й забезпечення за рахунок цього диверсифі-

кованості економіки; стимулювання розвитку депресивних регіонів з низьким промисловим потенціалом; підвищення зайнятості населення (з урахуванням мультиплікативного ефекту, на 1 робоче місце в рекреаційно-туристичній сфері доводиться 2–3 робочі місця в суміжних галузях); поліпшення здоров'я і якості життя населення за рахунок росту доступності одержання громадянами України туристичних і санаторно-курортних послуг; зростання туристичних потоків (приблизно в 2,5–3 рази протягом 3–5 років); збереження навколишнього середовища, природних і культурних цінностей; розвитку інженерної, транспортної й соціальної інфраструктур [3, с. 54].

Список використаних джерел:

1. Філіппова С. В. Деякі аспекти формування кластерної стратегії туристсько-рекреаційного комплексу регіону / С. В. Філіппова, Р. Ю. Малік // Економіка: реалії часу. – 2013. – №1 (6). – С.186–189.
2. Діяльність колективних засобів розміщування Одеської області у 2014 р.: стат. бюлетень // Головне управління статистики в Одеській області, 2015. – 90 с.
3. Воробйова О. А. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в південних районах Одеської області / О. А. Воробйова // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 44. – С. 46–56.

FEATURES OF THE USE OF BIOLOGICAL AGENTS IN NATURAL FARMING

Ph. D. Tetiana Chaika,
Poltava State Agrarian Academy, Ukraine
E-mail chaykata@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ У ПРИРОДНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ

Кандидат наук Тетяна Чайка,
Полтавська державна аграрна академія, Україна
E-mail chaykata@mail.ru

Багато століть на нашій планеті росли великі ліси, квітували луки та степи, не орався та удобрювався ґрунт, а його родючість була невичерпною. Більше 6000 років культурного землеробства зберігалася родючість ґрунту. Розвиток інтенсивних технологій призвів до масового та необґрунтованого використання синтетичних хімічних засобів у сільськогосподарському виробництві. Використання синтетичних мінеральних добрив, пестицидів та інших хімічних засобів значно полегшило працю і підвищило врожай сільськогосподарських культур, але призвело до небезпечних наслідків, які пов'язані із здоров'ям людей. Людство почало розуміти цю небезпеку вже на початку ХХ ст. Інтенсивна хімізація сільськогосподарських угідь практично знищила мікрофлору і фауну ґрунтів – головних чинників родючості ґрунту. Крім того, внаслідок підвищення резистентності збудників хвороб і шкідників до дії пестицидів, ефективність останніх значно знижується, що потребує постійного збільшення їх кількості для досягнення бажаного результату.

Наразі – природне землеробство – це поняття, яке об'єднує всі види альтернативного ведення сільського господарства:

- 1) органічне;
- 2) екологічне;
- 3) біодинамічне;
- 4) агрономічні технології з використанням аерокосмічного зондування та енергоінформаційних факторів;
- 5) агрономічні технології з використанням мікробіопрепаратів та біологічного захисту рослин;
- 6) агрономічні технології з використанням вермикомпостів, сидеральних культур, гумінових препаратів;
- 7) інші технології, які не використовують синтетичних мінеральних

добрив, пестицидів, ГМО.

За суттю та значенням всі ці напрямлення об'єднанні, кожне з них є лише частиною загального поняття, яке має назву – природне землеробство.

Метою системного землеробства є:

- а) поліпшення біологічного різноманіття в межах всієї системи;
- б) підвищення біологічної активності ґрунту;
- в) підтримання родючості ґрунту в довготривалому періоді;
- г) повторне використання відходів рослинництва та тваринництва з метою повернення в ґрунт поживних речовин, що дозволяє зменшити до мінімуму використання невідновлюваних природних ресурсів;

- д) здійснення господарської діяльності на основі відновлювальних ресурсів у сільськогосподарських системах, організованих на місцевому рівні;

- е) розвиток екологічно чистих методів використання ґрунту, води та повітря, а також зменшення до мінімуму всіх форм забруднення від сільськогосподарського виробництва;

- ж) для переробки сільськогосподарської продукції використання методів ретельної переробки, з метою підтримки їх екологічної чистоти та зберігання життєво важливих якостей на всіх стадіях виробництва;

- з) впровадження вказаних заходів в будь-якому існуючому господарстві протягом перехідного періоду відповідно до його напрямів виробництва у рослинництві або тваринництві, тривалість процесів визначається конкретними для даної місцевості факторами, зокрема історією обробітку ґрунту.

Розглянемо особливості застосування біологічних препаратів у природному землеробстві.

1. Принципи захисту рослин у природному землеробстві. Головним чином, захист рослин повинен базуватися на попереджувальних заходах, таких як підбір видів та сортів рослин стійких до хвороб та шкідників, відповідної сівозміни, механічних та фізичних методів та використання природних ворогів і шкідників. І лише у випадку, коли ці заходи недостатньо ефективні – можуть бути використані відповідні засоби захисту.

2. Принципи живлення рослин у природному землеробстві. меті метою ведення природного землеробства є підтримання природної родючості ґрунту. Живлення рослин, в основному, повинно проходити через ґрунтову екосистему. Відходи та побічна продукція рослинного та тваринного походження повинна перероблятися для подальшого живлення рослин. Використання добрив та невідновлюваних джерел живлення рослин повинно бути мінімізоване. Впровадження природного землеробства

ва можливе при умові дотримання наступних правил: обробка ґрунту без глибокої оранки для збереження його природної структури; відмова від хімічних та мінеральних добрив; використання органічних добрив (со-ломи, перегною), які є частиною виробництва; для боротьби зі шкідниками та хворобами рослин застосовувати натуральні засоби та методи.

Злаки, овочі, фрукти, всі культури, вирощені за такими правилами, мають високу біологічну цінність, смакові якості та неабиякий аромат. А головне, екологічно безпечні й органічні продукти надзвичайно корисні для людини, несуть енергію життя та відповідають природній гармонії всього живого на землі.

3. Мікробіологічні препарати. Відповідно до технології природного землеробства рослинні поживні рештки сільськогосподарських культур є середовищем для життєдіяльності ґрунтових мікроорганізмів, а після їх трансформації органічною матрицею для нових ґрунтових агрегатів – джерелом амінокислот, лігніну і поліфенолів, з яких утворюються гумусові речовини, органічна біомаса збагачує ґрунт значними запасами сполук вуглецю та азоту. Тому надходження в ґрунт органічної речовини рослинних решток є однією з ключових умов оптимізації властивостей і режимів ґрунту, зниження втрат азоту добрив, підвищення продуктивності сільськогосподарських культур. Трансформація органічних решток складний і різноспрямований поступовий біологічний процес, який здійснюється різними мікроорганізмами.

Бактерії, що заселяють коріння, утворюють своєрідний біологічний «чохол» – ризосферу і є трофічними посередниками між ґрунтом і рослиною. Саме мікроорганізми відповідають за перетворення низки складних сполук у прості, доступні для живлення рослин. У системі ґрунт – мікроорганізми – рослина ґрунтові мікроорганізми є незамінною і невід'ємною складовою. Тому рослина в оточенні повноцінного комплексу мікроорганізмів одержує необхідне кореневе живлення, і внаслідок чого реалізує свій генетичний потенціал щодо урожайності. Лише бактерії здатні до фіксації азоту за нормальних атмосферних умов. В асоціації чи симбіозі з рослинами бактерії зв'язують велику кількість азоту. Розміри азотонакопичення можуть бути достатніми для забезпечення повноцінного розвитку окремих бобових культур та поповнення азотного фонду ґрунтів.

Нині створено низку мікробних препаратів на основі азотфіксуючих бактерій для різних видів сільськогосподарських культур. Це, зокрема, ризобіфіт (ризоторфін) – для передпосівної інокуляції бобових культур; діазобіфіт – для передпосівної бактеризації пшениці озимої і ярої та рису; діазобактерин – для збільшення урожайності жита озимого, гречки, зла-

кових трав; азотобактерин та агрофіл для бактеризації овочевих культур. Крім того, мікробні метаболіти активно розчиняють мінерало-фосфати ґрунтів, переводячи їх із запасного стану в метаболічний.

В Україні представлені такі препарати на основі фосфатмобілізуючих мікроорганізмів: поліміксобактерин та альбо-бактерин – біопрепарати для підвищення урожайності та цукристості цукрового буряка (ефективні також при бактеризації льону, пшениці, ріпаку та соняшнику); агробактерин – препарат для підвищення продуктивності кукурудзи; фосфоентерин (ФМБ 32-3), застосування якого сприяє зростанню врожайності злакових та овочевих культур.

Слід зауважити, що корисні мікроорганізми, які заселили кореневу систему (так би мовити, захопивши екологічну нішу), не допускають протягом тривалого часу патогенні мікроорганізми до інфікування рослин. У такому випадку бактеризовані рослини є більш стійкими до хвороб унаслідок поліпшення їх загального імунного стану.

Можливим доповненням до системи удобрення є використання мікробіологічних препаратів. Свого часу ролі мікроорганізмів у процесі формування родючого шару ґрунту надавав В. В. Докучаєв, який писав: «Несомненно, вместе с навозом вносятся в почву и бактерии, роль которых по всей вероятности не менее вносимых удобрительных веществ». Наразі всі засоби захисту рослин та добрива органічного походження можна розділити на такі групи:

1. Визначені Кодексом Аліментаріус «Органічні харчові продукти».
2. Зазначені у Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні за погодженням з Міністерством аграрної політики та продовольства України.
3. Дозволених до використання сертифікаційними органами ІМО (Швейцарія) та ТОВ «Органік стандарт» (Україна).

Таким чином, природне землеробство – перспективний напрям ведення сільського господарства, який забезпечує гармонію у системі «природа – людина» у процесі сільськогосподарського виробництва. Для його ведення необхідно враховувати певні особливості, а саме використання біологічних препаратів, які ґрунтуються на принципах захисту та живлення рослин, мікробіологічних препаратах. Згідно з існуючою практикою в Україні вони поділяються на групи відповідно до контролюючих органів та документів.

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY IN AGRICULTURE OF UKRAINE

Bogdan Derevyanchuk,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail bodya_vd@ukr.net

Ph. D., associate Professor Ekaterina Nakonechnaya,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail kln273125@gmail.com

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Богдан Дерев'янчук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail bodya_vd@ukr.net

Кандидат наук, доцент Катерина Наконечна,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail kln273125@gmail.com

Важливими стратегічними напрямками розвитку сільського господарства і всього агропромислового комплексу є науково-дослідний прогрес та інноваційні процеси, які дозволяють вести безперервне оновлення виробництва на основі освоєння досягнень науки і техніки. До початку реформ в ролі нормативно-фінансового регулятора інновацій виступала державна планово-розподільна система. Великомасштабні інновації повністю здійснювалися державою, впровадження нововведень забезпечувалося централізацією, концентрацією різного роду ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і технологій. Нині вважається, що найбільш вірним шляхом виходу АПК з кризового стану є максимальне використання можливостей науково-технічного прогресу і орієнтація реального сектора економіки на інноваційний розвиток.

Інноваційна діяльність, на думку багатьох дослідників, складається з трьох основних складових: наукової діяльності; роботи по доведенню завершених науково-дослідних і дослідно-конструкторських та технологічних робіт (НДДКР) до рівня інноваційних проектів (продуктів, товарів, технологій і тощо); діяльності з освоєння (впровадження) інноваційних проектів, технологій виробництва продукції і тощо.

До основних особливостей формування і розвитку інноваційного процесу у сільському господарстві належать наступні:

1) значні відмінності регіонів країни за природно-кліматичними умовами і спеціалізації виробництва;

2) різноманітність видів сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, істотна різниця в технології обробки продукції, утримуванні і годівлі тварин;

3) велика різниця у періодах виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки;

4) наявність великої різноманітності типів виробництва за різними організаційно-правовими формами та формами власності, розмірами, спеціалізації, підпорядкованості, кооперації тощо;

5) велика залежність технологій виробництва в сільському господарстві від природно-кліматичних умов, дорожньо-транспортних мереж, віддаленості від постачальницьких центрів і ринків збуту продукції і інших факторів;

6) відособленість сільськогосподарських товаровиробників, віддаленість від інформаційно-консультаційних служб і організацій, які виробляють науково-технічну продукцію;

7) різний соціально-освітній рівень робітників сільського господарства;

8) відсутність чіткого і науково обумовленого організаційно-економічного механізму передачі досягнень науки сільськогосподарським товаровиробникам і, як наслідок, суттєве відставання галузі з освоєння інновацій у виробництві.

Слід відзначити, що у сільському господарстві розробка інновацій і їх впровадження пов'язано, переважно, з новими сортами рослин, виведенням нових порід тварин, нової техніки, новими ресурсозберігаючими технологіями, застосування яких, у більшості випадків, змінює характерні властивості сільськогосподарської продукції, що виробляється, але не призводять до появи нових видів продукції.

Інноваційна діяльність є важливою складовою прискорення розвитку сільського господарства. Саме в агропродовольчій сфері, на відміну від інших сфер, розвиток інновацій відбувається більш повільно, що вимагає особливої уваги. Інноваційні процеси у сільському господарстві мають певні особливості, пов'язані із його специфікою, а саме: наявністю живих організмів, сезонністю та підвищеними ризиками тощо.

Наукові дослідження потребують щорічного масштабного фінансування і всебічної державної підтримки, оскільки від цього залежить науковий рівень та якість новацій, що надзвичайно важливо в умовах поширення на українському ринку науково-технічної продукції конкурентоспроможних іноземних техніки й технологій, які за своїми техніко-

економічними параметрами не поступаються, а часом і перевершують вітчизняні аналоги. Особливо це стосується імпорту сільськогосподарської техніки, насіння іноземних сортів культур рослин і засобів захисту рослин. Фінансова підтримка інноваційної діяльності необхідна також на інших етапах інноваційного процесу, оскільки стимулювання впровадження має забезпечити попит на вітчизняні наукові розробки.

Розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві України – важливий напрям з нарощування конкурентних переваг, оскільки аграрна галузь економічно розвинутих країн поступово перетворюється в наукомістку галузь виробництва.

Отже, у контексті існування необхідності нарощування обсягів виробництва та рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції одним із перспективних напрямів розвитку аграрних підприємств України є використання інноваційних підходів до здійснення господарської діяльності в сільському господарстві.

THE MECHANISM OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND RURAL TERRITORIES DEVELOPMENT OF UKRAINE

Irina Dovgan,
Podolsk State Agrarian-Technical University, Ukraine
E-mail ira-k-p@ya.ru

МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА І СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Ірина Довгань,
Подільський державний аграрно-технічний університет, Україна
E-mail ira-k-p@ya.ru

Розвиток сільських територій в Україні залишається одними з основних пріоритетів економічної політики нашої держави, яка спрямована на вирішення економічних, соціальних, побутових, екологічних, гуманітарних, демографічних та інших проблем мешканців села. Важливою стратегічною галуззю української економіки є аграрний сектор, який забезпечує продовольчу безпеку та незалежність нашої держави, дає значний частині сільського населення робочі місця, забезпечує наповнення бюджету, експортні поставки продовольчих товарів. Протягом багатьох років спостерігається зниження якості життя сільського населення нашої держави, погіршення його соціального забезпечення, зменшення кількості сільських населених пунктів. Все це зумовлюється недостатньо ефективним використанням наявних природних, людських, матеріальних та інших видів ресурсів. Для розв'язання існуючих проблем сільських територій та агровиробництва необхідно використати накопичений протягом тривалого періоду досвіду ЄС у сферах інституційного та інфраструктурного забезпечення розвитку села, формування сприятливого інвестиційного клімату на сільських територіях України.

Метою роботи є виклад основних підходів у підвищенні конкурентоспроможності агровиробництва та розвитку сільських територій на основі розвитку кластерних систем. Зарубіжний і незначний вітчизняний досвід діяльності кластерних систем показав позитивні економічні та соціальні досягнення для економіки в цілому.

Нині відомо основні механізми організаційно-економічної агропромислової інтеграції: кооперація, корпоратизація, контрактація, кластеризація [1]. Аграрна кластеризація, як показує міжнародний досвід, є перспективним напрямом в економіці. Вона сприяє створенню високотехнологічних і наукоємних об'єднань із замкненим циклом виробництва і високим рівнем до-

даної вартості в кінцевому продукті, створенню нових робочих місць різної кваліфікації, розвитку соціальної і виробничої інфраструктури на сільських територіях. В кластері економічні взаємовідносини відбуваються на основі взаємовигідних відносин спільної діяльності й міжгосподарського самоуправління. В основі спільної діяльності учасників кластера є взаємовигідне кооперування. Кластер в рамках агропромислового формування дозволяє:

- з'єднати в єдину систему виробництво, переробку та реалізацію продукції на рівні району та регіону;
- сформувати структуру, що утворює основу господарського управління промислового виробництва та оптимізує економічну та інвестиційну політику;
- організувати взаємне кредитування в рамках господарського формування, налагоджувати зв'язки між учасниками по постачанню різних видів продукції та наданню послуг [2].

Наразі у вітчизняному законодавстві можуть створюватися такі типи великотоварних агропромислових об'єднань кластерної організації:

- самоврядне продуктове агропромислове об'єднання суб'єктів господарювання, мета якого – ведення спільної господарської діяльності на інноваційній основі з виробництва й просування на ринок певних видів агропродовольчої продукції;
- самоврядне науково-виробниче агропромислове об'єднання виробників тієї або іншої інноваційної продукції для аграрної сфери. Призначення інноваційного кластера полягає у забезпеченні інноваційного розвитку його учасників та організації постачання наукоємних товарів (насіння, худоби, технологій тощо) товарним господарствам і господарствам населення;
- самоврядне територіально-виробниче агропромислове об'єднання (районне, обласне). Для активізації участі підприємств агробізнесу у формуванні та реалізації державної аграрної політики шляхом розбудови ефективної системи самоврядування, налагодження державно-приватного партнерства і виконання програм розвитку сільського господарства на місцевому рівні управління АПК у перспективі доцільно формувати територіально-виробничі кластерні об'єднання. Метою даної статті є обґрунтування необхідності формування – надання організаційно-управлінських послуг [3].

Кластерна організація у сучасних умовах є основним інтеграційним механізмом забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій, але запровадження кластерних ініціатив стримує непередбачений у діючих нормативно-правових документах механізм щодо взаємовигідних відносин між суб'єктами господарювання, органами влади й

місцевого самоврядування в країні. Для розвитку регіональної економіки доцільно організаційну роботу органів управління сільським господарством, інші органи виконавчої влади та місцевого самоврядування спрямувати на формування і забезпечення діяльності кооперативних формувань і великотоварних агропромислових кластерних об'єднань із високим рівнем спеціалізації та концентрації провідних у регіонах галузей агропромислового виробництва. Зарубіжний досвід говорить, що кластеризація є однією з умов підвищення конкурентоспроможності економіки регіону й держави. Економіка Фінляндії повністю кластеризована, складається з дев'яти кластерів; у Нідерландах – розбита на 20 «мегакластерів»; у Данії функціонує 29 кластерів, у яких бере участь 40% усіх підприємств країни, які забезпечують 60% експорту; у Німеччині створено промислові кластери і т.п. Приклади практичного створення і функціонування аграрних кластерів в Україні існують лише поодинокі, які створені переважно за ініціативою товаровиробників і засновані на основі досвіду, запозиченого ними зі світової практики кластерного розвитку.

Таким чином, варто зазначити, що кластерний підхід – це управлінська технологія, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність агропромислового виробництва окремого регіону або галузі та забезпечити розвиток сільських територій. При розвитку соціально-економічних відносин на селі вдасться підвищити рівень життя населення на сільських територіях. Державна політика підтримки розвитку аграрних кластерів має сприяти модернізації галузі, підвищенню ефективності аграрного бізнесу та соціального розвитку регіонів.

Список використаних джерел:

1. Організація та планування комплексного розвитку агропромислового виробництва і сільських територій в умовах децентралізації власних повноважень. / Кропивко М.Ф. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edorada.org/uk/node/355>

2. Інноваційний розвиток агропромислового виробництва на основі інтеграційних процесів кластеризації та кооперації Нікуліна В. Б. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3425/1/.pdf>

3. Лупенко Ю. О. Підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості агропромислового виробництва на основі розвитку кластерних систем / Ю. О. Лупенко, М. Ф. Кропивко, М.Й. Малік. та ін.; за ред. М.Ф. Кропивка. – Київ: ННЦ ІАЕ, 2013. – 50 с.

IMPROVEMENT OF MANAGEMENT MODELS IMPORT OF AGRICULTURAL MACHINERY AT THE MICRO LEVEL

Andrey Efremov,

*Republican Scientific Unitary Enterprise "Institute Of System Researches
in AIC National Academy of Sciences of Belarus", Belarus Republic*

E-mail andrefrem@tut.by

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ИМПОРТОМ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ТЕХНИКИ НА МИКРОУРОВНЕ

Андрей Ефремов,

*РНУП «Институт системных исследований
в АПК НАН Беларуси», Республика Беларусь*

E-mail andrefrem@tut.by

Одной из наиболее актуальных проблем агропромышленного комплекса Республики Беларусь, на настоящем этапе развития, является высокая степень износа сельскохозяйственной техники как физического, так и морального. Поэтому машинно-тракторный парк отечественных предприятий АПК нуждается в пополнении и обновлении. Республика Беларусь традиционно является крупным производителем сельскохозяйственной техники. В связи с этим для отечественных предприятий особенно остро встаёт вопрос о закупках новой техники в аспекте выбора между зарубежными тракторами и комбайнами и продукцией собственного машиностроения. Таким образом, всякое решение о закупке новой единицы техники должно рассматриваться индивидуально и тщательно, с ориентацией на стратегию импортозамещения.

Любое государство в условиях рыночной экономики, в той или иной степени, прибегает к политике протекционизма. Однако это ни в коем случае не должно быть препятствием на пути принятия оптимальных решений. Любая конкретная закупка должна рассматриваться на микроуровне через призму того полезного эффекта, который ожидается после её совершения, и тех затрат, которые понесёт сельскохозяйственное предприятие в процессе достижения этого эффекта.

Основным показателем, определяющим принятие положительного либо отрицательного решения по конкретной закупке, является прирост величины приведённых совокупных затрат по эксплуатации МТП. Исходя из экономического содержания, этот показатель должен стремиться к минимуму.

Для принятия решения предлагается модифицировать модель оптимизации формирования и использования машинно-тракторного парка предприятия АПК [1], а именно: добавить в неё (как в целевую функцию, так и в неравенства-ограничения) два массива управляемых переменных:

$L = (l_j)$ и $R = (r_k)$ – соответственно число единиц тракторов (комбайнов) и сельхозмашин, которые необходимо дополнительно закупить для выполнения плановых объёмов механизированных работ в заданные агросроки.

Преимуществом данной модели является её строгая математическая обоснованность. Недостатком же является то, что в ней не учитывается источник закупки. На наш взгляд, это вполне допустимо на микроуровне. Однако общую процедуру совершения закупки следует дополнить согласованием в вышестоящих инстанциях, специалисты которых должны будут оценить весь комплекс условий и уже на макроуровне ответить на вопрос – действительно ли эффект от импорта зарубежной техники значительно превышает аналогичный показатель отечественных образцов.

Список использованных источников:

1. Ефремов А. А. Оптимизация оперативно-производственного планирования на предприятиях АПК / А. А. Ефремов // Вестник МГУ им. А. А. Кулешова. Серия Д. Экономика. Социология. Право. – Могилёв: МГУ им. А. А. Кулешова, 2015.

**ECONOMIC GROWTH AND INFLATION DYNAMICS
IN THE EU DIFFERENT-SCALED AND DIFFERENT-LEVELLED
ECONOMIES IN THE HISTORICAL CONTEXT**

Doctor, Professor Elena Efimova

St. Petersburg State University

E-mail elenaef@mail.ru

Doctor, Professor Natalia Kuznetsova

St. Petersburg State University

E-mail nataliakuz2010@yandex.ru

Ph. D., associate Professor Alexandr Protasov

St. Petersburg State University

E-mail baikal-spb@yandex.ru

**ДИНАМІКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ І ІНФЛЯЦІЇ
В РІЗНОМАСШТАБНИХ І РІЗНОРІВНЕВИХ ЕКОНОМІКАХ
ЄС В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ**

Доктор, професор Олена Єфімова

Санкт-Петербурзький державний університет

E-mail elenaef@mail.ru

Доктор, професор Кузнєцова Наталія

Санкт-Петербурзький державний університет

E-mail nataliakuz2010@yandex.ru

Кандидат наук, доцент Олександр Протасов

Санкт-Петербурзький державний університет

E-mail baikal-spb@yandex.ru

Paper hypothesis supports the assumption that the reason for the non-standard relationship between growth and inflation is observed in the long-term patterns of nonlinear dynamics in different-scaled and different-leveled European countries. The goal of the study - to identify the causal relationship between long-term economic growth and the movement of prices in the European states under consideration. The object of the paper is small and large countries of Western Europe in the context of their classification.

Objectives of the study:

1. Classify the EU countries in terms of economic development level and scale.
2. Empirical identification of the cyclical-wave character of inflation dynamics in the EU different-scaled and different leveled economies.

3. Determine the degree of synchronization of inflation long waves (cycles) and economic growth in small (ultra-small) and large European countries.

4. Specify of cyclic wave dynamics of inflation's a structural phenomenon in the context of the EU long-term economic growth.

The methodological basis of the study deals with analysis-synthesis, historical, logical, international comparisons methods of investigation and statistical methods of data processing (correlation, regression, variance, cluster analysis).

The main results and conclusions. 1. The specific combination of the territory, population and its natural increase in the EU small-scaled and different leveled economies, enable to classify these countries in three variants of economic growth and to conclude that they represent the unique combination of the second and third option namely: a lack of extensive growth factors and peripheral nature of their economy.

2. The nowadays specificity of the relationship between economic growth and price developments in the European economy is a consequence of the historical development logic and the sequential shifts in four systemic cycles of capital accumulation.

3. Systemic cycles of capital accumulation (SCCA) is the result of the European capitalism development and represent the two successive phases. In the phase of capital formation material expansion the latter was carried out by means of capital investment in the production of goods and labor, as in the phase of financial expansion the capital accumulation occurs by financial speculation increase. Completion of each of these cycles is accompanied by the economic growth instability, capital leach from the real to the financial sector and strong fluctuation in prices.

4. Within each SCCA periods cyclical strengthening and weakening of distribution conflicts are observed, causing the instability of economic growth, and a cyclically-wave fluctuations in the rate of inflation.

5. Analysis of the long-term dynamics of economic growth and inflation in different-scaled and different-leveled EU Member States provides a basis to argue the inertia and synchronicity of these indicators movement in large countries and the economic growth and inflation rates gap increase in the EU small and ultra-small economies.

PROFESSIONAL GENDER DISCRIMINATION IN UKRAINE

Ph. D., associate Professor Tatyana Fedotova,
Dnepropetrovsk National University, Named After Oles Gonchar, Ukraine
Dmytro Music,
Dnepropetrovsk National University, Named After Oles Gonchar, Ukraine
E-mail Dmitrich256@icloud.com

ПРОФЕСІЙНА СТАТЕВА ДИСКРИМІНАЦІЯ В УКРАЇНІ

Кандидат наук, доцент Тетяна Федотова,
Дніпропетровський національний університет
ім. Олесь Гончара, Україна
Дмитро Масич,
Дніпропетровський національний університет
ім. Олесь Гончара, Україна
E-mail Dmitrich256@icloud.com

Професійна статева дискримінація в Україні заборонена і карається на законодавчому рівні, а значить існує. До сьогодні в суспільстві існує стереотип, що жінкам простіше побудувати кар'єру завдяки жіночому шарму, хитрості і красі, а у чоловіків більше шансів досягти висот і отримувати високі зарплати, оскільки «саме чоловіки керують світом». Сексизм, як і раніше, проявляється при розподілі праці, а його жертвами, як і раніше, відчувають себе і жінки, і чоловіки в різні періоди кар'єрних невдач і розчарувань.

Поняття «сексизм» (від лат. Sexus – пол) – пряма аналогія расизму. Вперше сексизм почали вживати в 60-х роках ХІХ століття – період зародження феміністичних рухів за права жінок. Тоді цей термін означав дискримінацію осіб жіночої статі. Пізніше, коли гендерні права зрівнялися, у сексизму з'явився подвійний характер. Зараз він тлумачиться як «дискримінація людей за ознакою статі, пов'язана з наявністю переконань у перевазі однієї статі над іншою і забобонів по відношенню до представників певної статі» (Wikipedia).

Часто мова йде про стереотипні моделі поведінки, закладені на генетичному рівні: чоловік домінує, і його ключові показники – агресія, активність і честолюбство. Жінка ж підпорядковується, вона повинна бути емоційною, чуйною і дбайливою по відношенню до інших. І, незважаючи на те, що були створені рівні умови вибору та професійного розвитку, більшість чоловіків і жінок все ж вважають за краще реалізовувати себе в ролях, які відповідають даним базовим моделям

(рис. 1–2). В Україні проблему сексизму в професіях згадують не дуже часто, а досліджують ще рідше. У січні 2013-го цікаві результати дослідження на цю тему представив міжнародний рекрутинговий портал hh.ua. Його назва «Яку роботу шукають чоловіки і жінки: гендерна сегрегація ринку праці» (рис. 1–2). Згідно з результатами дослідження, чоловіки (53% розміщених резюме) націлені на керівні позиції. Вони шукають роботу в найбільш високооплачуваних сферах: продажі, інформаційні технології, інтернет, телеком і вищий менеджмент. Жінки (47%) у своїх очікуваннях куди скромніше. Їх запити: бухгалтерія, управлінський облік, фінанси підприємства і адміністративний персонал. Щодо фінансових очікувань і запитів, то вони безпосередньо пов'язані з досвідом роботи: трудовим стажем понад 6 років можуть похвалитися 48% чоловічої аудиторії і 33% жіночої. Важливий і той факт, що 60% претендентів без досвіду роботи – жінки.

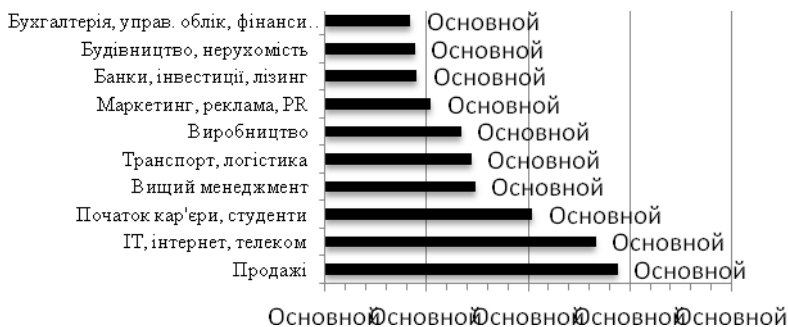

Рис. 1. Топ-10 сфер діяльності для чоловіків у 2012 р. (% до всіх)

Гендерний баланс можна спостерігати в найпопулярніших за останні 10 років в Україні сферах: юриспруденції і банківській справі. Трохи менше, але все ж гармонійно, розподіляються чоловіки і жінки у сферах мистецтва, розваги, страхування і консультування. У всіх інших сферах простежується гендерна сегрегація. У недалекому радянському минулому сексизм був частиною ідеології та був спрямований, в тому числі, й на чоловіків, наприклад, відпустка батька по догляду за дитиною. Теоретично він передбачений, а на практиці використовується рідко, проте часто засуджується. Наразі в Україні сексизм – це, скоріше, відлуння минулого. І проявляється він найчастіше в саркастичних бесідах про керівника в спідниці, або ж користь жінки в житті суспільства. При цьо-

му, критерій успішності в Україні – результат. В реальності наявний факт не стільки сексизму, скільки існування конфлікту функцій жінки.

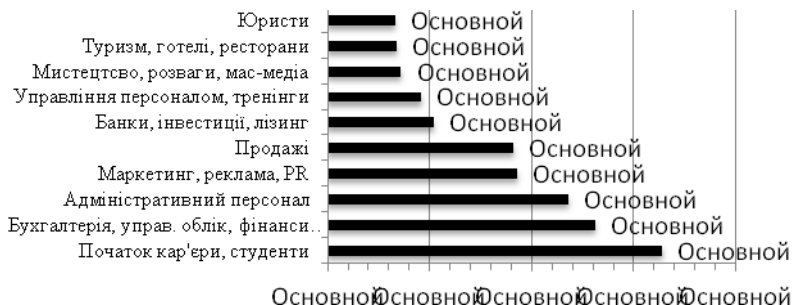

Рис. 2. Топ-10 сфер діяльності для жінок у 2012 р. (% до всіх)

Оскільки для професійного розвитку в рівних умовах перед жінкою, обдарованої від природи дітородною функцією, часто стоїть вибір між кар'єрою і особистим життям. Проте, в Україні наявні традиційно чоловічі і жіночі професії. Наприклад, до чоловічих професій можна віднести такі професії, як програміст, водій, військовий, міліціонер, слюсар-сантехник і тощо. До жіночих – бухгалтер, секретар, няня, вихователь, учитель, медсестра. При цьому для професії важлива не стать, а набір компетенцій. Якщо раніше вибір професії диктувався обов'язковими до виконання стереотипами суспільства, то нині це більше індивідуальний вибір особистості. В результаті чоловіки успішно реалізують себе в «жіночих» емоційних, емпатичних і естетичних спеціальностях, а жінки активно освоюють «чоловічі» професії, де потрібна логіка, стратегія, харизма і сила. На мою думку, жінці під силу освоїти будь-яку професію, в тому числі пов'язану з ризиком і фізичною працею, головне – бажання. «Людина має право вибирати ту професію, яка їй подобається. Хороший приклад – фільм «Солдат Джейн». В ньому показано, наскільки істотна різниця існує між поняттями «я можу з цим впоратися» і «я хочу займатися цим все життя, це – моє покликання», – Олександр Сударкін, бізнес-тренер і партнер компанії Pucelik Consulting Group.

На думку директора компанії «Проф-консалтинг» Катерини Ковалевської, відсутність жінок у сфері фінансів і, особливо, інвестицій, найчастіше плюсом мається на увазі особливості мислення і схильності уникати діяльності з високим рівнем ризику. Відсутність же чоловіків серед вихователів і вчителів – це скоріше мінус. Тому як у період, коли у дітей активно формуються особистість і характер, бачення і розуміння

чоловічої моделі поведінки було б вкрай корисним. Якщо кар'єра чоловіка залежить, в основному, від нього самого, то кар'єра жінки часто йде в розріз з особистим життям, народженням і вихованням дітей. Але усереднювати і говорити про всіх жінок буде неправильно. Кар'єрні амбіції жінки, яка стала матір'ю, часто знижуються через високий рівень завантаження домашніми турботами. Роботодавці це розуміють, і, як наслідок, припускають їй меншу залученість в роботу і професійний розвиток. Однак, завдяки технічному прогресу у вигляді пральної машини, мультиварки і дистанційних курсів на будь-яку тему, у жінок з'являється значно більше часу і для роботи, і для розвитку. Тому відмова від кар'єри на користь особистого життя зараз – це виключно вибір і рішення жінки.

В Україні склалося історично, що чоловіків беруть на керівні посади частіше і з більшим бажанням. Роль керівника вперше з'явилася ще у альфа-самця племені. Це і донині підсвідомо впливає на бажання чоловіка керувати. До того ж, посада керівника часто передбачає високі навантаження, ненормований графік. І все ж, при призначенні керівника наразі мова частіше йде саме щодо професійних якостей, а нездатності працювати цілодобово без сну. Жіноча скутість і нерішучість у розкритті свого потенціалу багато в чому пов'язана з патріархальним вихованням. Українка є працездатною і відповідальною, і, якщо додати порцію здорових амбіцій, вийде відмінний набір компетенцій для успішної кар'єри і світлого майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про дискримінацію в галузі праці та занять № 111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_161.

2. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/print1456826589437280>.

3. Матеріали інформаційного ресурсу Форбс Україна «Три мифа о гендерной дискриминации в бизнесе» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/woman/1385116-tri-mifa-o-gendernoj-diskriminacii-v-biznese>.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.

THE WAYS OF IMPROVING THE NATIONAL SYSTEM OF VOCATIONAL TRAINING IN A GLOBAL ECONOMY

Alexander Finencko,
Kyiv National Economic University named after Vadim Getman, Ukraine
Victoria Finencko,
Kyiv National Economic University named after Vadim Getman, Ukraine
E-mail fiesta-2006@mail.ru

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Олександр Фіненко,
*Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана, Україна*
Вікторія Фіненко,
*Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана, Україна*
E-mail fiesta-2006@mail.ru

В процесі виходу українських підприємств на міжнародний ринок постає питання забезпечення якісної складової продукції або послуги, що знаходиться у векторі системи управління організацією. Наразі ґрунтовно не досліджена основа цієї проблеми, адже мова має йти про якісний людський капітал підприємства та його безперервний розвиток у процесі праці. Якщо необхідно витримати конкуренцію в глобальній економіці, то необхідно і мати конкурентні переваги компанії. Саме ці переваги мають ґрунтуватися на впровадженні інновацій у виробничий процес та людському капіталі, який впроваджує всі нові технології на практиці.

Метою даного дослідження є опис інновацій у системі підготовки кадрів для українських підприємств та розробка механізму уніфікації даних систем на усіх рівнях господарювання.

Згідно з міжнародними стандартами, до середнього класу відносяться особи з високим рівнем професійної підготовки та інтелектуальним потенціалом, що може гарантувати їм високий попит з боку роботодавців на ринку праці та конкурентні переваги з відношення до інших потенціальних претендентів на заміщення вакантних посад. У цій економіці головну роль відіграє капітал, створений креативним використанням знань,

вмінь та навичок, які набуті у процесі професійно-освітньої підготовки [1, с. 2].

Швидке старіння знань в умовах науково-технічного прогресу зумовлює необхідність постійного їх оновлення і підвищення кваліфікації, що забезпечується первинною і вторинною професійною підготовкою працівників (освіта, підвищення їх кваліфікації, навчання з метою ознайомлення, пристосування до потреб конкретного виробництва, короткотерміновий тренінг для набуття конкретних навичок роботи). Створення мережевої економіки та прогресивний розвиток глобальної економіки зумовив суспільство перейти на пошук нових методів регулювання процесів управління людськими ресурсами, підтримуючи розвиток бренду «соціальна відповідальність», який є новою конкурентною перевагою кожного підприємства на світовому полі інноваційної кластеризації. Ефективна комерційна діяльність компанії залежить від корпоративної соціальної відповідальності, що ґрунтується на економічній, екологічній та соціальній сталості, результатом чого є виклик впровадження інноваційних управлінських технологій та створення нового інноваційного продукту, орієнтованого на трансцендентність в управлінні людськими ресурсами компанії.

На думку автора, соціальна відповідальність у сфері професійної підготовки кадрів має орієнтуватися на забезпечення добробуту населення країни через розвиток інтелектуального потенціалу та забезпечувати потреби компаній у створенні інноваційних продуктів. Цей процес має бути побудований на соціальному партнерстві держави, власників компаній та «людини праці», шляхом відстоювання інтересів кожної зі сторін.

Сучасне становище характеризується високою нестачею кваліфікованих кадрів за окремими професіями та спеціальностями. Однією з вагомих причин є невідповідність структури професійної освіти потребам ринку праці за кваліфікаційним рівнем та професійною структурою. Як наслідок, невідповідність сфери професійної освіти потребам ринку праці, відсутність державних пріоритетів у галузі освіти, зниження якості підготовки фахівців, невідповідність за змістом програм підготовки до потреб високотехнологічного сучасного виробництва, зниження престижу професій науково-технічного спрямування є ядром проблеми структурної невідповідності у професійно-кваліфікаційному розрізі та збільшують кількість неконкурентоспроможних робочих місць.

Світовий досвід показує, що найстійкішою є економіка тих країн, у яких спостерігається неухильне зростання частки високоосвічених і висококваліфікованих працівників. Тож не дивно, що у країнах із соціально орієнтованою економікою постійно збільшується тривалість навчання

дорослого населення. Лише за останню чверть століття в Італії вона зростає з 5,5 до 13,5 року; у Японії – з 9,2 до 16,1; у Франції – з 9,8 до 17,2 року. Тобто формування економіки, заснованої на знаннях, вимагає випереджаючого розвитку освітньої сфери, зокрема професійної. Науковці стверджують, що приріст ВВП на 1% вимагає приросту працівників з професійно-технічною освітою на 3,2%.

Модернізація виробництва, розширення застосування та розвиток нових наукоємних технологій ведуть до змін професійно-кваліфікаційної структури трудового потенціалу та підвищення вимог до якості робочої сили. Сучасне становище характеризується високою нестачею кваліфікованих кадрів за окремими професіями та спеціальностями. Однією з вагомих причин є невідповідність структури професійної освіти потребам ринку праці за кваліфікаційним рівнем та професійною структурою. Як наслідок, невідповідність сфери професійної освіти потребам ринку праці, відсутність державних пріоритетів у галузі освіти, зниження якості підготовки фахівців, невідповідність за змістом програм підготовки до потреб високотехнологічного сучасного виробництва, зниження престижу професій науково-технічного спрямування є ядром проблеми структурної невідповідності у професійно-кваліфікаційному розрізі та збільшують кількість неконкурентоспроможних робочих місць [2].

Висновки. З метою вирішення зазначених проблем вважаємо за доцільне рекомендувати органам державної влади та роботодавцям:

1. Стимулювати творчість населення через державну систему правової охорони результатів інтелектуальної власності, базою якої є ґрунтовна професійна підготовка з високим рівнем матеріально-технічного забезпечення. Створення потужної промисловості, стабільної й високорозвиненої економіки неможливе без використання суспільного потенціалу.

2. Використовувати малими та середніми підприємствами України інтелектуальний потенціал (інтелектуальну власність), що дасть змогу здобувати стратегічні переваги на ринку товарів та послуг.

3. Прискорити прийняття законопроекту щодо участі роботодавців у підготовці та перепідготовці кадрів у професійно-технічних та вищих навчальних закладах [3].

4. Узгоджувати структури випуску конкурентоспроможних кадрів із вимогами високотехнологічного виробництва з інноваційними методами праці.

5. Планувати фінансування навчальних закладів залежно від соціально-економічної ефективності випускників.

6. Розробляти нові системи прогнозування попиту на кадри незалежними дослідницькими організаціями.

7. Розробляти комплексні системи інформування щодо прогнозів та наявних якісних та кількісних орієнтирів ринку праці користувачами, якими мають стати роботодавці, фізичні особи, заклади освіти, урядовці, посередницькі структури.

Також першочерговим завданням всіх суб'єктів ринку праці є дотримання вимог концепції «Гідної праці», що дозволить створити передумови для стабільного розвитку інноваційної економіки в Україні, дозволить і надалі розвивати мережеву економіку, враховуючи все нові виклики модернізованої інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Колот А. М. Щодо вдосконалення системи підготовки кадрів в Україні / А. М. Колот // Доповідна записка для РНБОУ. – Київ: КНЕУ, 2006. – С. 2.

2. Фіненко О. Ю. Професійна підготовка кадрів для інноваційних промислових підприємств України / О. Ю. Фіненко // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2012. – № 2(4) 1. – 2012. – С. 146–150.

3. Фіненко О. Ю. Інновації в системі підготовки кадрів для харчової промисловості в Україні / О. Ю. Фіненко // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 392–395.

STATE REGULATION OF AGRICULTURE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Ph. D., associate Professor Svetlana Frunza,
Kirovohrad National Technical University, Ukraine
E-mail frunzasa@rambler.ru

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Кандидат наук, доцент Світлана Фрунза,
Кіровоградський національний технічний університет, Україна
E-mail frunzasa@rambler.ru

Сільськогосподарська галузь для Української держави завжди була однією з пріоритетних сфер як зовнішньоекономічного, так і внутрішньоекономічного розвитку країни, адже питання організації виробництва й підтримки продовольчого забезпечення для окремої держави актуальні в усі часи. Від цього залежить не тільки життєздатність і самодостатність країни й суспільства, а й безліч найрізноманітніших напрямів людської діяльності.

Метою є аналіз стану та визначення проблем державного впливу на розвиток підприємств сільського господарства в Україні.

Незважаючи на важку фінансову ситуацію в країні, в умовах падіння промисловості, скорочення роздрібної торгівлі, практичного колапсу фінансової системи країни, тільки сільськогосподарська галузь залишається на «плаву», демонструючи більш-менш позитивні показники розвитку. Так, за даними Державної служби статистики України, за підсумками 2014 р. частка АПК у ВВП України становила 17% (31,4 млрд дол.), у державних доходах – 11% (4,8 млрд дол.), в експорті – 31,5% (17 млрд дол.). При цьому позитивне сальдо зовнішньої торгівлі продукцією АПК становило понад 10 мільярдів доларів. Але вже за п'ять місяців 2015 р. відбулося падіння ВВП агросектора на 5,4% уперше за 10 років, обсягів виробництва сільгосппродукції – на 12%, м'яса – 3,7%. Відбулося збільшення на 63,5% індексу витрат на виробництво агропродукції порівняно з відповідним періодом 2014-го. Зокрема у 21 раз виріс єдиний податок четвертої групи (фіксований сільгосподаток). Крім того, девальвувала нацвалюта і подорожчали імпортні засоби захисту рослин, мінодобриво, паливо, насіння, ветпрепарати, техніка у гривнях. Існує брак доступних грошей і реальних програм держпідтримки. Якщо галузь втратить ще й пільгу, падіння виробництва може перевищити 15,2% у

сільгосппідприємствах і 10,6% – загалом у галузі. А втрати експортного потенціалу сягатимуть 1-1,5 млрд дол. Це потягне за собою макроекономіку. Така значна втрата валютного виторгу погіршить торговий баланс, тиснутиме на гривню і прискорить інфляційні процеси». Особливо важливим є експортний потенціал галузі. Частка АПК у загальному обсязі експорту України становить 31,5% (в обсязі 17 млрд дол. США), при цьому вже більше 10 років зберігається позитивне сальдо зовнішньої торгівлі продукцією АПК за підсумками 2014 р. воно склало понад 10 млрд дол. США.

Аграрний бюджет-2016, який є складовою запропонованого урядом державного бюджету на наступний рік, не тільки позбавляє сільське господарство можливостей для розвитку, а може привести до деградації галузі. Так, аграрії можуть постати перед вибором: перехід до тіньової економіки або ліквідація бізнесу. Серед ключових складностей є складна ситуація зі спеціальним режимом оподаткування ПДВ для аграріїв, де формально зберігається спецрежим (прописаний у коаліційній угоді, про збереження спецрежиму ПДВ для АПК до 1 січня 2018 р.). З 1 січня цього року аграрій, який вибрав спецрежим ПДВ, повинен віддати державі 85% ПДВ за операціями із зерновими та технічними культурами, 20% – по тваринницьким і 50% – за всіма іншими сільгоспопераціям, які підпадають під спецрежим. Решту залишити собі. При цьому аграрний бюджет на наступний рік не передбачає додаткових фінансових програм, які б могли компенсувати ці збитки.

Фактичне скасування спецрежиму – величезний ризик для розвитку тваринництва, зокрема молочного напрямку і вирощування великої рогатої худоби, і це загрожує існуванню тваринництва як галузі. Якщо скасують єдиний податок 4-ої групи для аграріїв, то це може призвести до масового відходу сільгосппідприємств у тіньову економіку.

У разі скасування спецрежиму ПДВ втрати експортного потенціалу АПК за різними оцінками складуть 1–1,5 млрд. дол. США щорічно. У макроекономічному аспекті це означає втрату валютної виручки, що призведе до додаткового тиску на курс національної валюти. Тобто, як бачимо, скасування податкової підтримки негативно відіб'ється на торговому балансі і динаміці валютного курсу. Всупереч цьому уряд подав у Верховну Раду бюджетну резолюцію, якою скасовує спецрежим уже з 1 січня 2016 р. Ще один негативний фактор для сільгоспвиробників – збільшення в 2016 р. нормативно-грошової одиниці земель сільськогосподарського призначення (збільшення в 21 рази, на рівні інфляції близько 42%), що призведе до збільшення коефіцієнту індексації нормативно-

грошової одиниці земель, а це, в свою чергу, збільшить собівартість виробництва в сільському господарстві.

Таким чином, кумулятивне значення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель з 1995 року станом на 01 січня 2016 року становитиме:

- для сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів), а також земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) – 4,796;

- для інших земель сільськогосподарського призначення, земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення – 5,728.

Наприклад, для ріллі, один із типів розповсюджених типів земель, індексація призводить до того, що база оподаткування збільшиться у 7 разів. Якщо додати ще збільшення ставки податку, то отримаємо ріст податкового навантаження більше ніж в 20 разів.

На 2015 р. лишилося лише три програми держпідтримки: 300 мільйонів гривень передбачено на зменшення відсоткової ставки за кредитами, 250 мільйонів – на підтримку тваринництва, 25 мільйонів – на розвиток фермерства. Бюджетні кошти, що спрямовуються в АПК, через їх обмеженість та нецільовий характер використання, не відповідають тим вимогам, які ставляться перед ним. За цих умов дуже важко сформувані необхідні фінансові ресурси для нормального налагодження процесу виробництва як в АПК, так і в інших галузях народного господарства.

Пільговий режим ПДВ – єдина некорупційна держпідтримка сектора, бо ці кошти ніхто не бачить і ніхто не ділить. Це та підтримка, яка дає можливість серйозно, починаючи з 2002 р., піднімати рівень сільгоспвиробництва. Тому, для покращення ситуації, потрібно: припинити дискримінацію галузі в питанні повернення експортного ПДВ; прозоро здійснювати операції зі спецрахунками в автоматичному режимі; уряду потрібно почати виконувати рекомендації парламентського аграрного комітету за адміністрування відшкодування ПДВ (повертати ПДВ з 1-го січня 2016 р., а не чекати півроку).

CONFLICT REASONS: EXAMPLE OF PRODUCTION LOGISTICS

Doctor, associated Professor Algirdas Giedraitis,
Klaipėdos University, Lithuania
E-mail giedraitis.algirdas@gmail.com

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ: НА ПРИКЛАДІ ВИРОБНИЧОЇ ЛОГІСТИКИ

Доктор Альгірдас Гієдрайтіс,
Клайпедський університет, Литва
E-mail giedraitis.algirdas@gmail.com

The relevance of the topic. A production company must well coordinate order acceptance, provision of raw materials (materials), production, storage and delivery to the client as well as information (about inventories) management activities by using measures of logistics. Traditionally, these activities are considered as the main elements of logistics activity. Conflicts are very frequent in such companies. It is stated that conflicts in production logistics would become creative, not a destructive force, and are useful for employees and for the company. Reasons for the conflicts must be clear and understandable.

Heads of production companies often do not have sufficient knowledge about conflicts. They do not always know how to deal with the reason, which has caused the conflict. The older the conflict is, the harder it is to resolve it. Therefore, one of the most complicated tasks for the production company is to change its attitude towards the reasons for conflicts.

Research problem. How to determine reasons for conflicts in production logistics in an appropriate manner and in time?

Research subjects – reasons of conflicts in production logistics.

The goal of the research is to determine reasons for conflicts in production logistics and to present recommendations for their elimination.

Methods of the research: Data of empirical research were collected by applying a method of a questionnaire. A research test was created for determination of reasons for conflicts and their evaluation. This test consists of the demographic part and 33 statements, which are assessed from 0 to 100 percents. The larger percent is, the more expressed reasons for conflict are. 54 respondents participated in the research (employees of the company). Many of them (70%) have many years experience in designing, producing and installing furniture as well as interior details.

The research was performed in October of 2015 in the production company in Kretinga district, Lithuania.

Results. Quantitative analysis showed that conflicts in the production company between heads and contractors – 47%, and between contractors 45% take place once in a week. The main reasons for conflicts occurrence are incompatibility of values between employee and organization – 97%, because of inability to improve – 80% and because of prospectless work – 71%. The good position regarding compatibility of goals between employees and heads of the company – 2%. Behaviour as a reason of conflict is self-reflexion of conflict members (contemplation of behavior) – 97%, invasion of emotions – 80% and a feeling of guilt – 71%. Only 2% of respondents stressed desperation. As a consequence of conflicts, members of conflict are dissatisfied with heads of the company – 65%, employees motivation to work reduce – 47% and productivity is becoming lower – 34%.

In summarizing, it is possible to say that goal of the heads of the company in case of conflict is to help the members of conflict which got into a conflict situation, find a solution so that their activity would be meaningful and give satisfaction. That is to minimize supposed threat of the conflict not for himself/herself but also for subordinate employee. First of all, heads (of groups, departments, and subdivisions) must understand their role in the conflict and consider actions that could stimulate conflict of errors of conflict avoidance and to implement early prevention of negative reasons of conflict.

Conclusions. Often reasons for conflicts in production logistics form when incompatibility of employees' (members of conflicts) actions (goals, values) generates tension and hostility by invoking their inappropriate behavior with regard to each other (leading by emphatic and preconceived provisions). Parties of conflict (members) may ally if their and organization's goals and values are rationally combined and each member controls its behavior. Head of the company has to determine reasons that cause conflicts and to correct them in order to improve results of the activity of employees (group, team, subdivision) and organization.

Heads of the company in production company must be prepared so that they will be able not only understand their activity but also to timely determine reasons of conflicts between members of conflicts, eliminate incompatibilities of goals and values between employees and the company and to be able to manage their behavior, be able to perform prevention of conflicts. Timely determination of the conflict reasons shall ensure open communication between conflict members and this is the first step leading to elimination of conflict reasons.

ASPECTS OF ENERGY CONSERVATION AT ENTERPRISES BASED ON ALTERNATIVE ENERGY SOURCES

Ph. D., associated Professor Tatyana Gillorme,
Dnipropetrovsk Oles Honchar National University, Ukraine
E-mail gillyorme@i.ua

АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Кандидат наук, доцент Тетяна Гільорме,
Дніпропетровський національний університет
ім. Олеса Гончара, Україна
E-mail gillyorme@i.ua

Відповідно до матеріалів Міжнародного агентства з відновлюваної енергетики (IRENA) «REMAP – 2030 Перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні до 2030 року», що були опубліковані у квітні 2015 р. та інших джерел [1], Україна має значний потенціал відновлюваної енергетики. За умови чіткого узгодження маркетингової та логістичної координації розробки та впровадження технічних інноваційних рішень, раціонального використання існуючого енергетичного потенціалу в Україні, з'являються передумови активізації економічної діяльності в країні. При цьому суттєво зменшується залежність від імпорту енергоносіїв, можлива диверсифікація джерел енергопостачання. Створення передумов проведення таких процесів проходить за активного розвитку таких галузей відновлюваної енергетики, як вітрова, сонячна, геотермальна енергетика, використання біомаси та малих ГЕС [2, с. 112].

У всьому світі спостерігається підвищений інтерес до використання в різних сферах економіки нетрадиційних відновлюваних джерел енергії. Рушійною силою цього процесу є зміни в енергетичній політиці країн із структурною перебудовою паливно-енергетичного комплексу, пов'язаною з екологічною ситуацією і переходом на енергозберігаючі і ресурсозберігаючі технології в енергетиці, промисловості, житлово-комунальному господарстві тощо.

Шляхом запровадження економічних стимулів, держава надала необхідний імпульс суб'єктам господарювання, сприяючи активізації діяльності у цій сфері, та, насправді, створила нову високотехнологічну галузь української економіки, що має високу додану вартість, створену в Україні, галузь, яка успішно може конкурувати на світових ринках.

Проблеми енергозбереження постає особливо гостро для підприємств всіх галузей української економіки. Головною проблемою відновлюваної енергетики є невизначеність щодо обсягів використання та залучення інвестицій, встановленої потужності й кількості станцій, а також можливостей приєднання до електромереж, науково-технологічного розвитку та інших питань, що потребує розробки і прийняття загальної стратегії розвитку альтернативної енергетики.

У перфоманс-контрактингу витрати на проект та вартість заощаджень є ключовими поняттями та головними показниками оцінки енергозберігаючих проектів. Повернення інвестицій є рушійною силою для споживача, ЕСКО (енергосервісні компанії), та інвестора. І навпаки, величина очікуваних збитків у грошовому визначенні має стати, головним чинником, у встановленні фінансових пріоритетів. Саме для зменшення ризикованості енергоощадних проектів проводиться аналіз прийняття рішень з енергоефективності на основі перфоманс-контрактингу.

Аналіз витрат/вигод вимагає однакового підходу до вихідної інформації та методів аналізу як від фінансового директора, так і менеджера суб'єкта господарювання у ході прийняття управлінських рішень при впровадженні проектів енергозберігаючих технологій. Якщо є енергоменеджер, то, безумовно, необхідна і його участь. Усі вони повинні входити до складу групи експертів і разом зважувати кожен енергозберігаючий захід при визначенні фінансових вигод для своєї організації. При цьому необхідно врахувати інші обставини: зменшення поточних і неочікуваних втрат – джерело доходу для підприємства; характеристика джерел фінансування та ризику повернення інвестицій. Деякі енергокомпанії можуть мати свої особливі пріоритети для впровадження більш ефективних технологій. Для залишення на ринку потрібно постійно підтримувати свою конкурентоспроможність [3, с. 5].

Суб'єкт господарювання укладає контракт з ЕСКО на проведення енергетичного аудиту, за результатами якого ухвалюється управлінське рішення щодо впровадження енергозберігаючого проекту. ЕСКО гарантує замовнику обіцяний рівень економії коштів внаслідок реалізації цього проекту при зменшенні видатків на утримання об'єктів основних засобів замовника [3, с. 6]. ЕСКО повинні прийняти параметри для формування власної маркетингової стратегії й у тактичному маркетинговому плануванні при щомісячному білінгу.

В еру дерегулювання енергокомпаній при впровадженні заходів енергоефективності існує небезпека збільшення цін за енергію (якщо підприємство не контролює дані, представлені енергокомпанією за умовами підписаного контракту). Якщо прогнозні ціни на енергетику зро-

стають, то весь механізм впровадження проєктів енергоефективності призведе до банкрутства суб'єкта господарювання. Рентабельність, вартість відкладених рішень і відхилення від витрат є головними параметрами для ухвалення рішень з енергетичних питань, особливо якщо планується проведення модернізації підприємства при впровадженні енергозберігаючих технологій на основі застосування альтернативних джерел енергії.

Показники рентабельності не можуть бути визначені без розгляду додаткових умов: кваліфікація персоналу з експлуатації й обслуговування, умови роботи енергоємного устаткування тощо. Швидкість, з якою заощадження енергії компенсують початкові інвестиції (інвестиції в енергоефективність), повинна стати основним чинником оцінки енергетичної модернізації порівняно з іншими інвестиціями. Коли підприємство наважується залучити власний персонал та власний капітал, першим етапом впровадження інвестиційного проєкту в енергозберігаючі технології є оцінка вартості відкладених рішень. При цьому оцінка періоду затримки прийняття управлінських рішень повинна бути економічно обґрунтована – як довго затримка має місце (від концепції до ухвалення рішення). Керівництво підприємства повинно розуміти проблему «потенціалу енергоефективності» та вартості відкладених рішень.

Дослідження прийняття рішень з енергоефективності на основі перфоманс-контрактингу сприяє зменшенню ризикованості інвестиційних проєктів. При цьому слід у якості значущих параметрів урахувати рентабельність, вартість відкладених рішень, відхилення від витрат. Необхідно на основі комплексу показників більш детально розраховувати час, потрібний для повернення інвестицій при впровадженні енергозберігаючих проєктів, та оцінювати набір можливих ризиків. Перспективою подальших досліджень є розробка стратегій з нівелювання групи ризиків (технічного, фінансового та процедурного), створення відповідних стратегій послаблення цих ризиків з використанням системи збалансованих показників (індикаторів), формування процедури вибору моделі перфоманс-контрактингу (контракт з гарантованою економією, шофаж тощо).

Крім головних параметрів для прийняття енергетичних управлінських рішень при впровадженні проєктів енергозберігаючих технологій суб'єктом господарювання, існують інші параметри прийняття рішень: фінансова стійкість (розрахунки відповідно до фінансової звітності підприємства), інвестиційна можливість (формування балансів грошових потоків) суб'єкта господарювання тощо.

Планування ефективного партнерства на засадах теорії системної інженерії – стейкхолдерів – є критичною компонентою запровадження проекту. Ефект планування залежить від ретельно побудованої стратегії взаємних дій стейкхолдерів ближнього кола, відповідно до якої: проблеми вирішуються спільними зусиллями; про успіхи і недоліки інформують негайно; щоденні інциденти розглядаються й аналізуються спільно та дозволяються в дружній атмосфері; стратегії переглядаються за необхідності впродовж усього часу життя проекту.

Експлуатація і обслуговування мають бути ретельно сплановані і виконуватися у точній відповідності з вимогами до запровадженого інвестиційного проекту енергозберігаючих технологій.

Список використаних джерел:

1. REMAP – 2030. Перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні до 2030 року. Інформаційний матеріал, 2015. – 57 с.
2. Накашидзе Л. В. Технології використання енергії альтернативних джерел в Україні / Маркетингове просування енергозберігаючих технологій використання альтернативних джерел енергії в Україні: Монографія / С. О. Смирнов, С. Я. Касян, Л. В. Накашидзе, Т. В. Гільorme. – Дніпропетровськ: «ЛІРА», 2015. – С. 112–137.
3. Хэнсен Ш. Перфоманс – контрактинг: новые горизонты / Ш. Хэнсен, Дж. Вейсман // Энергоаудитиенергосервис. – 2013. – № 2(26). – С. 4–11.

ORGANIZATION OF PRODUCTION ACTIVITIES IN THE FAMILY ESTATE

Doctor, Professor Ivan Grabar
Zhytomyr National Agroecological University
E-mail ivan-grabar@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОДОВІЙ САДИБІ

Доктор, професор Іван Грабар
Житомирський національний агроекологічний університет
E-mail ivan-grabar@ukr.net

Для організації енергозберігаючого екологічно чистого виробництва невеличких сувенірів з дерева, металів, природного каменю, кераміки, а також фурнітури, виготовлення запасних части, інструменту, виконання ремонтних робіт с/г техніки, засобів транспорту, виробництва вітрових установок, сонячних колекторів та сонячних батарей, міні-ГЕС та ін. в умовах родової садиби – принаймні, чоловічому населенню РС – необхідно облаштувати виробничий цех (майстерню), в якому мають бути встановлені і підключені мінімальний набір верстатів: токарний; фрезерний; свердлильний; заточний; шліфувальний і, навіть, зубофрезерний. Зазвичай, такий набір верстатів вимагатиме 1-2 млн. гривень разових капіталовкладень, площі цеху – 50-100 м², (300 тис. грн.), підключення трьохфазної електромережі 40-50 кВт, (100 тис. грн.), отримання дозволів на підключення та забезпечення вимог техніки безпеки, санітарних норм, протипожежної безпеки, заземлення, віброзахисту, контролю викидів, - а це навіть без хабарів - додатково ще 100-200 тис. грн.!

Дай Вам боже здоров'я на оце все знайти кошти, закупити, привезти та встановити обладнання, отримати всі дозволи – і залишитись живим і здоровим. Є підозра, що вводити в експлуатацію такий цех (при нинішньому рівні бюрократії і корупції) будуть Ваші внуки. Ще раз повторимось – навіть якщо Ви віднайдете 3 млн. грн., що зовсім буде непросто без банків. А з банками – кабала на найближчі 1000 років...

Навіщо тоді ця розповідь про мрію, якій не судилось збутися? Так, традиційний шлях – безнадійний. Великі капіталовкладення, великі витрати на будівництво цеху, на підключення, на дозволи, на хабарі – перетворюють мрію стати Майстрами чоловікам в родових поселеннях в нездійсненну. А якщо включити інтелект, сучасні знання технологій, теорії різання, розрахунку машин?

Виявляється, всі названі вище технологічні операції високоточного свердління, точіння, зенкерування, шліфування, фрезерування і навіть нарізання зубчастих коліс – можна організувати в умовах РС, потративши не 3 млн. грн., а всього – 7-10 тис. грн., без жодних дозволів, використовуючи звичайну побутову електромережу – всього одну розетку на 220 В та 10 А.

Види робіт на МЗПГ: 1 – сверлильні; 2 – токарні; 3 – плоскошліфувальні; 4 – круглошліфувальні; 5 – фрезерні; 6 – зубофрезерні; 7 – розвертання отворів; 8 – фрезерування шпоночних канавок. (рис. 1 – 8).

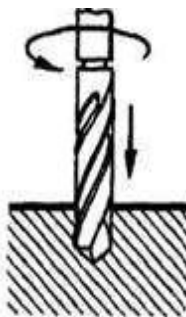

Рис. 1

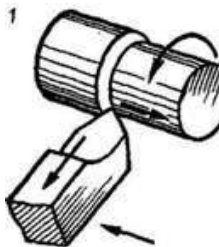

Рис. 2

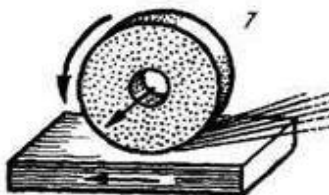

Рис. 3

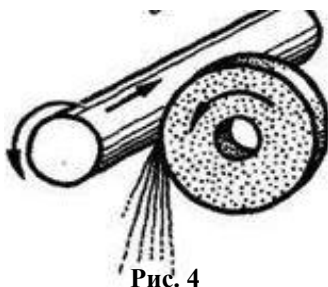

Рис. 4

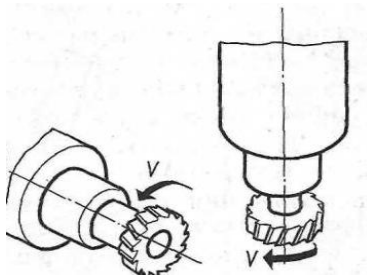

Рис. 5

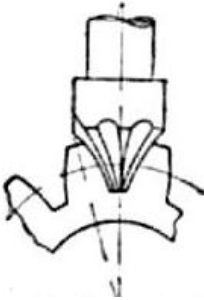

Рис. 6

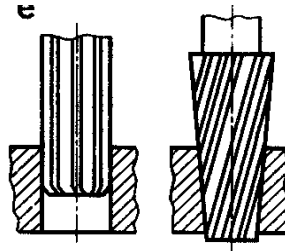

Рис. 7

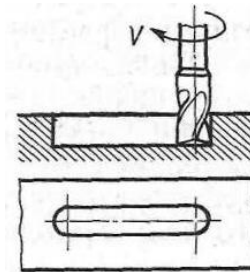

Рис. 8

Мікро-заводи проф. Грабара (МЗПГ) мають саме такі параметри – ціна 7-10 тис. грн., потужність 1-2 кВт (220В, 10А), збираються в кейс (30×50×100см), можуть зберігатися в гаражі, в кімнаті, на горищі, в коридорі, на балконі, в багажнику автомобіля. При цьому дозволяють виконувати високоточне свердління (0,1 мм), зенкерування, точіння, фрезерування, шліфування, нарізання шпоночних канавок, зубчастих коліс тощо.

Отже, з Проектом МЗПГ:

- відпадає необхідність в грабіжницьких кредитах, так як повна вартість міні-заводу – 6...10 тис грн., а не 1...3 млн грн!
- відпадає необхідність збору підписів, погоджень і дозволів на монтаж і підключення обладнання, так як все живлення (при почерговому включенні міні верстатів – 1 розетка, 220 В, 5 А);

- відпадає необхідність в оренді виробничих площ, принаймні – на перших, найбільш складних етапах становлення бізнесу. Адже всі міні верстати – настільні, але високоточні, підвищеної жорсткості (інтелект – в кожному рішенні! – наш девіз);

- високоінтелектуальне обладнання просте в експлуатації, дуже швидко - протягом 5-10 хвилин – монтується на новому місці чи трансформується в інший міні верстат – в гаражі, майстерні, на кухні, на подвір'ї тощо;

- універсальний привід головного руху всіх верстатів виготовлений по модульному принципу, не вимагає сертифікації, оскільки вже сертифікований і допущений до експлуатації в більш важких і більш небезпечних умовах, ніж умови роботи нашого МЗПГ!;

- вся наша продукція – екологічно чиста, енерго- та ресурсо- зберігаюча!

- з МЗПГ зникає загроза банкрутства і страху розпродажів обладнання за безцінь – в разі форс мажорних обставин воно стає нормальним домашнім інструментом!

- для громадян, що започатковують власну справу зовсім «з нуля», коли і 6 тис грн. – недосяжна сума (наприклад, безробітні), через мережу ОЦЗ, МЦЗ, РЦЗ, кредитні спілки планується програма мікрокредитування на 6 тис грн. терміном на 3 місяці під 0% під заставу придбаного МЗПГ та інші пільгові умови.

Побудований на принципі відомих брендів «ПАЗЛ», «ЛЕГО», «Трансформер» і реалізований на прикладі трансформації будь-якого побутового електроінструмента (наприклад: дрилі, машинки шліфувальної кутникової – болгарки, настільного заточного верстата і т. п. відповідною модернізацією шпиндельного вузла – перш за все, суттєвим збільшенням згинальної жорсткості та на порядок збільшенням статичної і динамічної вантажопідйомності) та встановленням її на вертикальну стійку з вертикальним супортом та механізмом подачі – в високоточний свердильний міні-верстат підвищеної жорсткості (з високоточною контрольованою осьюовою подачею і точністю осьового биття на більше 0,1мм!), в відрізний чи трубовідрізний, горизонтально-фрезерний, токарний чи шліфувальний мікро-верстат.

Соціальна складова МЗПГ:

- ліквідація безробіття, як соціальної бази злочинності, бідності і нещастя;

- перетворення мільйонів людей в успішних, самодостатніх і щасливих;

- перетворення України в високотехнологічну країну зайнятих, шукаючих, творчих трударів – краще Китаю!

- доступність бізнесу – для кожного! МЗПГ змінить Україну!

- стимулювання руху самоорганізації суспільства через об'єднання кооперативів, кредитних спілок, мережевого маркетингу, не пустивши в структуру банки та посередників.

В єдності творчих трударів – наша сила!

Окупність МЗПГ: за 1-10 днів – при дуже вдалому старті, за 3 місяці – при дуже невдалому старті!

Технічні характеристики МЗПГ.

1. Потужність привода головного руху – 1kW

2. Струм – однофазний, 220V; 5A

3. Електробезпека – клас II ГОСТ 12.2.013.0-91. Знак в маркуванні означає наявність в конструкції виробу подвійної ізоляції, заземляти виріб при роботі не потрібно

4. Параметри обробки:

- діаметр оброблювальних деталей – до 200 мм
- довжина вздовж осі вала – 500; 1000; 1500
- хід фрези горизонтально-фрезерний – 200мм
- діаметр фрези пальчикової 3-12мм
- діаметр фрези дискової 50-250мм
- діаметр круга відрізного 100-300мм
- діаметр круга шліфованого – 20-250мм

5. МЗПГ дозволяє виконувати свердлильні, відрізні, токарні, фрезерні, шліфувальні, зубофрезерні роботи невеликих деталей (200×200×500мм) в режимі ручної, електромеханічної та мікропроцесорної системи управління подачами, при достатньо високій жорсткості механізмів подачі, незначному їх деформуванні, що дозволяє в переважній більшості режимів різання мінімізувати похибку виготовлення $\delta \leq 0,1$ мм.

6. Загальна маса комплекту – 20-35 кг.

7. Кожен комплект МЗПГ спаковується в кейс розмірами 250×500×700мм, легко розміщується на полиці гаражу, в багажнику автомобіля, в комірці міської квартири, на балконі, в майстерні тощо.

Міні-завод професора Грабар (далі - виріб) застосовується для виконання широкого класу задач механічної обробки заготовок деталей невеликих розмірів (200х200х1000 мм) із металів, дерева, композитів, природного каменю, кістки, кераміки тощо (свердління, зенкерування, розгорткування, розсвердлювання, розкатування, точіння, фрезерування, шліфування, нарізання різьб, нарізання зубчастих коліс тощо).

Інноваційні переваги МЗПГ:

1. Прорив у збільшенні згинальної жорсткості шпинделя. При потужності привода 1 кВт та обертах шпинделя 1000 об/хв максимально можлива сила різання токарної чи шліфувальної операції на МЗПГ (при обробці вала діаметром 20 мм) сягатиме значень 1000 Н. Для стандартного шпинделя 12,4 мм при довжині консолі 52 мм ця сила створить пружний віджим інструмента 610 мкм, що є неприпустимо багато.

Після модернізації шпинделя додатковою втулкою діаметром 43/42/41 мм та додатковим розвантажувальним підшипником 1000905 пружний віджим інструмента складатиме лише 16 мкм, або в 38 разів збільшиться точність обробки!

2. Прогресивна конструкція вертикальної стійки разом з вертикальним супортом та механізмом переміщення, що поєднує одночасно високу жорсткість (точність), простоту, технологічність, мінімальну матеріалоемність при одночасній низькій вартості!

3. Вдалий вибір головного приводу, сертифікований, з високим рівнем електробезпеки, зі значною потужністю для міні верстатів – 0,7...1,3 кВт, з плавним регулюванням кутової швидкості обертання шпинделя в діапазоні 0...1000 об/хв..

4. Вдалий варіант модернізації шпиндельного вузла – всього 4 нескладні деталі дозволили підвищити точність обробки в 38 разів та в десятки разів знизити ціну!

5. Поєднання глибокої теоретичної та практичної підготовки, глибоких знань розробників в області теорії різання, технології машинобудування, металорізальних верстатів, ріжучого інструменту, деталей машин, теорії машин і механізмів, опору матеріалів, динаміки машин, вищої математики, а також відповідних навичок в практичному використанні цих знань.

6. Позитивом є надання в супроводжуючих документах великої кількості прикладів наладок та ілюстрацій, що стимулюватиме творчість користувачів в сфері метало- та деревообробки, а викладення цієї інформації в простій та доступній формі розширить знання та сприятиме вдосконаленню та конкурентоспроможності Вашого бізнесу.

7. Відкрита архітектура МЗПГ – шлях до нескінченного самовдосконалення. Адже з N деталей конструктора теоретично можна зібрати лише при лінійній архітектурі N! варіантів конструкцій.

8. Аж надто низька ціна (на 1-2 порядки нижча існуючих на ринку!) комплекту МЗПГ при величезних можливостях та високій точності і продуктивності – результат інтелекту, інновацій, а також недопущення банків та посередників в процес ціноутворення!

9. Мінімально можлива вага МЗПГ (20 – 35 кг), кейс-упаковка, висока мобільність та малий об'єм (до 100 л) при зберіганні і транспортуванні – ще одна конкурентна перевага.

10. Енергозабезпечення МЗПГ – одна побутова розетка, 220 В, 5 А – і ніяких дозволів ні від кого! Чи може підприємець навіть мріяти про щось краще?

11. Модульність, взаємозамінність, функціональність – при низькій вартості та високій точності!

12. В ідеї МЗПГ закладена благородна місія, навіть кілька місій:

- нові робочі місця мають бути доступними кожному!
- допомогти людям достойно жити!
- повернути шанс кожному бажаному чоловікові стати Майстром !
- сприяти процвітанню великої Ідеї Родової Садиби!

Варіанти виконання: А – з ручною подачею інструмента чи заготовки; Б – з електромеханічною подачею інструмента чи заготовки; В – з числовим програмним управлінням подачами інструмента чи заготовки: МЗПГ дозволяє виконувати свердлильні, відрізні, токарні, фрезерні, шліфувальні, зубофрезерні роботи невеликих деталей (200×200×500 мм) в режимі ручної, електромеханічної та мікропроцесорної системи управління подачами, при достатньо високій жорсткості механізмів подачі, незначному їх деформуванні, що дозволяє в переважній більшості режимів різання мінімізувати похибку виготовлення $\delta \leq 0,03$ мм.

Загальна маса комплекту – 35 кг.

Кожен комплект МЗПГ упаковується в кейс розмірами 250×500×700мм, легко розміщується на полиці гаражу, в багажнику автомобіля, в кімнаті міської квартири, на балконі, в майстерні тощо.

HISTORICAL AND CULTURAL GENESIS OF INNOVATION DEVELOPMENT

Agnius Karčiauskas,
Mykolas Romeris University, Lithuania

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ГЕНЕЗИС ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Агніус Карчаускас,
Університет ім. Миколаша Ромеріса, Литва

Problem. The aim of this paper is to answer which historical and cultural reasons determined that modern innovation development began relatively recently (from a historical perspective) and why it could not start earlier. The main objects for analysis – worldview existing in society and its impact on creators of innovation (intellectuals and craftsmen).

Purpose. Continuous innovation development has become a big part of the modern world. Scientists are developing theoretical approaches that could explain this progress and its place in society. Modern transformation is a quite new phenomenon and from a historical perspective is not a very long one. Considering Industrial revolution as the beginning of this process, this period takes only less than 5% of written history of humanity (from around 3500 BCE to 2016 CE). Before industrial revolution in Europe, the progress in itself was a very stable, slow and incremental process. Humanity has experienced two different kinds of technological transformations that do not have many things in common—the pre-industrial age and modern age. Such broad scope of analysis in the field of the technological development is not used often. Usually researches try to answer questions about momentarily tendencies, but not how culture (religion) interacts with science and why the impulses to innovate in different time periods are so different.

Methodology. The study is limited to the European continent, because of its common historical and cultural background and being the birthplace of Industrial Revolution. Three historical periods – Antiquity, Medieval, and Modernity are used for research. Research is based on the following methodological logic. First, it is identified what dominant worldview was existing in the society of these three periods. Secondly, it is analyzed what impact it had on intellectuals (possible creators of science) and what impact it had on craftsmen (possible creators of technology). Craftsmen are usually responsible for innovational advances that come from practical uses of tools while intellectuals for innovational advances based on research. This part of

the analysis is applied to first two periods, in order to find out why they did not start innovational development earlier. Results of the analysis are presented in three parts: antiquity, medieval, and modernity.

Ideas of development in antiquity. Ancient Greece and Rome are often considered ideals of progress and science, which were then discontinued by the dark middle Ages. Despite this idealization, the leap into the modern age happened after 1300 years from the collapse of European antiquity. Likewise, although the Greeks were careful to record the inventors (real or mythical) of literary devices and concepts, they hardly ever recorded the inventors of even the most important technological devices (except for Prometheus' gift of fire to humans) [4]. This formed the worldview that radical material development at the most is a prerogative of the divine forces.

Greeks did not think positively towards the development of the state and humanity. Plato and Aristotle had an idea that the political community is in constant decline [2]. The political community will deviate from its original model created by their mythical legislators and degrade over repeated phases of timocracy, oligarchy, democracy and tyranny. In Greek philosophy idea (ideal) is greater than the reality, in which only shadows of ideals can be observed. The state is closest to the ideal in the initial stage when legendary founders created the political community in accordance with reason and ideals. Over the time, these ideals are corrupted. These ideas applied to development would mean that a man is closer to ideal if a man keeps old ways of working and acting.

Antiquity is characterized by cyclical perception of the world: each period starts with some «golden age» in which people live in harsh simplicity and innocence, this state constantly degrades. Finally, the world collapsed into primordial chaos and there is no reason to believe that second world would be different compared to that vanished one [2]. The exception of this negative cyclicity can be regarded Epicurus and his followers, who thought that the history of mankind is not a playground for Gods. These thinkers rejected «golden age» and ideas about constant degradation because those ideas could not be reconciled with atomic nature of the environment and the neutrality of gods [2]. Epicurean followers reverse the direction of development: the «golden age» now is a phase of primitivism, and instead of a gradual degradation, we experience constant improvement of human existence (both social and material). Despite the progressive approach to human development, future discoveries or development for epicureans was not worthy of attention, because they believed that the universe will collapse in any case [2].

Material development and production in antiquity were perceived and reflected as a separate branch of science. Aristotle identified three types of

sciences [5]:

- the theoretical science dedicated to contemplation and an understanding of things that are fixed and cannot be changed (logic, metaphysics).
- practical science dedicated to an understanding of things that can be different and changed depending on people's choices and circumstances (policy, ethics).
- productive science dedicated to the rational production of items (technology, crafts).

Productive science was craftsmen's and farmers' activity manual work. The ancient Greeks and Romans generally denigrated manual work. Since work was done largely by slaves, manual labor was considered lowly and unworthy for a free man. Plato and Aristotle exalted contemplation and pure theory. Philosophy, mathematics, and astronomy were worthy objects of contemplation as they involved pure theory [4]. Natural science (technological innovations) at the most could be just an intellectual game, which could help to liberate the minds of a chosen few intellectuals.

Ideas of development in Medieval. The middle Ages raised a different image of the development: it was no longer cyclical, but it is continuous and ends with the judgment of God. The world will end because of the intervention of God and people will be judged by the spiritual measurements and not by material ones. Therefore, a goal of earthly existence is not a development of material well-being, but a spiritual improvement. The real existence is possible only in the afterlife, so any accumulation of worldly goods and their development is only a distraction from the core activity—the faith in God. For one of the main church theologians Augustine, as well as any other medieval believers the faster end of the world would be a desired event, because it would mean the end of suffering on earth [2]. In Christian theology human nature is sinful and weak and in a need for redemption. Augustine rejects the idea that man is naturally good and its nature can be improved [5]. Any enlightened social engineering or improved material well-being cannot change human's nature. Without willful and acknowledged love for God human intellectual activity is worthless and depending on sinful nature. Augustine distinguished wisdom (*sapientia*), which is acquired through divine love, from elementary knowledge (*scientia*), which leads to pride and vanity [5]. Technological knowledge, which is not intended to glorify God is a rudimentary knowledge and not wisdom. Devotion to science alone must be regarded as an expression of sinful self-love. Despite the priority of the spiritual life, Christian religious system has enabled the modern understanding of nature. God is rational and the physical world should be rational: the same

causes cause the same phenomena. Christianity allowed the creation of modern science through several its dogmatic interpretations of reality:

- linear, the quantified concept of time separating the past, present, and future. It promotes a scientific approach to the natural world and the perception of causality. An alternative cyclical concept of time where future repeats the past makes progress theoretically impossible.

- science cannot develop if the regularity and reality of the «external world» are questioned. The non-existing or irregular world is unrecognizable for the scientific method.

- science is hindered by the organic approach to the universe. According to this concept, everything is alive and as an integrated organism evolves through cycles: birth, maturity, death, and rebirth.

- no part of nature can be regarded as divine (scientific astronomy would not exist if it was considered that the stars can lead to human destinies) [16].

The environment is real and cognizable, time does not repeat, the world is rational and consistent. In destroying pagan animism Christianity enables the exploitation of nature, characterized by an indifferent approach to its objects [1]. With the decline of slavery and the dominance of Christianity in the Middle Ages, work took on a more positive value. Medieval society raised the status of work in comparison to ancient Greek, Roman, and Chinese societies [4, p. 115]. However, these changes in perception did not lead to a rapid technological breakthrough. Slower technological development in the Middle Ages could be explained with the inadequate communications and transport infrastructure. Because of lack of communicational tools and skill (illiteracy), the main objective of guilds (craftsmen) was to keep existing excellence in the state of the art through the use of apprenticeship rather than to try to obtain outside information. On the other hand, the speed at which some medieval inventions (spectacles, mechanical clocks, and gunpowder) spread, although slow to modern standards, shows that knowledge flowed through the regions without too many difficulties [12]. Second more plausible reason is a question of priorities for the research directions. Because of the importance of Christianity in the Middle Ages, the most talented minds worked on topics related to divinity. Theology was considered the most prestigious branch of medieval universities [9]. The medieval society established such an order, where theologians were awarded more than practical inventors. Theologians acquired a closer access to one of the most powerful medieval institution—church, which guaranteed status, financial security and afterlife. In general, a financial question was not an issue for educated people, because higher education was available almost only to the higher classes.

Modern Age. Only during the Renaissance, it was laid ideological foundation for a new understanding, which was finally conceptualized in the 18th century and gained the modern form of linear continuous progress [14]. Now the conception of development can be not only part of theology and philosophy (as earlier), but a global independent social phenomenon in its own right: new theoretical ideas about social development emerged that acknowledged importance of material world; thus, paving a way for innovation development. Culture and institutions (universities) that previously also generated and disseminated knowledge (but mainly related to law, theology) in medieval Europe eventually developed such characteristics that have allowed for the epistemic base of technology to expand faster. In the second half of the eighteenth-century natural philosophers became less overwhelmed by theological «truth-seeking» and began to focus on the cataloging on relatively more measurable variables, on giving priority to research what can be calculated and tested empirically [12]. Religious wars of the past, geographical discoveries (increasing knowledge about other religious systems), rise of empiricism, rejection of Aristotelian physics, prevalence of printing and rising nationalism led to the weakening of religion and the rise of scientific revolution: contemplation of God gave way to more practical studies of nature. Enlightened thinking eroded the collective power of the traditional worldview, which had been embodied in the individual motives of behavior [7]. During this purposeful and increasingly complex process society began to move from the traditional homogeneity to modern heterogeneity [14]. As societal homogeneity declined, the internal societal specialization, structuring, and independence from the behavioral models, based on religion and customs, grew. That led to a wider range of perspectives, including in science.

The direction of researches began to reflect question that was important for the well-being of the whole society or at least a part of it. It established itself supporting positive circle of technological innovations, which in a relatively short period of time (XVIII and XIX) created a huge technological gap between the East and the West, which was non-existing earlier [12]. Traditional technology (with which Indian, Chinese, Arab civilizations stalled in XVII century) is characterized by relatively harmonious balance between the various tools, devices, and procedures and the social purposes they served. Technological change was slow and gradual. Modern technology has distinct and opposite characteristics. It is a dynamic process, tending toward disequilibrium, driving forward for the sake of novelty and innovation almost regardless of established purposes. The traits of modern technology are: (1) innovations produce endless more developments, creating new ends, needs, and purposes; (2) innovations spread knowledge and practical adoption of technologies eve-

rywhere; (3) rather than satisfying preexisting ends, new technological means create new ends, and technology creates new necessities of life that in turn demand new technologies to satisfy them; and (4) progress drives technological development and not the satisfaction of purposes [10]. These changes in the speed of development created an impression of historical periodicity based on different levels of development (the ancient, medieval and modern periods). One of the first thinkers to speak about the prudence of historical development is G. W. F. Hegel. Hegel's historical interpretation states that the historical development is the process of self-realization of «the spirit» with the ultimate aim of ensuring true freedom for individuals. Hegel linked rational consciousness of individuals to the collective «world spirit». «World Spirit» can be interpreted in different ways: the divine power, the collective consciousness of mankind. In «Philosophy of History» Hegel states that spirit is a freedom. It is not a negative, but the positive idea of freedom, which is realized through the participation in ethical public life (and not through independence from). World history is a progress in the process of understanding of freedom – progress, which we have to perceive as necessary [8].

Development takes place when the spirit confronts itself; it has to overcome itself as a real hostile obstacle that is standing against itself. Development of the spirit is a difficult endless battle against itself. Spirit must overcome itself in order to be able to move to a higher level and reject the existing comfortable spiritual limits. In a dialectical sense, the spirit gives «thesis», but also «the antithesis» for human rationality. Human practice from these two objections ultimately creates the best possible combination – a synthesis. Synthesis becomes the new thesis and the spirit by searching for new alternatives creates a new antithesis and human action creates again a new synthesis [13]. Though the history of Hegel's philosophy is more focused on the state, religion or law, and not on so much on economic, technological development, but philosophy of its development raises a number of elements that became part innovational development:

- Ideas are the main movers of development. Technological progress and science is primarily the result of mental activity. They are not given; they come from the world of ideas.

- Development is the intelligent. Technological progress is often presented as an example of intelligence of development (at least in an instrumental sense).

- New ideas are facing constrains of current spirit, which supports the current economic and legal relations. In order for a new product to enter the market, it has to overcome the current order.

- The importance of societal ability to align in itself individuality and uniformity. Suppression of subjectivity and enslavement to dominant universality can prevent the emergence of developers who are able to make discoveries, innovations.

Although Marx took general principles of Hegel's dialectics, he radically modified it by changing main movers of development: the development is determined by of the materialism (base), the «spirit» and its political, religious or cultural elements (superstructure) are derivatives of materialism. Actual principle of modernity lays in practice of producing subject and not in reflection of knowledgeable subject [7]. Knowledge does not create reality, only the action is able to do that. Spirit cannot be the engine of progress, because «real life is not determined by consciousness, but the consciousness is determined by life» [13]. The economic structure (productive forces and the relations between them) determines the directions of ideas' development. The real change is only possible when the material base is sufficiently altered so as ideas of new quality could emerge and be realized. Until this critical moment changes in directions or reorganization of development will not emerge or they will be regarded as utopias.

Main function of societal organization of cooperation between individuals is to serve the productive forces (and their development): laws, governance and social forms are stabilizing and fostering factors of existing productive forces. Feudalism served production methods that were available in the middle Ages (Agricultural and craft technologies). Capitalism, which is dominated by private ownership of production means, serves societies that are based on exploitations of available resources (natural resources, technology, and specialized labor force). To understand why the public recognizes private property as a fundamental right, one should not look for intellectual, moral, or political reasons. It is the only expression of relations of productive forces in society, which supports the existing use of economic goods and way of development [3].

Social order does not collapse as long as there is space for the development of the productive forces. At a certain stage of development material productive forces enter into the conflict with the existing relations of production or with their legal expression – property relations – through which the production is realized [5]. The transition from feudalism to capitalism was not a matter of choice. The feudal relations of production have become counter-productive in the face of new technological developments [6]. While technological change is of evolutionary nature, changes in the superstructure are delayed and revolutionary. Superstructure supports existing industrial relations, but when the progress of productive forces reaches a critical point

and a new order of production relations is required, the existing superstructure acts as a reactionary factor in development.

Conclusions. Until the modern sense of development, there were two big interpretations of development: pessimistic cyclical version in antiquity and Christian epic spiritual linear version that ends with God's judgment. The material environment in Antiquity was seen through the mystical or idealistic subjectivity. It means that the elements of the environment are not an objective reality, but the dwellings for gods or just shadows of the ideas (especially human-made things). The material world was mystified and unknowable. Natural science was only an intellectual game for wise men while manual productive work was not respected and constrained by the idealization of older ways of working. Christianity eliminates this mystified subjectivity of environment. The environment is the creation of God; therefore, it is objective, consistent and cognizable. Thus, the modern science can emerge. Manual labor began to get its share of respect. However, dynamics of technological development did not change with the introduction of Christianity. In the case of craftsmen the bigger question was how to preserve knowledge than to share it in mainly illiterate society (there were even cases of lost technologies). The biggest part of most educated and talented people spent their time in contemplation of divinity because it ensured afterlife and connection to powerful actor – Church. Industrial revolution could not happen in classical antiquity or in the Middle Ages, because epistemological base was small, but because there were almost no incentives for its expansion through innovations. At that time existing system of incentives led the intellectuals to choose other intellectual activities (such as religious contemplation) while in big part illiterate craftsmen could not ensure technology sharing or their work was considered worthy. Only when system of initiatives was switched to development of material reality – conception of modern innovation development could have been created.

References:

1. R. Attfield Social History, Religion, and Technology: An Interdisciplinary Investigation into Lynn White, Jr.'s «Roots» [online] / R. Attfield // Environmental Ethics 31, 2009 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://orca.cf.ac.uk/6239/1/Attfield-311.pdf>.
2. Bury, J. B. The idea of progress [online]. Macmillan and Co, 1920 / Bury, J. B. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.templeofearth.com/books/theideaofprogress.pdf>.
3. Christman, J. Social and Political Philosophy / Christman, J. Routledge, 2002.

4. Dusek, V. Philosophy of technology: an introduction. / Dusek, V. – Blackwell Publishing, 2006.
5. Deutsch, K. L. An Invitation to Political Thought. / K. L. Deutsch, J. R. Forniére. – Thomson, 2009.
6. Gaus, G. F. Handbook of Political Theory / G. F. Gaus, C. Kukathas. – SAGE Publications, 2004.
7. Harbermas J. The Philosophical Discourse of Modernity. Massachusetts Institute of Technology / J. Harbermas. – Policy press with association with Blackwell Publishing, 1987.
8. Hegelis G. Istorijos filosofija. / Hegelis G. – Vilnius: Mintis, 1990.
9. Janin H. 2002. The University in Medieval Life, 1179-1499 / G. Hegelis–McFarland, 2002.
- 10 Kaplan D. Readings in the Philosophy of Technology / D. Kaplan. – Rowman & Littlefield Publishers, 2004
11. Misa T. J. Modernity and Technology [online]. Massachusetts Institute of Technology, 2003 / T. J. Misa, P. Brey, A. Feenberg. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://imcs.dvfu.ru/lib.int/docs/Non-tech/Modernity%20and%20Technology.pdf>.
12. Mokyr J. Why was the industrial revolution a European phenomenon? [online]. Conference on The Rule of Law, Freedom, and Prosperity George Mason University, 2001 / J. Mokyr – [Electronic resource]. – Mode of access: http://faculty.wcas.northwestern.edu/~jmo_kyr/Zywicki.PDF.
13. Peet R. Theories of Development: Contentions, Arguments, Alternatives / R. Peet, E. Hartwick. – Guilford Press: Second Edition, 2009.
14. J. N. Pieterse The Development of Development Theory: Towards Critical Globalism [online]. / J. N. Pieterse. – Review of International Political Economy, Vol. 3, No. 4, 1996 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.nisd.cass.cn/upload/2012/12/d20121221211709665.pdf>.
15. Simon R. L. The Blackwell Guide to Social and Political Philosophy / R. L. Simon.– Wiley-Blackwell; first edition, 2002.
16. Snow E. V. Christianity: A cause of modern science? / E. V. Snow [online]. 1999 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.rae.org/jaki.html>.

STATUTORY ORGANIZATION'S STAFF ADAPTATION AND SOCIALIZATION

Žaneta Kavaliauskienė,
Šiauliai State College, Lithuania
E-mail zaneta.kava@gmail.com
Neringa Lengvenienė,
Šiauliai State College, Lithuania

АДАПТАЦІЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЯ СПІВРОБІТНИКІВ СТАТУТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Жанета Кавалюскієне,
Шяуляйская государственная коллегия, Литва
E-mail zaneta.kava@gmail.com
Неринга Ленгвінієне,
Шяуляйская государственная коллегия, Литва

The relevance of the study. Research shows that in Lithuania every third employee leaves his / her organization because of unsuccessful socialisation in its surroundings [1].

In order to determine the factors affecting the results of the work carried out of new employees, a sufficient number of studies of foreign and national authors has been done. Unfortunately, from this perspective there are still left some gaps.

Scientific problem: What is the employee adaptation and socialisation in statutory organization practice? What factors are significant in the management of these processes to reduce staff change?

The purpose of the study – to identify specifics of adaptation and socialization of employees in the statutory organization.

Empirical research tasks:

1. To assess the situation of adaptation and socialisation of new employees in the concrete statutory organization.

2. To identify the main factors that are a precondition for the adaptation and socialisation of new employees in a particular statutory organization.

The research methodology: constructed a (questionnaire) integrating the essential components of adaptation and socialization processes; explored the situation of employee adaptation and socialization in the statutory organization.

The distinctive features of adaptation and socialization. Although the concepts of socialisation and adaptation are closely intertwined with each other and are often confused to describe the same action, they are two different concepts.

Firstly, socialisation covers the whole career of employee in an organization while adaptation period usually takes up to one year.

Secondly, the adaptation is more formal, because of its process, form, content, etc. and can be stated in the organization as an official document – the program of adaptation, while socialization is usually an informal and spontaneous process.

Thirdly, adaptation is increasingly being perceived as the conformity of the technical knowledge and skills for the purpose of performing a new job, while socialization is associated to assimilation of organizational culture, norms and values.

Fourthly, adaptation especially carried out in accordance with the adaptation program, concerns a narrower circle of individuals, affecting the adaptation of new staff, while the new employees' socialisation process is affected by all employees of the organization.

In sum up it can be said that the purpose of the adaptation of the new employee is to help an individual get into the working environment and workplace, showing employee in his / her tasks, techniques, troubleshooting techniques, usually takes up to one year, while socialization, takes the entire period of the employee's career in the organization. The result of these processes is an identified employee who feels being a part of the organization and realizes his / her place in its structure.

The testing methods and sample characteristics. For the realization of the study a quantitative method was used – questionnaire-based survey, from a small part of the population (sample) allowing to receive conclusions about behavior of whole population.

Sociodemographic questions of the questionnaire (1–4 questions) were intended to identify the demographic characteristics. The main part of the questionnaire questions covers all stages of the conceptual adaptation and socialization processes.

In the course of the study in a particular statutory organization there were 160 employees, 9 of whom were heads of the various levels and did not take part because of the possible subjectivity in their answers. Thus, the representative sample size ($N = 115$) was calculated in accordance with I. V. Paniotas' formula.

Summary of practical results of the study. After conducting the study of adaptation and socialisation in a concrete statutory organization less than a

half of the respondents of the study confirmed that they were discussed the organization's values, norms and traditions. This indicates that the examined statutory organization tends to focus on organizational matters but not on the philosophy of the organization. The concrete organization cares of new employees: an employee usually gets support from the closely working colleagues, an assigned mentor or a direct manager. However, it is noted that most employees lack feedback from the manager on the results of their work. However, the manager interested in a better work quality and a deeper competence of staff should assess this in perspective. The results of the study identified what could be considered the beginning of those changes determining a successful adaptation and socialization of new employees: creating conditions for improvement of qualifications by establishing relations with their colleagues as well as planning one's professional career.

The results of the study reflect particularly of the main factors that are a precondition for the adaptation and socialisation of new employees in the particular statutory organization. Firstly, it is necessary to acquaint new employees with an organizational culture, because only realized objectives of the organization, tasks, values and norms allow the employees smoother integrate into an organization and face with fewer complications before becoming full members of it. In addition, such actions of hiring the staff would signal an organization's approach towards the employee, the interest in good its own climate and / or its improvement in the future. Secondly, for employees of a specific statutory organization it is highly relevant to know about their career possibilities, and therefore in the period of adaptation and socialization of new employees it is appropriate all sorts of assistance from the organization in order an employee would know the specifics of the work as smoothly as possible. For example, if a mentor is assigned by an organization to look after work of new employee and seeing his / her competences, the mentor directs employee to the area where he / she would be able to achieve the best results.

References:

1. Gražulis V. Darbuotojas organizacijos koordinąčių sistemoje: žmogiškojo potencialo vystymo perspektyvos / V. Gražulis, A. Valickas, R. Dačiulytė, T. Sudnickas // Mokslo studija. – Vilnius: MRU, 2012. – 406 p.

BUSINESS NETWORKING STRATEGY FOR MANAGERS

Edmundas Klimas,
Klaipėda University, Lithuania
E-mail edmundasklimas@gmail.com

СТРАТЕГИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СВЯЗЕЙ БИЗНЕСМЕНОВ

Эдмундас Климас,
Клайпедский Университет, Литва
E-mail edmundasklimas@gmail.com

В статье представляется возможность и значение стратегии развития предпринимательских связей между субъектами предпринимательства. Успешные бизнесмены при стремлении к успеху в предпринимательстве особенно много внимания уделяют развитию сетей связей. Основная задача предпринимателя состоит в умении определить основные направления развития отрасли, в которой он действует и наладить предпринимательские связи в перспективе. Умение бизнесмена наметить основные изменения и направления в отрасли, которую он представляет, даёт ему возможность и свободу действий в принимаемых решениях.

Отмечается, что при решении стратегии предпринимательских связей, особое внимание надо уделять временным и материальным затратам, имеющимся у бизнесмена. До 60 процентов времени своей деятельности бизнесмен тратит на развитие предпринимательских связей, их поддержке и укреплению.

В процессе исследований проводился опрос экспертов бизнесменов 10-ти организаций. Установлено, что разработка стратегии развития и поддержания предпринимательских связей – один из обязательных видов деятельности бизнесмена. Это гарантия успешной деятельности субъекта предпринимательства.

Создание рекомендаций и правил стратегии развития предпринимательских связей определяет новые задачи руководителям и учёным по расширению возможностей предпринимательства.

AGRARIAN ECONOMY IN A GLOBALIZED WORLD

Ph. D., senior researcher Nadia Krivenko,
NSC «Institute Of Agrarian Economy», Ukraine
E-mail kryvenn@ukr.net

АГРАРНА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Кандидат наук, старший науковий співробітник Надія Кривенко,
ННЦ «Інститут аграрної економіки», Україна
E-mail kryvenn@ukr.net

Вплив глобалізації світової економіки практично на кожну країну продовжує зростати. Це спостерігається також у створенні та зростанні транснаціональних компаній, і – інтеграційних угруповань.

Глобалізація на межі XX та XXI ст. стала однією з найвпливовіших сил, які визначають шлях розвитку світової економіки. Це можна представити як новий, вищий етап інтернаціоналізації капіталу і виробництва, при цьому у світовій економіці найпомітнішими процесами стали глобалізаційні тенденції [1, с. 161]. Зростаюча глобалізація економіки спостерігається у випереджаючому зростанні міжнародної торгівлі порівняно з ростом ВВП, формуванні цілодобово працюючих світових фінансових ринків, збільшенні темпів та масштабів переміщення капіталу [2]. Враховуючи ці та інші наслідки, а також вагоме значення аграрного сектору як в цілому у світі, так і, безпосередньо, для України варто досліджувати питання глобалізації світової аграрної економіки.

Так, В. А. Семикін, Т. Н. Соловйова, В. В. Сафронов зазначають «Глобализация мировой аграрной экономики – объективный процесс развития современного мирового хозяйства, означающий усиление взаимодействия стран и регионов в сфере производства сельскохозяйственного сырья и продуктов его переработки, использования новейших технологий, преимуществ международного разделения труда» [3, с. 73]. При чому, проявляється у використанні та розробці спільних технологій, нових сортів сільськогосподарських культур, єдиних вимог щодо екологічної чистоти продукції, рівня забруднення навколишнього середовища, інформаційних програм, професіональних знань працівників тощо. А також створює стимули для підвищення конкурентоспроможності, сприяє зростанню попиту на світових ринках, а також – обміну трудовими ресурсами та інвестиціями [3, с. 73]. Тобто, виходячи з наведеного, має позитивний вплив, проте варто розглянути і інші можливі наслідки.

Варто зазначити, що одним з перших аграрне виробництво отримало інвестиції розвинутих країн через ТНК. До позитивних проявів цих компаній відносять залучення нових технологій, розвиток виробництва, надходження податків до бюджету, поглиблення виробничих зв'язків між підприємствами різних країн тощо. Проте, через наявність факторних переваг ТНК обирають швидкодоступні й безпечні форми отримання прибутків, причому їм подобаються більше форми господарювання, які не потребують інвестицій взагалі [4, с. 32–34]. Хоча глобалізація аграрної економіки сприяє розширенню зовнішніх ринків агропродовольчої продукції, якщо це управляється виключно ТНК (і в їх інтересах), то є можливість наштотуватися на суттєві обмеження, монополізацію світового ринку, а також прагнення компаній через підвищення цін (оптових та роздрібних) максимізувати свій прибуток [3, с. 74]. Отже, існують ризики.

До речі, міжнародна інтеграція розглядається як умова соціального та економічного розвитку аграрної сфери в Україні. Глобалізація, продовольча безпека, міжнародний ринок тісно взаємопов'язані і стають визначальними у подальшому трансформуванні та реформуванні сільськогосподарського виробництва, яке формує продовольчу безпеку і залежить від системного використання факторів інтенсифікації, а також конкурентоспроможності з врахуванням глобалізації [5, с. 454–455]. Зауважимо, що Україна вступила до низки міжнародних організацій аграрного спрямування, зокрема серед них і наведені у табл. 1. Функціонування глобального аграрного ринку впливають і світові організації, зокрема членом яких є Україна.

Участь України в міжнародному поділі праці – це один з напрямів ефективнішого розвитку АПК. Дво- та багатосторонні зовнішньоторговельні зв'язки, членство у СОТ є основною формою. Проте, удосконалення матеріальної бази через залучення сучасних технологій та техніки, іноземних інвестицій тощо в умовах глобалізації та МПП має узгоджуватися з паритетними взаємовигідними відносинами. Так, сучасна міжнародна інтеграція має особливості відповідно до рівня розвитку національних економік: розвинуті країни зацікавлені у просуванні своїх товарів на нові ринки, залученні дешевих трудових і сировинних ресурсів, вигідного розміщення капіталу, а Україна – в досягненні такого ж рівня розвитку АПК (як у розвинутих країн), через залучення їх інвестиційного та інноваційного потенціалів. Інтереси багатосторонніх відносин можуть мати протиріччя, що підтверджується досвідом [5, с. 455]. При цьому, на думку В. Я. Амбросова та Т. Г. Маренича, «Международная интеграция

для України – реальний путь раскрытия мощного продовольственного потенциала» [5, с. 456].

Таблиця 1

Членство України в міжнародних організаціях: аграрний аспект

<i>Час вступу</i>	<i>Організація</i>
Січень 1994 р.	Європейська та Середземноморська організація захисту рослин
Лютий 1994 р	Комісія зі збереження морських живих ресурсів Антарктики
Липень 1994 р	Міжнародне епізоотичне бюро
Жовтень 1994 р	Міжнародна організація з цукру
Листопад 1995 р.	Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин
Червень 1998 р	Міжнародна рада з зерна
Квітень 1999 р	Міжнародна асоціація з контролю якості насіння
Липень 1999 р.	Організація з рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану
Листопад 2003 р.	Організація ООН з питань продовольства та сільського господарства (ФАО)
Травень 2006 р.	Міжнародна конвенція про захист рослин (ФАО)
Травень 2006 р.	Світова організація торгівлі СOT

Джерело: [6, с. 60].

Отже, ефективність глобалізації аграрної економіки спостерігається у кращому використанні усіх видів ресурсів, зростанні дохідності виробництва, створенні значних передумов щодо розширення експорту та імпорту продукції, знань, капіталу нової техніки, пришвидшуванні її переходу на промислову основу. Проте, чимало проблем продовольчого забезпечення населення окремих регіонів, країн, розвитку аграрної економіки не вирішуються, а навпаки – загострюються. В низці країн, у окремі роки для певних верств населення характерний низький рівень споживання продовольства і навіть ризики голоду, вагомим є питання формування продовольчої безпеки. Виробництво аграрної продукції продовжує залежати від погодних та кліматичних умов, соціальних та інституційних факторів, кадрового потенціалу, стану сільських територій, їх соціальної та інженерної інфраструктури. Їх відсутність формує ризики продовольчого забезпечення країн та стабільності аграрного сектора. Надмірна міжнародна спеціалізація й інтенсифікація окремих регіонів світу щодо виробництва сільськогосподарської продукції приводить до аграрного перевантаження через високий рівень застосування гербіцидів, добрив, забруднення навколишнього середовища тощо [3, с. 73–74].

Таким чином, у сучасному світі постають такі глобальні проблеми, як забезпечення продовольчої безпеки, виробництво органічної продукції,

зростання цін на агропродовольчу продукцію, екологія, енергетика тощо. У відповіді на них одне з основних місць належить аграрному сектору. Тому Україна як країна із значним потенціалом, використовуючи можливості і враховуючи ризики глобалізації, має сприяти вирішенню цих питань на світовому рівні, а також забезпечити конкурентоспроможною продукцію власного споживача та сприяти розширенню позицій на світовому ринку. Використовуючи переваги від ТНК, державі необхідно особливу увагу звертати на їх діяльність, зокрема, враховуючи питання екології.

Список використаних джерел:

1. Прушківська Е. В. Суперечності розвитку глобалізації: національний аспект / Е. В. Прушківська, Ю. О. Шевченко // Вісник Запорізького національного університету. – 2009. – № 1(4). – С. 161–166.
2. Лалаян Г. Г. Глобализация мировых экономических процессов и ее влияние на обеспечение продовольственной безопасности России / Г.Г. Лалаян // Молодой ученый. – 2013. – № 4. – С. 249–252.
3. Семькин В. А. Диверсификация аграрной экономики России как путь к повышению ее экономической, социальной и экологической эффективности в условиях глобализации мирового хозяйства / В. А. Семькин, Т. Н. Соловьёва, В. В. Сафронов // Никоновские чтения. – 2011. – № 16. – С. 73–75.
4. Науково-методологічні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах євроінтеграційних процесів: [колективна монографія] / під ред. Ю. О. Нестерчук. – Умань: Видавець: «Сочінський М. М.», 2016. – 292 с.
5. Амбросов В. Я. Глобализация и ее влияние на трансформацию аграрного сектора Украины / В. Я. Амбросов, Т. Г. Маренич // Никоновские чтения. – 2011. – № 16. – С. 454–456.
6. Майстро С. В. Національний аграрний ринок в умовах глобалізації: механізм державного регулювання: [монографія] / С. В. Майстро. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 240 с.

THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN ODESSA REGION: THE NEED TO ENSURE QUALITY OF SERVICES

Ph. D., associate Professor Nataliia Kusyk,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
Susanna Bagdikian,
Odessa I. I. Mechnikov National University Ukraine
E-mail kaboevf@mail.ru

РОЗВИТОК ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ

Кандидат наук, доцент Наталья Кусик,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
Сусанна Багдік'ян,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
E-mail kaboevf@mail.ru

Освіта є основою інтелектуального, культурного, духовного та економічного розвитку населення регіону. Навчальні заклади, які надають освітні послуги, можуть сприяти накопиченню та розвитку інтелектуального потенціалу населення регіону, і за допомогою своєї активності перетворити його в інтелектуальний капітал. Але високий рівень інтелектуального потенціалу не гарантує високу продуктивність праці населення регіону, яке не отримало спеціалізованого навчання. Основні показники, які характеризують рівень освіти в Одеській області, представлені в табл. 1. Дані табл. 1 показують, що простежується тенденція з 2011–2012 до 2014–2015 н. р. стабільного зниження як кількості загальноосвітніх навчальних закладів Одеської області: з 912 одиниць у 2011–2012 н. р. до 887 одиниць у 2014–2015 н. р., так і кількості учнів, які навчаються в них: з 985,2 чол. на 10000 населення у 2011–2012 н. р. до 982,1 чол. на 10000 населення у 2013–2014 н.р. Але у 2014–2015 н. р. можна констатувати різке зростання кількості учнів, яке не простежувалося в досліджуваному періоді, і досягло 1002,7 чол. на 10000 населення, що на 2,3% більше, ніж в аналогічному періоді 2013–2014 н. р. (табл.). Кількість ВНЗ I–II рівнів акредитації в Одеській області зменшилася протягом чотирьох років з 22 одиниць у 2011–2012 н. р. до 18 одиниць у 2014–2015 н. р. Що стосується ВНЗ III–IV рівнів акредитації, то їх кількість теж зменшувалася, починаючи з 2012–2013 н. р., і вже у 2014–2015 рр. складала 21 одиницю, що на 2 одиниці менш, ніж у 2011–2012 н. р. Щодо контингенту студентів, то простежується негативна динаміка росту кількості студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації: порівняно з 2011–2012 н.р. у 2012–2013 н.р. кількість студентів з 17,2 тис. чол. зменшилася до 13,6 тис. чол., тобто різниця склала 3,6 тис. чол.

Таблиця 1

Основні показники розвитку освіти в Одеській області
(на початок 2015– 2016 навчального року)

Показники	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів, одиниць	912	903	890	887
у відсотках: до попереднього року	x	99	98,6	99,7
Кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів у розрахунку на 10000 населення, чол.	985,2	984,5	982,1	1002,7
у відсотках: до попереднього року	x	99,9	99,8	102,1
Кількість закладів I - II рівнів акредитації, одиниць	22	19	19	18
у відсотках: до попереднього року	x	86,4	100	94,7
у них студентів, тис. чол.	17,2	13,6	13,6	12,5
у відсотках: до попереднього року	x	79,1	100	91,9
Кількість закладів III - IV рівнів акредитації, одиниць	23	22	22	21
у відсотках: до попереднього року	x	95,7	100	95,5
з них студентів, тис. чол.	118,6	114,3	110,2	103,8
у відсотках: до попереднього року	x	96,4	96,2	94,2

Протягом 2013–2014 н. р. кількість студентів не змінилася. У 2014–2015 н. р. контингент студентів знову зменшився ще на 1,1 тис. чол. і склав 12,5 тис. чол. Що стосується ВНЗ III–IV рівнів акредитації в Одеській області, за останні роки найбільша кількість студентів, які навчалися в таких ВНЗ, простежувалася у 2011–2012 н. р. і складала 118,6 тис. чол. Найнижчий показник спостерігався у 2014–2015 н. р. і складав 103,8 тис. чол., що на 2% менше за аналогічний період 2013–2014 н. р.

Показники останніх років дозволяють зробити висновок, що існує пряма залежність між скороченням кількості ВНЗ III–IV рівнів акредитації, від зменшення контингенту студентів. Аналіз основних показників розвитку освіти в Одеській області показує, що в регіоні склалася суперечлива тенденція розвитку освіти. Враховуючи активну роль навчальних закладів в розвитку інтелектуального потенціалу та інтелектуального капіталу населення регіону, виникає гостра необхідність модернізації освіти Одещини. Зменшення контингенту учнів та студентів в навчальних закладах Одеської області може призвести до уповільнення темпів розвитку інтелектуального потенціалу та накопичення інтелектуального капіталу населення регіону, і як наслідок, розвитку самого регіону. Необхідною умовою забезпечення збалансованого розвитку Одеського регіону та його населення являється якісна освіта. Якість процесу надання послуг має для споживачів істотне значення, поряд з якістю послуги. Деякі з характеристик якості послуг не мають кількісної міри, за допомо-

гою якої їх можна було б висловити. Послуги характеризуються невідчутністю пропозиції і споживання, складністю їх стандартизації і зберігання. Якість освітньої послуги в загальному вигляді можна оцінити як розбіжність між очікуваннями споживача і його сприйняттям послуги після завершення навчання. Такі розбіжності в оцінці якості освітніх послуг можуть призвести до проблем у їх забезпеченні. Вони викликані розривами в ланцюжку «постачальник – споживач» і, в першу чергу, неточним сприйняттям адміністрацією освітньої організації очікувань споживачів.

В Україні наразі оцінка якості освітніх послуг повністю покладається на державу. У Європейських країнах широке поширення досягла практика створення спеціалізованих незалежних акредитаційних агентств – організацій, що займаються розробкою інструментарію і методик оцінки якості, а також здійснюють перевірки якості освіти. Незалежність акредитації полягає в тому, що вона здійснюється незалежними організаціями, тобто є способом прояву приватної ініціативи у сфері діяльності на ринку освітніх послуг. У деяких країнах акредитаційні агентства мають статус уповноважених суб'єктів: вони не є державними, однак держава визнає результати їх діяльності. Незалежність акредитаційного агентства від зовнішнього впливу повинна виявлятися в його відносинах з кожним із зацікавлених учасників ринку освітніх послуг – не тільки з державою, але і з ВНЗ, зі студентами та роботодавцями. Існують різні точки зору на те, якими повинні бути відносини між вищими навчальними закладами і тими, хто здійснює зовнішнє оцінювання їхньої діяльності. В основному агентства, які уповноважені займатися акредитацією навчальних програм або освітніх установ, дотримуються тієї точки зору, що зовнішнє забезпечення якості – це, в основному, «захист споживача», що вимагає встановлення чіткої дистанції між агентством щодо забезпечення якості, та вищим навчальним закладом, роботу якого вона оцінює. Інші агентства бачать основну мету зовнішньої оцінки в наданні ВНЗ порад та підтримки в їх спробі підняти стандарти і поліпшити якість освітніх програм і відповідних кваліфікаційних рівнів. В останньому випадку необхідна тісна взаємодія між тими, хто оцінює, і тими, кого оцінюють.

В Україні система зовнішнього забезпечення якості освіти тільки почала створюватися. На жаль, поки ще не має відповідної нормативно-правової бази системи оцінки якості освіти. Крім того, існує необхідність не тільки у розробці ефективних, дієвих технологій та процедур зовнішнього оцінювання якості освіти, з одного боку, але також існує необхідність в їх узгодженні на різних рівнях та ступенях освіти, з іншого боку.

ANALYSIS OF THEORIES OF REGIONAL DEVELOPMENT

Ph. D., associate Professor Natalia Liba,
Mukachevo State University, Ukraine
E-mail mtiozbek@mail.ru

АНАЛІЗ ТЕОРІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кандидат наук, доцент Наталія Ліба,
Мукачівський державний університет, Україна
E-mail mtiozbek@mail.ru

Теорія регіонального розвитку як основа всіх наступних теорій і концепцій щодо розвитку територій почала формуватись у другій половині ХХ ст. До того часу в більшості країн переважав галузевий підхід, який і визначав напрями державної регіональної політики. В основі цієї теорії лежать класичні, неокласичні та кейнсіанські підходи, які застосовували у світі для пошуку ефективних моделей регіонального розвитку, починаючи з 50-х рр. ХХ ст. «Їхні методологічні відмінності стосуються допоміжної і вимагаючої стратегій, де допомагаючий підхід регіонального розвитку може призвести до зашкоджуючих моделей, в той час як вимагаючий може призвести до моделей, оснований на економічних «імпульсах» [3, с. 32]. Мета дослідження полягає в аналізі існуючих теорій економічного регіонального розвитку.

У західній економічній науці розроблялися не тільки динамічні, але й просторові або регіональні теорії та моделі економічного росту. Всі вони споконвічно спиралися на основні положення класичних, некейнсіанських, інституціональних теорій і моделей економічного росту, міжгалузевої моделі, а з просторових – теорії розміщення виробництва, центральних місць, дифузії нововведень, просторової організації господарської діяльності, моделі «нової економічної географії», концепції нових форм територіальної організації виробництва.

Серед теорій регіонального росту можна виділити п'ять напрямків: 1) неокласичні теорії, які засновані на виробничій функції; 2) теорії кумулятивного росту, які є синтезом некейнсіанських, інституціональних і економіко-географічних моделей; 3) нові теорії регіонального росту, що базуються на зростаючій віддачі від масштабу й недосконалої конкуренції; 4) нові форми територіальної організації виробництва, що спираються на промислові й регіональні кластери, ланцюжок додавання вартості, економіку навчання, національну й регіональну системи інновацій; 5) інші теорії, що пояснюють окремі питання регіонального росту [2, с. 8]. Якщо спочатку теорія стимулювання регіонального розвитку більше враховувала економічні чинники, то на початку ХХІ ст. конкуренто-

спроможність території розглядається в соціальному, екологічному та знаннєвому контексті.

Найбільше теорій і концепцій щодо розвитку регіонів з'явилося у 70–90 рр. XX ст. Усі вони базуються на тому, що досягнення високих соціально-економічних показників значною мірою залежить від якості управління, а не ресурсного потенціалу. Відрізняючись за фундаментальними підходами, теорії і концепції пропонують різні механізми впливу на стан територій з урахуванням розміщення економічних об'єктів, їх взаємодії із зовнішнім середовищем, взаємодії і партнерства на місцевому рівні, людського потенціалу тощо. Певною мірою кожна теорія відображає сутність процесів будь-якого регіону на якомусь етапі його розвитку. Протягом останніх років у межах регіоналістики почали розроблятися теорії соціальних мереж і знаннєвої економіки як основи регіонального розвитку. Вектор наукових досліджень у цій сфері зміщується з макrorівня на мікрорівень. Хоча в науці не існує технологій пізнання територіального чинника, згідно з якими можна визначити доцільність застосування на практиці тієї чи іншої теорії або концепції, у зарубіжних країнах для досягнення соціально-економічних цілей урядами визначалися домінуючі концепції, відповідно до яких формувалася державна та регіональна політика. Це свідчить про прикладний характер теорій. Їх урахування в діяльності регіональних і місцевих органів влади, місцевого самоврядування дає змогу розробити ефективні стратегії, оскільки сутність та еволюція наукової думки відображає і закономірності розвитку, які необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень, що й обумовлює тематику подальших наукових пошуків [1].

Таким чином, аналіз вищезазначених теорій регіонального розвитку сприятиме теоретичному обґрунтуванню формування та реалізації ефективної регіональної політики та зменшенню диспропорцій між найбільшими та найбагатшими регіонами, що є вкрай актуальним в умовах економічної кризи.

Список використаних джерел:

1. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління / І. Дегтярьова // Електронний ресурс: Режим доступу <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2010-4-20.pdf>

2. Пельтек Л. В. Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми: [монографія] / Л. В. Пельтек. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 268 с.

3. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / за ред. С. Максименка. – Київ: Центр Ін-ту Схід-Захід. – Київ: Логос, 2000. – 171 с.

THE STRATEGY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

Ph. D., associate Professor Diana Maksimenko,
Mukachevo State University, Ukraine
E-mail diana2479@list.ru

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Кандидат наук, доцент Діана Максименко,
Мукачівський державний університет, Україна
E-mail diana2479@list.ru

Стратегія розвитку регіону є керованим процесом зміни в різних сферах його життя, спрямованим на досягнення певного рівня розвитку соціальної та економічної сфер на його території та ефективного використання усіх видів ресурсів. Одним з найбільш складних процесів є процес формування концепції перспективного комплексного соціально-економічного розвитку регіону. Його здійснення вимагає дотримання певних принципів, головним серед яких є принцип системності. Дотримання цього принципу передбачає, що визначення стратегічних цілей розвитку і механізмів їх реалізації має здійснюватися з урахуванням взаємозв'язків, що характеризують взаємозалежність розвитку безлічі суб'єктів управління на різних ієрархічних рівнях: місцевому, регіональному, національному.

Концепція соціально-економічного розвитку регіону – це цілеспрямований комплексний документ, який включає систему найважливішої політики розвитку регіону в стратегічній перспективі на основі необхідної і достатньої економічної самостійності (стратегічні пріоритети, цілі, механізми). Фундаментом регіонального розвитку має стати самостійність регіонів щодо визначення цілей свого розвитку та можливості фінансування заходів для їхньої реалізації передусім за рахунок власних джерел та залучених інвестицій. Йдеться про те, що основою політики економічного зростання на регіональному рівні повинно стати раціональне використання трудового потенціалу та виробничих ресурсів, максимальне сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечення раціонального використання ресурсів навколишнього середовища. Напрямок та ефективність розроблюваної і здійснюваної органами влади різного рівня регіональної стратегії багато в чому залежить від оцінки ефективності регіонального розвитку. Основним орієнтиром при розробці даного типу стратегії є зростання рівня життя населення, до якого зводиться соціальний зміст економічного розвитку регіону. Якість життя – це, безумовно, інтегральний критерій і основний показник стабільності і стійкості розвитку всіх без винятку територій, і одночасно головний важіль регулювання, розвитку та оптимізації економічної, соціальної та екологічної складових різних територій.

При формуванні регіональної стратегії важливим етапом є проведення ряду аналітичних робіт, з метою підготовки необхідної інформаційно-аналітичної бази. Принципово важливим питанням є правильне визначення стратегічних напрямків розвитку економічної бази регіону. Основними стратегічними орієнтирами мають стати створення економічних, організаційних та нормативно-правових передумов для реалізації основних принципів сталого розвитку регіонів, сприяння всебічному розвитку людського потенціалу на основі стабілізації та покращення демографічної ситуації, досягнення продуктивної зайнятості населення, розвитку соціальної інфраструктури, реалізації інноваційної політики в регіонах. Наявність в рамках одного регіону різних, часто протилежних перспективних економічних інтересів викликає необхідність їх врахування при розробці стратегії економічного розвитку регіону. Ефект регіональних стратегій значною мірою визначається оптимальним розміщенням ресурсів, географічним і соціально-економічним становищем регіону. Тобто регіон повинен докладати значних зусиль до інтеграції в макроекономічні (європейські, національні, міжрегіональні) структури і покращувати свої зв'язки з економіками сусідів, щоб постійно користуватися перевагами ефекту впливу зовнішнього зростання на внутрішній процес регіонального розвитку. Успішна стратегія повинна бути адаптована до реальних ринкових відносин між суб'єктами (підприємцями, менеджерами, представниками органів влади та громадських організацій, працівниками соціальної і виробничої сфери, науковими організаціями), поступово впроваджуватися і переглядатися в міру зміни.

Основною метою стратегії соціально-економічного розвитку регіону є орієнтація на діяльність у напрямі стабілізації та покращення якості життя населення на основі підвищення ефективності економіки і забезпечення додаткових надходжень в бюджети всіх рівнів за рахунок активізації інноваційних та інвестиційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Ансофф І. Стратегічне управління:учеб. посібник / І. Ансофф. – Москва: Економіка, 2006. – 358 с.
2. Володькіна М. В. Стратегический менеджмент: Учеб. пособ. – Киев: Знание, 2002. – 159 с.
3. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией [учеб. для ВУ-Зов] / М. И. Круглов. – Москва: Рус. Деловая Лит., 1998. – 768 с.
4. Кузин Б. Методы и модели управления фирмой. [Текст] / Б. Кузин, В. Юрьев, Г. Шахдинаров. – Санкт-Петербург: Питер, 2001. – 432 с.
5. Наливайко А. П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку / Київський національний економічний ун-т. – Київ: КНЕУ, 2001. – 228 с.

PROBLEMS OF OCCUPATION AND YOUTH EMPLOYMENT IN THE EUROPEAN UNION (ON THE EXAMPLE OF ESTONIA)

Doctor, associate Professor Angela Melikhova,
Estonian Higher Business School Mainor, Estonia
E-mail: angela@abconsult.ee

ПРОБЛЕМЫ ЗАНЯТОСТИ И ТРУДОУСТРОЙСТВА МОЛОДЁЖИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ (НА ПРИМЕРЕ ЭСТОНИИ)

Кандидат наук, доцент Анжела Мелихова,
Эстонская Высшая школа предпринимательства Mainor, Эстония
E-mail angela@abconsult.ee

Доля молодежи (15–24 лет) среди населения ЕС составляет 57,5 млн человек. Кризис в сфере занятости молодежи, имеющий такие проявления, как существенный рост безработицы, более низкое качество рабочих мест для тех, кто находит работу, растущая маргинализация молодёжи и среди молодёжи, негарантированный и медленный переход от учебы к трудовой деятельности, отторжение с рынка труда, во многих регионах ЕС принимает все более угрожающие масштабы. По состоянию на конец сентября 2015 г. в эстонской Кассе по безработице было зарегистрировано 25 842 безработных, или 4,1% трудоспособного населения страны, из которых 3 207 человек (11,7%) – безработные в возрасте 16–24 лет. По сравнению с 2010 г., когда безработным был фактически каждый третий молодой человек, ищущий рабочее место (32,9%) и 2012 г. (20,9%) ситуация заметно улучшилась.

В целом, несмотря на довольно неплохую ситуацию с занятостью молодежи в Эстонии, для ЕС-28 проблема высокого уровня безработицы среди рассматриваемой целевой группы по-прежнему остается одной из самых острых. По данным Европейского статистического ведомства, в октябре 2015 г. уровень безработицы среди молодежи в ЕС-28 достигал 20% (в странах еврозоны – 22,3%) и затрагивал 4,530 млн человек (в странах еврозоны – 3,148 млн) в возрасте до 25 лет – при общем уровне безработицы 9,3% (в странах еврозоны – 10,7%). По сравнению с тем же периодом 2014 года, когда эти показатели находились на уровне 21,7% и 23,3% соответственно, уровень молодежной безработицы в ЕС снизился на 466 000 (в странах еврозоны – на 191 000). По данным Европейской комиссии, безработица среди молодёжи ежегодно обходится ЕС в 150 млрд евро, то есть в 1,2% общего ВВП ЕС.

По состоянию на октябрь 2015 г. самый низкий уровень безработицы в ЕС среди рассматриваемой целевой группы наблюдался в Германии (7,1%), Австрии (10,4%), Дании (10,9%) и Нидерландах (11,6%); самый высокий – в Греции (47,9% в августе 2015 года), Испании (47,7%), Хорватии (43,1% в третьем квартале 2015 года) и Италии (39,8%).

В 2015 г. Международная организация труда подготовила доклад о мировом уровне безработицы среди молодёжи. По её данным, на сегодняшний день нигде не заняты около 74 млн жителей Земли в возрасте от 15 до 24 лет. Эксперты, однако, утверждают, что эту цифру можно смело увеличить в 6–7 раз, так как во многих странах безработная молодёжь не становится на учёт на бирже труда, а где-то и вовсе не ведётся подобная статистика. В чём причина? Многие обвиняют в сложившейся ситуации систему образования, которая отстаёт от нынешних реалий и не способна предоставить рынку конкурентоспособных специалистов.

Одна из весьма популярных версий, объясняющих постоянный прирост незанятого молодого населения в ЕС – т. н. «культура безработицы» (речь идёт о выходах из семей, в которых никто и никогда не работал на протяжении трёх поколений, и в которых поощряется иждивенчество и социальное попрошайничество). Большей частью эта проблема касается семей мигрантов и, подчас, напрямую связана с проблемой «социального туризма» – попыткой уроженцев небогатых стран ЕС жить за счет пособий, выдаваемых в странах Западной Европы.

Преградой на пути социального туризма в ЕС стало решение, вынесенное 11 ноября 2014 г. Судом ЕС, согласно которому, парламенты стран-членов ЕС получили право самостоятельно определять размеры и структуру государственных социальных пособий, в том числе выдаваемых нерезидентам. В своём решении суд отметил, что вынесенный им вердикт позволит бороться с эксплуатацией систем социальной помощи теми европейцами, которые предпочитают не работать, а жить на пособия. Семилетний финансовый план ЕС на период с 2014 по 2020 гг. предполагает выделение 8 млрд евро на финансирование проектов по борьбе с безработицей среди молодёжи.

Среди ключевых факторов «невыгодности» положения молодёжи на рынке труда можно выделить следующие: возраст – чем моложе, тем уязвимее; образование и профессиональная квалификация/навыки; социально-экономическое положение; национальное и этническое происхождение; молодёжь с ограниченными возможностями; молодые мигранты (беженцы) – вероятно, одна из самых актуальных проблем, с которой придётся столкнуться Эстонии в самое ближайшее время: в течение двух лет государству предстоит принять более 500 беженцев, направляемых

по квоте Европейской комиссии (или 1,046% всей численности беженцев, распределяемых между странами-членами ЕС).

Рассмотрим основные тенденции, характеризующие новый кризис занятости молодежи в Эстонии и проблемы, стоящие перед ними:

1. Проблема растущего дефицита возможностей нахождения достойного рабочего места и снижение качества рабочих мест, предоставляемых молодежи: слишком высокий уровень численности молодых работников на низкооплачиваемых рабочих местах, получающих минимальную оплату труда, ухудшение качества рабочих мест, доступных для молодежи, расширение временной занятости. Главный вопрос – являются ли эти виды работ шагом к постоянной занятости или «ловушкой», в которую попадают молодые работники, представляющей собой спираль временных рабочих мест перемежающихся с периодами безработицы.

2. Высокая степень экономической и социальной неопределенности, прежде всего, в период перехода от учёбы к трудовой деятельности.

3. Несоответствие полученных знаний и умений нуждам рынка труда.

4. Повышение уровня безработицы среди выпускников высших учебных заведений и вынужденный отъезд за рубеж по причине отсутствия желаемого места работы на родине – ещё одна проблемная тенденция, которая проявляется в различных странах и регионах ЕС, включая Эстонию. Она вызывает беспокойство, поскольку является негативным результатом, противоречащим предположению и данным о том, что высшее образование и профессиональная подготовка ведут к повышению производительности труда и возможностей молодежи в области трудоустройства (более высокооплачиваемые рабочие места, положение в обществе и т. д.). Это также и расточительный результат, ввиду высокой стоимости инвестиций в высшее образование и нулевой социальной отдачи от безработных выпускников, который, в числе прочего, приводит к «утечке мозгов» – оттоку высококвалифицированной молодежи за рубеж.

5. Непрестижность профессионально-технического образования в обществе.

6. Поляризация путей получения образования: с одной стороны, имеет место расширение возможностей для получения высшего образования, а с другой стороны, выросла доля молодежи, не имеющей среднего образования.

7. Неэффективность усилий молодежи в поисках работы по сравнению с усилиями опытных работников.

8. Проблемы в получении доступа к социальной защите, бедность.

9. Существенная разница в региональной трудовой занятости среди молодежи. Не секрет, что многие выпускники школ связывают своё будущее с более преуспевающими городами Эстонии или вообще с отъездом из республики.

10. Проблема конкурентоспособности русскоязычной молодежи на рынке труда.

Недостаточное или плохое знание эстонского языка определённой частью русскоговорящей молодёжи (преимущественно с северо-востока Эстонии) является значимым ограничительным фактором на рынке труда. Указанный фактор следует рассматривать и в качестве существенного препятствия в части получения и понимания информации при поиске работы, прежде всего, внутри страны.

11. Увеличение числа молодых людей «потерявших надежду» на трудоустройство (отторжение с рынка труда).

Разрешение проблем безработицы среди молодежи имеет особое значение. Оно способно привести не только к уменьшению общей безработицы, но и сократить отток молодежи за рубеж.

Особое внимание следует уделить обучению на рабочем месте, вовлечению в этот процесс предприятий, созданию системы высококачественных карьерных консультаций и т. д.

THE ROLE OF COOPERATION IN THE PRESERVATION OF A VILLAGE

Ph. D., associate Professor Oleg Mentey,
Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev, Ukraine
E-mail oleg-mentey@mail.ru

Ph. D., associate Professor Julia Penyak,
Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev, Ukraine
E-mail yuliya-sergeevna@mail.ru

РОЛЬ КООПЕРАЦІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ СЕЛЯ

Кандидат наук, доцент Олег Ментей,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, Україна
E-mail oleg-mentey@mail.ru

Кандидат наук, доцент Юлія Пеняк,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, Україна
E-mail yuliya-sergeevna@mail.ru

Демографічна ситуація в селах України за роки незалежності характеризується гострою кризою: відбуваються несприятливі зміни в чисельності селян внаслідок депопуляції та деградації їх якості. Демографічна криза є результатом змін у суспільному житті, насамперед у виробництві, коли порушується узгоджене функціонування і розвиток його основних компонентів: землі, засобів виробництва і праці, що призводить до порушення механізму демографічного відтворення, втрати здатності соціального організму до самовідтворення селян у суспільно необхідній їх кількості та якості [1, с. 6]. Таким чином, загострення протиріч у сфері аграрної праці, особливо проблем соціальної політики на селі, вимагає всебічного наукового осмислення проблеми збереження сільського населення. За роки незалежності України в аграрному секторі економіки відбулися радикальні економічні перетворення, які мали як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних потрібно віднести формування багатокладної економіки, функціонування аграрних підприємств різних форм власності та господарювання. З іншого боку, реформування аграрного сектора економіки країни призвело до появи великої кількості дрібних сільськогосподарських підприємств, що зумовило передачу земель господарствам населення, а це, у свою чергу, знизило рівень концентрації виробництва та створило серйозні проблеми із забезпеченістю сировиною переробних підприємств. Як наслідок, щороку з карти держави зникає 16–17 сіл. Вони зникають тому, що не має економічної мотивації, роботи [2, с. 1]. Для того, щоб подолати демографічну кризу та забезпе-

чити ефективну зайнятість населення, потрібно ліквідувати її причину, що криється в непривабливості життя в сільській місцевості для молоді [4, с. 107].

Зникнення села в тому вигляді, в якому воно існує наразі момент в Україні, є невідворотнім історичним процесом. Але це не означає, що селянство та сільськогосподарське виробництво буде знищено, це означає, що аграрні відносини перейдуть на новий, якісно вищий рівень [5, с. 124]. Зникнення малих сіл є результатом зміни економічних відносин на ринку, адже вони не вигідні з позицій ринкового обслуговування, з однієї сторони, і не дають достатніх ресурсів для організації виробництва, з іншої сторони. Виходячи з історичного досвіду європейських країн, які мають схожі з Україною територіальні масштаби, можемо прогнозувати, що оптимальним напрямком еволюції сільської місцевості є перетворення найбільш територіально привабливих сіл в невеликі містечка, навкруги яких розміщено сільськогосподарське виробництво.

Масштаби охоплення такими містечковими виробництвами земельної площі можуть бути пропорційні до рівня розвитку транспортних комунікацій та інфраструктури в цілому. Тваринництво повинно буди віддалене від населених пунктів не далі, чим дозволяють екологічні норми, або на окраїнах містечок, але бути забезпеченими очищувальним обладнанням. При цьому, жителям сільської місцевості не варто розраховувати на державну підтримку, а потрібно вирішувати свої проблеми шляхом формування інфраструктури на основі кооперативного принципу. Особливу роль у кооперуванні в сільській місцевості варто відводити сільськогосподарським підприємствам. Для сільськогосподарських підприємств це, з однієї сторони, забезпечить довгострокову ефективну систему відтворення, формування та використання трудових ресурсів у виробництві, а з іншої, сприятиме розвитку стабільного зовнішнього середовища, що дає додаткові позитивні умови для забезпечення економічної ефективності господарської діяльності. При цьому участь в системі формування обслуговуючих кооперативів для сільськогосподарських підприємств варто розглядати як багаторівневу систему розвитку сільських територій, в рамках якої і функціонують аграрні формування.

Важливою складовою участі підприємств у системі кооперації є реалізація ними довгострокової кадрової політики щодо забезпечення відтворення трудового потенціалу, закріплення працівників у підприємствах, формування ефективного мотиваційного механізму, що охоплює не лише внутрішні умови функціонування підприємства, але й впливає на зовнішні фактори формування трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Варто наголосити, що формування кооперативних об'єднань в межах адміністративних одиниць не перекладає всю відповідальність за розвиток села на сільськогосподарські підприємства, а розподіляє її між всіма суб'єктами сільських територій, пропорційно до їх потенційних можливостей. Варто враховувати специфіку кожної адміністративної

одиниці та функціонування суб'єктів економічних відносин в ній. Ми допускаємо максимально можливий рівень фінансування таких кооперативів з боку сільськогосподарських підприємств в обсязі до 80% від вартості капіталу кооперативів.

Важливим фактором для участі в кооперативних об'єднаннях є реалізація довгострокових завдань кадрової політики підприємства. При цьому система кооперування дозволить, з однієї сторони, отримувати очікуваний ефект у забезпеченні високопродуктивними кадрами виробництва, а з іншої, передбачає менший обсяг витрат, ніж при самостійному вирішенні підприємством проблем формування та використання трудових ресурсів. На рівні обслуговування виробничих процесів – це створення кращих умов праці, на рівні збуту – це отримання додаткових можливостей з матеріального забезпечення, на соціальному рівні – покращення побутових умов, а на фінансовому – збільшення рівня доступності коштів, що веде до більшої забезпеченості товарами і послугами. Оскільки кооперування дає не лише економічний, а й соціальний ефект, збільшується рівень привабливості проживання в сільській місцевості, що є додатковим фактором щодо підвищення рівня професіоналізму робітників та продуктивності їх праці у виробництві.

Отже, запропонована кооперація у межах одного адміністративного району може відіграти важливу роль у забезпеченні максимального ефекту від виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, збуту, формування раціональної системи розподілу фінансів на сільських територіях і підвищення рівня соціального захисту та побутового обслуговування мешканців сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Соціальна інфраструктура села: навч. посіб. / [Амбросов В. Я., Булавка О. Г., Вакуленко В. М. та ін.]; під ред. П. Т. Саблука, М. К. Орлатого. – Київ: Інститут аграрної економіки УААН, 2002. – 465 с.
2. Присяжнюк каже, що в Україні зникає 17 сіл щороку [Електронний ресурс] / Економічна правда, середа 18 квітня 2012 року. – Режим доступу: www.epravda.com.ua/news/2012/02/2/314880/.
3. Макаренко П. М. Теоретичні засади кооперування сільськогосподарських підприємств / П. М. Макаренко / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/9/25.pdf>.
4. Якуба К. І. Безробіття селян: економічний і соціальний аспект / К. І. Якуба // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – с.107–112.
5. Лузан Ю. Я. Соціально-трудовий потенціал українського села / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – 2010 – № 1. – С. 123–127.

TAX OPTIMIZATION STRATEGY AND METHODS IN BUSINES ENTERPRISES

Doctor, Professor Astrida Miceikienė,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail Astrida1968@gmail.com
Erika Besusparienė,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania

СТРАТЕГІЯ І МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

Доктор, професор Астрида Мицейкиене,
Університет ім. Александра Стульгінскиса, Литва
E-mail Astrida1968@gmail.com
Ерика Бесуспарієне,
Університет ім. Александра Стульгінскиса, Литва

Tax optimization is an important and sensitive issue in the world. Tax optimization is the tax cost reduction by lawful means. All companies seek minimization of taxes payable by any means permitted without violating any laws. Tax planning seeks to be competitive in the market and with the least possible cost to achieve the highest possible result.

Common tax system optimization, optimal performance of all company-wide scheme in which tax would be minimal, should be created. The paper analyzes the tax optimization strategies, techniques, and opportunities and justifies the problem of relevance to Lithuania on the empirical study basis. The objective of the study is based on the analysis of tax optimization strategies and modeling of business enterprises for assessing the prospects of tax optimization in business companies. The questionnaire survey was carried out to justify the research results. On the basis of this research and analysis of scientific literature, it was showed that the most common practice is planning and use of tax relief strategy and income and expenses arrangement relief. Tax optimization in business is not a novelty, but the companies do not use all opportunities due to the lack of experience and external factors. Companies usually optimize the main taxes. Proper tax optimization helps to control and reduce the tax costs without tax risk for the enterprise. In order to optimize the taxes, the company tax optimization policy must be shaped. Scientists do not propose tax optimization models on the basis of which businesses would be able to optimize taxes. According to the legislative framework of the EU and

the Republic of Lithuania and scientific studies, tax optimization can be divided into several main techniques [1, 2]:

- a) an application of tax incentives;
- b) the reduction of taxable income;
- c) the magnification of the allowable deductions;
- d) the usage of tax deductions;
- e) an exchange of tax status when citizenship is changed by setting up an offshore company in the country where tax level is lower;
- f) a delay of tax payment term;
- g) tax reduction or avoidance;
- h) an increase of tax overpayment (difference);
- i) an abbreviation of the maturity date of the tax overpayment (difference).

Before choosing the right tax optimization strategies and techniques, it is necessary to carry out preparatory work: first all the company's economic performance analysis must be carried out, then tax analysis should be made, tax optimization objectives should be raised, a systematic analysis of the results should be performed and only then decisions on tax optimization can be made.

References:

1. Graham J. R. Incentives for Tax Planning and Avoidance: Evidence from the Field / J. R. Graham, M. Hanlon, T. Shevlin, N. Shroff // *The Accounting Review*, 2014. – May. – Vol. 89. – No.3. – P. 991–1023.

2. Armstrong C. S. The incentives for tax planning / C. S. Armstrong, J. L. Blouin, D. F. Larcker // *Journal of Accounting and Economics*. – 2012. – 53(1). – P. 391–411.

METHODOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL BASIS OF RESOURCES RATIONING IN THE PRODUCTION AGRICULTURAL COOPERATIVES

Ph. D., researcher Anatoliy Nechiporuk,
The Polesie Regional Research Center Performance Agribusiness, Ukraine
E-mail pzndc@ukr.net
Marina Naumenko,
The Polesie Regional Research Center Performance Agribusiness, Ukraine

МЕТОДОЛОГІЧНІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ НОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ У ВИРОБНИЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ

Кандидат наук, науковий співробітник Анатолій Нечипорук,
*Поліський зональний науково-дослідний центр
продуктивності АПК, Україна*
E-mail pzndc@ukr.net
Марина Науменко,
*Поліський зональний науково-дослідний центр
продуктивності АПК, Україна*

Кооперативний сектор сільського господарства є важливим чинником соціальної стабільності села. Майже половина населення планети регулярно користується послугами та продукцією кооперативів – некомерційних господарських організацій, створених для задоволення економічних та соціальних проблем [1, с. 7].

Розвиток виробничих кооперативних підприємств у сільському господарстві України є складною соціально-економічною проблемою. Її вирішення дасть змогу зберегти переваги великомасштабного виробництва з максимальним використанням існуючої виробничої і соціальної інфраструктури, забезпечити підтримку вітчизняного виробника, не втративши соціальний захист сільського населення. Це також є передумовою для залучення сільського виробника до вертикальних інтеграційних процесів через створення власних комерційних організацій, використання переваг великомасштабного виробництва з контролем за власним бізнесом без відриву від своєї основної функції [2, с. 10].

Основним завданням кожного виробничого сільськогосподарського кооперативу є його адаптація до ринкових умов, досягнення конкурентоспроможних параметрів сільськогосподарського виробництва. Це зумовлює важливість застосування передових методик оцінки ресурсного потенціалу через моделювання нормативної собівартості продукції на основі норм і нормативів. Використання науково обґрунтованих норм продуктивності та розрахунків нормативів трудових і матеріальних витрат з

урахуванням природних, технічних та технологічних особливостей виробництва кожного підприємства найглибше узагальнена в наукових працях В. В. Вітвіцького [3, с. 66].

Основним заданням наших досліджень є моделювання нормативної собівартості продукції при визначенні затрат трудових та матеріальних ресурсів у виробничих сільськогосподарських кооперативах. Для цього використовується, в основному, аналітичний метод досліджень, який має два різновиди: аналітично-дослідний та аналітично-розрахунковий. При аналітично-дослідній витраті часу на кожен елемент операції та на операцію в цілому визначаються шляхом проведення спостережень безпосередньо на робочих місцях, при аналітично-розрахунковому – за заздалегідь встановленими науково обґрунтованими нормативами часу шляхом розрахунку.

Виробничі сільськогосподарські кооперативи провадять свою діяльність, в основному, за рахунок праці членів колективів, які є рівноправними і мають бути проінформовані про фінансовий стан та оплату праці кожного їх працівника. Система авансування в таких формуваннях встановлюється, як правило, погодинно із зазначеними диференційованими місячними окладами і розподілом доплат пропорційно до авансу або відпрацьованого часу. Оплата праці керівників встановлюється на рівні середньої по колективу, збільшеної на коефіцієнт, який встановлюється на загальних зборах. Питання розподілу залишку прибутку після сплати податків вирішується на загальних зборах колективів. Частка, що призначається для розподілу між членами кооперативу як оплата праці за кінцеві результати, попереднє авансування, є гласною і широко відомою колективу, що відрізняє ці формування від приватних.

На наш погляд, менеджмент економічного розвитку виробничих сільськогосподарських кооперативів повинен зберігати функцію з визначення єдиних принципів нормування колективної праці, загальних вимог до підвищення продуктивності та захисту працівників при підвищенні напруженості норм. Для підприємств з будь-якою формою власності, в тому числі і кооперативною, необхідно створити розвинуту нормативно-методичну базу для механізму організаційного, правового і економічного впливу на ефективність виробництва. Безперервні зміни умов праці зумовлюють динамічність норм, їх прогресивний характер. Застосування погодинної оплати або застарілих норм у нових умовах гальмують підвищення продуктивності праці, тому необхідно розширювати сферу відрядного нормування та систематично переглядати норми праці, контролювати їх застосування в кооперативних формуваннях.

Вивчення і узагальнення багаторічних досліджень стану нормування праці сільськогосподарських підприємств з різною формою власності, звітної документації нормативної мережі Мінагрополітики та продовольства України дозволяють встановити причинно-наслідкові залежності між основними економічними показниками та втратами робочого часу на

основних сільськогосподарських операціях і середнім рівнем виконання норм праці. Виявлені також закономірності і взаємозміни зазначених показників у часі і просторі. Собівартість як узагальнений показник включає всі елементи необхідних витрат: пряма і непряма оплата праці, відрахування на соціальні заходи, потреба в насінні, добривах, засобах захисту рослин, паливно-мастильних матеріалах, електроенергії, амортизації, поточному ремонті, страхових платежах та кредитах банку. Всі вищенаведені показники в результаті підсумовуються в грошовому виразі і визначаються на 1 га посіву та на 1 ц продукції [4, с. 4].

Впровадження нових проєктних рішень, застосування нових машин та механізмів, удосконалення технологій вирощування сільськогосподарських культур створює необхідність у розробці таких нормативних матеріалів. Вони повинні мати всебічну оцінку варіантів нормативних значень, оптимізовану процедуру пристосування внутрішніх чинників до динаміки зовнішнього середовища як основи створення нової моделі нормування економіки ринкового типу [5, с. 10]. Оскільки жива праця присутня в минулій, теперішній і майбутній уречевленій праці, стає доцільним розглядати трудові та інші витрати як спеціальну функцію менеджменту. Вона забезпечить оптимальний обсяг пропозиції, який відповідав би величині попиту ринку при незмінній ціні товару та орієнтував сільськогосподарське виробництво на мінімізацію нормативних витрат на кожному робочому місці, за кожною статтею витрат собівартості продукції, на одиницю продукції.

Основу при моделюванні нормативних витрат трудових і матеріальних ресурсів для виробництва певної сільськогосподарської культури становлять технологічні карти. Вони розробляються відповідно до діючої в господарстві технології, складу машинно-тракторного парку, норм змінної продуктивності та витрат палива відповідно до встановлених груп полів, норм продуктивності в кінно-ручні роботи, норм внесення органічних та мінеральних добрив відповідно до запланованої врожайності та родючості ґрунту, витрат отрутохімікатів згідно з нормами застосування, відстані транспортування вантажів тощо. Впровадження автоматизованих технологічних карт, на наш погляд, дозволить за короткий термін розробити стратегію економічного розвитку сільськогосподарських кооперативів. Це дасть змогу кваліфіковано складати бізнес-плани, підбирати склад машинно-тракторного парку на перспективу, планувати витрати і прибуток, порівнювати декілька варіантів для вибору рішень, близьких до оптимальних, з точки зору рівня рентабельності. Вже реалізовано наступні завдання розробки такої карти: формалізовано зв'язок між кількістю добрив і врожайністю, посівною площею та кількістю добрив, що потрібно навантажити, розвантажити, перевезти та внести по періодах вегетації тощо. Вперше така розробка прив'язана до семи груп полів, які диференціюються в залежності від довжин гону поля. Вона дозволить визначити поопераційну потребу в машинно-тракторних агре-

гатах відповідно до площі, що відводиться під культуру, спрощує аналіз економічної ефективності. Між агрокліматичними районами та сільськогосподарськими формуваннями спостерігаються значні розбіжності при паспортизації полів у рельєфі місцевості, питомому опорі ґрунтів, розмірах і конфігурації ділянок, які впливають на продуктивність машинно-тракторних агрегатів. Все це призводить до того, що підприємства, які мають однакову земельну площу, але належать до різних груп за нормами продуктивності, для виконання однакових агрозаходів мають витратити різну кількість робочого часу, а при однакових строках проведення робіт мати різну кількість техніки. Віддаленість підприємств від районних та обласних центрів впливає на логістичний аспект їх діяльності.

Висновки та пропозиції. Нормування складових собівартості продукції у кооперативах є першим кроком до оптимізації витрачання ресурсів. З цього випливають основні висновки наших досліджень:

1. Економічний розвиток виробничих сільськогосподарських кооперативів вимагає оптимізації діючої в них системи нормування ресурсів.

2. Витрати нормативної собівартості продукції слід розраховувати на основі технологічних карт для кожної культури за різними технологіями вирощування (традиційна, прогресивна, ресурсозаощаджувальна) з виділенням природно-кліматичних особливостей, що обумовлюють розбіжності в урожайності та технології вирощування.

Список використаних джерел:

1. Оплата праці в сільськогосподарському виробництві / О. А. Аврамчук, О. Д. Балан, В. В. Вітвицький та ін. – Київ: «Агропромпраця», 2000.

2. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. – Київ: Логос, 2001. – 380 с.

3. Вітвицький В. В. Управління галузевими системами економічних норм і нормативів в АПК. – Київ: «Агропромпраця», 2001. – 568 с.

4. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / В. В. Вітвицький, М. Ф. Кисляченко, І. В. Лобастов та ін. – Київ: НДІ «Укragропромпродуктивність», 2006. – 106 с.

5. Вітвицький В. В. Основи формування нормативних систем в агропромисловому виробництві України. – Київ: НДІ «Агропромпродуктивність», 2006. – 334 с.

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF ALTERNATIVE MOTOR FUELS APPLICATION FOR GROUND TRANSPORTATION

Doctor, associate Professor Vitalii Nitsenko,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
E-mail nicik11071981@yandex.ru
Doctor, Professor Valeriy Havrysh,
Mykolayiv National Agrarian University, Ukraine
Email: havryshvi@mnaui.edu.ua

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МОТОРНИХ ПАЛІВ НАЗЕМНИМИ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Доктор наук, доцент Віталій Ніценко,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
E-mail: nicik11071981@yandex.ru
Доктор наук, професор Валерій Гавриш,
Миколаїв національного аграрного університету, Україна
E-mail havryshvi@mnaui.edu.ua

In modern terms world community met with a serious problem – power safety. Its actuality is conditioned by growth of the role of environment in the efficiency of functioning of national economies at intensifying of competition on the markets of resources and products.

The ecological problems caused by application of fossil hydrocarbon fuels are intensified. Therefore, the application of alternative motor fuels, including renewable, assists strengthening of energy safety of every state, promotes the competitiveness of national commodity producers and improves an ecological situation.

Vehicles can use both conventional and alternative motor fuels. The conventional fuels are fuels derived from petroleum. The alternative fuels are not petroleum fuels. Their use can improve both environmental and economic indicators of economic activity.

The world practice shows that the use of the alternative fuels is attractive either because of lower cost or because of economic incentives. Examples of the first direction are compressed natural gas (CNG) or bioethanol in Brazil.

However, in the most cases, the production cost of biofuels and synthetic fuels are higher than the production cost of conventional fuels. That is why it is necessary to use of economic incentives:

- Reduction of the excise tax;

- The tax credit;
- Compensation of the investment costs in alternative fuel plants;
- Quota consumption of biofuels;
- Environmental payments;
- Subsidies to producers of bioenergy raw materials.

Their use helps to increase of the biofuels consumption.

There are countries with a low and high value of excises. For example, the first group includes the United States. In this country, at the beginning of 2015, excise taxes on motor fuels were equal to, USD/gallon (EUR/1000 liters): gasoline – 0.2412 (59.29); diesel fuel – 0.249 (61.21); gasohol – 0.2408 (59.19). The low value of these taxes reduces the border for price formation. As a result, the compressed natural gas (CNG) is the most economically attractive motor fuel. Moreover, CNG is economically attractive, even with a sharp drop in crude oil price.

In some countries, such as the EU, high excise taxes on the motor fuels are applied. Their value is an average of EUR466/t for gasoline and EUR375/ton for diesel fuel. This allows forming an economically attractive price for the alternative fuels by regulating the rates of excise taxes.

A number of countries have large reserves of the crude oil and pursue a policy of low prices for motor fuels inside the country. Naturally, it does not stimulate the development of alternative energy sources.

The production and use of alternative fuels, including biofuels, should be economically feasible. As a rule, in EU countries, a production cost of biofuels is higher than petroleum fuels. For example, as of 2010, the production cost in Germany was equal to, EUR/liter: diesel fuel – 0.45; gasoline – 0.42; biodiesel – 0.84; bioethanol – 0.58. Today, tax exemptions for biofuels are not provided. Exceptions are biofuels of the second-generation (cellulosic ethanol), biogas and bioethanol as E85, which are exempt from excise tax. Pure biodiesel (B100) and vegetable oils as fuel to 2012 were subjected to preferential taxation. The use of expensive biofuels is stimulated by a quota system.

To encourage the use of gaseous fuels such as natural gas and especially biomethane the reduced tax rates are applied. For example, in the Baltic States biomethane is taxed at a zero rate, and natural gas is taxed significantly lower than the fossil fuels.

There is an interesting experience in Sweden to encourage the use of alternative fuels. It covers all areas – from investment in fuels to environmental charges:

- Investment grants in the production of the biofuels;
- Reducing income taxes;
- Lack of parking fees;

- Government Award for eco-friendly cars;
- Reducing taxes on gas-cylinder cars.

The development of the biofuels market in the world is dictated by the reduction in conventional energy resources and environmental degradation. These reasons led to a stable growth in the production of the alternative fuels including the biofuels.

The greatest quantity of biofuels is produced either in countries with high levels of economic development and high rates of economic growth or in countries with favorable climatic conditions for growing cheap energy crops.

Currently, the most widespread alternative motor fuel is compressed natural gas as the cheapest fuel. The bioethanol produced in Brazil has the best economic results among biofuels.

AGRICULTURAL MARKET AS A CATEGORY OF SOCIAL DEVELOPMENT

Doctor, Professor Ihor Okhrimenko,
Kyiv Cooperative Institute Of Business And Law, Ukraine
E-mail iv.okhrim@gmail.com

АГРАРНИЙ РИНОК ЯК КАТЕГОРІЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Доктор, професор Ігор Охріменко,
Київський кооперативний інститут бізнесу і права, Україна
E-mail iv.okhrim@gmail.com

Соціальна спрямованість державотворення втілюється у повному забезпеченні населення країни продуктами харчування в необхідному асортименті та за доступними цінами. Світова практика давно підтвердила і продовжує підтверджувати на всіх континентах можливість вичерпного розв'язання цього завдання на базі ринкового варіанту організації суспільного виробництва. Тому курс України на перехід від до ринкової економічної системи був цілком виправданим і правомірним. Він мав би сприяти її становленню як соціальної держави, перш за все, в частині вичерпного вирішення продовольчої проблеми. Проте цього, на жаль, не відбулося. Не було враховано, що сучасний ринок потребує і сучасних методів організації та управління. Як цього досягти, може показати ретельний аналіз ринку, що закономірно породжує необхідність його глибокого вивчення.

Метою дослідження, яке лише частково може бути представлене в межах даної публікації з огляду на її обсяг, є висвітлення теоретичних основ та комплексу логічних та техніко-економічних розрахункових прийомів макроекономічного аналізу стану аграрного ринку України.

Вихідним методологічним положенням аналізу аграрного ринку виступає визнання його провідної ролі у розв'язанні фундаментальних завдань соціально-економічного розвитку країни та створення громадянського суспільства. Його аналіз рекомендується розпочинати з формулювання досконалого, повного визначення аграрного ринку. Завдяки цьому одержимо адекватну цілісну характеристику об'єкта аналізу і на цій основі здійснимо його розчленування, виділення окремих складових для відповідних аналітичних дій. Досконале визначення аграрного ринку має своїм завданням відокремити, виділити об'єкт аналізу серед колосальної

різноманітності, невичерпного розмаїття явищ та процесів навколишнього буття, створити загальне уявлення про його природу та призначення.

Розуміння аграрного ринку як системи складає другу відмітну і кардинальну рису наведеного визначення. Система є антиподом механічної сукупності. Системна природа аграрного ринку дозволяє рекомендувати двохетапну схему чи послідовність проведення його макроекономічного аналізу. Перший етап – це аналіз його формування, другий – функціонування.

Формування аграрного ринку в системному розумінні означає його організацію, тобто створення цілісної системи аграрного ринку із необхідних складових частин. Їх можна виділяти за багатьма ознаками, найважливіші з них: характер участі у формуванні системи; продуктова; рольова. За першою ознакою у складі системи аграрного ринку в цілому необхідно виділити системоутворюючий елемент та підсистеми. Системоутворюючий елемент – це одна з підсистем, яка крім власних завдань виконує ще й завдання системоутворюючої ланки. Системоутворюючий елемент сучасного аграрного ринку – платоспроможний попит. За другою ознакою аграрний ринок країни як цілісний об'єкт управління необхідно структурувати на окремі продуктові ринки (сектори), на яких предметом купівлі-продажу виступають один або кілька продуктів з однаковими маркетинговими властивостями. Рольові ознаки застосовуються, перш за все, до окремо взятого продуктового ринку. Основних рольових ознак дві: форма торгівлі (оптова, роздрібна); побудова продуктового ринку – атомістична або біполярна.

Окремо слід розглянути взаємозв'язок аграрного ринку з його державним регулюванням. Воно ніби перебуває поза ринком і до його складу не має ніякого відношення. Проте така оцінка надто поверхова. Адже важелі державного регулювання застосовуються для нормалізації стану аграрного ринку, стабілізації його параметрів у соціально доцільних межах. Це завдання може вирішуватись і самим ринком, але ринкові механізми іноді не спрацьовують і тоді включаються важелі державного регулювання. Крім того, вплив на ринок здійснюється за допомогою переважно ринкових інструментів – цін та обсягів продаж. З цих позицій державне регулювання можна розглядати як гарант того, що ринкове саморегулювання не даватиме «відмов», працюватиме надійно і буде забезпечувати його функціонування в інтересах всього суспільства. Тому рекомендується вважати державне регулювання аграрного ринку однією з його рольових складових.

Другий етап аналізу – аналіз функціонування аграрного ринку. Змістом цього етапу є визначення повноти виконання ринком своїх функцій.

Ефективність функціонування аграрного ринку залежить саме від цього. Термін «функції ринку» означає перелік завдань, які він виконує та цілей, що за його допомогою досягаються. Виходячи з наведеного розуміння функцій аграрного ринку та їх тлумачення у спеціальній літературі, рекомендується наступний їх перелік: соціальна, виявлення ринкових цін, стимулююча, селективна, координаційно-управлінська.

Соціальна функція аграрного ринку є найважливішою і її доцільно розглядати як результативну. Аграрний ринок повинен забезпечувати населення належною кількістю продуктів харчування та промислових товарів сільськогосподарського походження, продовольством та предметами першої необхідності – одягом та взуттям. Важливим є також можливість придбання товарів за доступними цінами.

Змістом другої – виявлення ринкових цін – є генерація ринкових цін на сільськогосподарську продукцію та продовольство як цін, що складаються виключно під впливом попиту та пропозиції, врівноважених ринкових цін. Це завдання покладається на ринкову інфраструктуру. Вона є функціональною підсистемою аграрного ринку, його функціональною складовою і відображає особливості здійснення обмінних операцій, торгівлі сільськогосподарською продукцією та продовольством. Одночасно з генерацією ринкових цін вона має виконувати і техніко-економічне завдання сприяння так званому товаропросуванню, тобто переміщенню товарних мас від виробника до споживача. Фізична ринкова інфраструктура включає систему підприємств різних організаційно-правових форм, що виступають ареною фізичної взаємодії покупців та продавців, попиту та пропозиції.

Стимулююча означає заохочення виробництва потрібних споживачеві товарів. Інша форма її прояву – визначення ступеню суспільної необхідності та значимості вироблених товарів. Селективна функція виконується за допомогою конкуренції. Суть її в тому, що за рахунок дії об'єктивних економічних законів (попиту та пропозиції) конкурентними важелями ринок здійснює відбір найбільш ефективних операторів з боку пропозиції. Витримати конкуренцію зможе лише той, хто запропонує споживачеві більш вдале поєднання ціни та якості.

Координаційно-управлінська функція означає забезпечення дотримання суто ринковими важелями бажаних пропорцій в обсягах виробництва та збуту сільськогосподарської продукції та продовольства в рамках агропромислового комплексу країни з урахуванням зовнішньоекономічних зв'язків. У вичерпно повному обсязі аграрний ринок цю функцію не виконує і тому доповнюється державним регулюванням.

Отже, в теоретичному плані складовими частинами аграрного ринку і одночасно його підсистемами та об'єктами аналізу мають бути: платоспроможний попит (системоутворюючий елемент), продуктові ринки (сектори), канали та ціни оптового та роздрібного збуту сільськогосподарської продукції та продовольства, наявність чи відсутність інтеграції операторів ринку з боку пропозиції, установи, методи та масштаби державного регулювання ринкових процесів. Перший етап – це аналіз формування статичних компонентів ринкового процесу у вигляді підприємств, установ та організацій спеціального призначення (персоніфікації продуктових ринків, інтеграції виробників, ринкової інфраструктури, установ державного регулювання), другий – аналіз функціонування статичних компонентів як функціонування аграрного ринку. Такий варіант більш послідовно реалізує схему організації систем як послідовну побудову трьох моделей – аксонометричної, структурної та динамічної. Перша включає простий перелік елементів створюваної системи, її складових частин, підсистем. Друга передбачає кількісне визначення обсягів, величини кожного елементу у створюваній системі. Ключова роль тут належить системоутворюючому елементу, розміри якого визначають розміри підсистем. Третя характеризує систему в дії, у процесі функціонування.

PROBLEMS OF THE FORMATION OF ALLOWANCE OF DOUBTFUL ACCOUNTS RECEIVABLE

Ph. D., associate Professor Svetlana Panych,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
E-mail panitch.svitlana@yandex.ua

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Кандидат наук, доцент Світлана Панич,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
E-mail panitch.svitlana@yandex.ua

В умовах ринкової економіки підприємства прагнуть дотримуватись діючих правил розрахунків, щоб сприяти зменшенню дебіторської заборгованості. У бухгалтерському фінансовому обліку розрізняють нормальну і прострочену дебіторську заборгованість (сумнівну та безнадійну заборгованість). Прострочена дебіторська заборгованість приводить до фінансових ускладнень підприємства: нестача коштів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати, розрахунків з бюджетом, постачальниками. Грошові кошти, які вилучені з обороту підприємства, являються джерелами формування засобів інших підприємств.

За П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» вона визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод [5]. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визначенням доходу від реалізації та оцінюється за первинною вартістю. На дату балансу повинна бути відображена сума, яку підприємство реально одержить від своїх боржників. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу визначається величина резерву сумнівних боргів. В практичній діяльності деякі підприємства навмисно завищують суму резерву сумнівних боргів, що приводить до завищення загальних витрат звітного періоду і зменшення суми оподаткованого прибутку.

Дослідження оцінки та обліку дебіторської заборгованості проводили економісти Г. Нашкерська, О. Петрик, М. Компанієць, А. Тимошок, І. Чалий. Предметом їх статей були консультаційні поради по вивченню плану рахунків та П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Водночас, проблема методологічного обґрунтування розрахунку резерву сумнівних боргів та відображення його у фінансовому обліку та фінансовій звітності залишається недостатньо дослідженою.

В сучасних умовах немає чіткого теоретичного обґрунтування бухгалтерської природи резерву сумнівних боргів. При цьому зустрічаються різні точки зору стосовно даного питання [8, с. 8]. Десять–п'ятнадцять років тому в теорії бухгалтерського обліку панувала ідея, що резерв сумнівних боргів є проявом принципу відповідності витрат доходам. Сутність даного підходу полягає в наступному: сумнівні борги є наслідком політики продажів з відстрочкою платежу. Підприємство продає товар в кредит тільки заради збільшення свого обороту. Таким чином, сумнівні борги – це породження зростання доходів. У зазначеному випадку резерв сумнівних боргів відображає ту частину доходу, яку не отримають від покупців. Це свого роду плата за збільшення доходів підприємства. Така плата відображається разом з вищеназваними доходами у витратах [8, с. 8]. Таке пояснення суті резерву сумнівних боргів ґрунтується на методології, яка розглядає бухгалтерський облік з точки зору Звіту про сукупний дохід (Звіту про фінансові результати). Дана методологія у бухгалтерських облікових процедурах фіксується в першу чергу на оборотах рахунків. Однак, в останні роки провідні світові системи стандартизації взяли за основу іншу методологію. В сучасній теорії бухгалтерського обліку домінує підхід, який розглядає бухгалтерську проблематику, насамперед, з точки зору Звіту про фінансовий стан (балансу). Цей підхід в бухгалтерській методиці віддає перевагу аналізу не оборотів рахунків, а їх сальдо [8, с. 9]. Таким чином це призвело до зміни акцентів і пояснення бухгалтерської природи резерву сумнівного боргу.

Наразі категорію «сумнівного» резервування розглядають як механізм зменшення корисності (знецінення) активів. Щоб в цьому переконатися, досить звернути увагу на те, що ключовим для резерву сумнівного боргу є параграф 63 МСБО39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», який регулює процедури зменшення корисності [8, с. 9]. Користувачів фінансової звітності стаття «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги» цікавить з позиції реальності її оцінки, тобто ймовірності погашення її у визначеній сумі. Очевидною є необхідність коригування доходу на очікувану суму сплати боргів, тобто в бухгалтерському фінансовому обліку доходи повинні відображатись з поправкою на резерв сумнівних боргів. Це означає, що резерв сумнівних боргів нарахують за кредитом рахунку 38 лише в тому випадку, якщо у бухгалтера будуть конкретні дані про понесення збитку. Такими даними можуть бути, наприклад, відомості про те, що покупець має проблеми з платоспроможністю і проти нього подано позов про банкрутство [8, с. 9]. Якщо даних про понесення збитку немає, то зниження вартості дебіторського боргу буде суперечити сучасним вимогам системи МСФЗ 10. Така

схема знецінення боргових активів називається «моделлю понесених збитків». Поки вище описане правило зменшення корисності продовжує діяти.

У п. 8 П(С)БО 10 бухгалтерам пропонуються два основні методи для створення резерву сумнівних боргів: перший – індивідуальний, другий – груповий («портфельний»). Індивідуальний прийом створення резерву сумнівного боргу полягає в тому, що кожную суму дебіторського боргу бухгалтер розглядає персоніфіковано, виявляючи на дату балансу абсолютну суму, в отриманні якої він сумнівається. Такий метод резервування зазвичай використовують невеликі підприємства, у яких кількість дебіторів невелика, і кожную суму бухгалтер в силах проаналізувати самостійно. Результати застосування цієї методики, як правило, являються найточнішими [5]. Груповий прийом полягає в систематизації однорідних заборгованостей і застосуванні до них відносного показника – коефіцієнта сумнівності. У цього методу згідно П(С)БО 10 є три варіанти виділення суми боргу:

- 1) за питомою вагою безнадійних боргів в чистому доході;
- 2) під час класифікації дебіторської заборгованості за термінами непогашення;
- 3) за середньою питомою вагою списаної за період дебіторської заборгованості (для цього варіанту пропонується використовувати діапазон в 3–5 попередніх років), [5].

Резерв сумнівного боргу визначається із застосуванням коефіцієнта сумнівності, обчисленого за питомою вагою безнадійних боргів у чистому доході [8, с. 10]. Цей метод є проявом тієї теоретичної концепції, яка пояснювала суть резерву сумнівного боргу як реалізацію принципу відповідності витрат доходам. Він виходить з пріоритету Звіту про фінансові результати і орієнтований в першу чергу на обороти рахунків, а не на сальдо дебіторської заборгованості на дату балансу.

У п. 8 П(С)БО 10 зазначено, що при використанні коефіцієнта сумнівності його слід застосовувати до залишку дебіторської заборгованості на початок періоду. Однак, в разі розрахунку коефіцієнта за питомою вагою безнадійних боргів у чистому доході, його застосовують не до залишку дебіторської заборгованості, а до суми обороту чистого доходу. Аналітики відзначають, що в цій ситуації положення п. 8 згаданого Стандарту про застосування коефіцієнта сумнівності до залишку дебіторської заборгованості «не відповідають способу визначення коефіцієнта сумнівності виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході» [8, с. 10].

Метод визначення величини резерву сумнівних боргів виходячи із

питомої ваги безнадійних боргів в чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати може мати пріоритетний характер, тому що це пов'язано з найменшими вибірковими даними з обліку. Бухгалтерія підприємства накопичує дані відносно реалізації продукції на умовах наступної оплати і визнаної безнадійної дебіторської заборгованості за період спочатку року. Для розрахунку коефіцієнта сумнівності використовується безнадійна заборгованість за минулі роки. Підприємствам зручно для обліку резерву сумнівних боргів відкрити до синтетичного рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» субрахунки:

- 381 «Резерв сумнівних боргів за продукцію, товари, роботи, послуги»;
- 382 «Резерв сумнівних боргів за іншою поточною дебіторською заборгованістю».

Згідно п. 4 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» поточна дебіторська заборгованість переходить в категорію безнадійної, якщо пройшов строк позовної давності. У П(С)БО 10 пункті 11 наведені два методи списання її з балансу:

- за рахунок резерву сумнівних боргів. В бухгалтерському фінансовому обліку складається кореспонденція рахунків дебет 38 «Резерв сумнівних боргів» та кредиту рахунків 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» [5].

- безнадійна дебіторська заборгованість списується на інші операційні витрати. Такий метод застосовується, якщо резерву сумнівних боргів на підприємстві не вистачає, тобто він був створений у недостатній сумі. На сучасному етапі більшість підприємств взагалі не створюють резерву сумнівних боргів. Господарська операція по списанню сумнівних боргів відобразиться по дебету субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги» та кредиту рахунків 36,37 [5].

В українській системі стандартизації прийнято відносити резерв сумнівного боргу до інших операційних витрат (п. 10 П(С)БО10) кореспонденцією рахунків по дебету субрахунку 944 та кредиту рахунка 38. Однак, таке трактування не відображає економічної суті резерву сумнівного боргу. Адже сумнівні витрати виникають саме в зв'язку з продажем. А це значить, що більш доречною була б класифікація відповідних витрат як збутових. Тому підприємства, які звітують в системі МСФЗ, зазвичай, відносять витрати на резерв сумнівного боргу до складу витрат на збут кореспонденцією рахунків по дебету рахунку 93 та кредиту рахунку 38 [8, с. 14]. Регламент застосування методу класифікації, наведений в п. 9 П(С)БО 10, вказує на те, що для розрахунку коефіцієнта сумнівності пот-

рібно використовувати показники списання безнадійної заборгованості за попередні роки [5]. Система Міжнародних стандартів фінансової звітності вказує на те, що в обліковій політиці підприємства може розглядатися питання про нарахування резерву сумнівного боргу, виходячи з «однорідної за складом групи для порівнянних груп фінансових активів» [8, с. 14].

Список використаних джерел:

1. Волошина Н. Списаниебезнадежнойдебиторки по выданному авансу: какоткорректировать НК [Текст] / Н. Волошина // Все о бухгалтерском учете. – 2016. – № 34. – С. 28–29.
2. Компаниец М. Безнадежнаязадолженность: стараязнакомая по новымучетным правилам [Текст] / М. Компаниец // Все о бухгалтерском учете. – 2015. – № 34. – С.14–16.
3. Кузьменко О. Безнадійна дебіторська заборгованість: правила списання [Текст] / О. Кузьменко // Дебет-Кредит. – 2010. – № 35. – С. 10–13.
4. Панич С. П. Оцінка та облік дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги [Текст] / С. П. Панич // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – Випуск 202: Том III. – С. 553-561.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 (в редакції від 09.08.2015 р.). – [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>. – Назва з екрану.
6. Семенченко Ж. Сомнительная и безнадежнаязадолженности [Текст] / Ж. Семенченко, А. Бобро. – Харків: Фактор, 2003. – 180 с.
7. Тимошок А. Списання безнадійної заборгованості у 2015 р.: витратам бути / А. Тимошок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.kevnas.com>.
8. Чалый И. Резерв сомнительногодолга: бухгалтерський учет [Текст] / И. Чалый // Все о бухгалтерском учете. – 2013. – № 114. – С.8–14.

DISCRIMINANT ANALYSIS AS A TOOL FOR DETERMINING THE LEVEL OF POTENTIAL OF THE MOTOR TRANSPORTATION ENTERPRISE POTENTIAL

Olga Parfentieva,
National Transport University, Ukraine
E-mail alenagp@ukr.net

ДИСКРИМІНАНТНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ольга Парфентьева,
Національний транспортний університет, Україна
E-mail alenagp@ukr.net

Визначення якісного рівня потенціалу розвитку (низький, середній чи високий) доцільно проводити використавши інструмент для побудови відповідної шкали оцінювання – дискримінантний аналіз.

Дискримінантний аналіз – це статистичний метод класифікацій, що дозволяє визначити різницю між декілька групами об'єктів по одній чи декількох змінних одночасно. Виділяють однофакторний і багатофакторний дискримінантний аналіз. Більш доцільним вбачаємо використання багатофакторного аналізу, бо він дає більш повну характеристику об'єкта. Дискримінантний аналіз дозволяє побудувати інтегральну шкалу оцінювання, яка визначає певні границі класифікаційних груп об'єктів, що необхідно дослідити. Це дає можливість віднести аналізований об'єкт за принципом максимальної схожості до однієї з груп, показати місце об'єкта серед інших досліджуваних об'єктів.

Існують деякі обмеження і певні вимоги, які слід враховувати при побудові дискримінантної функції. В першу чергу, це стосується класифікації груп. Так, різні показники одного підприємства не можуть знаходитися в різних досліджуваних групах, тобто підприємство відноситься лише до однієї групи. Підприємства з екстремальними значеннями показників виключаються з вибірок. Кількість підприємств, що знаходяться в одній групі, повинна в двічі перевищувати кількість відібраних незалежних показників. Вважається, що оптимальна дискримінантна модель повинна включати максимум 7 показників. При цьому показники мають бути максимально об'єктивними, тобто відображати реальний стан підприємства. Недоцільно включати в модель показники, значення яких можуть бути викривлені через приховування даних. При відборі незалежних змінних слід відбирати ті показники, що мають максимальну зовнішньогрупову варіацію та мінімальну внутрішньогрупову варіацію. Кореляційний зв'язок між обраними неза-

лежними змінними мусить бути мінімальним. Включення в модель показників з високим рівнем автокореляції призводить до надмірного їх впливу на загальну результуючу функцію. Побудова моделі здійснюється таким чином:

I етап. Формулювання бази вихідних даних про рівень складових потенціалу розвитку АТП. II етап. Відбір часткових показників потенціалу розвитку до дискримінантної моделі. III етап. Розрахунок параметрів.

Для перевірки якості дискримінантної моделі використовується критичне значення показника Z , яке визначає лінію поділу підприємств на групи з високим та низьким рівнями потенціалу розвитку. Етапи розрахунку критичного значення Z показника наступні.

1 етап. Розрахунок показника Z показника.

2 етап. Формування лічильника k груп досліджуваних АТП.

3 етап. Розрахунок середнього значення дискримінантної функції Z по k -й групі підприємств.

4 етап. Перевірка значення циклу.

5 етап. Розрахунок критичного значення дискримінантної функції.

Для визначення рівня потенціалу розвитку підприємства будується шкалу інтерпретації інтегрального показника.

Отже, скориставшись розробленою шкалою оцінок, можна стверджувати, яка кількість підприємств з всієї вибіркової сукупності підприємств мають високий, середній та низький рівень потенціалу розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гребенікова О. В. Дискримінантна модель діагностики неплатоспроможності українських підприємств машинобудівної галузі / О. В. Гребенікова, К. О. Солом'янова-Кирильчук // Фінанси підприємства. – 2007. – № 12. – С.129 -137.

2. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування: [навч. посіб.] / Єріна А.М. – Київ: КНЕУ, 2001. – 170 с.

3. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: [монографія] / Терещенко О.О. – Київ: КНЕУ, 2008. – 272 с.

4. Факторный дискриминантный анализ / [Дж. О. Ким, Ч. У. Мьюллер, У. Р. Клекка и др.; пер. с англ. под ред. И. С. Енюкова]. – Москва: Финансы и статистика, 1989. – 215 с.

INVESTMENTS AND INNOVATIONS OF INTENSIVE AND EXTENSIVE TYPE

Doctor, Professor Konstantin Pavlov,
*CHOU VPO "Kama Institute Of Humanitarian
And Engineering Technologies", Russian Federation*
E-mail kyp_ruk@mail.ru

ИНВЕСТИЦИИ И ИННОВАЦИИ ИНТЕНСИВНОГО И ЭКСТЕНСИВНОГО ТИПА

Доктор, профессор Константин Павлов,
*ЧОУ ВПО «Камский институт гуманитарных
и инженерных технологий», Российская Федерация*
E-mail kyp_ruk@mail.ru

В последнее время в России всё больше внимания уделяется вопросам формирования инновационной экономики, что совершенно справедливо, т.к. это позволяет уменьшать зависимость уровня и темпов социально-экономического развития страны от получаемых доходов вследствие экспорта сырьевых ресурсов. Важно также и то, что в результате этого улучшается имидж России, которую пока ещё нередко отождествляют с сырьевым придатком капиталистического мира. Таким образом, в целом мировой опыт действительно свидетельствует о том, что рост инвестиций в инновационные сферы экономики способствует ускоренному развитию народнохозяйственного комплекса страны и повышению среднего уровня жизни.

Однако, это только в целом, а в каждом конкретном случае вложение инвестиций в инновационные сектора далеко не всегда способствует росту прибыли и доходов, – так, в фундаментальной науке известно немало случаев, когда вложение средств не только не окупалось, но и приводило к негативным результатам. Кстати, руководство России в последнее время нередко критикует различные ведомства и организации в связи с тем, что существенные инвестиции в создание нанотехнологий пока ещё не дают ожидаемого результата. В этой связи совершенно справедлива постановка вопроса о том, насколько эффективны те или иные инвестиции и инновации.

На наш взгляд, в современных условиях этого не достаточно. Кроме осуществления социально-экономической оценки эффективности инвестиций и инноваций необходимо осуществлять оценку последствий внедрения инвестиций и инноваций с точки зрения их влияния на усиление

процессов интенсификации общественного воспроизводства. В этой связи нами предлагается выделять инвестиции и инновации интенсивного или экстенсивного типов в зависимости от того, способствуют ли результаты их внедрения соответственно интенсификации или, наоборот, процессу экстенсификации. Важно также в общей структуре инвестиций и инноваций выделять удельный вес, долю каждой из этих двух групп. Целесообразность осуществления такого рода классификации инвестиций и инноваций во многом объясняется тем обстоятельством, что в последнее время существенно возросла актуальность использования интенсивных методов хозяйствования. Прежде всего, это связано с демографическим кризисом последних лет. В этой связи осуществление мероприятий трудосберегающего направления интенсификации представляется весьма своевременным и эффективным.

В других странах могут быть актуальными и иные направления интенсификации. Так, например, в среднеазиатских странах СНГ – Узбекистане, Туркмении, Таджикистане, Киргизии исключительно важным являются водосберегающее направление интенсификации общественного производства. В Японии, где сравнительно немного крупных месторождений природных ресурсов, весьма актуально материалосберегающее направление интенсификации, здесь же в связи с крайне ограниченным характером земельных ресурсов большое значение имеет также землесберегающее направление интенсификации. В большинстве стран мира весьма актуально энерго- и фондосберегающее направления.

Более того, даже в разных регионах одной и той же страны актуальными могут быть разные направления интенсификации: на Дальнем Востоке и на Севере России большое значение по-прежнему (т. е. как и во времена социалистической экономики) имеет трудосберегающее направление. В старопромышленных регионах Урала – в Свердловской области, Удмуртской Республике, Челябинской области – крайне актуально фондосберегающее направление интенсификации. В Белгородской области, где на высоком уровне развиты металлургическая и горнодобывающая отрасли промышленности очень эффективно осуществление мероприятий материалосберегающего направления. Таким образом, кроме выделения двух групп инвестиций и инноваций, способствующих интенсификации или экстенсификации, в первой группе целесообразно выделить несколько подгрупп, соответствующих разным направлениям интенсификации – трудо-, фондо-, материалосберегающему и т. д. в соответствии с региональной, отраслевой и структурной спецификой экономики той или иной страны. Напомним, что говоря о процессах экстенсификации и интенсификации, имеются в виду два принципиально различаю-

щихся способа достижения производственной цели. При одном происходит количественное увеличение использования ресурса, при втором на единицу выпуска продукции при решении производственной задачи экономится ресурс. Поэтому целесообразно определять интенсификацию производства как реализацию мероприятий, имеющих своим результатом экономию стоимости совокупности применяемых ресурсов. Ресурсосберегающим направлением интенсификации производства является реализация мероприятий, в результате которых экономится ресурс, например, живой труд. Предложенный подход понимания процесса интенсификации позволяет говорить и об интенсификации производства, и об интенсификации использования отдельных факторов производства, не отождествляя эти понятия [3].

Таким образом, если существующую функциональную зависимость между экономическим результатом (обозначим его \mathcal{E}) от использования какого-либо ресурса (обозначим P) представить в виде $\mathcal{E} = f(P)$, то в случае экстенсивного использования ресурса его увеличение приведёт к пропорциональному росту экономического эффекта, тогда как при интенсивном использовании ресурса его увеличение приведёт к большему росту эффекта. Иначе говоря, если имеем два значения ресурса P_1 и P_2 , причём $P_2 = n \times P_1$ (n – коэффициент пропорциональности), то в случае экстенсивного использования ресурса $\mathcal{E}_2 = n \times \mathcal{E}_1$, а в случае интенсивного использования $\mathcal{E}_2 > n \times \mathcal{E}_1$. Как можно видеть, интенсивное использование ресурса (труда, фондов, материалов, воды и пр.) обусловлено ростом ресурсоотдачи (производительности труда, фондоотдачи, материалоотдачи и т. д.), правда в вышеозначенной функциональной зависимости следует учитывать также временной лаг.

Оценить, относится ли тот или иной инвестиционный ресурс к экстенсивному и интенсивному типу также можно на основе использования таких показателей, как капиталотдача (капиталоёмкость) и фондоотдача (фондоёмкость), но не только с их помощью. Для этого, в частности, можно также использовать мультипликатор. В этой связи напомним, что в соответствии с макроэкономическим подходом объём национального дохода страны находится в определённой количественной зависимости от общей суммы инвестиций и эту связь выражает особый коэффициент – мультипликатор, причём увеличение национального дохода равно приращению общей суммы инвестиций, помноженному на мультипликатор (обычно мультипликатор обозначают буквой K).

Для количественной оценки экстенсивных и интенсивных инвестиций мультипликатор следует представить в виде суммы двух слагаемых (1):

$$K = K_{\text{экт}} + K_{\text{инт}}, \quad (1)$$

где $K_{\text{экт}}$ — характеризует влияние экстенсивных,

$K_{\text{инт}}$ — интенсивных инвестиций на национальный доход.

Обычно в реальной хозяйственной практике используют как экстенсивные, так и интенсивные инвестиции, поэтому, как правило, и $\frac{K_{\text{экт}}}{K}$, и $\frac{K_{\text{инт}}}{K}$ больше нуля, но меньше единицы. В маргинальных случаях, когда имеет место использование либо только экстенсивных, либо только интенсивных инвестиций (что соответствует классическому экстенсивному или интенсивному способам общественного воспроизводства), $\frac{K_{\text{экт}}}{K}$ либо $\frac{K_{\text{инт}}}{K}$ соответственно равны единице, тогда как второе соотношение равно нулю.

Учитывая, что в соответствии с макроэкономической теорией величина мультипликатора связана с предельной склонностью к потреблению и сбережению, выделение в мультипликаторе двух вышеозначенных слагаемых позволит также количественно оценить влияние экстенсивных и интенсивных инвестиций на показатели предельной склонности к потреблению и сбережению, а, соответственно, и определению оптимальных параметров доли потребления и сбережения в национальном доходе, что имеет большое значение при разработке эффективной стратегии социально-экономического развития, т. к. от этого зависит и средний уровень жизни населения, и темпы технического перевооружения экономики.

Целесообразно, на наш взгляд, кроме общего показателя мультипликатора, характеризующего связь объёма национального дохода с общей суммой инвестиций, выделять и, так называемые, частные показатели мультипликатора в соответствии с различными направлениями интенсификации общественного воспроизводства. Иначе говоря, это означает, что в общем объёме следует выделять такие инвестиции, реализация которых приведёт к более интенсивному использованию определённого вида ресурсов — энергетических, материальных, водных, трудовых и т. д., причём в частных показателях мультипликатора также необходимо выделять два слагаемых (2), т. е.

$$K_{pi} = K_{pi \text{ экст}} + K_{pi \text{ инт}}, \quad (2)$$

где K_{pi} – частный мультипликатор для i -го вида ресурсов;

$K_{pi \text{ экст}}$ – показатель, характеризующий влияние на национальный доход инвестиций, реализующих экстенсивный вариант использования i -го вида ресурсов;

$K_{pi \text{ инт}}$ – показатель, характеризующий влияние на национальный доход инвестиций, реализующих интенсивный вариант использования i -го вида ресурсов.

Как и в случае общего мультипликатора, для частных показателей

мультипликатора величины $\frac{K_{pi \text{ экст}}}{K_{pi}}$ и $\frac{K_{pi \text{ инт}}}{K_{pi}}$ могут принимать любые значения в интервале от нуля до единицы, причём крайние значения этого интервала (т. е. ноль или единицу) они принимают, также как и для общего мультипликатора, лишь в случае исключительно экстенсивного (т. е. когда используются только экстенсивные инвестиции), либо исключительно интенсивного (т. е. когда используются только интенсивные инвестиции) способа воспроизводства. Для смешанного способа воспроизводства (т. е. когда используются как экстенсивные, так и интенсивные инвестиции – случая, наиболее часто встречающегося в хозяйственной практике) рассмотренные выше соотношения обязательно будут принимать значения, больше нуля, но меньше единицы.

Говоря о смешанном способе воспроизводства, следует уточнять, идёт ли речь о преимущественно экстенсивном (т. е. когда преобладают экстенсивные инвестиции) или же о преимущественно интенсивном (т. е. когда преобладают интенсивные инвестиции) способе воспроизводства [2]. Важно учитывать также то, что говоря об экстенсивном, интенсивном и смешанном типах воспроизводства, всегда следует уточнять, идёт ли речь о воспроизводстве с учётом использования всех ресурсов в целом (и лишь только в этом случае, на наш взгляд, имеет смысл использовать термин «общественное воспроизводство»), либо же речь идёт об экстенсивном, интенсивном и смешанном типах воспроизводства, основанных на использовании лишь определённого вида ресурсов (или же совокупности некоторых, но не всех видов ресурсов). Например, в специальной литературе рассматривают только воспроизводство населения или воспроизводство основного капитала – всё это подтверждает справедливость предложенного нами подхода. Таким образом, учитывая, что инвестиционные ресурсы – особый вид ресурсов, которые используются

в процессе воспроизводства любого другого вида ресурсов – трудовых, капитальных, материальных, водных, энергетических, природных и т. д., для определения экстенсивных и интенсивных инвестиций наряду с показателями фондоотдачи и капиталоотдачи целесообразно использовать также показатель мультипликатора и его две составляющих. Что касается инноваций, то и здесь, на наш взгляд, целесообразно учитывать те социально-экономические последствия, к которым приводит их внедрение в реальную хозяйственную практику и поэтому, подобно инвестициям, выделять инновации интенсивного или экстенсивного типов в зависимости от того, способствуют ли результаты их внедрения соответственно интенсификации или, наоборот, процессу экстенсификации. Кроме этого, целесообразно выделить несколько групп инноваций, соответствующих направлениям интенсификации общественного воспроизводства.

Выделять разные виды и типы инноваций особенно важно в связи с тем обстоятельством, что инновации считаются формой реализации НТП, тогда как сам НТП считается важнейшим фактором интенсификации общественного воспроизводства. Поэтому получается, что инновации, как всегда, соответствуют процессу интенсификации производства, что, однако, не соответствует действительности – на самом деле инновации могут способствовать как усилению интенсивного характера общественного воспроизводства, так и процессу экстенсификации (например, когда внедряются недостаточно новые инновации или инновации, внедрение которых не способствует экономии какого-либо ресурса). Выделение инвестиций и инноваций экстенсивного и интенсивного типов важно не только с теоретической, но и с практической точки зрения.

Список использованных источников:

1. Андреев В. А. Интенсификация общественного производства в свете институциональной теории / В. А. Андреев, К. В. Павлов // Общество и экономика. – 2006. – № 6. – С. 152-162.
2. Александров Г. А. Курсом интенсификации / Г. А. Александров. – Москва: Экономика, 1998. – 158 с.
3. Павлов К. В. Интенсификация экономики в условиях неопределённости рыночной среды / К. В. Павлов. – Москва: Магистр, 2007. – 271 с.

TREND OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: LEADERSHIP BUSINESS SCHOOLS OF THE NEXT GENERATION

Doctor, Professor Ludmila Petrashko,
Kyiv National Economic University named after Vadim Getman, Ukraine
E-mail ludmila.petrashko@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ: БІЗНЕС-ШКОЛИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Доктор, професор Людмила Петрашко,
Київський національний економічний,
університет ім. Вадима Гетьмана, Україна
E-mail ludmila.petrashko@gmail.com

Sustainable development and sustainable future for today is not an option or a choice, it is a necessity. A growing threat to global problems of civilization requires finding effective approaches aimed at prevention and elimination of consequences of catastrophic natural changes, lack of natural resources, pollution, economic inequality, financial crises and energy disruptions.

Sustainability, perhaps, is the only way to start a new cycle of prosperity of mankind. A number of economists put forward a new concept of development of our civilization «no – growth, yes – flowering». The research of K. Martenson, American economist on the example of the California Farmland, a bought and restoring developed land, is proving his theory [1].

Requirements demonstrate accountability, transparency and stability, reduce tolerance to corporate losses and the irresponsibility and the need to protect corporate reputation and development of brand loyalty, the search for new competitive advantages in a global business environment – this is not a complete list of the reasons underlying the priority and relevance of corporate social responsibility for sustainable development.

Future generations of managers will need to rethink business practices to ensure a sustainable impact on the environment, economic development and on society as a whole.

In 2010, the organization was created «Globally Responsible Leadership Initiative» (GRLI). Its founders were the largest network in Europe in the field of association management European Foundation for Management Development (EFMD) and the UN Global Compact. GRLI brings together companies and business schools who want to encourage a new generation of responsible leaders and managers of the global business environment. In

addition, GRLI also been studying the cultural change in the corporate business sector. Namely, the development of corporate culture, the implementation of CSR practices in the strategy of the companies in their management policies and procedures have been studying. Leading universities and business schools in the world have recognized the importance of sustainable development and care for the environment to ensure a dignified existence for our future generations. And it introduced in the educational process courses and programs for sustainable development for the education of socially responsible professionals will take global solutions for the future implementation of real change in the world. The key objective of these programs is to achieve harmonization of innovative business knowledge and deep understanding of sustainable development. Masters and MBA sustainable development aimed at systematization and dissemination of innovative management technologies for sustainable and responsible business.

The main goal for students is to understand the problems that arise when companies try to stimulate economic growth and simultaneously achieve a positive social impact. Some of these programs and courses of study include business and information systems, financial management, marketing and ethical sustainability, environmental management. Masters allow critically assess CSR issues, initiatives, drivers and patterns of response through research and practice.

The Eduniversal Best Masters Ranking is a true assessment of global masters and MBA programs designed to help prospective students determine the best choice for their graduate studies. This is the only ranking that evaluates individual masters programs worldwide in 30 fields of study. Each year this ranking evaluates more than 12,000 postgraduate programs. The final ranking is determined through a global survey of 5,000 international recruiters, 800,000 students and over 10,000 representatives from 1,000 academic institutions in 154 countries.

TOP-20 the Best Masters Ranking Sustainable Development and Environmental Management – Worldwide Country Rank School, 2015/2016 is presented in table1. The Eduniversal Evaluation System has defined the following Methodology to rank the Best Masters and MBA programs worldwide. Institutions, recruiters, students are concerned by the Eduniversal Best Masters Ranking. global institutions. The Eduniversal Best Masters Ranking is an important source of information and is often used by students and companies to determine the quality of an institution, its programs and its graduates. By filling out the Eduniversal survey for each of programs, the respondents ensure that the information on their program will be evaluated accurately.

Table 1

TOP-20 the Best Masters Ranking Sustainable Development
and Environmental Management – Worldwide
Country Rank School, 2015/2016

<i>Rank</i>	<i>School</i>	<i>Country</i>	<i>Program</i>
1	Università Bocconi	Italy	MaGER_Master in Green Management, Energy and Corporate Social Responsibility
2	Stanford University	USA	MS Environment & Resources/MBA
3	HEC Paris	France	MSc Sustainable Development
4	Cornell University	USA	MBA – sustainable global enterprise
5	University of Pennsylvania – Wharton School	USA	MBA Environmental and Risk Management
6	Nova School of Business and Economics – Universidade Nova de Lisboa	Portugal	Social Enterprise
7	Aalto University – School of Business	Finland	Master's degree Creative Sustainability
8	Universidad de los Andes School of Management Master	Colombia	Master in Environmental Management
9	LSE – London School of Economics and Political Science	UK	MSc Environment and Development
10	Cranfield University	UK	MSc Environmental Management for Business
11	University of British Columbia	Canada	Master of Science in Resource Management and Environmental Studies
12	CENTRUM Catolica and Pontificia Universidad Catolica del Peru	Peru	Energy MBA
13	Yale School of Forestry & Environmental Studies	USA	Master of Environmental Management (MEM)
14	Monash University	Australia	MSc in Environmental and Sustainability Management
15	University of Economics Prague VSE	Czech Republic	Master in Environmental Economics and Management
16	HEC Montréal	Canada	MSc Management and Sustainable Development
17	University of Cape Town – Faculty of Engineering & the Built Environment	South Africa	Master of Philosophy in Environmental Management

<i>Rank</i>	<i>School</i>	<i>Country</i>	<i>Program</i>
18	Business School, School of Geosciences and School of Economics	UK	MSc in Carbon Finance
19	Imperial College London	UK	MSc in Concrete Structures and Sustainable Development
20	Korea Advanced Institute of Science and Technology (KAIST)	South Korea	Green Policy Program

References: [2]

Their participation is an important part of the ranking and will help to enrich the quality of evaluation. Eduniversal asks students for their opinion on the program in which they are enrolled. It greatly value student opinion which allows the ranking to take into account information exclusive to those who have attended a particular program. By answering our survey, students have the an opportunity to share opinions on their academic experience. This information is important to prospective students. All information provided in this survey is strictly confidential [Table 2 details].

Table 2

The Eduniversal Evaluation System

<i>Criteria for evaluation</i>	<i>Points</i>	<i>The content of assessment</i>
The reputation of the program	5	50% of this score is based on the opinions of recruiters 50% of this score is based on the level of Palme of Excellence of the school
The salary of the 1st employment	5	Information provided by each program and verified by Eduniversa Salaries are weighted by country and by the average annual salary of its executives Three scales are used according to the type of program (MBA full time, EMBA and all other programs)
Students satisfaction	5	A survey comprised of 11 questions sent by e- mail to graduating students to assess satisfaction with the completed program. A minimum of 10% of the students in each program must reply to be scored: <ul style="list-style-type: none"> • 1st and 2nd question: 25% each of the score. • The 9 questions left: 50% of the score.

References: [3].

Eduniversal classifies and highlights global Masters and MBA programs which develop and graduate the best new professionals in the global labor

market. Types of programs that qualify to be ranked: Masters, Masters of Science, Masters of Arts, MBA and specialized MBA, Executive MBA & MBA part time and online. It values the expertise and knowledge of HR Representatives and their opinions are valued in its Ranking. Their opinion also provides a crucial reference for establishing salary prospects after graduation. The language of instruction is not limited, and can be a native language of the participating institution [2]. Concerned with rigidity and legitimacy, the Eduniversal Evaluation System has defined the following Methodology to rank the Best Masters and MBA programs worldwide.

The bonus points of the Eduniversal Evaluation System:

- Programs with more than 7 different nationalities registered in its programs;
- Programs having more than 7 different nationalities from at least 3 different zones;
- Programs which enable at least 20% of their graduates to do an internship or to work abroad;
- Programs admitting at least 5 students with work experience;
- Programs which offer Distance Learning.

The Best Masters Ranking Sustainable Development and Environmental Management – Worldwide Country Rank School Ranking by adding the points from each of the 3 criteria in our methodology, each program is given a final score. Eduniversal ranks these programs according to their final score which is also associated with a star ranking as follows:

- Masters with a final score of 1 to 5.99,
- Masters with a final score of 6 to 8.99,
- Masters with a final score of 9 to 11.99,
- Masters with a final score of 12 to 15.

Starting from 2015, the educational process in the Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman introduced mandatory courses for all undergraduate programs subject «Social responsibility» [4]. In addition, from 2015, the educational process introduced mandatory courses for all undergraduate programs subject «Social responsibility». The course «International Management» for the master's program «International Business Management», «International Trade», «European integration», «International Finance», «International Accounting» introduced the topic «Corporate Social Responsibility». In addition, from 2015 to the master program «International Business Management» conducted interdisciplinary training «European business practice CSR» [4].

Leadership at all times helps to identify their undisclosed opportunities. Global Responsible Leadership business schools will achieve results today and

create a legacy for tomorrow. It takes time. First successes can be significant. But we all have to be persistent in their efforts to shape new generation of educational institutions.

References:

1. Roach Erin Farmland Investing: A Smart Strategy Made Smarter by Farmland LP's REIT: [Digital resource]. – Access: <http://www.farmlandlp.com/2015/02/farmland-lps-reit-smart-investment-made-smarter/>
2. Eduniversal Best Masters Ranking Sustainable Development and Environmental Management – Worldwide Country Rank School, 2015–2016: [Digital resource]. – Access: <http://www.best-masters.com/ranking-master-sustainable-development-and-environmental-management.html>
3. Methodology for the Eduniversal Best Masters Ranking: [Digital resource]. – Access: <http://www.best-masters.com/methodology.html>
4. Petrashko L. P. Training «European business-practices of corporate social responsibility» (first and second stage)., 2015. – 3 p. [Digital resource]. – Access: http://meim.kneu.edu.ua/en/depts6/k_mizhnarodnogo_menedzhmentu/news_kmm_kneu/2015_1124/

ELABORATION OF THE MODEL FOR THE ASSESSMENT OF CONSUMER REACTIONS TO IN-STORE STIMULI

Doctor, associated Professor Lina Pilelienė,
Vytautas Magnus University, Lithuania
E-mail lina.pileliene@vdu.lt

Associated Professor Viktorija Grigaliūnaitė,
Vytautas Magnus University, Lithuania
E-mail viktorija.grigaliunaite@vdu.lt

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ДЛЯ ОЦІНКИ РЕАКЦІЇ СПОЖИВАЧІВ

Доктор, доцент Ліна Пілелайне,
Університет ім. Вітаутаса Великого, Литва
E-mail: lina.pileliene@vdu.lt

Доцент Вікторія Грігаліюнайте,
Університет ім. Вітаутаса Великого, Литва
E-mail viktorija.grigaliunaite@vdu.lt

The growth of the competition in the retail sector forces organizations to constantly elaborate novel strategies for consumer retention. Only the provision of a suitable assortment for the reasonable prices becomes necessary but insufficient part of the retail environment. Many additional store-related factors determine consumer choice of the store; moreover, different in-store stimuli make a different impact on the time spent in store, the share of wallet, the amount of purchased goods. Therefore, in recent years retailers shift their attention from good-related stimuli to store-related stimuli, i.e. store atmospherics and their impact on consumer decision. The article aims at elaborating the model for the assessment of consumer reactions to in-store stimuli. The elaborated model would enable an optimization of the usage of in-store stimuli, thus, saving retailers' efforts and making the store most attractive to its visitors.

Various authors [1, 2] emphasize the importance of store atmospherics as the in-store stimuli in the consumer in-store decision-making process. Different amount of store atmospherics and their various classifications are provided and analyzed in the scientific literature. Moreover, different consumer reactions to the atmospherics are being reported. Therefore, the elaboration of the model that would enable the determination of the key store atmospherics and their different impact on consumer attitudes and behaviors becomes relevant.

According to Turley and Milliman, the store atmospherics can be divided into five main categories: (1) External variables; (2) General interior variables; (3) Layout and design variables; (4) Point-of-purchase and decoration variables; and (5) Human variables [2]. Moreover, point-of-purchase advertising (POPA) can be added as the sixth category of store atmospherics [3]. Each category of the latter in-store stimuli can influence consumer in-store behavior differently: whether making them pay more or stay longer, whether encouraging them to leave the store as soon as possible without purchasing a single item, i.e. cause approach or avoidance behavioral consequences. According to their essence, in-store stimuli can provide different shopping value, caused by the types of benefits: utilitarian, hedonic, or novelty-related. Also, differently understood shopping value can lead to different valuations of store environment, different perception of product quality, even different intentions to return and recommend the store to friends and relatives.

Considering the existence of different types of the in-store stimuli and their particular impact on consumer value perception the possibility of their different impacts on consumer reactions might be considered. Elements in store atmosphere evoke specific cognitive and affective reactions, and these reactions modify shopping behavior – lead to conative or behavioral responses [4].

Conclusion. Consumer in-store behavior is being affected by different in-store stimuli, i.e. store atmospherics. Each stimulus affects consumer perceived shopping value in terms of utilitarian, hedonic and novelty-related benefits differently. Consumer perceived shopping value forms consumer behavior in the long run, and results in cognitive, affective and conative consumer reactions. Only the constant assessment of the impact of in-store stimuli to latter reactions can lead to the optimization of the proposal.

Suggestions

1. The model for the assessment of consumer reactions to the in-store stimuli has to contain three parts: (1) in-store stimuli related part; (2) shopping value reflecting part; and (3) consumer reaction assessing part.

2. The in-store stimuli related part would consist of the six exogenous variables reflecting the performance of store atmospherics.

3. The shopping value reflecting part would consist of three endogenous variables: utilitarian benefits, hedonic benefits, and novelty-related benefits.

4. The consumer reaction assessing part would consist of two levels: the first level would consist of two attitudinal consumer reactions, namely, cognitive and affective; at the second level the conative consumer reaction in terms of shopping behavior would be assessed.

Acknowledgment. This research was funded by a grant (No. MIP-098/2014) from the Research Council of Lithuania.

References:

1. Baker J. The role of the environment in marketing services: the consumer perspective. In J. A. Czepiel, C. A. Congram, & J. Shanahan (Eds.), *The Services Challenge: Integrating for Competitive Advantage*. Chicago: American Marketing Association, 1986. – p. 79–84.
2. Turley L. W. Atmospheric Effects on Shopping Behavior: A Review of the Experimental Evidence / L. W. Turley, R. E. Milliman // *Journal of Business Research*, 2000. – 49 (2). – p. 193-211.
3. Collart A. J. Consumer Response to Point of Purchase Advertising for Local Brands / A. J. Collart, M. A. Palma, C. E. Carpio // *Journal of Agricultural and Applied Economics*. – 2013. – 45(2). – p. 229–242.
4. Babin B. J. Colour and shopping intentions: The intervening effect of price fairness and perceived affect / B. J. Babin, D. M. Hardesty, T.A. Suter // *Journal of Business Research*. – 2003. – 56(7). – P. 541–551.

STRATEGIC DIRECTIONS FOR REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION OF POWER

Ph. D., associate Professor Mariia Plotnikova,
Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
E-mail marianma@yandex.ru

Ph. D., associate Professor Olexsiy Buluy,
Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ ВЛАСТНЫХ ПОЛНОМОЧИЙ

Кандидат наук, доцент Мария Плотникова,
*Житомирский национальный агроэкологический
университет, Украина*
E-mail marianma@yandex.ru

Кандидат наук, доцент Алексей Булуй,
*Житомирский национальный агроэкологический
университет, Украина*

Гармоничное формирование общества является необходимым условием его развития. Оптимизация общественно-экономических отношений невозможна без тесной взаимосвязи с природной средой, основой его ресурсного обеспечения и формирования системы ценностей как залога благосостояния. Динамический характер изменений политико-экономической системы, евроинтеграционные процессы и активизация роли местных сообществ в условиях децентрализации властных полномочий требуют углубленного их рассмотрения относительно решения вопросов развития территорий как определяющего фактора достижения общественных интересов в стране.

Целью исследования является выявление и обоснование стратегических направлений регионального развития в условиях децентрализации властных полномочий.

Международная социально-экономическая система сейчас наблюдает свой упадок как следствие технократического выбора в долгосрочной перспективе [1–2]. Циклический характер процессов мирового общественного сектора, в том числе с позиций сетевого его строения, имеет общеприродные симметрии развития, которые определяются правилом «золотого сечения». Последнее предусматривает равное пропорциональное соотношение большей части периода (интервала, цикла и его фаз, объемов производства и потребления, темпов развития территорий, отраслей, отдельных предприятий и личностей и тому подобное) к меньшей и всего объекта к его большей части (см. рис.). Этот факт становить-

ся очевидным при его рассмотрении с позиций строения биоты и социума (расположения листов в цветке, соотношение социальных групп в гармоничном обществе и т. п.). Эволюционноприродная среда и человеческое общество являются подчиненными этим циклам [3–5]. Природосообразная деятельность, признанная задавать вектор приоритетным направлением мирового стратегического роста, имеет противоположное от технократического уклада направление развития и способствует расцвету нации вследствие повышения устойчивости ее социально-экономической и экологической составляющих. Последнее активно реализуется в пределах родовых и экологических поселений, которые формируются во всех уголках мира и, в частности, в Украине [6–11].

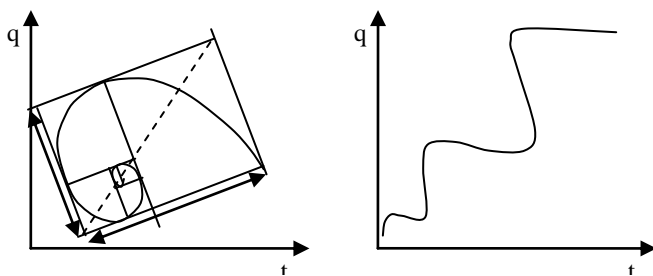

Рис. Цикличность развития мировой социально-экономической системы

Наиболее распространенными типами экологических поселений являются: экогородки и лесосадоогородные городка (Ауровиль в Индии, Федерация Даманхур в Италии, Нимбин в Австралии); сельские экологические поселения (Ассоциация Гайя в Аргентине, Huehuesoyotl в Мексике), поселение родовых поместий (Пространство Любви в Украине, Ковчег в Российской Федерации); пермакультурные города (Кристалльные Воды в Австралии, Cochabamba в Боливии, Bagus в Бразилии); проекты городского возрождения (Лос-Анжелеские экопоселения в США, Христиания в Копенгагене, – Дания); образовательные центры (Фонд Финдхорн в Шотландии, Центр альтернативных технологий в Уэльсе, Учебный центр экопоселень в Теннесси, – США, Этномир и социальный культурно-образовательный центр «Добрая земля» – проект 6 поселений в Российской Федерации), этнографические городка мастеров (Азь Градь в Российской Федерации), традиционные экологические поселения Тамера в Португалии, Ферма в США), религиозные коммуны (Сознания Кришны в Венгрии), дачные кооперативы (постсоветское пространство) мегатехнологические, в том числе с позиций сохранения энергии, коттеджные городки (автомобили на водороде, солнечные батареи далеко не полный перечень средств жизнеобеспечения) и т.п. Базовыми принципами таких образований является: бережное отношение к природе и ее ресурсам,

экологический образ жизни, возрождение национального историко-культурного наследия, саморазвитие и самообеспечение, возрождение территорий размещения, просветительская деятельность. Во многих поселениях действует правило не держать животных ради убийства, проводятся семинары (йоги, пути к себе, лидерства, пермакультуры, возвращения и использования целебных растений, мастер-классы по изделиям, изготовленным вручную и др.), обеспечивающих жизнедеятельность за счет собственного производства экологической продукции из натурального сырья, полученного в данной местности, – на расстоянии до 100 км от места производства (пчеловодство и другое сельскохозяйственное производство, мыловарение, пошив одежды, гончарное искусство и другие виды продукции ремесленничества, информационная деятельность), использующие возобновляемые источники энергии (солнечные батареи, ветряные двигатели, мини-ГЭС и т. п.), природосберегающие технологии, экологическое строительство, органическое земледелие и пермакультурный дизайн, – вот далеко не полный перечень направлений активно развиваемых в альтернативных поселениях [10–11]. Популярной среди поселенцев является волонтерская деятельность (в экостроительстве, органическом земледелии, ремесленничестве, системах оздоровления и тому подобном); вегетарианство или сыроедение; отказ от табакокурения и употребления спиртных напитков; нежелание убивать животных для изготовления еды, одежды или средств быта и тому подобное способствуют физическому и духовному оздоровлению личности, лучшему пониманию природных процессов, участие в природовосстановительных программах гармонизирует личность и взаимоотношения в обществе. Среди способов жизнедеятельности часто выбирается 1) коммуны или высокотехнологичные (в том числе с позиции энергосбережения) поселения; 2) на основе частной собственности, аренды или коллективного владения имуществом и землей; 3) пребывания на постоянной основе, в отпуске или на выходные; 4) с высоким уровнем физической активности или духовными практиками; 5) с единомышленниками или в одиночестве; 6) со свободным вступлением в состав общества, на условиях конкурса или испытательного срока; 7) безвозмездно или с внесением членских взносов и тому подобное. Объединяющими факторами является желание жить и работать на природе, человечность, экологичность, открытость и ответственность за себя и мир посредством совершенствования себя.

В отличие от зарубежных стран, где землю для ведения хозяйственной деятельности и жизнеобеспечения покупают или берут в аренду, регулирование нормативно-правовых отношений в Украине предусматривает бесплатное получение земельного участка, что предполагает следующие шаги: выбор участка на местности, подачу заявления на право ее приватизации сельскому совету, подготовку проекта землеустроительной организацией, регистрацию в Государственном земельном кадастре и

Министерстве юстиции Украины. Указанная норма базируется, главным образом, на 118 и 121 ст. ст. Земельного Кодекса Украины, которые, в частности, предусматривают нормы бесплатной передачи земельных участков гражданам для ведения личного крестьянского хозяйства (не больше 2,0 га), для ведения садоводства (не более 0,12 га), для строительства и обслуживания жилого дома, хозяйственных построек и сооружений (в селах не более 0,25 га, в поселках не больше 0,15 га, в городах – не более 0,10 га), для индивидуального дачного строительства (не более 0,10 га), для строительства индивидуальных гаражей (не более 0,01 га) – (ст. 121 Земельного Кодекса Украины – ЗКУ). Статьей 118 ЗКУ предусмотрен механизм безвозмездной приватизации земельных участков гражданами при условии определения целевого использования, ориентировочных размеров и представлении других необходимых документов.

Выводы. Локализация ресурсообеспечения и его потребления на местах при условии одновременного восстановления и преумножения природно-ресурсного потенциала региона через реализацию концепции «Родовое поместье» является одним из направлений развития сельских территорий, что не имеет аналогов по эффективности и действенности с позиций возрождения общества. Повышение уровня продовольственной и экономической безопасности, ведение безотходных хозяйственных процессов и жизнедеятельности, в том числе за счет использования возобновляемых источников энергии, повышения уровня и качества жизни, внедрения системы биоадекватной методики образования и воспитания (ноосферного образования) является перспективным подходом сетевого строения общества путем образования структуры поселений родовых поместий на локальном, региональном, национальной и наднациональном уровнях.

Список использованных источников:

1. Скидан О. В. Планирование устойчивого сельского развития / О. В. Скидан // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2011. – № 2 (26). – Р. 220–226.
2. Зинчук Т. А. Устойчивое развитие сельского хозяйства Украины в условиях евроинтеграционной адаптации / Т. А. Зинчук // Устойчивое развитие [Болгария]. – 2014. – № 15. – С. 40–45.
3. Plotnikova M. Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development / M. Plotnikova // Regional Formation and Development Studies. – 2015. – №3. – Р. 134–144.
4. Plotnikova M. Innovational investment development vector of rural territories / M. Plotnikova, Y. Bogoyavlenska // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – №36. – №2. – Р. 382–393.

5. Plotnikova M. Innovative character of rural territories social potential realization / M. Plotnikova // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – №36. – №4. – P. 956-958.
6. Living in harmony: inspiring stories from ecovillages. Editor: Dalia Vidickiene. Vilnius: BMK Leidykla, 2013. – 124 p.
7. Inspiring Stories from Ecovillages: Experiences with Ecological Technologies and Practices. Editors: Ansa Palojarvi, Jarkko Pyysiainen, Mia Saloranta. Vilnius: BMK Leidykla, 2013. – 120 p.
8. Christian D. L. Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Comm
9. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony – with itself as well as nature – is tough, but attainable / R. Gilman // Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era, 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>
10. GEN (Global Ecovillage Network). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gen.ecovillage.org>
11. Peace. Love & Light. Это-эко-жизнь! – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.the-village.ru/village/all-village/international-living/100317-peace-love-light-eto-eko-zhizn>

COMPATITIVE ADVANTAGES OF ENTERPRISES IN MODERN MARKET CONDITIONS

Ph. D., associate Professor Olga Poberezhets,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
E-mail olga-poberezhec@mail.ru
Sofiiia Demyrova,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
E-mail sofii2809@rambler.ru

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ

Кандидат наук, доцент Ольга Побережець,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
E-mail olga-poberezhec@mail.ru
Софія Демирова,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
E-mail sofii2809@rambler.ru

Характерною ознакою сучасного етапу трансформації економіки України є невизначеність та нестійкість ринкових умов, у яких функціонують сучасні підприємства. Тому дослідження конкурентоспроможності підприємств займає все більше місця в сучасних наукових працях економістів. Вирішення цього завдання можливе на засадах системного підходу до управління конкурентоспроможністю, яке передбачає врахування процесів в економіці та суспільстві, технологічного прогресу, альтернативних ресурсів, необхідних для створення відчутних конкурентних переваг у бізнес-середовищі.

Загострення ринкової конкуренції і глобалізація економіки, інтеграція України у світову економічну систему вимагає від вітчизняних суб'єктів господарювання визначати стійкі конкурентні переваги і здійснювати виробничу діяльність більш ефективно, ніж конкуренти. Кожне підприємство, яке прагне вижити в умовах жорсткої конкуренції, повинно постійно шукати шляхи удосконалення своєї діяльності та приділяти особливу увагу раціональному використанню всіх видів наявних ресурсів. В процесі дослідження встановлено, що конкурентоспроможність – це зумовлене економічними, соціальними та політичними чинниками становище країни або окремого товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках. Визначають три рівні суб'єктів конкурентної боротьби: мікрорівень (певні види продукції підприємства); мезорівень (галу-

зі, корпоративні об'єднання підприємств); макрорівень (народногосподарські комплекси), [2, с. 50]. Конкурентоспроможність підприємств є основою конкурентоспроможності національної економіки кожної країни. Конкурентна спроможність суб'єктів господарювання все більше залежить не лише від підприємницької діяльності власників і продуктивності працівників, але й від функціонування територіальних суспільногосподарських систем та їх здатності до формування в якості сучасних дієвих структур, які результативно використовують наявну в регіоні сукупність чинників виробництва. Зростання конкурентоспроможності підприємства залежить, з одного боку, від рівня та професійності управлінських рішень на рівні самих підприємств, з іншого – від державної та регіональної політики у сфері створення відповідного економіко-правового середовища й державної підтримки зусиль суб'єктів господарювання щодо підвищення їх конкурентоспроможності [1, с. 13]. Конкурентоспроможність базується на якості та швидкості прийняття рішень, обслуговуванні та диференціації продукту. Головною детермінантою конкурентоспроможності, з точки зору національного сектора, або рівня підприємства, є підвищення загальної продуктивності. Підвищення конкурентоспроможності підприємства потрібно розглядати як довготерміновий послідовний процес пошуку й реалізації адекватних управлінських рішень у всіх сферах його діяльності, здійснюваний плановірно, відповідно до обраної стратегії довготермінового розвитку, зі врахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства, і внесенням відповідних коректив.

Найважливішими методологічними завданнями вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємства є такі: визначення критеріїв конкурентоспроможності й формування системи показників її вимірювання; розроблення методів оцінки рівня конкурентоспроможності; конкретизація методів формування алгоритмів підвищення конкурентоспроможності. На конкурентоспроможність впливає низка чинників, які об'єктивно впливають на підприємство, а також суб'єктивних, які залежать від команди управління підприємства, організації, цілеспрямованості робіт, пов'язаних із забезпеченням конкурентоспроможності [4]. У глобальній економіці конкурентоспроможність означає здатність зайняти найбільш вигідну позицію в постійно мінливому маркетинговому середовищі, що формується під впливом чинників, які знаходяться за межами національної економіки. На перше місце в умовах глобалізації виходять такі фактори підвищення конкурентоспроможності: трудові ресурси, що відповідають вимогам міжнародного ринку праці, інновації, відповідність системи якості на підприємстві міжнародним стандартам,

безперервне вдосконалення реалізується на внутрішньому ринку продукції національних виробників та розширення їх діяльності на міжнародному ринку.

Встановлено, що конкурентна перевага – наявність у системі будь-якої ексклюзивної цінності, що дає їй переваги перед конкурентами. Конкурентні переваги підприємства, за джерелами їх виникнення, можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні – це характеристики внутрішніх аспектів діяльності підприємства (рівень затрат, продуктивність праці, організація процесів, система менеджменту тощо), які перевищують аналогічні характеристики пріоритетних конкурентів.

Зовнішні конкурентні переваги – це ті, які базуються на спроможності підприємства створити більш значимі цінності для споживачів його продукції, що створює можливості більш повного задоволення їхніх потреб, зменшення витрат чи підвищення ефективності їхньої діяльності. Зовнішні конкурентні переваги, з одного боку, орієнтують підприємство на розвиток та використання тих чи інших конкурентних переваг, а з іншого – забезпечують йому конкурентні позиції, оскільки орієнтують на цілеспрямоване задоволення потреб конкретної групи споживачів. Українські авіаремонтні підприємства навіть за складні економічні умови змогли розширити обсяг та спектр послуг з ремонту та сервісного обслуговування [3, с. 132]. При цьому економічна політика підприємства спрямована на наближення якості наданих послуг до міжнародних стандартів технологічного обслуговування. Важливим аспектом конкурентних переваг підприємства є розширення сфери послуг, що допоможе збільшити кількість контрактів і суттєво вплине на загальні результати діяльності підприємства. Конкурентоспроможність базується на якості та швидкості прийняття рішень, обслуговуванні та диференціації продукту. Головною детермінантою конкурентоспроможності (мова йдеться про національні сектори або рівні підприємства) є підвищення загальної продуктивності. Змінюється природа виробництва і його організації, так само як і зміни ринкової ситуації вимагають нових концепцій продуктивності [4]. Сукупність факторів, що стримують конкуренцію, визначають низку невіршених основних проблем, які гальмують становлення дієвого конкурентного середовища на товарних ринках. Це, перш за все, сповільнені темпи формування ринкових структур, що створюють передумови для зародження та підтримки конкуренції, формування конкурентного підприємницького сектора економіки, приватних, малих підприємств та акціонерних товариств. Усі показники конкурентоспроможності також поділяють на такі, що характеризують внутрішнє, і такі, що характеризують зовнішнє середовище. До традиційних показників конкурен-

тоспроможності внутрішнього середовища належать характеристика і динаміка розвитку підприємства, його привабливість для іноземних інвестицій. Це, перш за все, місткість внутрішнього ринку, споживання на одну особу, демографічні показники приросту, загальна структура населення, рівень заробітної плати, податкові ставки, тарифи, ресурсна база (обсяги розвіданих корисних копалин), наявність відтворювальних природних ресурсів [4]. До характеристики як внутрішньої, так і зовнішньої конкуренції належить якість робочої сили, включаючи рівень освіти, традиційні цінності, стан здоров'я тощо. Крім того важливим елементом є державне управління, правове забезпечення, рівень компетентності керівництва.

Отже, в умовах світової економіки глобалізується і конкуренція підприємств-товаровиробників. Практично, це завжди конкуренція з відомими світовими виробниками. Наразі проблема забезпечення конкурентоспроможності власної продукції потребує постійного розвитку та контролю, з точки зору прийняття зважених управлінських рішень. Проблема підвищення конкурентоспроможності стосується практично всіх сторін життя суспільства та держави.

Конкурентоспроможність підприємства це – зумовлене різними чинниками становище країни або окремого товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках. Тому загострення конкурентної боротьби за збут продукції змушує підприємства країни постійно шукати нові можливості й резерви, удосконалювати технології, з метою створення якісних нових товарів та послуг.

Список використаних джерел:

1. Білорус О. Конкурентоспроможність у сучасному глобальному світі [Текст] / О. Білорус, Ю. Мацейко // Економічний часопис ХХІ. – 2012. – № 9. – С. 12–18.
2. Войчак А. В., Камишніков Р. В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація [Текст] / А. В. Войчак А.В., Р. В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2015. – № 2. – С. 50–53.
3. Михайлик Г. В. Конкурентні переваги та шляхи їх формування на підприємствах України [Текст] // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 11. – С. 130–136.
4. Отченаш К. Г. Особливості формування конкурентної стратегії [Електронний ресурс] / К. Г. Отченаш, М. М. Вольвач // Проблеми системного підходу в економіці. – 2010. – №1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/pspe/2010_1/Otchenash_110.htm

FEATURES PLANNING INVESTMENT IN MANUFACTURING ENTERPRISES

Ph. D., associate Professor Olga Poberezhets,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
E-mail olga-poberezhets@mail.ru
Natalya Kazinova,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
E-mail natali8764@rambler.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Кандидат наук, доцент Ольга Побережець,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
E-mail olga-poberezhets@mail.ru
Наталя Казінова,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна
E-mail olga-poberezhets@mail.ru

Дослідження проблем інвестування економіки завжди знаходилося в центрі уваги економічної науки. Це обумовлено тим, що інвестиції зачіпають найглибинніші основи господарської діяльності, визначаючи процес економічного росту в цілому. У сучасних умовах вони виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, забезпечення технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях. Активізація інвестиційного процесу є одним з найбільш дієвих механізмів соціально-економічних перетворень [6].

Для економіки важливе значення має стабілізація та розвиток виробництва, і на цій основі збільшення обсягу інвестицій у привабливі галузі є одним з стимулів забезпечення процвітання держави в цілому. Інвестиції вважаються головною передумовою суспільного розвитку, але на шляху процесу інвестування стоять багато перепон та проблем, що не дозволяють зробити даний процес ефективним та впорядкованим. Саме тому, дослідження ефективності інвестиційного процесу, його впливу на соціально-економічну стійкість підприємства є актуальним завданням для менеджменту підприємства, оскільки лише за його вирішення підприємство стане найбільш ефективним.

Важливою проблемою виступає теоретичне обґрунтування критеріїв ефективності інвестиційних витрат, взаємозв'язку і взаємозумовленості

капітальних вкладень і структурних зрушень в економіці, визначення пріоритетів у галузевій структурі інвестицій, а також усередині основних народногосподарських сфер: основного виробництва (власне виробництва), виробничої і соціальної інфраструктур. Не менше значення має також дослідження джерел і засобів формування інвестиційних ресурсів в сучасних умовах. Здійснення інвестиційного процесу в харчових підприємствах припускає наявність певних умов, основними з яких є: достатній для інвестиційної сфери ресурсний потенціал; наявність економічних суб'єктів, здатних забезпечити інвестиційний процес у необхідних масштабах; механізм трансформації інвестиційних ресурсів в об'єкти інвестиційної діяльності [3]. При цьому інвестиційний процес ґрунтується на принципах безперервності, гнучкості, альтернативності, інноваційності та спрямованості на зростання потенціалу. Планування інвестиційної діяльності становить основу управління інвестиційною діяльністю підприємства. Планування – це, насамперед, процес вироблення й прийняття рішень, що дають можливість забезпечити ефективне функціонування й розвиток підприємства в майбутньому [5].

Планування інвестиційної діяльності – це процес розробки системи планів і планових показників із забезпечення підприємства необхідними інвестиційними ресурсами й підвищення ефективності його інвестиційної діяльності в майбутньому. До основних причин планування інвестиційної діяльності можна віднести необхідність реалізації стратегій підприємства з урахуванням розробки декількох альтернативних проектів з різними видами інвестицій та обсягів інвестиційних коштів; значне зниженню ризику, який пов'язаний із прийняттям інвестиційних рішень. Планування інвестиційної діяльності промислових підприємств повинно базуватись, насамперед, на використанні таких принципів, які були б адаптовані до сучасних умов господарювання. Чітке визначення цих принципів на етапі формування системи інвестиційного планування та подальше їх дотримання зменшує кількість допущених помилок та є основою успішної організації інвестиційного процесу на підприємстві [1]. До основних принципів інвестиційного планування відносяться:

- 1) науковий характер планування: при розробці й прийнятті планових рішень повинні бути використані наукові методи планування;
- 2) безперервність: процес планування розглядається як постійний процес розробки планових рішень відповідно до змінних умов зовнішнього й внутрішнього середовища;
- 3) координація та інтеграція: необхідність координації планової діяльності між структурними підрозділами одного рівня і інтеграції плано-

вої діяльності між вищестоящими й нижчестоящими підрозділами підприємства;

4) економічність планування: плани повинні передбачати такий шлях досягнення мети, який пов'язаний з одержанням максимального ефекту, а витрати на складання плану не повинні перевищувати цей ефект;

5) системність планування: інвестиційні плани повинні бути взаємозалежними й складати єдину систему [2].

Варто зазначити, що реалізація інвестиційного планування як якісно іншого підходу до складання планів має певні особливості, що позначаються на змісті загальновідомих принципів планування. Стратегічний характер інвестиційної діяльності вимагає врахування стратегічних принципів планування, які забезпечують досягнення критеріїв якості та динамічності створюваної системи інвестиційного планування в довгостроковій перспективі [1]. Дослідники та науковці відокремлюють наступні форми інвестиційного планування залежно від періоду його здійснення:

1) стратегічне планування інвестиційної діяльності, результатом якого є розробка довгострокової інвестиційної стратегії й інвестиційної політики підприємства;

2) оперативне планування інвестиційної діяльності. Результатом оперативного планування є розробка короткострокових оперативних планових завдань із питань інвестиційної діяльності на період менше 1 року (квартал, місяць);

3) тактичне планування інвестиційної діяльності, результатом якого є розробка системи середньострокових поточних планів інвестиційної діяльності;

Усі форми інвестиційного планування перебувають у тісному взаємозв'язку й здійснюються в певній послідовності, що являє собою процес інвестиційного планування. Водночас застосовується поточне й стратегічне, індикативне та бізнес-планування інвестицій. Загалом воно повинно бути направлене на аналіз ситуації на ринку інвестицій, визначення рівнів дохідності об'єктів інвестування, вивчення факторів, що здійснюють вплив на об'єкти інвестування, усунення негативних наслідків, виявлення можливостей інвестиційних ризиків та управління ними. На основі планування здійснюється розробка управлінських рішень і організаційних форм реалізації інвестицій, а також контроль із метою виявлення відхилень та запобігання негативних наслідків [3].

Інвестиційна діяльність підприємства не зводиться тільки до фінансування поточних інвестиційних потреб підприємства. У сучасних умовах все більше керівників пріоритетного значення надають формуванню

перспективних напрямів інвестиційної діяльності підприємства, при цьому ефективним інструментом даного процесу є стратегічне планування. Стратегічне планування інвестиційної діяльності являє собою найбільш складну форму планування. Ця складність зумовлена, насамперед, довгостроковим періодом здійснення процесу планування й виникаючою звідси високою мірою непередбачуваності планових рішень. Стратегічне планування інвестиційної діяльності – це процес планування довгострокових інвестиційних цілей підприємства й шляхів досягнення цих цілей [4]. Період стратегічного планування становить 3-5 років і залежить від ряду факторів, до яких належать:

- тривалість періоду загальної стратегії розвитку підприємства;
- передбачуваність інвестиційного клімату держави, регіону, а також розвитку кон'юнктури інвестиційного ринку;
- специфіка інвестиційної діяльності підприємства.

Стратегічне управління інвестиційною діяльністю відбувається з урахуванням стратегічного планування за двома напрямками: 1) підвищення інвестиційної привабливості, яку забезпечують розвиток сировинної бази, ринкової інфраструктури, зростання рівня зайнятості та доходів населення, стабільна політична й соціально-економічна ситуація, доступ до транспортно-логістичних мереж і перспективних ринків збуту, високопрофесійні кадри, вагомий виробничий потенціал у цілому. 2) регулювання обсягів централізованих капіталовкладень.

Отже, планування інвестиційної діяльності становить основу управління інвестиційною діяльністю підприємства. Тому процес підготовки та прийняття відповідних рішень дає можливість забезпечити ефективне функціонування й розвиток підприємства в майбутньому саме за основі планових заходів. Вибір форми інвестиційного планування залежить, перш за все, від загальної стратегії виробничого підприємства та основної мети інвестиційної діяльності з урахуванням інформаційного та кадрового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Білан О.С. Принципи концептуального підходу до формування системи інвестиційного планування на підприємстві / О. С. Білан // Інноваційна економіка. – 2013. – 6[44]. – Всеукраїнський науково-виробничий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_6_24.

2. Ганашиліна Т.О. Сутність і задачі інноваційного планування [Текст] / Т. О. Ганашиліна, О. М. Фіщенко // Сучасні тенденції мене-

джменту в Україні: правові та економічні аспекти. – Донецьк, 2008. – С.85–86.

3. Демчук Н. І. Стратегічне планування інвестиційної діяльності харчових підприємств / Н. І. Демчук // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2014/04/16.pdf>

4. Марцин В. С. Стратегія розвитку інвестиційної діяльності в економіці України [Текст] // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №9. – С. 57–65.

5. Марцин В.С. Планування, як основна складова процесу фінансової діяльності [Текст] / В.С. Марцин // Фінанси України. – 2012. – № 4. – С. 23–31.

6. Лобунько А. В. Теоретичні основи інвестиційної діяльності на сучасному етапі розвитку економіки регіону [Текст] / А. В. Лобунько // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №3(53). – С. 261–265.

VENTURE CAPITAL ACTIVITY AS A FACTOR OF INNOVATIVE COMPONENT IN BELARUS AND FOREIGN COUNTRIES

Maria Pristrom,
Belarusian State Economic University, Belarus Republic
E-mail pristrom.mariya@mail.ru
Julia Skalaban,
Belarusian State Economic University, Belarus Republic

ВЕНЧУРНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ФАКТОР ИННОВАЦИОННОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ В БЕЛАРУСИ И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

Мария Пристром,
*Белорусский государственный экономический
университет, Республика Беларусь*
E-mail pristrom.mariya@mail.ru
Юлия Скалабан,
*Белорусский государственный экономический
университет, Республика Беларусь*

Процесс формирования венчурной деятельности играет важную роль в экономике любой страны. Финансирование инноваций, осуществляемое с помощью венчурного инвестирования, во всем мире признано одним из наиболее эффективных механизмов ускорения инновационных процессов в экономике, что и обусловило актуальность темы работы.

Целью исследования является анализ зарубежного опыта развития венчурной деятельности, а также его применения в Беларуси.

Методами, использованными в исследовании таілі: анализ литературы; изучение зарубежной практики; сравнение; теоретический анализ.

Как показывает мировой опыт, устойчивое долгосрочное развитие экономики отдельной страны зависит в большей мере не от ее ресурсных возможностей, а от инновационной активности. Благодаря инновациям наука стала непосредственной производительной силой, а новшества в виде нематериальных активов – главным капиталом экономического развития государств. Финансирование инноваций, осуществляемое с помощью венчурного инвестирования, во всем мире признано одним из наиболее эффективных механизмов ускорения инновационных процессов в экономике. Идей, требующих коммерческого воплощения, множество. Нужны постоянные источники финансирования идей, на которые есть спрос. Есть спрос – будет предложение. Задачу по обеспечению финансовыми ресурсами проектов, авторы которых располагают интересной на их взгляд бизнес-идеями, за рубежом начали решать путем создания ры-

ночного механизма венчурного финансирования. Рассмотрим специфику организации венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологических предприятий США и Западной Европы (табл. 1).

Таблица 1

Специфика организации венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологических предприятий США и Западной Европы

Характеристика	США	Страны Западной Европы
Типы венчурных фирм	<p>Одним из наиболее распространенных типов венчурных фирм являются «независимые частные фирмы», неподконтрольные финансовым организациям. Независимая частная венчурная фирма является главным партнером с неограниченной имущественной ответственностью, а инвесторы – партнерами с ограниченной ответственностью. Венчурная фирма может являться филиалом инвестиционного или коммерческого банка, страховой компании. Существуют дочерние венчурные фирмы, подчиненные крупным промышленным корпорациям. Организуются подконтрольные правительству корпорации наукоемкого высокотехнологического предпринимательства, товарищества с ограниченной ответственностью.</p>	<p>Распространенная форма – венчурные фирмы, большинство из которых независимые. Дочерние венчурные фирмы получают капитал от материнской компании. Венчурные инновационные фонды, управляемые независимыми товариществами венчурного высокорискового капитала являются общества с ограниченной ответственностью (являются основной организационной формой финансирования для институциональных инвесторов).</p>
Источники венчурного капитала	<p>Инвестиции публичных и частных пенсионных фондов. Страховые компании, физические лица – бизнес-ангелы. Крупные промышленные корпорации, инвестиционные и коммерческие банки. Государство, местные органы самоуправления.</p>	<p>Источники венчурного капитала в Западной Европе аналогичны источникам США. В Великобритании большую роль играют такие источники венчурного инвестирования как инвестиционные и коммерческие банки, страховые компании и пенсионные фонды или, аналогично Израилю, значительным является использование государственных средств и средств органов местного самоуправления.</p>

Характеристика	США	Страны Западной Европы
Стадии финансирования наукоемких высокотехнологических предприятий	Инвесторы и венчурные капиталисты традиционно ориентируются на финансирование, в первую очередь, зарождающихся или находящихся на начальных стадиях развития наукоемких высокотехнологических предприятий, несмотря на высокий уровень риска данных капиталовложений.	Венчурное инвестирование в Европе, в отличие от США, в большей степени ориентировано на поддержку и развитие наукоемких высокотехнологических предприятий на стадии расширения.
Инновационное развитие	Венчурное инвестирование в США направлено на внедрение новых высоких технологий, следование научно-техническому прогрессу, разработку новых hi-tech продуктов.	По сравнению с США венчурная индустрия в Европе в меньшей степени связана с высокими технологиями, hi-tech продукцией.
Интернационализация венчурного инвестирования	Рынок венчурного инвестирования США полностью независим от внешних источников.	Европейский рынок венчурного капитала интернационализирован. Удельный вес привлеченного зарубежного капитала в европейские венчурные инновационные фонды средств весьма велик.

Источник: [1].

По статистике США, к одному из главных источников венчурного высокорискового капитала относятся пенсионные фонды, которые обладают правом частично вкладывать свои средства в наукоемкие высокотехнологические инвестиционные проекты по созданию hi-tech продукции, характеризующиеся высокой степенью риска, так как не имеют аналогов.

Пенсионные фонды – один из стабильных источников венчурного капитала в США. Данный источник обеспечивает большое количество инвестиций в наукоемкие высокотехнологические предприятия. Этому в значительной мере способствуют существующие льготы по налогообложению прибыли, получаемой пенсионными фондами в результате высокорисковых венчурных инвестиций. Значимое место в числе источников венчурного капитала занимают также крупные промышленные и торговые корпорации, страховые компании, различные инвестиционные фонды. Количество источников венчурного капитала в Западной Европе несколько больше. Список субъектов-участников венчурного инвестирования дополняют государственные учреждения, коммерческие и клиринговые банки, университеты и другие участники. Также характерной особенностью стран Западной Европы, по сравнению с Соединенными Штатами Америки, считается более высокий удельный вес в венчурном ин-

вестировании наукоемких высокотехнологических предприятий банковских структур [1].

В сфере венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологических предприятий используется большое количество разных методов, моделей и форм организации процесса венчурного инвестирования. Каждая модель венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологических предприятий имеет свои особенности и характерные черты, которые объясняют возможности и ограничения их применения в процессе финансирования проектов по созданию наукоемкой hi-tech продукции. Европейская система венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологических предприятий в значительной степени отличается от построения по американскому типу. Это объясняется различиями в законодательстве и нормативно-правовых актах, общей схемой движения инвестиционных и финансовых потоков.

Сравнительная оценка существующих систем, методов и моделей венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологических предприятий в США и Европе, изучение позиции венчурной индустрии в экономике США и странах ЕС, применение европейского и американского опыта при создании рекомендаций по совершенствованию и развитию системы венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологических предприятий являются весьма актуальными и составляют фундамент для построения и развития сбалансированной системы венчурной индустрии в других странах [1].

Система венчурного финансирования создается и в Беларуси. И хотя она несколько отличается от классического понимания этого понятия, венчурные инвестиции должны значительно облегчить процесс создания и работы инновационных и высокотехнологических предприятий в нашей стране. Так, серьезной проблемой для Беларуси является отсутствие венчурного инвестирования как такового. Если в западных странах это целая индустрия, состоящая из венчурных фондов, бизнес-ангелов, изобретателей, инновационных менеджеров, то в нашей стране такая отрасль только начинает постепенно формироваться.

С учетом приоритетной задачи перевода экономики Беларуси на инновационный путь развития можно предположить, что главной целью государства является построение национальной инновационной системы. В основе национальной инновационной системы должно лежать создание фондов, которые в свою очередь будут способствовать развитию венчурной деятельности страны в целом, активизации инновационной деятельности, решению проблем повышения конкурентоспособности национальной экономики [2]. Хорошим примером является опыт зарубежных стран, где государство брало на себя инициативу и ответственность за развитие рынка венчурных инвестиций, а также выделяло бюджетные средства для создания государственных венчурных фондов.

В этой связи следует указать на одно из главных препятствий для развития венчурных механизмов в нашей стране – отсутствие экономических стимулов для прямых иностранных инвестиций в предприятия высокотехнологичного и инновационного секторов, обеспечивающих приемлемый риск для венчурных инвесторов. Методом снижения данных рисков может стать механизм государственно-частного партнерства (государственные и негосударственные венчурные фонды). Такой механизм будет способствовать увеличению предложения венчурных инвестиций в стране: государственные средства снизят риски частным инвесторам, сыграют роль катализатора и агитатора в привлечении частных средств в венчурную индустрию. Успешная деятельность венчурных фондов создаст стимулы для широкомасштабного прихода частных инвесторов, как национальных, так и зарубежных, в том числе коммерческих банков, пенсионных фондов, страховых компаний, финансово-промышленных групп. Схема стимулирования венчурной деятельности с использованием государственного венчурного фонда имеет все предпосылки для внедрения в белорусскую практику. Так, функционирующим государственным венчурным фондом в нашей стране является Белорусский инновационный фонд (Белинфонд), созданный в 1998 г., и в 2010 г. наделенный дополнительными функциями венчурного фонда [3].

Особую роль в сфере формирования и развития механизма венчурной деятельности следует отнести наличие квалифицированного инновационного менеджмента. В условиях современной конкуренции, как показывает опыт различных стран, превращение научных идей в успешный инновационный проект, привлекательный как для инвестора, производителя, так и конечного потребителя, способны обеспечить лишь профессионально подготовленные специалисты. Переход экономики республики на инновационный путь развития требует, прежде всего, восприимчивости всего общества к инновациям, а также достаточного количества кадров, способных управлять инновационным процессом и осуществлять реализацию инноваций.

Как показывает зарубежный опыт, одним из факторов, влияющих на формирование венчурного климата в стране, является создание стабильной законодательной базы, дающей преимущества субъектам венчурной деятельности. В нашей стране Государственный комитет по науке и технологиям уже разработал и внес в Правительство проекты двух указов Президента Республики Беларусь, регулирующих вопросы венчурного инвестирования. Проект Указа «О Белорусской венчурной компании» предполагает учреждение фонда, основными задачами которого будет финансовая поддержка венчурного инвестирования, участие от имени государства и с участием государственного капитала в создании и управлении венчурными фондами, контроль за целевым и эффективным использованием государственного капитала в венчурной деятельности, содействие и поддержка развития предпринимательства в сфере создания и

производства высокотехнологичных товаров и услуг, содействие привлечению иностранных инвестиций.

Подводя итог выше проведенного исследования можно заметить, что развитие венчурной деятельности осуществляется непосредственно через формирование инновационных фондов, предоставление грантов венчурным предприятиям, снижение «цены» капитала через использование общих систем субсидирования или льготного налогообложения включает в себя мероприятия призванные в целом создать благоприятный климат для развития предпринимательства в стране. Сюда можно отнести такие меры как правовое обеспечение, подготовка профессиональных кадров преимущественно для высокотехнологичного комплекса с учетом его специфики, переподготовке кадров во всем разнообразии специальностей и специализаций для венчурной индустрии, различные центры по подготовке менеджеров для управления нововведениями и инновационными предприятиями.

Список использованных источников:

1. Плотников А. Н. Современные методы венчурного инвестирования наукоемких высокотехнологичных инновационных предприятий: зарубежный опыт / А. Н. Плотников, Д. А. Плотников // Известие. Экономика. Управление. Право. – 2015. № 1. – с. 15.
2. Войтов И. В. Инновационная деятельность и венчурный бизнес / И. В. Войтов, В. М. Анищик, А. П. Гришанович, Н. К. Толочко // Научно-методическое пособие. – Минск, 2011. – с. 188.
3. AV Investment Company // Проблемы и тенденции развития венчурной деятельности в Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://avinvest.by>.
4. Сообщество бизнес-ангелов и венчурных агентов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bavin.by>.

COOPERATIVE (INTER-FARM) USING OF TECHNIQUE

Gediminas Radzevičius,
European Regional Policy Institute, Lithuania
E-mail gedirad@yahoo.de
Rimantas Stašys
Klaipėda University, Lithuania
E-mail rimantas.stasys@gmail.com

КООПЕРИРОВАННОЕ (МЕЖХОЗЯЙСТВЕННОЕ) ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНИКИ

Гедиминас Радзевичюс,
Европейский институт региональной политики, Литва
E-mail gedirad@yahoo.de
Римантас Сташис,
Клайпедский университет, Литва
E-mail rimantas.stasys@gmail.com

Наиболее распространенной и наиболее часто применяемой в сельском хозяйстве формой кооперированного (межхозяйственного) использования техники является взаимная техническая помощь *soceda socedu*. Популярность ее объясняется простотой в организационном смысле и немалой эффективностью. Однако если кооперируется больше фермеров, кружок взаимопомощи расширяется, непосредственное согласование работ и других дел затрудняется. Тогда создаются Машинные кружки (*Maschinenring MR немец.*) (далее MR), принципы кооперации в которых сохраняются те же, что и при взаимопомощи: не общее имущество формируется, все члены кружка работают со своей техникой, только предложение услуг и просьба о помощи передается через управителя делами.

Преимущества MR значительны: меньшие расходы на приобретение сельскохозяйственной техники (меньше изначальные расходы), лучше используются возможности техники, машины используются в наиболее напряженное время сезона, больший выбор техники, сотрудничество и взаимная помощь соседей, профессиональное использование техники, засчитывается выполнение взаимных услуг, меньше количество денег необходимых для расчета, внедрение прогресса, связи, обучение.

Существенное достоинство – пользование техническими услугами стимулирует более интенсивное использование техники, поэтому она быстрее заменяется новой, более качественной и производительной.

Польза от услуг:

с точки зрения ведения хозяйства:

- возможность быстро выполнить свою работу;
- преодоление наплыва работ;
- сокращение объема работ в большом хозяйстве;
- помощь в случае нетрудоспособности.

с точки зрения использования техники:

• возможность более эффективного использования прогресса сельскохозяйственной техники;

- более рациональная структура технического парка хозяйства;
- более высокое качество работы.

с экономической точки зрения:

- возможность полной механизации без переизбытка техники;
- меньше расходы на механизацию и больше доходы;
- больше средств на развитие хозяйства;
- меньше риск производства и инвестиций.

MR не ограничиваются только преимуществами, не чужды им и недостатки: отсутствуют регламентированные уставом организационная структура и расходы на функционирование объединения; члены MR частично теряют самостоятельность.

Однако в Литве создание MR в самом зародыше. Нами были проведены исследования – интервью с фермерами, владеющими почти полным комплектом техники. Основные вопросы, которые им были заданы – какие препятствия для совместного кооперированного использования техники, почему они не создают MR, почему не оказывают услуг хозяйствам, не имеющим технических средств?

Ответы были более, чем убедительные: создание MR затруднено тем, что вблизи нет крупных фермеров, с которыми можно было бы кооперироваться для совместного использования техники. Оказывать же отдельные услуги хозяйствам, не имеющим технических средств, не представляется возможности. Напр., невозможно выполнить сев на поле не вполне подготовленном для посева. А это значит, что практически необходимо выполнить весь комплекс работ, однако, у мелких землевладельцев нет средств для оплаты за такие услуги.

MR широко распространенная форма пользования техникой на Западе, особенно в Германии. В Германии во всех районах действует около 235 таких кружков, каждый из которых объединяет около 1000 членов [1, 2]. Зона деятельности одного кружка охватывает до 24000 и более гектаров (40 x 60 км). В Швеции, Японии, Великобритании и других странах также действуют MR, но их работа несколько отличается от немецкой

модели. Создана международная организация MR. Поэтому в Литве предлагается перенять Германский опыт создания и организации деятельности MR.

Список использованных источников:

1. Maschinen-und-Betriebshilfsrings Laufen. – <http://www.mrlaufen.de/cms/index.php> [2007].
2. Ramanauskas J. Evaluation of different forms of sharing the machinery in the aspect of sustainable development of farms / J. Ramanauskas, G. Radzevičius // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2011. – Nr. 5 (29). – P. 164–179. ISSN 1822-6760.

EVALUATION OF THE PLANT GROWING BUSINESS IN LITHUANIA

Rolandas Rakštys,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail rolandas.rakstys@gmail.com
Jolita Greblikaitė,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania

ОЦІНКА БІЗНЕСУ З ВИРОЩУВАННЯ РОСЛИН У ЛИТВИ

Роландас Ракштіс,
Університет ім. Александраса Стульгінскиса, Литва
E-mail rolandas.rakstys@gmail.com
Йоліта Греблікайте,
Університет ім. Александраса Стульгінскиса, Литва

It is well established that in business risk is unavoidable due to the fact that business environment is ever changing. Because of the countless environmental factors, the influence of which is not only expressed by consecutive cause- consequence chain, it is hard to predict business results. Business environment can change very rapidly. Meanwhile it is very hard to take rapid investment, financial, industrial decisions or it costs relatively much. Business decisions in agriculture are made under even more complicated conditions due to specific domain restrictions – the process of production is relatively long, natural factors, which are little influenced, are a part of it. Suppression of the latter, minimization of their influence is a hard to solve task and remains of the utmost importance in Lithuanian agriculture.

Information, which is not limited to whether one or the other activity is profitable, is needed to make economically grounded decisions. Risk theory suggests that profitability is usually closely related with the risk level. Entrepreneur has to evaluate whether the earned and predicted profit is not conditionally low in comparison with the experienced risk. Consistently, the aim of the presentation is to establish the influence of the prevailing in Lithuania plant growing production productivity, price and income risk on the main financial results of farms. Research object is business risk experienced by the plant growing farms.

Research tasks:

1) To calculate the changeability of the plant growing production productivity, price and income and establish their risk level;

2) To establish whether the influence of production prices and productivity has accumulative character in income changeability;

3) To establish correlative relationships between production prices, productivity, income and main financial indicators of the farms;

4) To establish the risk level changeability trends of the prevailing in Lithuania plant growing production

The considered period of the farm activity is 1993 -2014 years.

Main results of the research. The findings of the research revealed that the farms producing winter crops, vegetable and fruit experience the highest risk. Annual productivity changeability makes 15 – 20%, if compared with the average; price changeability is even higher, especially in gardening and horticulture sectors (20 – 30%). Meanwhile changeability of the income received from one crop hectare makes 20 – 25%. Consistently, it means that lower productivity, lower supply of the local production on the market not always predetermine higher prices. It is not surprising, as the volume of the Lithuanian production does not have substantial influence on the global agricultural production prices. It means that in separate years both positive and negative price and productivity effects which have negative influence on the financial indicators of the farms (correlative relationships between risk factors and financial indicators are of the medium intensity) can be accumulated. It is notable that risk level over the considered period showed a slight trend towards decreasing. These trends can be considered as regular having taken into account that over the last years agricultural objects invested a lot into the implementation of technologies.

THE IMPACT OF THE MANAGER'S EMOTIONAL INTELLIGENCE ON ORGANISATIONAL PERFORMANCE

Karolis Ramanauskas,
Klaipėda University, Lithuania
E-mail vantage9000@gmail.com

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МЕНЕДЖЕРА НА РОБОТУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Кароліс Раманаускас,
Клайпедський університет, Литва
E-mail vantage9000@gmail.com

Over the last decade, the conception of emotional intelligence (EI) as an alternative to traditional intelligence has become widely known in the science of management. Most of the proponents of the conception argue that EI provides significant benefits to organisations. In accordance with the research conducted by a number of scientists, managers of organisations experience high levels of emotional tension as a result of a heavy responsibility and the intensity of interpersonal relations.

The research conducted over the recent decades proved, contrary to the prevailing opinion, that emotions do not affect decision-making processes (and therefore there is no need to eliminate or reduce them), moreover, they function as "advisers", as they transmit signals that help to make the optimal choice.

The challenges faced by contemporary organisations require the ability of their managers to make an active search for the information necessary for decision making, to recognise client's emotional state, to appropriately interpret the obtained information by evaluating its nature, thoroughness, reliability, etc. Manager has to be able to communicate with their partners, subordinates, and CEOs in such a way as to achieve the set goals and to get the desired effect (changes in behaviour, thoughts, ideas, attitudes, etc.).

The problem dealt with in the paper is the impact of manager's emotional intelligence (EI) on the economic, social, and ecological sides of the organisational activity and the qualitative criteria of the evaluation of the organisational performance from the viewpoint of sustainable development (SD) of the organisation. The aim of the paper is to justify the interrelationship of the EI of the manager of an organization and the performance of the organization in terms of its sustainable development.

Methodology. The aim and objectives of the research predetermined the choice of the research methods whose application resulted in the achievement of the set goal and the solution of the formulated objectives. To evaluate EI, the methodology proposed by Nicholas Hall was adopted as a basis: it defined the ability to perceive individual's behaviour, represented by emotions, and to manage the emotional sphere on the basis of decision making. The methodology consists of 30 items and contains five scales [3]: emotional awareness; control of one's emotions (emotional compliance, emotional non-rigidity); self-motivation (control of one's emotions); empathy; recognition of other people's emotions (the ability to influence the emotional state of other people).

Other methods used in the paper included theoretical analysis, summarisation and interpretation of scientific information, analysis and synthesis, and logical comparison and systematisation. The research data have been processed by means of Excel and SPSS 17.0 software.

On the basis of different definitions of the concept of emotion as provided by different authors, emotions can be described as automatically occurring biological responses of the human body to both external and internal stimuli, called the excitation stimuli. Emotions are characteristic of any individual, however, different individuals may respond to different kinds of excitation in different ways. Emotions are evoked both by external and internal environmental factors. It is emotional excitation (a stimulus: an event) that is the principal component of emotion manifestation and the principal factor of interest in the analysis of emotions in the theories of psychology.

Based on the analysis of the scientist research, EI can be defined as the ability of an individual to recognise one's own and other people's feelings, self-motivation, and good management of oneself and one's own relationship-related emotions. Emotionally intelligent people have good self-control and can effectively communicate with others. Psychologists and researchers from other fields, as well as the managers of numerous organisations, admit that EI is very important. Some even believe that emotions more than intellectual abilities precondition people's thinking and relationships.

The manager's EI affected the indexes of effectiveness of their organisations. The EI had a strong correlation both with individual indexes of the organisation performance and with the integrated BS.

Organisations are recommended to pay attention to the development of managers' EI, as its significance for the enterprise effectiveness was confirmed. Lithuania has developed more than one programme of that kind, and organisations are advised to apply them when pursuing their goals and seeking effective performance. The EI development programmes are complex, and they ensure that the increasing level of the managers' EI results in the devel-

opment of other managerial competencies (the skills of communication and motivation, team building and management, etc.).

The performance of any organization has to be assessed by the quantitative criteria of its sustainable development (SB): economic, social, and ecological. Therefore, the existing Balanced Scorecard of the indicators of enterprise evaluation is proposed to be supplemented by social-cultural and environmental protection instruments.

References:

1. Abramovitz, M. What is your emotional IQ? // Current Health. – 2001. – 2. Vol. 28. – Issue 4: 13–15.
2. Goleman, D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ? – New York: Bantam Books. 1995. – 352 p.
3. Hall J. N. Emocinio intelekto lygio nustatymo metodika, 2005. – <http://insunrise.ru/booklets/n.hall-eq%20questionarry.pdf> [2012 09 07].
4. Mayer, J. D.. Models of emotional intelligence. In R. J. Sternberg (Ed.). Handbook of Intelligence / Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R.. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009: – 396–420.

ONOMIC GROWTH OF DIVERSIFIED FARMS IN BUKHARA CITY, UZBEKISTAN

Shuxrat Raxmatov,
Bukhara Engineering Technological Institute, Uzbekistan
Javokhir Abdullayev,
Bukhara Engineering Technological Institute, Uzbekistan
E-mail javiabdullayev@mail.ru

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВОГО ГОСПОДАРСТВА В МІСТІ БУХАРА, УЗБЕКИСТАН

Шухрат Раксमतов,
Бухарський інженерно-технологічний інститут, Узбекистан
Жавохир Абдуллаєв,
Бухарський інженерно-технологічний інститут, Узбекистан
E-mail javiabdullayev@mail.ru

The President of the Republic of Uzbekistan Islam Karimov at the macro-economic indicators of development in 2015th year and the most important priorities of economic program for 2016 said:t «In spite of the current difficulties and bad weather conditions, our farmers had a rich crop last year – more than 7 million 500 thousand tons of grain and more than 3 million 350 thousand tons of cotton, I thank them for their hard work». It should be noticed that, growing of a rich harvest in agricultural production, creating many varieties of cotton and grain crops, developing of agricultural equipment are the results of honorable and hard works of farmers.

Thereafter, support of agricultural entrepreneurship in 2015, 230 companies, with a capacity of 77 thousand 800 tons and 114 established and modernized. Fruit and vegetable agriculture, horticulture, viticulture and livestock industries are developing rapidly. Last year, 12 million 592 thousand tons of vegetables and potatoes, 1 million 850 thousand tons of melons, 1 million 556 thousand tons of grapes, 2 million 731 thousand tons of fruits were cultivated. In addition, the country adopted a number of state programs and other documents on economic growth, creating new jobs, solving the problem of unemployment, income and they play important role in improving the welfare of farm support to promote the economic and the rapid development.

All sectors of the economy, including the agricultural sector, radically update the market environment, agriculture organizations have forced the need for a formation of the mechanism of functioning in an objective manner. The

realization of the economic interests of producers and consumers of agricultural products will lead to the rapid development of agriculture. Farm production, socio-economic situation are complex and characterized by contradictory trends. All these lead to decrease production efficiency. Uzbekistan is in the process of transition to a market economy, the government is implementing support to the agricultural sector of an orphan, but the agricultural producers for the effective functioning of government is flexible, taking into account the new market opportunities in a timely manner should be capable of re-formation.

As we know, farms in the conditions of a market economy have a lot of problems that are connected to the process of the formation of the costs and results of economic efficiency in the production, but these drawbacks should be solved by international and local traditional practices on the basis of a deep generalization of the concept requires the development of practical recommendations.

Farms management system should be built so its main key factor should be the development of innovation and profitability. Today farms the leading chain of agricultural production, it has become the main form of organizations in agriculture. In the minds of farmers, their land and production are growing year by year, they feel interested in the results of their labor and hard work. But most importantly, people's minds and worldview are radically changing, eventually, they begin feeling priceless wealth of the land and water or feeling of responsibility to land and water are increasing. That's why the farmers' movement, a reference power, rural development and improving the welfare of rural population should take a responsibility for effective social and political power.

Bukhara region in 2015 was 9488.1 billion. The sum of gross regional product production, agricultural production grew from 6.8% in 2014 to 7.0% in 2015. In 2015, 359.5 thousand tonnes of cotton have been directed to produce raw materials, the contract plan is 103.2%. A total of 182.4 thousand tons of potatoes in the region (compared to the same period with 2014, more than 4.1%), and 567.2 thousand tons of vegetables (more by 9.1%) 125.1 thousand tons of vegetables (more by 9.8%), 239.8 thousand tonnes of fruit (more by 10, 5%), and 175.9 thousand tons of grapes (more by 13.8%) are grown. As of January 1, 2015 for all categories of agricultural 1.133.221 the head of cattle (compared to the same period last year 3.0%), including cows 380.120 (+ 0.3% compared to the same period last year), the head of sheep and goats 1.936.698 (compared to the same period last year 6.1%), the fowl 3.218.892 (compared to the same period last year 10.6%).

The number of farms in the region in 2015 reached 4.822, (which are 15.4% more than last year), attached to the farms, the total agricultural land area is 794.736 hectares. The number of farms has increased to 64159 people. This results in the number of advanced manufacturing innovations, the introduction of modern equipment and technology at the expense of re-achieved. Today, the regional rural development based on the requirements of the agricultural sector, including the establishment of structured farms, creating all conditions for the effective operation of their priority task.

The Socio-economic development of the Bukhara region in 2015 and 2016 and the results are devoted to the functions that should be done in the next few years, to number of departments and heads of departments of the province, city and district governors were carried the task of maintaining high developing of macro-economy, to increase the quality of life, to develop engineering communication and transport infrastructure etc. In-depth study of the experience of foreign countries, the reform of the agricultural economy of the most important measures carried out in the form of the introduction of market relations and private property in rural development, support for farming is legal, organizational and financial conditions such high results in decisive factor will not be any exaggeration.

References:

1. Macroeconomic indicators of the Republic of Uzbekistan 2015.
2. The Socio-economic development of the Bukhara region in 2015.
3. «The year of Rural development and improvement» the state program which was adopted by resolution of President of Uzbekistan PR 1026, 2009, 26 January – Tashkent. Uzbekistan 2009.
4. «The laws of the Republic of Uzbekistan» – № 6(454). – Tashkent, 2011. – P. 41–44.

CONSTRAINTS OF ENTREPRENEURSHIP AND SOCIAL CAPITAL DEVELOPMENT FOR EU LOCAL ECONOMY

Rasa Rukuižienė
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail rasa.rukuize@gmail.com

ОБМЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ МІСЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ ЄС

Раса Рукуйжене
Університет ім. Александараса Стульгінскиса, Литва
E-mail rasa.rukuize@gmail.com

The constraints of entrepreneurship and social capital development are based on identification of the interaction between entrepreneurial behaviour and activity perspectives in corporate business [1] with combination of local resources and social capital [2]. The World Bank defines a social capital as “the norms and social relations embedded in social structures that enable people to coordinate action to achieve desired goals” [3].

Research problem. Scientific problem is formulated as the question – how entrepreneurship and social capital development can influence on EU local economy.

Research goal is the highlighting of the constraints of EU local economy by development of entrepreneurship and social capital.

Research process. Focus on arising tasks, identified subjects and objects, selected methods, processed levels.

Research tasks:

- to reveal the conceptual aspects of entrepreneurship and social capital development;
- to define the impacts of EU local economy upon entrepreneurship and social capital development.

Research subject – development of entrepreneurship and social capital.

Research object – the determinants of entrepreneurship and social capital development.

Research methods: monograph, content and descriptive analysis of scientific literature, methodological determinism and graph method for generalisation and synthesis of the referenced data.

Data of research: referenced data of The World Bank, compiled results of scientific reports and researches.

Levels of research:

- formulation of the conceptual aspects of entrepreneurship and social capital;

- identification of the determinants of entrepreneurship and social capital;
- determination of impacts of EU local economy upon entrepreneurship and social capital development.

Research findings. Conceptual background of entrepreneurship and social capital development starts from acknowledgment of „Shumpeter theory“ [1] in the field of the entrepreneurship and social capital development [2].

Business growth in EU depends on the activity-based perspectives and successful exploitation of business resources, presented as non-systematized list of entrepreneurship determinants [3]. High and distortive taxes, problems in EU regional labour markets with high unemployment and heavy labour market regulations or high migration of people, impinge on the creation and functioning of competence, reducing high-impacting entrepreneurship.

Consequently, entrepreneurship and social capital development depends on three components – creativity, innovation and managerial technics [2].

Social networks affect the entrepreneurial process, create a new opportunities by internalizing other actors' skills. The importance of social networks is tremendous, because many organizations seeking to take advantage of entrepreneurial opportunities to develop social networks. Mainly important ideas is that accumulation of social capital is the outcome of the process of entrepreneurship development.

Conclusions

- The important constraints of entrepreneurship and social capital development reveal the modern entrepreneurial orientations and indicate the interaction between entrepreneurship and social capital development as a unique base.
- The constraints of entrepreneurship and social capital development for EU local economy are identified as technological, knowledge, creativeness, managerial skills.

References:

1. Kim P. H.. Social capital and entrepreneurship / P. H. Kim, H. E. Aldrich // *Foundation of Trends Entrepreneurship*.- 2005. – No. 1(2). – P. 1–52. – <http://www.nowpublishers.com/article/Details/ENT-002>
2. Kruger M. E. Creativity in the entrepreneurship domain. Chapter 2. Entrepreneurship theory and creativity. University of Pretoria, 2004. – <http://upetd.up.ac.za/thesis/available/etd-08242004-145802/unrestricted/00front.pdf>
3. The World Bank proceedings. (2009). – <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTPROGRAMS/EXTFINRES/0,,contentMDK:21454009~pagePK:64168182~piPK:64168060~theSitePK:478060,00.html>

MONITORING INDICATORS TO MEASURE THE LEVEL OF WORK MOTIVATION IN INDUSTRIAL AND NON-INDUSTRIAL ORGANIZATIONS

Rasa Rukuižienė,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail rasa.rukuize@gmail.com
Ph. D., associate Professor Vladislav Bocharov,
Samara State University, Russian Federation

КОНТРОЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДЛЯ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ТРУДОВОЇ МОТИВАЦІЇ У ПРОМИСЛОВИХ ТА НЕПРОМИСЛОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Раса Рукуйжене,
Університет ім. Александра Стульгінскиса, Литва
E-mail rasa.rukuize@gmail.com
Кандидат наук, доцент Владислав Бочаров,
Самарський національний університет, Російська Федерація

The monitoring of work motivation indicators serves for the quality improvement in workplaces in the frame of employment relations and business performance [1].

Research problem. Low work motivation of staff is a notably important problem in any industrial or service sector excluding self-employment case.

Research goal – to identify the indicators of work motivation level for measurement of business performance of hired employees.

Research process. Focus on defined tasks, identified subjects and objects, selected methods, processed levels.

The research tasks:

- to identify the conceptual content of work motivation of business organizations;
- to reveal indicators for measurement of work motivation level;
- to measure the level of work motivation by specific indicators – commitment, involvement, and the involvement of hired employees in the activities of their company;
- to determine the factors of work motivation level of hired employees.

Research object – work motivation of hired employees in business organizations. Research subject – measures of work motivation level in (non-) industrial organizations.

Research methods: monograph and descriptive analysis are applied to reveal the theoretical content of work motivation concept in the modern scientific references of the last decade; statistical meta-analysis leads to identifying differences in work motivation levels by using descriptive and

inferential statistic data for the period of 2008-2014; comparative and comprehensive analysis conducts the conclusions content and allows to generalize main theoretical and empirical explanations.

Data of research: descriptive and inferential statistic data for the period of 2008-2014 for Russian Federation, compiled results of scientific reports and researches [1, 3].

Levels of research:

- formulation of the conceptual aspects of work motivation;
- identification of the indicators of work motivation level;
- identification of factors for work motivation level of hired employees.

Research findings

The research process covers the longitudinal monitoring measurement of work motivation by using three indicators – commitment, involvement, and inclusion for measurement of work motivation level, which has been generated at Samara State University (Russian Federation). By using the mass staff interviews in the regional (non-) industrial organizations, the inferential statistic data were collected as the base for the mathematic-statistic analysis by using MS Excel and IBM SPSS [1, 3]. The research results are based on sociological research methodology, which was performed by scientists of Institute of the Social Technologies at Samara State University (Russian Federation), which is common for the harmonized EU Program of Business and Consumer Surveys of European Commission [2] for monitoring the socio-labor issues during the period 2005–2014 [1, 3]. The presented results display the view of identification the levels of work motivation in (non-) industrial organizations [1]. Modern outlook at work motivation is constructed for indication of the related initiatives to start a change in the staff behavior upon the goals of business performance [1]. Authors declare that work motivation is the direct determinant of entrepreneurial business performance in the frame of organizational behavior [1].

European Working Conditions Survey reveals the fact that work autonomy has built meaningful work-aged people in EU countries, who really want to take part in the improvement process of their organizations [2]. These results reveal the conclusion that the driver “quality of business performance”, but not “quality of organizational performance”, is more expressed in culture-oriented companies [1]. The authors consider this fact and, with the help of this tendency, select the specific indicators of work motivation, which are assessed as the contribution to identifying the quality and competitiveness of business performance against the organizational performance. Two indicators are used in this test: 1) commitment to the organization; 2) personal identification with the activities of the organization, which have been measured as the loyalty of employees.

Conclusions

1. Surveyed (non-)industrial organizations have an old culture of communication with staff based on non-social partnership methods of interaction,

reluctance to use their efforts to take the initiative and creativity in improving the organizational performance.

2. To forward the development of business, signifying the transition to a new way of organizational performance, internal social policy and partnership framework has a real base on the new social relations and modernization of engagement employees into the host organizations.

3. To form a highly motivated team of employees, it is required to implement a package of measures to create an environment of co-operation and mutual support. These reserves are associated with the satisfaction of people's needs in recognition of their importance for the business performance in the respect for their work, with the ability of managers to reckon with on the organization of employees' opinion in support of their creativity and rationalization, including the control of the organization.

4. Social partnership has been declared as the tool for work motivation: higher wages, better working conditions, high competence and labor discipline.

References:

1. Bocharov V. Naemnyj trud v sovremennoj Rossii: prostranstvo matricy otchajanija. «The Matrix reloaded» vs «Fatal errors». – Saarbrücken: LAP, 2012. – 589 p.

2. Consumer surveys. European Commission, User Guide. Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Unit Economic situation, forecasts, business and consumer surveys, Sector «Business and consumer surveys, and short-term forecast» B-1049, Brussels, 2014, 21st March. 50 p. – http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/surveys/documents/bcs_user_guide_en.pdf.

3. Tukumcev B. G. Iz istorii Samarskogo monitoringa social'no-trudovoj sfery. Jubilejnyj sbornik nauchnyh trudov prepodavatelej, aspirantov i magistrantov sociologicheskogo fakul'teta Samarskogo gosudarstvennogo universiteta. – Samara: Izd-vo «Samarskij universitet», 2014. – P. 415–423.

DEVELOPMENT OF A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE OF MONITORING QUALITY IMPLEMENTATION OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES IN COMPETITIVE ENVIRONMENT PRODUCTION

Ph. D., associate Professor Andriy Savitsky,
Khmelnitsky Cooperative Trade-Economic Institute, Ukraine
E-mail andrewsavitsky@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЗА УМОВ КОНКУРЕНЦІЇ

Кандидат наук, доцент Андрій Савіцький,
Хмельницький кооперативний
торгівельно-економічний інститут, Україна
E-mail andrewsavitsky@ukr.net

Розвиток сучасних ринкових відносин та інтенсивність посилення інтеграційних процесів в умовах глобалізації економіки зумовлює виникнення досить широкого кола проблемних питань, які стосуються функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання. Одним з важливих питань сьогодення є проблема загострення конкуренції між промисловими виробниками, а особливо за умов співробітництва з торговельними партнерами СОТ та іншими стратегічними партнерами. Не виключенням є підприємства легкої промисловості, які досить динамічно розвиваються та ведуть свою господарську діяльність під впливом лібералізації ринків та все більшої залежності від чітко визначених стійких конкурентних позицій як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Через те, головним пріоритетом в даних питаннях для підприємств галузі є виробництво більш якісної продукції, ніж у її конкурентів, що дозволить не тільки зміцнити конкурентні позиції, а і дасть змогу сформувати конкурентні переваги.

Виходячи з цього, досить важливим завданням, яке постає перед вітчизняними підприємствами легкої промисловості з урахуванням значної залежності від толінгових схем виробництва, є постійний контроль та моніторинг усіх етапів виробничого процесу, на яких формуються якісні характеристики продукції. Адже постійні зміни зовнішнього середовища, поява нових конкурентів та мінливість споживчих уподобань спонукають керівників підприємств ретельно відслідковувати та перевіряти достовірність отримання саме планових показників, які будуть засвідчувати та підтверджувати високу якість виробленої продукції.

З огляду на це, сутність моніторингу якості продукції полягає в тому, щоб отримати потрібну інформацію щодо стану окремих властивостей

об'єкта дослідження та порівняти її з показниками технічних регламентів, стандартів, нормативно-правових актів, вимогами контрактів та інших документів, за якими повинна постачатись і вироблятися продукція [1, с. 147].

Обов'язковими елементами забезпечення моніторингу якості продукції на рівні підприємства мають бути окремі науково-дослідні розробки, маркетингові дослідження, загальна система організації роботи щодо покращення якості продукції, а також матеріально-сировинна база, з якої виробляють продукцію [2].

Поряд з цим, досить важливо виділити систему окремих заходів моніторингу якості продукції у загальному виробничому процесі підприємства у розрізі основних його етапів, а саме:

- на етапі розробки і проектування якості продукції досить значну вагу слід приділяти дослідженням та оцінці вимог споживачів у співвідношенні потенційних можливостей підприємства та ресурсозабезпеченості;

- на етапі створення і набуття якості продукції значну вагу слід приділяти взаємодії усіх структурних підрозділів підприємства незалежно від їх рівня ієрархії, а також постійне відслідковування дотримання основної програми здійснення виробничого процесу, який має на меті створення більш кращих конкурентних аналогів;

- на етапі перевірки і контролю досягнутих результатів якості продукції слід приділити увагу ретельному аналізу усіх стадій виробничого процесу, які концентрують в собі поєднання зусиль окремих працівників, ресурсів та технологій, що дозволить виявити позитивні та негативні сторони, загрози та перспективи виробництва у наступних періодах, а також представити розгорнуту картину щодо можливих виправлень певних дефектів.

Отже, виходячи з проведених досліджень, слід зазначити, що організація моніторингу якості продукції на підприємствах легкої промисловості є досить важливим інструментом функціонування і розвитку їх діяльності. Вдале поєднання усіх засобів попередження невідповідностей якісним вимогам стандартів, виробничих планів та інших технічних регламентів слугує важливим елементом структури формування конкурентоспроможності продукції та попередження якісних характеристик інших конкурентних аналогів на ринку, а значить і зміцнення конкурентних позицій та забезпечення конкурентних переваг підприємства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Аристов О. В. Управление качеством / О. В. Аристов. – Москва: ИНФРА-М, 2006. – 240 с.

2. Гриньова В. М. Організація виробництва / В. М. Гриньова, М. М. Салун // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15890315/ekonomika/organizatsiya_kontrolyu_yakosti_produktsiyi.

EFFECTS OF RUSSIAN FEDERATION EMBARGO ON EXPORT PERFORMANCE OF LITHUANIA AGRI-FOOD PRODUCTS

Evaldas Serva,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail evaldas.serva@asu.lt

ВЛИЯНИЕ ЭМБАРГО РОССИИ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ЭКСПОРТА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ И ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ ЛИТВЫ

Евальдас Серва,
Університет ім. Александра Стульгінського, Литва
E-mail evaldas.serva@asu.lt

Wide discussion among politicians and economists had been going through last couple years about effects of Russian Federation embargo on export partners. This paper extends and applies export competitiveness model in the context of Russian Federation embargo and reorientation of Lithuania agri-food products export markets. The purposes of this research were: firstly, – analyze the trade flows, namely dynamics of Lithuanian Agri-food products exporters' dependence of Russian Federation market, secondly, – analyze the export performance of Lithuanian Agri-food products in traditional markets and thirdly, – analyze the export reorientation and possibilities to enter into new fast-growing markets.

Keywords: foreign trade, export markets reorientation, competitiveness.

Materials and Methods. The analysis of methods conducted in this paper consist of analysis of revealed comparative advantage (RCA), proposed by B. Ballasa (1965) and competitiveness in a specific market, proposed by T. Imagawa (2004). The empirical analysis is based on the annual time series data on agricultural exports, extracted from TRADEMAP database (<http://trademap.org/>). The panel consists of 24 agri-food products groups (HS4) over the time period from 2004 to 2015. Export market reorientation analysis covers Lithuania Agri-Food products to which Russian Federation market was the first most important market before embargo, namely – Meat and edible meat offal (HS02), Dairy products, eggs, honey (HS04), Live trees, plants, bulbs, roots, cut flowers etc. (HS06), Edible vegetables and certain roots and tubers (HS06), Meat, fish and seafood food preparations (HS16), Cereal, flour, starch, milk preparations and products (HS19), Miscellaneous edible preparations (HS21), Beverages, spirits and vinegar (HS22).

Results. In most of the studies [3] Russian Federation market is viewed as the most important for Lithuanian Agri-Food products exporters. Though, according to results of this research, period between 2012 and 2013 can be described as crucial for export markets reorientation – Russian Federation was still the main market for main Lithuanian Agri-Food products (29.3% in 2012 and 26.4% in 2013 of Dairy products, 36.9 % in 2012 and 29.6% in 2013 of Meat and edible meat offal products were exported to this market), but competitiveness indicators dropped dramatically in 2014. However, the reorientation into new, fast-growing markets can be named as a fragmentary process – the vast majority of Lithuania Agri-Food exports, after the loss of the Russian Federation market turned into lower production and increased domestic consumption, but not to export to new markets.

References:

1. Balassa B. Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage / B. Balassa // The Manchester School of Economic and Social Studies, New York: Cambridge University Press, 1965.
2. Imagawa T. Use of BTM for Measuring International Competitiveness – Japanese Manufacturing Exports in the US Market / T. Imagawa. Prepared for 12th INFORUM World Conference Held at University of Florence, Italy September 5–11, 2004.
3. Venkuvienė V. The Impact of Russian Federation Economic Embargo on the Central and Eastern European Countries Business Environments / V. Venkuvienė, R. Masteikienė // Procedia Economics and Finance. – 2015. – No26. – P. 1095–1101.

EFFECTIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION – A FACTOR OF SUSTAINABLE REGIONS DEVELOPMENT

Doctor, Professor Irina Shchetinina
Siberian Research Institute Of Agricultural Economics, RAS SFNCE
E-mail irer@ngs.ru

ЭФФЕКТИВНОЕ РАЗВИТИЕ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА – ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ

Доктор, профессор Ирина Щетинина
Сибирский НИИ экономики сельского хозяйства СФНЦА РАН
E-mail irer@ngs.ru

Необходимость эффективного развития агропромышленного производства, являющегося важным фактором устойчивого развития регионов, связано со следующими глобальными проблемами современности:

- 1) необходимостью обеспечения продовольственной безопасности стран, регионов, семьи и каждого человека;
- 2) требованиями сохранения экологии;
- 3) ограниченностью ресурсов (земельных, водных, материальных, финансовых, трудовых) и необходимостью их рационального использования;
- 4) обеспечением устойчивого развития территорий.

Решение проблемы продовольственной безопасности – важная задача для всего мирового сообщества. Она охватывает все уровни жизнедеятельности человека; влияет на социальную, политическую, экономическую и экологическую составляющие развития цивилизации. Именно поэтому ей уделяют внимание не только отдельные страны и регионы, но и всё мировое сообщество, в том числе в рамках ООН.

В последние годы, по данным ФАО¹, около 12,5 % населения планеты не получают питания в достаточном объёме [1, с. IX]. И хотя численность голодающих в 2015 году снизилось по сравнению с 1990–1992 гг. на 216 млн человек – до 795 млн [2], в перспективе данная проблема может обостриться в связи с ожидаемым ростом населения до 9,6 млрд человек к 2050 г. [3]. То есть при имеющемся положении дел в мире может сохраниться до 1 млрд голодающих.

¹ ФАО – Продовольственная и сельскохозяйственная организация ООН

Только эффективное развитие аграрно-промышленного производства и политическая воля руководства стран смогут позволить совместными усилиями решить проблему продовольственной безопасности в каждой стране и в общепланетарном масштабе. По данным ФАО, для того, чтобы удовлетворить прогнозируемую потребность человечества в основных продовольственных культурах, объем их производства должен в ближайшие десятилетия увеличиться в мире на 60 % [1, с. XI]. Этого можно достичь, только максимально расширив применение высокоурожайных и экологически безопасных сортов сельскохозяйственных культур и высокопродуктивных животных, наиболее прогрессивные и, в первую очередь, ресурсосберегающие технику и технологии.

Решая проблему сохранения среды обитания человека, необходимо наиболее строго подходить к развитию аграрно-промышленного производства, которое загрязняет воздух, использует воду для производственных нужд. Например, только в РФ в среднем за год (2005–2013 гг.) выброс загрязняющих веществ в атмосферу от стационарных источников в сельском и лесном хозяйстве составил более 147 тыс. т. На орошение и сельскохозяйственное водоснабжение было использовано за год около 8 млрд м³ свежей воды [4, 5]. Применение ресурсосберегающих и экологически чистых технологий позволит сократить вредные выбросы в атмосферу и использование свежей воды, недостаток которой всё больше становится ограничивающим фактором жизнедеятельности человека во многих регионах мира.

Необходимо также эффективное использование отходов агропромышленного производства. Например, выпуск белково-витаминных добавок (БВД) для животноводства из послеспиртовой барды, технология производства которых разработана в Сибири, в 1,5–2 раза дешевле производства БВД из соевого шрота. Их применение обеспечит полноценное кормление и повышение мясной и молочной продуктивности животных.

Кроме того, успешное развитие аграрного производства и глубокая переработка зерна позволят значительно уменьшить использование экологически вредных видов топлива. Так, использование биоэтанола позволит расширить производство высокооктанового бензина по стандартам Евро-4 и Евро-5. Причем, если для этого использовать, например, в Сибири не сахарный тростник, который производит в основном Бразилия; не кукурузу, сою или пшеницу; а озимую рожь, которая даёт в сибирских условиях более устойчивые урожаи, то это позволит почти в 2 раза снизить затраты на сырьё. Произведенный таким образом этанол может быть использован также в химической промышленности как сы-

рьё для производства бутадиена, основного мономера, необходимого при производстве синтетических каучуков.

Некоторые ученые возражают против такого использования сельскохозяйственного сырья, аргументируя это тем, что земельные ресурсы будут отвлечены от производства продуктов питания. Но им можно возразить, что повышение продуктивности полей и ферм, а также вовлечение в сельскохозяйственный оборот неиспользуемых земель, пригодных в современных условиях для аграрного производства, будет достаточно для обеспечения продовольственной безопасности населения всех стран. Например, только в Сибири имеется потенциал повышения средней урожайности зерновых культур, молочной и мясной продуктивности животных в 2–3 раза при использовании прогрессивных технологий. В целом по России площадь пашни может быть увеличена почти на 55 млн га (до размеров пашни РСФСР 1970 года). Аналогично во многих регионах планеты при проведении мелиоративных и иных необходимых работ также могут быть вскрыты существенные резервы производства сельскохозяйственной продукции и сырья для других отраслей экономики.

Таким образом, эффективное развитие сельского хозяйства позволит использовать аграрную продукцию не только для производства продуктов питания, в текстильной промышленности и в других традиционных отраслях экономики, но и для создания на базе сельскохозяйственного сырья производства экологически чистой продукции в таких отраслях, как топливная и химическая промышленность, транспорт и др.

Всё указанное, в свою очередь, будет способствовать сохранению экологии, повышению занятости и доходов населения, снижению числа голодающих на планете и обеспечению устойчивого развития регионов, что согласуется с Резолюцией ООН 2015 года и чаяниями всех народов планеты.

Список использованных источников:

1. Положение дел в области продовольствия и сельского хозяйства / Продовольственная и сельскохозяйственная организация ООН. – Рим, 2013. – 126 с.

2. Глава ФАО призвал полностью искоренить голод / Центр новостей ООН. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=23859#.V0bFoyGoM0Q>

3. Демографический состав современного мира отличается беспрецедентным разнообразием // Бюллетень ООН / Информационный центр ООН в Москве. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.unic.ru/bulletin/2014-4-08/demograficheskii-sostav-sovremennogo-mira-otlichaetsya-besprezidentnym-raznoobra>.

4. Охрана окружающей среды в России. 2014: Стат. сб. / Росстат. – Москва, 2014. – 78 с.

5. Охрана окружающей среды в России. 2014. Приложение к сборнику (информация в разрезе субъектов Российской Федерации): Стат. сб. / Росстат. – Москва, 2014. – 89 с.

6. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 25 сентября 2015 года // Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года / Генеральная Ассамблея ООН. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf?OpenElement>

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF ENTERPRISES AS THE FOUNDATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

Ph. D., associate Professor Vira Shepelyuk,
CVUS "Institute Of Business Administration, Ukraine
E-mail vera-ronya@yandex.ru

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Кандидат наук, доцент Віра Шепелюк,
ПВНЗ «Інститут ділового адміністрування», Україна
E-mail vera-ronya@yandex.ru

Розвиток корпоративного сектора сприяє концентрації капіталу та його інвестуванню у напрямках, які забезпечують продуктивність та конкурентоспроможність підприємств на світових і національних ринках, формуванню корпоративної культури.

Наразі сталий економічний розвиток визначається не фактором наявності сировини або ринків збуту, а можливістю для підприємств долучитися до ринку висококваліфікованих трудових ресурсів, наукових винаходів та новітніх технологій, який неможливий без становлення інноваційної моделі розвитку та принципів корпоративної соціальної відповідальності, які працюють в такому кругообігу «освіта-наукові дослідження та розробки-виробництво товарів та послуг – етика бізнесу-сучасний ринок» [1]. Ефективна діяльність корпорацій у ринкових умовах залежить від розвитку таких взаємопов'язаних процесів – корпоративного управління та бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю. Якісна система корпоративного управління виступає умовою ефективної роботи акціонерних товариств, відкриває їм доступ на світові ринки капіталу, а також, з точки зору, ділової етики закріплює соціальні зобов'язання акціонерних товариств перед суспільством, тобто дає змогу сформувати корпоративну соціальну відповідальність вітчизняних акціонерних підприємств України.

Проблеми впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності розглядалися у працях іноземних та українських учених Ф. Котлера, А. І. Амоши, О. А. Грішної, Ю. Е. Благова, та інші. Однак, специфічні особливості розвитку України не дозволяють автоматично переймати досвід розвинених країн. Тому, незважаючи на досить широке

коло розглянутих у науковій літературі теоретичних та практичних питань, актуальним залишається розробка теоретичних і методичних засад розвитку і впровадження КСВ, виходячи з соціально-економічних реалій країни. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – добровільна ініціатива власників компанії або засновників підприємств з розробки і реалізації певних соціально-спрямованих, неприбуткових заходів, мета яких якісне покращення зовнішнього середовища компанії. Згідно з підходом Світової ради компаній зі сталого розвитку, соціальна відповідальність підприємства – це довгострокове зобов'язання компаній поводитися етично та сприяти економічному розвитку, одночасно поліпшуючи якість життя працівників та оточуючого суспільства [2, с. 4]. Корпоративна соціальна відповідальність визначається прибутковістю бізнесу та відповідальністю компаній перед її акціонерами, працівниками та профспілками. В Євросоюзі корпоративна соціальна відповідальність включено до політики працевлаштування та соціальних справ, політики підприємництва, екологічної політики, політики захисту прав споживачів, політики державних закупівель та політики зовнішніх стосунків. В сучасних умовах господарювання впровадження корпоративної соціальної відповідальності є елементом ефективного вдосконалення діяльності підприємства, що дозволить покращити ділову репутацію, економічні та фінансові показники підприємства, підсилити мотивацію співробітників. Однак, наразі в українське суспільство не має розуміння даного поняття. Тому нами запропоновано власне трактування поняття «корпоративна соціальна відповідальність», зокрема, це концепція залучення соціальних і екологічних аспектів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між різними зацікавленими сторонами, внесок бізнесу у досягнення цілей сталого розвитку, який передбачає збалансованість економічних, соціальних та екологічних цілей суспільства, інтеграцію їх у взаємовигідні розпорядження і підходи, це спосіб покращити ефективність роботи компанії як в короткостроковому, так і довгостроковому періодах; є добровільною ініціативою [3].

Отже, впровадження практики корпоративної соціальної відповідальності впливає на рівень конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Гриджук І. Інноваційна складова стійкого розвитку економіки регіонів / І. Гриджук // Теорії мікро- макроекономіки: Збірник наукових

праць. – Випуск 29. – Київ: Академія муніципального управління, 2008. – С. 239–240.

2. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність / Ф. Котлер, Н. Лі // Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства Пер. з анг. С. Яринич. – Київ: Стандарт. – 2005. – С.4–7.

3. Шепелюк В. А. Бизнес и его социальная ответственность / В. А. Шепелюк // Экономика. Бизнес. Банки: Международный сборник; Иновационный Центр прикладных научных исследований НОУ «РИМ Университет» – Москва, 2014. – Вып. 3(8). – С. 18–26.

THE DEVELOPMENT OF ORGANIC AGRICULTURE IN THE BELARUS REPUBLIC

Doctor, Professor Olexandr Shpak,
*RSUE "Institute Of System Researches In AIC National
Academy Of Sciences Of Belarus", Belarus Republic*
E-mail shpak-nii@yandex.ru
Ph. D. Lyudmila Skoropanova,
*RSUE "Institute Of System Researches In AIC National
Academy Of Sciences Of Belarus", Belarus Republic*

РАЗВИТИЕ ОРГАНИЧЕСКОГО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Доктор, профессор Александр Шпак,
*РНУП «Институт системных исследований
в АПК НАН Беларуси», Республика Беларусь*
E-mail shpak-nii@yandex.ru
Кандидат наук Людмила Скоропанова,
*РНУП «Институт системных исследований
в АПК НАН Беларуси», Республика Беларусь*

Тема органического земледелия очень актуальна в мире – все больше людей отдают предпочтение экологически чистым продуктам питания. Развитие органического сельского хозяйства может заложить основы устойчивого развития сельских территорий, позволит Беларуси сохранить один из главных своих ресурсов – землю. В задачу исследования входило: анализ развития органического земледелия в республике на современном этапе, поиск путей и механизмов становления и развития органического сельского хозяйства в Беларуси.

С 2005 г. над определением термина органическое сельское хозяйство работала международная федерация движений за органическое сельское хозяйство (IFOAM) и лишь в июне 2008 г. была представлена новая версия этого термина. *Биоорганическое (органическое) сельское хозяйство* – это система производства, которая поддерживает состояние почв, экосистем и людей. Система базируется на экологических процессах, биологическом разнообразии и циклах с учетом местных природных условий, а также старается избегать методов с неблагоприятными последствиями. Проведенные нами исследования показали, что положительные тенденции в развитии органического сельского хозяйства в мире, отмеченные и ранее, сохраняются: увеличивается потребительский спрос

на органическую продукцию (с 10%-м ростом рынка в США, являющимся самым большим в мире рынком органической продукции); растёт число фермеров, производящих органическую сельскохозяйственную продукцию (+5% за 2012 г.); растут площади сертифицированных земель, на которых производят органическую продукцию (+0,5% за 2012 г.); растёт производство органической продукции в мире (в 2012 г. общие продажи органической сельскохозяйственной продукции и напитков достигли почти 64 млрд дол. США). По данным мировой статистики в 2012 г. насчитывалось 164 государства, развивающих органическое сельскохозяйственное производство на площади свыше 37,5 млн га сельскохозяйственных земель [1]. В целом за последние 13 лет эта цифра выросла в 3,4 раза, что говорит об устойчивом развитии данного типа агропроизводства.

Цель наших исследований – разработка механизмов становления и развития органического сельского хозяйства в Республике Беларусь. Для достижения заданной цели предполагается применение как универсальных (общенаучных), так и специальных методов исследований. Из универсальных методов были использованы следующие: метод системного подхода, абстрактно-логический, монографический и другие. Среди специальных методов следует отметить метод критического и сравнительного анализа, расчетно-конструктивный, экономико-статистический, нормативный и другие.

Сегодняшняя ситуация показывает, что Беларусь в вопросах органического сельского хозяйства значительно отстает от соседних стран. По данным международной федерации органического сельского хозяйства, Республика Беларусь является одной из немногих стран Европы с неразвитым биологическим земледелием. По данным FiBL-IFOAM в Европе в странах, в которых органическое сельское хозяйство находится в стадии становления, являются Беларусь, Босния и Герцеговина, Россия. В Беларуси органическое земледелие появилось сравнительно недавно. Еще в 2011 г. не было сертифицировано ни одного хозяйства. В 2012 г. 100 га белорусских фермерских земель получили статус органических или находились в переходном периоде. В 2013 г. в переходном периоде находилось 7 хозяйств (таблица 1). Часть из них это фермеры, занимающиеся выращиванием ягод и овощей на площадях в несколько гектаров. В органическое производство вовлекаются и относительно крупные хозяйства. К ним относится предприятие в Дзержинском районе Минской области – крестьянское (фермерское) хозяйство «ДАК» Дмитрия Крылова, основанное в 1992 г. и специализирующееся на разведении коз и производстве молока. В хозяйстве находится ферма по содержанию животных с современным доильным залом и участок по переработке молока.

Таблица 1

Хозяйства Беларуси, прошедшие сертификацию и находящиеся
в переходном периоде (по состоянию на 01.01.2014 г.)
и площадь задействованных при этом земель

Название хозяйства	Сертифицированная площадь, га
1. ЛПХ «Гончар»	1,62
2. К(Ф)Х «Лученок»	1,00
3. ЛПХ «Хвашевский»	15,40
4. Селецкий	24,36
5. БГУ, опытное хозяйство	1,00 10,99 органическое производство
6. Вилейский лицей	248,00
7. К(Ф)Х «ДАК»	100,00
Итого	402,37

В настоящий момент это племенная козья ферма, занимающаяся разведением коз зааненской породы. поголовье фермы насчитывает 400 голов дойных животных и 300 голов молодняка. Это хозяйство единственное среди крестьянских (фермерских) хозяйств, которое занимается разведением коз на промышленной основе. В день надои составляют около 500 литров молока. В этом хозяйстве уже сертифицировано 100 га земли по европейским стандартам. Сейчас хозяйство на пути сертификации животных. В хозяйстве организована переработка – выпуск сыров, цельномолочной продукции. Переработку также планируется сертифицировать. Этому хозяйству предстоит пройти через все этапы «органической» сертификации. В республике работают 5 сертификационных компаний: армянская, литовская, украинская и две немецкие. В Беларуси нет своих сертифицирующих организаций, мало специалистов этого сегмента агропроизводства, отсутствует соответствующая нормативная база. Одним из основных условий развития органического сельского хозяйства в Республике Беларусь является разработка организационно-экономического механизма формирования органического земледелия, особенно в малых организационно-правовых формах хозяйствования. Проведенные нами исследования показали, что система приоритетных направлений организационно-экономического механизма становления и устойчивого развития органического земледелия в Республике Беларусь включает:

- разработку и принятие нормативно-правовой базы, необходимой для эффективного функционирования органической системы ведения сельскохозяйственного производства и рынков сбыта экологически чистой продукции;

- создание национальной системы сертификации;
- разработку национальной системы маркировки;
- организацию централизованной службы маркетинга, обеспечивающей продвижение органической продукции отечественных товаропроизводителей на внутренний и внешний рынки;
- создание условий для развития научного обеспечения органического сельского хозяйства (развитие биотехнологии, экологической селекции и др.);
- разработку учебных изданий и программ;
- предоставление консультационной и информационной поддержки производителей органической продукции и формирование экологической культуры потребителей;
- создание условий для переработки;
- разработку мер стимулирования и финансовой поддержки производителей и переработчиков.

Выводы и предложения. 1) Организацию органического сельского хозяйства в Беларуси целесообразно начинать с малых (государственных, коллективных или фермерских) хозяйств. Крестьянские (фермерские) хозяйства, обладающие небольшими земельными угодьями, и не занимающихся большими объемами поставок продукции в крупные торговые сети и супермаркеты, более мобильны. Они составляют тот кадровый ресурс, который способен продвигать органик на территории любого государства.

2) Органическое земледелие в Беларуси еще только зарождается. В развитии этого вида сельского хозяйства есть много спорных вопросов и нерешенных проблем. Одними из основных условий для производства и продвижения экологической продукции на внутренний и внешний рынки является разработка и внедрения в жизнь организационно-экономического механизма становления и развития органического земледелия в крестьянских (фермерских) хозяйствах Республики Беларусь. Это способно придать процессу становления органического сельского хозяйства устойчивость и динамизм.

Список использованных источников:

1. Willer H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2014. – 1. Auflage. – 304 Seiten / H. Willer, J. Lernoud / IFOAM, Bonn & FiBL, Frick [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1636-organic-world-2014.pdf>

PROSPECTS OF BIOFUEL USING IN UKRAINE

Ph. D., associate Professor Vladislav Skripnichenko,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail v.a.skripnichenko@gmail.com

Tatyana Petrenko,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail 1234yid@mail.ua

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БІОПАЛИВА В УКРАЇНІ

Кандидат наук, доцент Владислав Скрипниченко,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail v.a.skripnichenko@gmail.com

Тетяна Петренко,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail 1234yid@mail.ua

Основною перевагою використання нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії (НВДЕ) є їх невичерпність та екологічна чистота, що сприяє поліпшенню екологічного стану і не призводить до зміни енергетичного балансу на планеті. Відповідно до Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. загальний річний технічно-досяжний енергетичний потенціал відновлюваних джерел енергії України в перерахунку на умовне паливо становить біля 79 млн т у. п., в тому числі 63 млн т у. п. – за рахунок освоєння альтернативних джерел енергії, 16 млн. т у.п. – за рахунок використання позабалансових (вторинних) джерел енергії.

Виробництво рідких видів палива із біомаси – один з ефективних способів її утилізації, що вкрай важливо для країн, залежних від імпорту первинних енергоносіїв. Це повною мірою стосується і України, забезпеченість якої власними енергоресурсами становить лише 20–25%, а стан довкілля потребує нагального покращення. Найбільш поширеними видами рідкого біопалива, що вже зараз присутні на світовому енергетичному ринку, є біоетанол і біодизельне пальне.

Масштабною програмою з впровадження альтернативних видів моторного пального у країнах Західної Європи заплановано що частка біодизельного палива має вирости з 2% у 2005 р. до 8% у 2020 р. За обсягами виробництва ріпакова олія посідає четверте місце у світі (9,7%) після соєвої (29,7%), пальмової (13,1%) та соняшникової (12,3%). Ріпакове насіння містить 45–50% олії – не менше, ніж насіння соняшника. У деяких

європейських країнах урожайність ріпаку сягає 40 ц/га, що дає змогу одержувати до 2 т олії з гектара. Все більше уваги надається переробці ріпакової олії для технічних цілей в країнах Західної Європи, особливо в Німеччині, Франції, Австрії, Голландії, а також у США, Канаді, Китаї.

Наразі існують такі напрями використання ріпаку для виробництва біодизельного палива:

- отримання олії, фільтрація і додавання 20–50% її у традиційне дизельне паливо;
- отримання олії, фільтрація і робота на чистій ріпаковій олії. Цим шляхом пішли у Німеччині, створивши спеціальні двигуни;
- отримання ріпаково-метилового ефіру (РМЕ) – продукту переробки ріпакової олії, що не потребує створення спеціальних двигунів;
- переробка ріпакової олії на нафтоперегонних заводах і отримання біодизельного палива.

В Європі біодизель використовується переважно за двома принциповими схемами: «французькою» і «німецькою».

За «французьким варіантом» головним споживачем біопального є автотранспорт, зокрема автобуси, проїзд яких у деяких великих містах і в окремих провінціях на традиційному дизельному пальному заборонений. При цьому штрафи за недотримання норм викидів токсичних речовин перевищують різницю вартості біодизелю і дизпалив. Виходячи з такої схеми, біодизель у Франції виробляється, в основному, централізовано на потужних установках – 5–10 тис т/рік. Використання біодизеля здійснюється як добавка до звичайної солярки із доведенням добавки до 5-процентної концентрації.

За «німецьким» варіантом біодизель використовується у чистому вигляді переважно сільськогосподарськими виробниками у власній техніці. Фермери або кооперативи фермерів вирощують ріпак, посівні площі якого сягають 10–12% орних земель, і на малопотужних установках виробляють з нього 300–3000 т/рік біопалива.

Україна має сприятливі умови для вирощування ріпаку. Зараз ріпаком засівають лише близько 150 тис. га, тоді як для цього придатні 75% орних земель. За даними МінАПК, середня врожайність цієї рослини в країні нині становить 13 ц/га, що дає вихід олії на рівні 0,5 т/га, тобто у 2–2,5 рази нижче від західноєвропейських показників. З неї Україна виробляє близько 12 тис. т/рік. Значна частина олії експортується (приблизно 5–6 тис. т/рік).

Оскільки насіння ріпаку майже не накопичує радіонуклідів і важких металів (майже всі вони містяться у стеблинах), в Україні вирощувати ріпак для технічних цілей можна на територіях, тимчасово виключених з

сільськогосподарського обігу внаслідок Чорнобильської катастрофи та в інших екологічно забруднених зонах. За умови відведення під цю культуру 10% орних земель і урожайності 25 ц/га, країна може щороку виробляти до 8,5 млн т ріпакового насіння. Після його переробки можна одержувати близько 3 млн. т біопалива на рік, що на 60% забезпечить річну потребу країни у дизпаливі (за загальної середньої потреби у 5 млн т/рік). Засіваючи ріпаком 5–5,5 млн. га, Україна могла б виробляти біодизель в обсягах, здатних повністю задовольнити її потреби у паливі.

Порівняно з паливом із нафти для автомобільного транспорту, біодизельне паливо на основі ріпакової олії відзначається суттєвими перевагами:

- воно майже не містить сірки, тому його використання зменшує викиди в атмосферу сірчаного ангідриду (на 1 тис. т у разі заміни 250 тис т дизпалива з нафти такою ж кількістю біодизелю з ріпаку);
- при спалюванні біодизелю не підсилюється парниковий ефект, оскільки ріпак, як і вся біомаса, є CO_2 – нейтральним;
- як продукт переробки рослинної сировини, біодизель не містить канцерогенних речовин, таких як поліциклічні ароматичні вуглеводні та, особливо, бензапірен;
- ріпакова олія відзначається більшим, порівняно з дизельним паливом, вмістом кисню (11% та 0,4% відповідно). Тому для повного згорання 1 кг ріпакової олії потрібно менше, ніж для дизельного пального, повітря (12,9 та 14,45 кг відповідно).

Q-MANAGEMENT IN THE SYSTEM OF LOCAL SELF-GOVERNMENT

Ph. D. Sergei Sokalsky,
Association of Chairmen Of Village And Settlement Councils, Ukraine
Doctor, Professor Evgeny Khodakovsky,
Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Ph. D., associate Professor Maria Plotnikova,
Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
E-mail marianma@yandex.ru

Q-МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Кандидат наук Сергій Сокальський,
Асоціація голів сільських та селищних рад, Україна
Доктор, професор Євгеній Ходаківський,
Житомирський національний агроекологічний університет, Україна
Кандидат наук, доцент Марія Плотнікова,
Житомирський національний агроекологічний університет, Україна
E-mail marianma@yandex.ru

Гармонізація процесу управління, його координації чи регулювання концентровано виражені в моделі досконалості Європейського фонду управління якістю (англ. EFQM Excellence Model), або скорочено «Q-менеджмент» – як практичного інструменту, який допомагає організаціям встановити цілісну систему управління, вимірюючи, де саме вони знаходяться на шляху до Ділової Досконалості, допомагаючи їм зрозуміти прогалини в діяльності, і потім, стимулюючи необхідні рішення для досягнення успіху. Модель досконалості була представлена на початку 1992 р. як структура для оцінки заявок компаній, що претендують на Європейську Премію Якості. Така модель заснована на використанні дев'яти критеріїв [1]. П'ять з цих критеріїв – критерії «Можливостей», а інші чотири – критерії «Результатів». Критерії Можливостей характеризують потенційні можливості компанії. Критерії результатів характеризують, чи досягнуті результати компанії. Результати впливають з Можливостей. Критерій 1 – головний, тобто це – Лідерство (англ. Leadership) – оцінювання того, як лідери використовують у своїй діяльності принципи загального управління якістю (рис. 1). Головним покликанням лідерів у третьому тисячолітті буде вивільнення інтелектуальної енергії своїх співробітників. Лідери повинні створити у своїх організаціях таку атмо-

сферу, щоб люди фонтанували в ній ідеями, інноваціями, цікавими теоріями. Якщо раніше чітко налагоджену організаційну структуру часто порівнювали із симфонічним оркестром, який скоряється кожному руху руки талановитого диригента, то наразі доцільнішим є співставлення з джаз-бендом. Чим більше імпровізацій, тим краще.

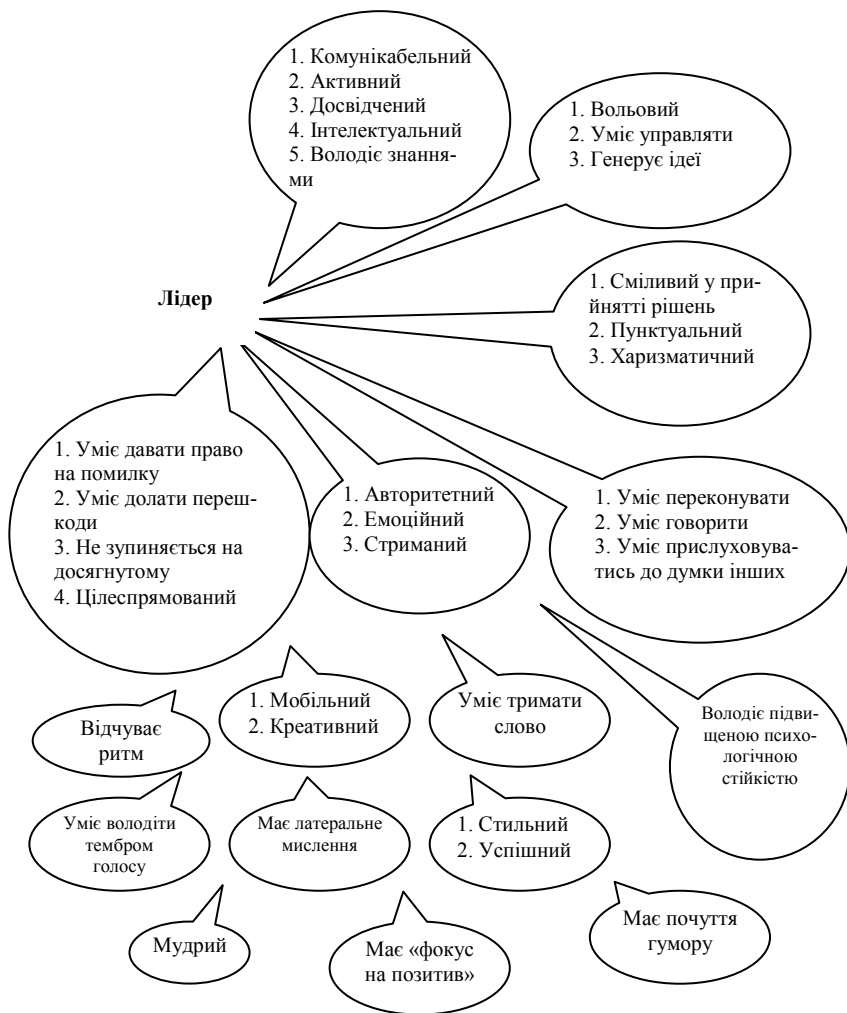

Рис. 1. Портрет лідера

Професор В. Беніс дає короткий курс порад, як стати справжнім лідером: 1) будьте самим собою; 2) визначте, що вам краще за все вдається; 3) оточіть себе професіоналами і поведіться з ними так, як би воліли, щоб поводитися з вами; 4) будьте не диктатором, а диригентом; 5) визначтеся з однією – двома головними цілями; 6) порадьтеся із співробітниками, як краще досягти наміченого; 7) похваліть їх за це. Основні риси лідера наведені на малюнку. Дослідження феномену лідерства в системі Q-менеджменту передбачає застосування гештальтної конструкції.

Поняття гештальт Gestalt (нім.) – це фігура, образ бачення, уява, контур рельєфності, цілісності. Характерно виражений у статті Х. Еренфельса «Про якість функції», В. Кьолера «Фізичні гешталти у спокої і стаціонарному стані», розробки Фредеріка і Лаури Перлз у галузі психології засвідчують, що гештальт – це цілісний образ (уява) будь-якої структури, що практично не виводяться з компонентів, які її утворюють, а сам гештальт – це просторово-наочна форма предметів (явищ, схем, подій), що сприймаються, чиї властивості не можливо зрозуміти сумуванням властивостей їх частин (рис. 2).

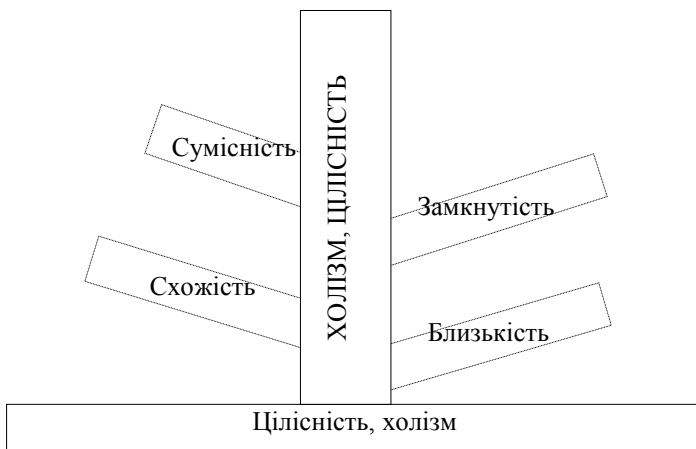

Рис. 2. Дерево Гешталту
(Х. Еренфельс, В. Кьолер, М. Вертгеймер та ін.)

Основний принцип гешталту – це холізм (цілісність). Цілісність сприйняття і його впорядкованість досягаються завдяки наступним принципам: 1) близькість – стимули розташовані поряд, мають тенденцію сприйматися разом; 2) схожість – стимули, схожі за розміром, фор-

мою, тощо мають тенденцію сприйматися разом; 3) замкнутість – відображає тенденцію завершувати фігуру так, щоб вона мала повну форму; 4) суміжність – близькість стимулів в часі і просторі. Суміжність може обумовлювати сприйняття, коли одна подія викликає іншу. На основі наших узагальнень та аналітичного дослідження сформований гештальт кооперативної структури (рис. 3). Взаємодія складових дерева холізму (цілісності) викликає синергетичний ефект і стійкість самої структури. В центрі структури ми розмістили лідерство як найважливішу складову гештальту.

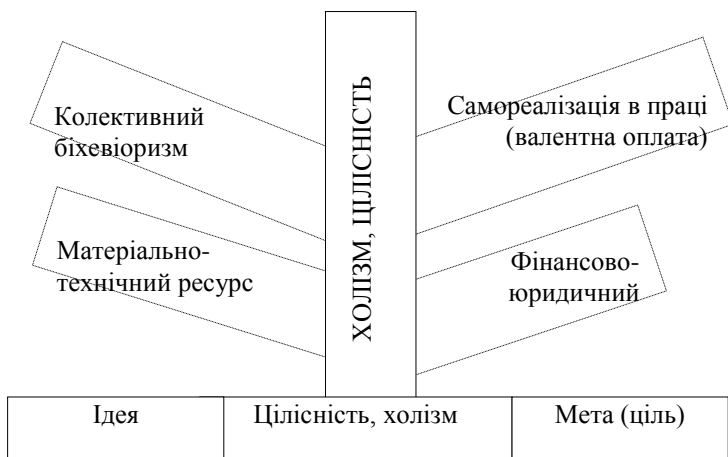

Рис. 3. Дерево гештальту кооперативної структури

На Житомирщині розробляється проект формування школи таких лідерів на базі ЖНАЕУ, автор цього проекту Сокальський Сергій Вікторович, доктор філософії в галузі економіки, голова Глибочицької сільської ради Житомирського району, який виконує функції керівника асоціації голів сільських рад. В Житомирській області функціонує 616 сільських та селищних рад. Моделювання соціально-економічних функцій інститутів сільських рад передбачає введення за рахунок місцевих бюджетів посади заступника голови з виконання цих функцій.

Ми надіємося на нову орієнтацію соціально-економічного мислення в розробці ноосферних макроекономічних моделей, де основою і вершиною макросистем є активізація інтелектуальної сфери (охорона здоров'я, наука, освіта й культура) макроекономіки. Ми концентруємо увагу на необхідності створення образів посилення діючої кооперації, в тому чис-

лі і в вирішенні екологічних проблем, оскільки виникає необхідність такого посилення на прикладі обслуговуючих кооперативів, зокрема в Житомирській області. Подальших досліджень потребує також процес формування національної ноосферної економіки на основі розвитку економіки знань, інформаційної економіки та економіки інновацій. Озброєні знаннями організації кооперативних процесів та відповідної підготовки в ЖНАЕУ лідерства колективу сприятиме формуванню сільських обслуговуючих кооперативів (рис. 4).

Рис. 4. Проект підготовки кадрів-лідерів кооперації

Моделювання соціально-економічних та екологічних функцій інститутів сільських рад передбачає введення за рахунок місцевих бюджетів посади заступника голови з виконання цих функцій. Озброєні знаннями організації кооперативних і екологічних процесів та психологічної підготовки в ЖНАЕУ лідерства колективу сприятиме формуванню керованих,

адаптивних, виробничих та екологічних проектів діяльності сільських соціумів.

Список використаних джерел:

1. Буряк Р. І. Модель досконалості Європейського фонду управління якістю діяльності підприємств АПК [Електронний ресурс] / Р. І. Буряк // Науковий вісник НУБіП України. – 2009. – Вип. 142, част. 1. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnu/2009_142_1/09bri.pdf.

2. Ходаківський Є. І. Психологія управління: підручник. 4-те вид. перероб. та доп. / Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар. – Київ: «ЦУЛ», 2014. – 488 с.

3. Plotnikova M. Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development / M. Plotnikova // Regional Formation and Development Studies. – 2015. – №3. – P. 134-144.

4. Plotnikova M. Innovational investment development vector of rural territories / M. Plotnikova, Y. Bogoyavlenska // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – №36. – №2. – P. 382-393.

5. Plotnikova M. Innovative character of rural territories social potential realization / M. Plotnikova // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – №36. – №4. – P. 956-958.

THE ROLE OF AGRICULTURAL SERVICE COOPERATIVES IN THE AGRICULTURAL DEVELOPMENT OF THE REGION

Ph. D., associate Professor Alla Sokolova,
*Volyn State Agricultural Experimental Station Of Institute
Agriculture Of Western Polissya NAAS, Ukraine
E-mail alla.skiva@rambler.ru*

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ У СІЛЬСЬКОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Кандидат наук, доцент Алла Соколова,
*Волинська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту сільського господарства Західного Полісся НААН, Україна
E-mail alla.skiva@rambler.ru*

Стратегічною метою сільського розвитку у сфері обслуговуючої кооперації на селі є подальше формування кооперативного сектора для розвитку ефективної системи обслуговування діяльності сільськогосподарських товаровиробників і населення на найбільш сприятливих для них умовах та за безпосередньою їх участю [2, с. 25]. Незважаючи на велику кількість і різноплановість проведених досліджень, окремі питання, пов'язані з визначенням ролі обслуговуючої кооперації у забезпеченні ефективного розвитку окремих сільських громад залишаються недостатньо вивченими, що й обумовило вибір напрямку дослідження.

Метою роботи є обґрунтування необхідності розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації як основного чинника забезпечення ефективного функціонування сільських громад на прикладі Хотешівської сільської ради Камінь-Каширського району Волинської області. Теоретичною та методологічною основою дослідження були діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних процесів; законодавчі акти, наукові розробки та публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем сільського розвитку та сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. В процесі досягнення мети використовувалися наступні методи та прийоми дослідження: абстрактно-логічний; економіко-статистичний; монографічний; соціологічного опитування; аналізу і синтезу.

Об'єктом детального дослідження соціально-економічних проблем розвитку сільських територій Волинської області обрано Хотешівську сільську раду Камінь-Каширського району, яка включає 2 населених пу-

нкти – с. Хотешів та с. Котуш і відноситься до природно-економічної зони Полісся.

В Хотешівській сільській раді, як і в інших населених пунктах Поліської зони області, традиційним є ведення домашнього господарства. В сучасних умовах для досліджуваної сільської громади особисті селянські господарства (далі ОСГ) залишаюся стабілізуючою ланкою господарювання, яка компенсує низькі обсяги виробництва сільськогосподарської продукції в СВК «Хотешівський» й формує основні грошові доходи сільського населення. Станом на 1.01.2015 р. на території Хотешівської сільської ради зареєстровано 739 домогосподарств, з них 679 – домогосподарства членам яких надані земельні ділянки для ведення ОСГ. Із загальної кількості господарств 74,6% утримують худобу та птицю. Для обробітку землі власники ОСГ мають у приватній власності та користуванні: 56 тракторів, у т.ч. 6 міні-трактори (садово-городні) та мотоблоки; 5 вантажних автомобілів; 14 комбайнів, з яких 12 – зернозбиральні. Оскільки зайнятість в ОСГ є для сільського населення даної громади основною, то селяни прагнуть полегшити свою працю, як наслідок – щороку зростає рівень механізації робіт, знижується трудомісткість виробленої продукції. З метою виявлення громадської думки щодо проблем, переваг та пріоритетів розвитку Хотешівської сільської ради було проведено анкетне опитування населення сіл Хотешів та Котуш. Всього було опитано 100 жителів досліджуваної місцевості. Серед учасників анкетного опитування чоловіки склали 41,0%, а жінки – 59,0%. За віком розподіл респондентів наступний: до 35 років – 27 осіб (27%); від 35 до 55 р. – 59 осіб (59%); понад 55 років – 14 осіб (14%). Із загальної кількості опитаних вищу освіту мають 9,0% респондентів; незакінчену вищу – 2,0%; середню спеціальну – 31,0%; середню – 58,0%.

На запитання анкети «Чи займаєтесь веденням особистого підсобного господарства?» 84% респондентів відповіли стверджувано. Проте, на запитання «Чи вважаєте Ви для себе прийнятним повністю перейти на роботу в своєму особистому селянському господарстві?» 41% респондентів відповіли – «Ні» і 59 – «Так». Із загальної чисельності опитаних 61% мають бажання використати свій земельний пай для ведення ОСГ, відповідно 39% опитаних вважають за доцільне передати пай в оренду. Про те, що власники ОСГ Хотешівської сільської ради не готові надати власному господарюванню юридичну форму, свідчить відповідь на запитання «Чи вважаєте Ви для себе доцільним трансформацію (перетворення) свого особистого селянського господарства у фермерське?». Лише 26% респондентів відповіли стверджувано, відповідно 74% такого бажання не мають. Причиною цьому є ряд факторів, які негативно впливають на роз-

віток ОСГ (табл. 1).

Таблиця 1

Результати відповідей на запитання «Оцініть важливість чинників, які перешкоджають підвищенню ефективності виробництва в ОСГ»*

Варіанти відповідей	Кількість відповідей		Ранжування за значимістю
	одиниць	%	
Недостатня кількість коштів	63	34,6	1
Низький рівень матеріально-технічної бази	15	8,2	5
Недостатній розмір земельної ділянки	11	6,0	6
Використання переважно ручної праці	22	12,2	4
Відсутність приміщення для зберігання виробленої продукції	4	2,2	7
Проблеми з реалізацією продукції	32	17,6	3
Низькі закупівельні ціни на продукцію	33	18,1	2
Обмеженість досвіду роботи в сільському господарстві	2	1,1	8
Інше	-	-	-
Разом	182	100,0	x

* в табл. 1 та 2 кількість відповідей перевищує кількість респондентів, оскільки за умовами анкети респонденти могли вказувати декілька (максимум три) варіанти відповідей.

Учасниками опитування відзначено, що основним чинником, який перешкоджає ефективному функціонуванню ОСГ в Хотешівській сільській раді, є недостатня кількість коштів (34,6% відповідей респондентів); турбує сільських жителів проблема реалізації виробленої продукції: низькі закупівельні ціни (18,1% відповідей) та неорганізованість каналів збуту (17,6%). Менш важливими чинниками є відсутність приміщень для зберігання виробленої продукції (2,2% відповідей) та обмеженість досвіду роботи в сільському господарстві – 1,1%.

Серед організаційно-економічних засад розвитку господарств населення Хотешівської сільської ради особливе місце належить визначенню ролі сільськогосподарської обслуговуючої кооперації як основного чинника підвищення ефективності функціонування ОСГ. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи (далі СОК) запобігають вилученню доходів із сектора аграрного виробництва в посередницькі комерційні структури, які з ним не пов'язані. Надаючи своїм членам послуги за собівартістю, кооперативи сприяють нарощенню їхнього економічного потенціалу, поліпшенню умов господарювання, стимулюють до збільшення випуску товарної продукції, покращують добробут селян та соціальний розвиток села [2]. На запитання «Чи існує при Вашій сільській громаді сільськогосподарський обслуговуючий кооператив?» відповіді розподіли-

лись таким чином: «так» відповіли 11% респондентів; «ні» – 70%; «не знаю» – 19%. Дійсно, на території Хотешівської сільської ради немає сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

На запитання «Як Ви ставитесь до Вашої участі у безприбутковому обслуговуючому кооперативі (збут, переробка, постачання ресурсів)?» відповіді розподілись наступним чином: буду брати участь у кооперативі – 12% респондентів; я не заперечую участі у ньому, але потребую додаткових роз'яснень – 41% респондентів; не буду брати участі – 47% респондентів. В результаті проведеного соціологічного опитування встановлено перелік послуг обслуговуючого кооперативу, якими бажали б скористатись власники ОСГ за умови членства в ньому (табл. 2).

Таблиця 2

Послуги обслуговуючого кооперативу,
якими бажають скористатися власники ОСГ

Вид послуги	Кількість відповідей		Ранжування за значимістю
	одиниць	%	
Постачання добрив, насіння, пального	22	15,9	3
Зберігання і переробка продукції	16	11,6	4
Реалізація продукції	59	42,6	1
Консультативні та інформаційні послуги	1	0,7	6
Виконання технологічних операцій при вирощуванні, а саме:	37	26,8	2
- оранка	11	x	x
- культивувацій, боронування	2	x	x
- садіння	10	x	x
- обробка засобами захисту;	3	x	x
- збирання	11	x	x
Інші послуги	2	2,3	5
Разом	138	100,0	x

Серед опитаних 15,9% респондентів бажають, щоб СОК забезпечував їх необхідними ресурсами: високоврожайним насінням сільськогосподарських культур, пально-мастильними матеріалами, добривами, засобами захисту тощо. Це дозволить зменшити витрати членів кооперативу та забезпечить постачання власникам ОСГ необхідних матеріальних ресурсів кращої якості за нижчими цінами.

Водночас 59 опитаних (42,6% варіантів відповідей) бажають скористатися послугами з реалізації вирощеної продукції, оскільки вважають, що існуюча система збуту продукції є для них невигідною, оскільки час-то змушені вдаватись до послуг посередників, які працюють на власні

інтереси і з найбільшою вигодою для себе. Крім того, 26,8% респондентів бажають скористатися технологічними послугами при вирощуванні сільськогосподарської продукції: збирання, садіння, обробка засобами захисту, оранка, культивація та боронування.

Проведене дослідження свідчить про те, що найбільш перспективним для власників ОСГ Хотешівської сільської ради є сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, що створюються для: заготівлі, зберігання, переробки та реалізації виробленої сільськогосподарської продукції; матеріально-технічного постачання; надання технічних, технологічних, транспортних, інформаційно-консультативних послуг тощо. Тобто, новостворений обслуговуючий кооператив може носити багатофункціональний характер.

Отже, вихід із ситуації, що склалася в Хотешівській сільській раді, вбачається в об'єднанні ресурсів особистих селянських господарств на кооперативних засадах, оскільки світовий досвід показує, що об'єднання професійних груп населення у різних сферах діяльності на кооперативних засадах є одним з найдієвіших напрямів ефективного сільського розвитку.

Список використаних джерел:

1. Соколова А.О. Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в розвитку господарств населення Волинської області / А. О. Соколова, Н. В. Дудченко, К. С. Пахольчук // Вісник ЖНАЕУ. – 2012. – № 1(30). – Т. 2. – С. 53–63.

2. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Булавка О. Г. та ін.]; за ред. Ю. О. Лупенка та О. Г. Булавки. – Київ: ННЦ ІАЕ, 2013. – 74 с.

STUDY PROGRAM «INNOVATION MANAGEMENT AND TECHNOLOGIES»

Doctor, Professor Rimantas Stasys,
Klaipėda University, Lithuania
E-mail rimantas.stasys@ku.lt
Habil. Doctor, Professor Julius Ramanauskas,
Klaipėda University, Lithuania
E-mail Juliuss.Ramanauskas@gmail.com

УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА «ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ И ТЕХНОЛОГИИ»

Доктор, профессор Римантас Сташис,
Клайпедский университет, Литва
E-mail rimantas.stasys@ku.lt
Хабилитированный доктор, профессор Юлюс Раманаускас,
Клайпедский университет, Литва
E-mail Juliuss.Ramanauskas@gmail.com

В последние годы потребность и специфика работы менеджеров в государственном и частном секторах быстро меняется, поскольку для инициирования и управления инновационными процессами необходимы квалифицированные магистры этой области. Поэтому выявив потребность, в Клайпедском университете на кафедре «Управления» с 2013 года начата подготовка магистров по программе «Инновационный менеджмент и технологии». Цель осуществления такой программы – подготовка кадров, обладающих профессиональными компетенциями в вопросах инновационного менеджмента. В 2015 г. была выпущена первая группа магистров. Сформированные навыки позволяют выпускникам-магистрам успешно и творчески выполнять экономическую, управленческую и/или административную работу и в частных, и в государственных структурах.

В 2012 г. часть созданного в Литве общего внутреннего валового продукта на душу населения достигала 72 проц. от среднего числа в странах ЕС-27. Литва значительно отстает от «старых» стран-членов ЕС по показателю производительности труда. Низкая производительность труда обуславливает и небольшую заработную плату. В стране достаточно высокий уровень безработицы (12,5 проц. за 2013 г.) и эмиграции [2]. Для того чтобы изменить эту ситуацию, необходим технологический прогресс, благодаря которому экономика страны могла бы производить

больше продукции, используя тот же объем ресурсов. Однако для технологического прорыва в Литве не хватает уровня инноваций.

Европейская комиссия ежегодно публикует сводку результатов инноваций, основанную на 25 показателях, связанных с научными исследованиями и инновациями. Упомянутые показатели разделены на 8 инновационных измерений. В сводке средних результатов инновационной деятельности за 2013 г. Литва, к сожалению, причисляется к группе только так называемых умеренных стран. Находясь на 23 месте, она опережает только Польшу, Латвию, Румынию и Болгарию [1]. Несмотря на то, что показатель инноваций в Литве среди членов этой группы растет быстрее всех, он все еще почти в два раза ниже среднего показателя европейских стран.

Основная тенденция мировой экономики заключается в превосходящей динамике высокотехнологичных отраслей, товарооборота и организации сферы услуг, в появлении новых видов экономической деятельности, внедрении ресурсосберегающих технологий. В последние годы потребность и специфика работы менеджеров в государственном и частном секторах быстро меняется, поскольку для инициирования и управления инновационными процессами необходимы квалифицированные магистры этой области. Инновационные менеджеры должны обладать научно-техническим, экономическим и психологическим потенциалами, им необходимы знания в области инженерии и экономики. Для рыночной экономики характерна конкуренция самостоятельных, заинтересованных в обновлении продукции компаний, а также конкурирующий между собой рынок инноваций. Таким образом, происходит отбор инноваций рынка, в котором участвуют инновационные менеджеры.

Поэтому в Клайпедском университете на кафедре «Управления» с 2014 года начата подготовка магистров по программе «Инновационный менеджмент и технологии». Появление такой программы стало возможным при поддержке Министерства образования и науки, а также с помощью европейских структурных фондов.

Цель осуществления такой программы – подготовка кадров, обладающих профессиональными компетенциями в вопросах инновационного менеджмента.

Вначале была выявлена потребность в выпускниках инновационного менеджмента. Для этого был проведен опрос старших и главных руководителей крупных, обладающих хорошей репутацией литовских производственных предприятий и компаний сектора услуг, коммуникационные и научно-технологические парки, ассоциации. Результаты исследования раскрывают растущий в Литве спрос на выпускников программы обучения «Инновационный менеджмент и технологии», а также структуру профессиональных компетенций магистров этой области. По мнению

работодателей, эта программа обучения обладает хорошими перспективами. Поэтому обоснованным является предположение о том, что число студентов, желающих изучать и получить квалификацию, имеющую хорошие перспективы на рынке труда, будет увеличиваться.

Продолжительность обучения 1,5 года (90 кредитов), язык преподавания не только литовский, но и английский, и русский. Обучение ведут 6 профессоров, 6 доцентов и 2 ст. преподавателя (доктора социологических наук). Программа обучения связана со следующими:

- а) *быстро развивающейся системой учреждений;*
- б) *индивидуальным предпринимательским влиянием на экономические, социальные и психологические процессы развития;*
- с) *процессом глобализации*, открывшим европейский и даже мировой рынок, однако, в то же время, бросившим новые вызовы конкуренции;
- д) *изменяющейся бизнес-структурой*, процессами модернизации производства и сервиса;
- е) *успешным трудоустройством и условиями дальнейшей карьеры.*

В 2015 г. была выпущена первая группа магистров. Результаты внедрения программы довольно хороши – все выпускники работают по полученной специальности.

Вывод. Сформированные навыки позволяют выпускникам-магистрам, обучающимся по программе «Инновационный менеджмент и технологии», успешно и творчески выполнять экономическую, управленческую или административную работу и в частных, и в государственных структурах.

Предложения

1. Организовать обучение студентов из Украины по программе «Инновационный менеджмент» в Клайпедском университете.
2. Разработать совместную программу «Инновационный менеджмент» с Украинскими научными учреждениями.
3. Организовать совместные курсы «Инновационный менеджмент» для украинско-литовских бизнес-организаций.

Список использованных источников:

1. Innovation Union Scoreboard 2013. European Commission, 2013.
2. Statistical yearbook of Lithuania 2013 / Lietuvos statistikos departamentas. – Vilnius, 2013.

STATE REGULATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY

Ph. D., associate Professor Alexander Stretovich,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail a.stretovich24@gmail.com

Julia Dobrivska,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail dobryvska@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Кандидат наук, доцент Олександр Стретович,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail a.stretovich24@gmail.com

Юлія Добрівська,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail dobryvska@gmail.com

В аграрному секторі економіки, механізми, методи, інструменти та засоби державного регулювання як на макро-, так і на мікрорівнях представляють собою комплекс взаємопов'язаних організаційно-технічних, техніко-економічних, соціально-психологічних чинників, спрямованих на досягнення поставленої мети – інноваційного шляху розвитку галузі. Реалізація концепції регулювання інноваційної діяльності потребує осмислення декількох відособлених блоків питань. Перший блок включає уточнення мети та визначення глибини вивченості питання. Другий блок передбачає прогнозування можливих шляхів досягнення поставленої мети на основі розробки інвестиційних бізнес-проектів.

Методи державного регулювання інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки – це прямі та опосередковані способи впливу органів державного управління на поведінку суб'єктів інноваційної діяльності з метою підвищення їх інтересу до створення, освоєння і поширення інновацій та реалізації на цій основі інноваційної моделі розвитку країни [1, С. 137; 2].

Інструменти (засоби) державного регулювання інноваційної діяльності – це акти нормативно-правового або директивного характеру, які регулюють окремі аспекти інноваційної діяльності.

Окрема увага приділяється інструментам регулювання попиту та пропозиції. Такими інструментами регулювання попиту центральними

або регіональними органами державного управління є укладені договори із суб'єктами інноваційної діяльності щодо розроблення й виробництва інноваційних продуктів, технологій та послуг.

Інструментами регулювання пропозиції є дії, спрямовані на забезпечення інноваторів фінансовою та технічною допомогою, в тому числі створення інноваційної інфраструктури: надання грантів, позик, субсидій, гарантованих кредитів, дослідницьких податкових кредитів.

До інструментів створення сприятливого середовища для інноваційного процесу відносяться, передусім, податкові пільги, пільгове кредитування і субсидування; страхування і гарантування, надання дозволів на прискорену амортизацію устаткування; розвиток державою патентного права, правничих засад виробництва та споживання якісної продукції – системи стандартизації і сертифікації виробництв та окремих видів продукції, регулювання монопольних утворень і видів діяльності, дозвіл тимчасової монополії інноватора, а також створення сприятливих умов для міжнародної комерційної діяльності [1, С. 138]. Особливо це стосується сьогодишньої ситуації, коли з 1 січня 2016 року вступила в силу Повна та Всеохоплююча Угода про Зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Виходячи з вищенаведеного, слід зауважити, що розвиток інноваційних процесів вимагає вироблення стратегії наукового планування і управління нововведеннями.

Стратегічне планування в царині інноваційної діяльності само представляє інновацію і ухвалення неординарних рішень, які дають відчутний ефект відразу або в недалекій перспективі. Враховуючи дані положення, основні цілі і завдання держави орієнтовані на стратегічні напрями розвитку інноваційного процесу в АПК. Впровадження в практику сільськогосподарського виробництва інноваційних технологій і техніки вимагає державного підходу до регулювання інвестиційної діяльності в АПК, через систему цін, співвідношення попиту і пропозиції капіталу, кредитування, процентну ставку банку, залучення приватного і іноземного капіталів, зміцнення законності на ринку, захисту інтересів інвесторів. Іншим важливим елементом механізму державного регулювання є захист інтересів національних товаровиробників.

В останній період, введення механізму постачань сільському господарству техніки за лізинговими договорами дозволило збільшити енергозброєність галузі і у декілька разів підвищити вартість основних засобів виробництва. Якнайкраще цим скористалися комерційні структури. На умовах лізингу придбана основна частина зернозбиральної і іншої сільськогосподарської техніки. В результаті ринок дезорієнтований, не-

має вільного руху товарів і послуг. Проте лізинг і далі буде однією з форм постачання техніки сільським товаровиробникам. Функція держави створити умови регулювання руху техніки шляхом введення конкурентних правил реалізації товарів і послуг на агропродовольчому ринку.

Одним із варіантів розв'язання ситуації, що склалася у вітчизняному агропромисловому комплексі, є прийняття стратегії виходу з кризової ситуації та чіткої тактики ефективного механізму функціонування ринку. Зокрема сільськогосподарські підприємства через диспропорцію цін не можуть забезпечити поповнення оборотних коштів і збільшити обсяги виробництва. В той же час, промислові підприємства і сфера обслуговування сільського господарства шукають ринок збуту товарів і послуг сільськогосподарського призначення. Для перетворення аграрного сектора в конкурентоздатний сегмент економіки України, слід розробити механізм державного регулювання інноваційного розвитку галузі.

Список использованных источников:

1. Петрушевська В. В. Державне регулювання інноваційно-інвестиційних пріоритетів динамічного розвитку економіки України / В. В. Петрушевська // Збірник наукових праць. – Стратегія інноваційного розвитку підприємств України. – Київ: КНУТД. – 2003. – С. 137–141.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – С. 266.

INNOVATIVE ACTIVITY AS A FACTOR OF INCREASE EFFICIENCY OF BUSINESS

Ph. D., associate Professor Olekzander Stretovich,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail a.stretovich24@gmail.com
Catherine Gritsic,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

Кандидат наук, доцент Олександр Стретович,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail a.stretovich24@gmail.com
Катерина Гріщик,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Наразі інновації стають ключовим чинником розвитку більшості підприємств. Нововведення охоплюють нові технологічні методи і форми організації підприємств та інших ланок суспільного виробництва.

Ефективність діяльності підприємства залежить від багатьох факторів, у тому числі: створення мотивації, стимулюючої пошук і освоєння новизни; націленості всієї інноваційної діяльності на потреби споживача; визначення пріоритетних напрямів інноваційної роботи, виходячи з цілей і завдань підприємства; максимального скорочення термінів розробки і впровадження нововведень.

Інноваційна діяльність має певні характеристики, що значною мірою визначають і особливості управління нею: управління здійснюється з огляду на потенційні можливості інновації; управління повинно відбуватись у тісній взаємодії із іншими сферами діяльності підприємства та ґрунтуватися на специфічній методології управління.

Важливу роль у реалізації інноваційного шляху відіграє інноваційна стратегія розвитку підприємства, під якою розуміють набір правил і прийомів, необхідних для розробки моделі поведінки підприємства високого технічного і технологічного рівня в умовах зовнішнього і внутрішнього середовища. Підприємства – лідери досягають конкурентних переваг завдяки інноваціям – шляхом використання, як нових технологій, так і методів роботи. Але після досягнення переваг над конкурентами, утримання їх стає можливим тільки шляхом постійного вдосконалення, тобто безперервних інновацій.

Основні чинник успішного інноваційного розвитку підприємства:

- наявність потужного кадрового потенціалу та енергійного керівництва, здатного на пошук і здійснення інновацій;
- упровадження конкурентоспроможних технологій і прогресивного устаткування;
- своєчасне та повне отримання необхідної інформації про останні досягнення науки і техніки у відповідній сфері діяльності.

Інноваційна діяльність спирається на процес кардинальних змін, відкриття нового, тобто на ефективне засвоєння та впровадження нововведень, спрямованих на оновлення технології, техніки, організації виробництва та розроблення нової продукції. Також це стосується проведення соціальних інновацій, спрямованих на ефективну зміну поведінки персоналу з метою отримання запланованих результатів. Саме поєднання всіх складових дозволяє підприємству не тільки функціонувати в умовах загострення конкуренції, але й ефективно використовувати ресурси та збільшувати обсяги виробництва.

Для визначення ефективності інноваційної діяльності доцільно використовувати статико-динамічний підхід. Кінцевий результат інноваційної діяльності у вигляді інновації зумовлює отримання прибутку в часі та просторі: на етапі виробництва інновації ефективність інноваційної діяльності матиме статичний характер; при виході на ринок інновація як результат інноваційної діяльності здобуває певний розвиток не лише в часі, що виявляється в отриманні надприбутку, а й в просторі під час тиражування її конкурентами. Тобто матиме місце динамічна ефективність.

Інноваційна діяльність є тією необхідною умовою функціонування підприємства, завдяки якій воно в змозі впроваджувати різні новації залежно від їх типу (організаційні, технологічні, інформаційні, фінансові, комбіновані), це, в свою чергу, призводить до таких чинників: зниження витрат на виробництво практично за всіма статтями собівартості (знижуються питомі витрати ресурсів на виготовлення продукції, зменшується трудомісткість, а отже витрати на заробітну платню основним робітникам), збільшення обсягу виробництва, зниження собівартості продукції та, як результат, зростання чистого прибутку підприємства.

Впровадження результатів інноваційної діяльності – один із ефективних засобів забезпечення розширеного відтворення та задоволення потреб споживачів. Як наслідок, це дає можливість вистояти в боротьбі за ринки збуту (освоювати нові ринки або закріпитися на вже існуючому), споживачів (утримувати вже існуючих, залучати нових, підвищувати їх лояльність до продукції та підприємства в цілому) та з найменшими втратами для підприємств долати періоди фінансових криз.

Отже, впровадження інновацій та систематичне ведення інноваційної діяльності підприємствами є необхідною умовою підвищення їх конкурентоспроможності. Це дає змогу суб'єктам господарювання збільшувати тривалість життєвого циклу свого існування та постійно підвищувати ефективність діяльності.

Список використаних джерел:

1. Вініченко І. І. Економічна сутність НТП, інновацій та їх роль у розвитку агропромислового виробництва / І. І. Вініченко // Економіка і держава. – 2007. – № 4. – С. 7–12.
2. Марченко О. В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства / О. В. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С.157–164
3. Сотнікова Ю. В. Економічна оцінка інноваційної діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.економ.наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Ю. В. Сотнікова. – Харків, 2007. – 22 с.
4. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: Ч45 монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків: ХДУХТ, 2012. – 210 с.
5. Фурсіна О. В. Класифікація інновацій та зміст інноваційної діяльності / О. В. Фурсіна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20.11. – С. 249–255.

AN INFLUENCE OF MIXED AGRICULTURAL ECONOMY ON THE INVESTMENT PROCESS IN AGRICULTURE

Doctor Lyudmila Tju

Siberian Research Institute Of Agricultural Economics, RAS SFNCE

Ph. D. Nikolai Shavshe

Siberian Research Institute Of Agricultural Economics, RAS SFNCE

E-mail nshavsha@mail.ru

ВЛИЯНИЕ МНОГОУКЛАДНОЙ АГРАРНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПРОЦЕСС В АПК

Доктор Людмила Тю

Сибирский НИИ экономики сельского хозяйства СФНЦА РАН

Кандидат наук Николай Шавша

Сибирский НИИ экономики сельского хозяйства СФНЦА РАН

E-mail nshavsha@mail.ru

В агропромышленном комплексе России сформировалась многоукладная сельская экономика, характеризующаяся сочетанием крупных и малых форм хозяйствования. крестьянские, фермерские хозяйства (К(Ф)Х) и личные подсобные хозяйства (ЛПХ), индивидуальные предприниматели (ИП), наряду с сельскохозяйственными организациями (СХО) заняли прочное место в сфере производства сельскохозяйственной продукции. в современных условиях все более отчетливой становится тенденция нарастания различий в уровнях развития укладов агропромышленного производства по регионам страны.

Сельскохозяйственное производство в субъектах Сибирского федерального округа (СФО) в нынешнем состоянии характеризуется хозяйственной и технологической многоукладностью. Большая доля сельскохозяйственной продукции в субъектах СФО производится малыми формами хозяйствования. Так, в 2013 г. удельный вес производства зерна в К(Ф)Х в целом по СФО составило 31,8%, в Кемеровской области – 41,1, в Омской области – 44,2%. В хозяйствах населения в этот период производилось 90,6% картофеля, 82,9 овощей, 46,3 скота и птицы на убой (в Забайкальском крае – 86,4), 56,7 молока (в Забайкальском крае – 92,8), 17,7 яиц (в Республике Алтай – 98,4%).

В исследованиях ВИАПИ им. А.А. Никонова выделяются три типа региональных аграрных структур: с преобладанием корпоративного сектора, с преобладанием индивидуального, семейного сектора и смешанный сектор [1]. Согласно данной методики в СФО только Новосибирская

и Томская области производят более 50% сельскохозяйственной продукции в сельскохозяйственных организациях. Республики и Забайкальский край развиваются через индивидуальный и семейный сектор, а остальные регионы имеют смешанную экономику. В целом, СФО относится к смешанному типу аграрных структур, где в СХО производится 43% сельскохозяйственной продукции, а малыми формами хозяйствования – 57%.

Превалирование малых форм хозяйствования в аграрном секторе в республиках и Забайкальском крае СФО обуславливает значительное отставание этих регионов по качеству жизни на селе, инновационной активности и инвестиционной привлекательности сельских территорий, созданию благоприятного инвестиционного климата.

На втором этапе аграрных преобразований основным вектором развития стала поддержка крупных товаропроизводителей. Сельскохозяйственная отрасль начала развиваться по пути концентрации, централизации, индустриализации и создания интегрированных формирований. Из многоукладного сельского хозяйства для привилегированной поддержки выделили индустриально организованные хозяйства. Так в Новосибирской области 13 организаций получили в 2013 г. почти треть общей суммы выделенных на господдержку бюджетных средств – около 1,2 млрд руб. Только ОАО «Кудряшовское» из бюджета получило за год почти 445 млн руб., а молочные хозяйства ООО «Сибирская Нива», ЗАО «Агрофирма Лебедевская» соответственно – 115 и 96 млн руб. По инвестиционным кредитам почти половина всех субсидий была направлена пяти сельскохозяйственным организациям. Весьма узкий круг предприятий воспользовался налоговыми льготами, также из числа наиболее крупных. Без задержек получили субсидии именно крупные предприятия, а многим малым сельхозтоваропроизводителям пришлось ждать бюджетных денег более года [2].

В Сибири, вокруг краевых, областных и республиканских центров, формируются и развиваются территории опережающего развития (агломерации), где оседает до 70% региональных инвестиций, предназначенных для АПК. Строительство в агломерациях крупных сельскохозяйственных объектов (свинокомплексов, птицефабрик, тепличных комбинатов) формирует очаговый характер сельскохозяйственного производства, способствуя образованию депрессивных районов на отдаленных территориях.

На наш взгляд, не следует противопоставлять деятельность крупных, средних и предприятий малых форм хозяйствования, а всемерно совершенствовать экономические отношения, возникающие при формировании региональной многоукладной аграрной экономики. Наряду с крупными агрохол-

дингами в аграрной экономике Сибири достойное внимание должно уделяться развитию малого и среднего предпринимательства. 12 февраля 2016 г. на пленарном заседании XXVII съезда фермеров России были озвучены проблемы, тормозящие развитие крестьянского уклада в России: недоступность кредитных ресурсов (по опросу АККОР о недоступности кредитных ресурсов говорят 90% фермеров), необходимость повышения эффективности господдержки, трудности сбыта продукции, административное давление, рост цен и тарифов естественных монополий, земельные проблемы, развитие сельских территорий.

Первоочередным направлением государственной аграрной политики фермерское сообщество считает создание специфической производственно-хозяйственной инфраструктуры для крестьянских хозяйств, обеспечивающей экономически оправданный выход на продовольственные, ресурсные, финансовые рынки. При этом особое внимание следует уделить системе сбыта «излишков» сельхозпродукции, производимой в К(Ф)Х и ЛПХ.

Второе важное направление государственной работы по ускорению развития фермерства – это прекращение дискриминации семейного сельского хозяйства в вопросах государственной финансовой поддержки. Необходимо отказаться от практики наделения субсидиями преимущественно крупным СХО и мегаферм.

Третье важное направление государственной аграрной политики – развитие системы сельскохозяйственной кооперации. В России, в том числе в СФО, такая система до сих пор не создана. Это особенно важно для решения задач инновационного развития, повышения занятости населения, обеспечения жителей отдаленных и малых поселений продукцией сельского хозяйства и качественным продовольствием. Соответственно должен формироваться механизм использования ограниченных инвестиционных ресурсов в зависимости от типа аграрных структур, преобладающих в регионе. Структура механизма инвестирования должна быть дополнена усовершенствованными действующими и новыми элементами механизма эффективного использования инвестиций в зависимости от размера сельскохозяйственных организаций.

Крупные производители сельскохозяйственной продукции могут широко использовать механизмы субсидирования инвестиционных кредитов, государственно-частного партнерства, проектного финансирования и т.д. с использованием ресурсов Инвестиционного фонда РФ, Российской венчурной компании и других федеральных и региональных структур, активно участвовать в реализации Государственной программы и других отраслевых ведомственных программах. У крестьянских (фермерских) хо-

зяйств, малых аграрных предприятий, индивидуальных предпринимателей выбор механизмов инвестирования небольшой. Это в основном только средства, предусмотренные для поддержки К(Ф)Х и сельскохозяйственных кооперативов в рамках государственной программы, средства региональных фондов поддержки малого бизнеса, грантовая поддержка развития семейных ферм и т.д.

Сложившаяся практика государственной поддержки инвестиционного процесса в АПК нуждается в серьезных преобразованиях. Недостатком государственного регулирования инвестиций является несовершенство и многообразие структур, занимающихся этой деятельностью, нечеткость их функций, закрытость и недостаточная координация деятельности. С одной стороны, практика прямого финансирования (как полного, так и частичного) поддерживаемых государством инвестиционных проектов необходима. Так как это поможет решению задачи повышения эффективности использования выделяемых средств, и сглаживанию перманентной недостаточности предоставляемого финансирования для реального решения значимых с точки зрения государства задач. С другой стороны – рассредоточение инвестиционных государственных средств по самым разным каналам их использования без эффективного «аккумулирования» в «точках роста» и стремление государства оказывать поддержку по многочисленным направлениям инвестиционных программ и проектов, не позволяет добиться кумулятивного эффекта инвестиционных результатов, преодолеть региональные и отраслевые ограничения и обеспечить эффективный запуск механизмов привлечения инвестиций населения и частных компаний.

Необходимо суметь активизировать венчурных инвесторов, привлечь их в сферу сельского хозяйства. Государство должно всеми способами стимулировать инновационные процессы – от возникновения идеи до ее реализации. Это предоставление исследовательского и налогового кредитов, отсрочка налоговых платежей в части затрат из прибыли на инновационные цели, и налоговые льготы на рискованный капитал, который вкладывает средства в научно-технические разработки и получаемую от них прибыль. Наряду с традиционной формой кредитования в инновационной деятельности в АПК следует шире применять лизинг, форфейтинг и франчайзинг. Привлекать иностранных инвесторов, в том числе в форме прямых инвестиций, проводить страхование (хеджирование) инвестиционных рисков.

Государство должно обеспечивать благоприятный инвестиционный климат с целью использования внутренних и иностранных инвестиций для качественных изменений в инновационной деятельности, способствовать реализации программ реструктуризации предприятий, технологи-

ческой модернизации производства, иметь программу стимулирования инновационно-ориентированного предпринимательства, поощрять развитие венчурных компаний. Увеличение доходов и повышение конкурентоспособности сельскохозяйственных товаропроизводителей должно стать основным направлением государственного регулирования в аграрной сфере.

Список использованных источников:

1. Отчет ВИАПИ о НИР «Разработать методику и провести сравнительный анализ аграрных структур России, субъектов РФ и зарубежных стран мира». – 2012. – С. 38.
2. Задков А. Обеспечить конкурентоспособность молочного комплекса Сибири / А. Задков // АПК: экономика, управление. – №3. – 2016. – С. 72–78.

TRENDS OF DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN UKRAINE

Ph. D., asossieted Professor Inna Tsvigun,
Podillya State Agrarian And Technical University, Ukraine
E-mail ia_tsvigyn@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Кандидат наук, доцент Інна Цвігун,
Подільський державний аграрно-технічний університет, Україна
E-mail ia_tsvigyn@ukr.net

Соціально-економічний розвиток сільських територій має бути спрямований на підвищення рівня розвитку економічної і соціальної сфер сільських регіонів, з мінімальними втратами для природного середовища і найбільшим рівнем задоволення потреб сільського населення та інтересів держави.

На 1 січня 2016 року в Україні зареєстровано 28385 сільських населених пунктів, що на 383 менше, ніж у 1998 р. Найбільше за цей час зникло сіл на Полтавщині, Кіровоградщині, Сумщині та Чернігівщині. Поряд із зменшенням чисельності сільських населених пунктів зменшується і загальна чисельність сільського населення. Протягом 1989–2015 рр. чисельність сільського населення зменшилася на 3,8 млн осіб (з 33% до 31%). Щороку сільського населення стає менше на 100–150 тисяч, а в 2004–2005 рр. втрати сягнули 200 тисяч жителів.

Основними причинами депопуляційних тенденцій протягом є природні втрати сільського населення, які протягом 2010–2014 рр. на 90–95% формують загальні втрати населення. Загальний коефіцієнт смертності в 2014 р. становив 17,7 померлих, що менше попередніх років, але варіація спостерігається незначна. Позитивним є досить високий рівень народжуваності у сільській місцевості. Загальний коефіцієнт народжуваності у 2014 р. становив 13,3‰, що вище міського населення на 3‰. Народжуваність на одну сільську жінку у 2014 р. була 1,83 дитини. Сільські жителі характеризуються високою народжуваністю, але і досить високою смертністю і показник життєвості у 2014 р. становив 67 народжених на 100 померлих.

Причинами великої кількості смертей у сільській місцевості є значне старіння населення. У 2014 р. частка населення у віці старше 60 років становила 23,2%, а у віці 0–15 років – 17,5%, що свідчить про переважання населення у віці 16–59 років. Поліпшення вікових співвідношень є

важливим з економічної, соціальної та демографічної точок зору, оскільки утворюється своєрідне «демографічне вікно», яке виявляється в переважанні чисельності працездатного населення. Але вслід за «демографічним вікном» настає фаза прискореного старіння населення і відповідного зростання утриманського навантаження, зростання витрат на пенсії і частки літніх непрацездатних.

Оцінку структури населення характеризує індекс молодості – співвідношення чисельності дітей (0–14 років) і людей похилого віку (старше 60 років). В 2014 р. на 100 літніх людей припадало лише 70 дітей, що свідчить про те, що не відбувається заміщення поколінь і в перспективі ця ситуація буде погіршуватися.

Особливістю старіння сільського населення є значне переважання жінок у літньому віці. Так, на 1000 жінок у віці старше 60 років припадає лише 539 чоловіків. При цьому, частка чоловіків у віці старше 60 років становить 17%, тоді як жінок 28%. Найстарішим регіоном в Україні є Чернігівська область, в якій частка сільського населення у віці старше 60 років становить 30,7%, а жінок – 40%. Тому українські села перетворюються на старих самотніх покинутих бабусь.

Варто відмітити позитивну тенденцію зменшення міграційних втрат сільського населення в останні роки, а в 2014 р., вперше за період з 2002 р., міграційне сальдо було додатнім і становило 2999 осіб. При цьому, з врахуванням позитивних міграційних зрушень, в цьому році чисельність селян зменшилася на 75, 8 тисяч. Аналіз статеві-вікової структури мігрантів свідчить, що у віці до 35 років сальдо міграції є від'ємним, тобто молодь виїжджає з села, а повертаються люди у віці 40 років і старше.

Демографічна ситуація в українських селах є досить складною і характеризується значним постарінням та високою смертністю населення. Враховуючи структуру населення, в найближчій перспективі сільське населення буде зменшуватися. Зупинити високі темпи депопуляції сільського населення може державна підтримка для забезпечення інфраструктури та облаштування сільської місцевості як сфери життя, діяльності та побуту селян та політики розвитку сільських територій.

MARKETING INNOVATION AS A WAY OF ADAPTEC ENTERPRISES TO THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS

Ph. D., associate Professor Galina Verbitskaya,
National University "Lviv Polytechnic", Ukraine
E-mail galinaverbicka@ukr.net

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ ЯК СПОСІБ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Кандидат наук, доцент Галина Вербицька,
Національний університет «Львівська політехніка», Україна
E-mail galinaverbicka@ukr.net

В умовах насиченості ринку розмаїттям товарів та світової економічної кризи запорукою забезпечення конкурентоспроможності будь-якого сучасного підприємства є впровадження інновацій. Успіх інновацій на ринку неможливий без ефективної маркетингової підтримки. В зв'язку з цим актуальною є проблема управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах маркетингу.

Дослідження теоретичних основ та прикладних проблем щодо маркетингової підтримки інновацій машинобудівних підприємств зумовлює постановку таких цілей: обґрунтувати основні особливості маркетингу інновацій; визначити завдання маркетингу інновацій залежно від етапу впровадження інновацій; дослідити етапи процесу сприйняття інновації різними групами споживачів; сформулювати критерії, які визначають попит на інновацію.

Головним стимулом створення інновації на підприємстві є одержання прибутку, за рахунок зростання конкурентоспроможності виготовлюваної продукції, виходу на нові ринки збуту, підвищення іміджу підприємства. Цього можна досягти тільки в тому випадку, якщо інновації користуватимуться попитом у певної групи споживачів та в повній мірі задовольнятимуть їхні потреби, що неможливо без організації на підприємстві ефективної системи маркетингу інновацій.

Під маркетингом інновацій пропонуємо розуміти діяльність, спрямовану на комерціалізацію інновацій, створенню яких передують повномасштабні маркетингові дослідження побажань споживачів, кон'юктури ринку, визначення сегменту ринку, на задоволення потреб якого будуть орієнтовані інновації.

Метою маркетингу інновацій є створення такої продукції, яка б не просто задовольнила, але і перевершила очікування споживачів. В зале-

жності від цілей та горизонту планування всі завдання маркетингу інновацій можна розділити на такі групи: стратегічні, які спрямовані на формування маркетингової інноваційної стратегії розвитку підприємства; тактичні, які спрямовані на складання портфелю інновацій та графіка їх введення на ринок чи виведення з нього; оперативні, які орієнтовані на вироблення комплексу маркетингових заходів щодо просування інноваційної продукції на ринок.

Завдання маркетингу інновацій змінюються залежно від етапу впровадження інновації: на етапі пошуку інноваційних ідей завданням маркетингу інновацій є збір інформації про вільні ніші на ринку; на етапі розробки інноваційної продукції завданням маркетингу інновацій є апробація промислових зразків на ринку, з метою виявлення недоліків та побажань споживачів; на етапі виходу з інноваційною продукцією на ринок завданням маркетингу інновацій є формування попиту за рахунок проведення ефективної рекламної кампанії, цінової політики, оптимізації каналів розподілу; на етапі зростання завданням маркетингу інновацій є максимально можливе розширення сегменту ринку інноваційної продукції; на етапі зрілості завданням маркетингу інновацій є розробка та реалізація заходів, з метою утримання зайнятої ніші ринку; на етапі спаду завданням маркетингу інновацій є пошук нових інноваційних ідей.

Всі етапи створення інновації потребують маркетингового забезпечення. На етапі розробки та відбору ідей основоположним чинником є проведений маркетингологами аналіз ринкових потреб, з врахуванням факторів сегментування ринку, можливої частки ринку та перспектив щодо її розширення. Всі задуми проходять ретельний відбір групою експертів, в складі яких повинні бути маркетингологи та керівники всіх ключових служб підприємства, та розподіляються на безперспективні, можливі до реалізації в майбутньому, та перспективні.

У процесі виробництва інноваційної продукції завданням маркетингологів є коригування об'єму виготовлюваної продукції та цінової стратегії. Важливим елементом на цьому етапі є забезпечення якості продукції, яка повинна враховувати передбачені маркетингологами потреби споживачів. Як у процесі розробки, так і в процесі серійного виробництва саме маркетингологи надають підприємству перелік побажань споживачів щодо експлуатаційних, естетичних характеристик, технічного обслуговування інноваційного товару тощо. Завдяки цій інформації підприємство має можливість уникнути провалу інновації на ринку.

На всіх етапах життєвого циклу інноваційної продукції маркетингологами повинно проводитися дослідження попиту, зокрема такими методами як аналізування чутливості попиту, аналізування попиту за місцем

придбання, структурне аналізування попиту. Аналізування чутливості попиту здійснюється за допомогою коефіцієнта еластичності, який показує як зміниться попит у випадку зміни якогось з факторів на 1%. Найчастіше такими факторами є ціна або дохід потенційних покупців. Якщо коефіцієнт еластичності дорівнює нулю, то попит буде стійким за будь-якої зміни ціни. Якщо коефіцієнт еластичності дорівнює одиниці, то зміна ціни на 1% призведе до зміни попиту на 1%. Якщо ж коефіцієнт еластичності менший від одиниці, то попит нееластичний, якщо ж більше одиниці, то попит на продукцію є відносно еластичним. Абсолютно еластичним вважається попит, якщо коефіцієнт еластичності прямує до безкінечності. В цьому випадку попит зростає під дією нецінових чинників, таких як реклама, мода, очікування зростання цін тощо.

Аналіз попиту за місцем придбання дає можливість визначити ефективність каналу розподілу. Найефективнішим можна вважати метод структурного аналізування попиту, оскільки він дає можливість наочно продемонструвати ситуацію щодо стану попиту за різноманітними факторами. Цей метод передбачає побудову спеціальних таблиць за кожним з факторів, наприклад ціна, канал розподілу, стадії життєвого циклу продукції тощо і є основою для прийняття оперативних управлінських рішень. Для організування ефективного маркетингу на підприємствах дуже важливо налагодити зворотній зв'язок з покупцями в період експлуатації інновацій протягом нормативного їх терміну служби. Це дасть змогу відкоригувати технічні характеристики товару та допоможе виявити незадоволені потреби, які з'являться у споживачів через певний проміжок часу.

В результаті виконаних досліджень нами було визначено, що основними критеріями, які визначають попит на інновацію підприємств є такі: здатність задовольнити потреби споживачів; яскраво виражені конкурентні переваги; легкість в експлуатації; можливість опротестувати характеристики, які заявлені в товарі. Інноваційний товар буде затребуваний на ринку, якщо він володітиме хоча б одною унікальною характеристикою, яка буде важливою для споживачів. У процесі розроблення маркетингових заходів потрібно враховувати, що не всі покупці однаково сприймають інновації. За готовністю придбати інноваційну продукцію потенційних споживачів можна умовно розділити на п'ять груп: новатори; лідери; активна більшість; скептики; консерватори.

Новатори готові купити інноваційну продукцію, яка має ефективну маркетингову підтримку, на стадії її впровадження на ринок, навіть якщо потреба в ній відсутня.

Лідери купляють інноваційну продукцію на стадії впровадження її на ринок тільки в тому випадку, якщо вона відповідає їхнім вимогам та потребам. Як для лідерів, так і для новаторів інновації не будуть цікавими при переході їх на стадію зростання.

Активна більшість – це покупці інновацій на стадії зростання, якщо вони відчують потребу в цьому товарі та отримали схвальні відгуки від новаторів і лідерів про нього.

Скептики починають купляти інноваційну продукцію тільки під кінець стадії зростання та на стадії зрілості у випадку позитивних відгуків про неї.

Консерватори можуть виявити інтерес до інноваційного товару під кінець стадії зрілості та на стадії спаду, коли інновація вже стає звичайним товаром через появу на ринку замінників.

Зважаючи на неоднакове сприйняття інновації різними групами споживачів, про її успіх чи невдачу не варто судити на початкових етапах життєвого циклу продукції. Успіх інновації на ринку залежить від уміння сформулювати бажання у потенційної групи споживачів придбати її. Переконати споживача можна через постійне інформування про унікальні характеристики новинки, переконання у необхідності володіти нею. Ефективними інструментами в цьому напрямку є реклама, особисті продажі, стимулювання збуту та піар.

EMERGENCY MEDICAL CARE MANAGEMENT: NURSES ROLE IN PATIENT SELECTION

Gintautas Virketis,
Klaipėda University, Lithuania
E-mail gntsvrks767@gmail.com

УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ ДОПОМОГОЮ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: РОЛЬ МЕДСЕСТРИ У ВИБОРІ ПАЦІЄНТА

Гінтаутас Віркетіс,
Клайпедський університет, Литва
E-mail gntsvrks767@gmail.com

The article is about the country, grappling with increasing flows of patients, the choice of possible solutions, the systemic flow control of the patient. Increased flow of patients and clinically complex cases is determined by the fact that this process becomes more complicated. In order to meet patient's expectations, while the aim is to have the least possible cost and, at the same time, the quality of service indicators for the emergency medical aid is to be improved (the two crucial indicators reflecting the quality of emergency medical care are time from arrival to the condition assessment of the patient and time from arrival until the patient's hospitalisation). The nurse's last decade has been one of the most important factors in order to manage waiting times in emergency departments (ED) [3]. In conclusion, to facilitate this process, it is required to introduce new methods on the practice. This is a special training of nurses on assessment of the patient's condition and the inclusion of larger opportunities, as well as, the determination of priority scales of aid (Triage) installation and adaptation for nurses.

The role of nurses in different countries is complicated by the clinical, ethical, professionalism, legality issues. Contemporary literature indicates that nurses are effective and patient-oriented professionals who can improve the patient's quality of the presence in the ED. The assessment of the condition of the patient is performed by nurses currently based on a standardized model for determining the priority of aid to most of the World Hospital [1]. When the nurse takes a new patient assessment the main challenge to determine the priority of aid as soon as possible to recognize the patient's condition and the severity of the condition and to select on the basis of the need for treatment [5].

The problem of the study is how to ensure effectively the provision of high-quality emergency medical care, improve patient satisfaction, reduce costs, and improve human resources management. The aim of the study is to

analyze the basic principles of nursing role and to include them in the ED of teamwork acceptance without prejudice to the professionalism of their appointments performance carry out only the assessment of the condition of the patient by means of standardized protocols, coordination of care, giving clients more options in making autonomous decisions. Trained nurses who use the scale for the determination of the assistance priority and assessment of the patient's health condition may be similar to f an experienced emergency doctor. Nurses setting up the priority of aid often perform evaluation based on the clinical trial of the patient's demeanor, which is based on how the patient's problem has been described. External clinical manifestations are not evaluated as a pathological feature, but as the patient's discomfort following the manifestation.

The biggest influence on the assessment of the state of knowledge of the critical information to nurses from the social context, as well as, intuition and interpretation of the behaviour of the patient. Vital signs monitoring carried out by nurses can be divided into two categories: ordinary and independent when necessary to dismiss the doubts as to whether the patient is in a deteriorating condition [4]. The inclusion of a standardized protocol increased the vital indicators for symptoms and signs of impact on the adoption of the decision and the assessment of the acute condition. The survey data shows that low-grade nurses and carried out on the basis of decisions of the vital functions.

It is important that the setting of assistance priority and ED patient care would be standardized so that the vital indicators to be evaluated on all ED by adult patients. It reduces the subjective assessment. These protocols are useful, reliable for different groups of patients, even among those employees whose different ED work experience. Inadequate monitoring of essential indicators, failure to report in a timely manner about the progression of the disease, premature call for advice to the doctor—all these factors lead to an inadequately supervised patient care [4]. If a nurse does not use indicators of the vital functions in decision-making, it can have an impact on the assessment of the subjective will. It may also have an impact on patient safety adverse effect ED. The work of the selection of the appropriate guidelines and procedures have a positive effect on job satisfaction, clarity and confidence for nurses, give their ongoing work, and reduces stress.

The nursing care may not only be granted for the maintenance of a doctor but, give more satisfaction to a patient. It is believed that patient satisfaction is related to the service rendering [3]. Greater involvement in the nurses' work in the ED can reduce patients' waiting time, but older people and the symptoms of atypical and unclear, unlike other people need more resources for nursing care. In spite of the fact that studies show that the nurse is essential, the recognition of the deteriorating health of the “players“, the deterioration of the

health status of patients in the progression has been recognized as a problem in rare, and in fact hardly recognizable, and the nurse are not prepared to recognize this problem making emergency departments.

ED medical staff should be competent to provide high-quality health care services. It was found that countries with the GP or nurse with additional preparation are very effective in contributing to the work of improving the quality of ED.

A new systematic review of literature showed that an insufficient number of nurses has a significant impact on patients' health outcome[2]. The nurse, in providing urgent medical assistance, priority setting, and the aid, shall take a decision on the status and severity of acute, as well as, assess the potential need for resources. Knowing that a number of emergency medical aid to the part of the clients is not necessary, the nurse's work can be focused on the identification of such patients and their need for priority setting. Such a choice will have some strategically useful results: we would expect that this would greatly reduce the time of doctors and non-emergency patients, improve the quality of service metrics, reduce the costs associated with the non-urgent patients, and improve the management of the human and other resources.

References:

1. Abdulwahid A. M. The impact of senior doctor assessment at triage on emergency department performance measures: systematic review and meta-analysis of comparative studies / A. M. Abdulwahid, A. Booth, M. Kuczawski, M. S. Mason // *Emergency Medicine Journal*. – 2015. – <http://emj.bmj.com/content/early/2015/07/16/emmermed-2014-204388.full.pdf>
2. Butler M. Hospital nurse staffing models and patients and staff- related outcomes (Review) / M. Butler, R. Collins, J. Drennan, P. Halligan, D. P. O'Mathuna, T.J. Schultz, A. Sherdian, E. Villis // *The Cochrane Library*. – 2011. – Issue 7. – P. 1–70.
3. Melby V. Emergency nurse practitioners: the views of patients and hospital staff at a major acute trust in the UK / V. Melby, M. Gillespie, S. Martin // *Journal of Clinical Nursing*. – 2011. – Volume 20, Issue 1–2: 236–246.
4. Odell M. Nurses' role in detecting deterioration in ward patients: a systematic literature review / M. Odell, Ch. Victor, D. Oliver // *Journal of Advanced Nursing*. – 2009. – Volume 65. – Issue 10. – P. 1992–2006.
5. Vatnoy, K.T. Triage assessment of registered nurses in the emergency department / K. T. Vatnoy, M. Fossum, N. Smith, A. Slettebo, // *International Emergency Nursing*. – 2013. – Volume 21. – Issue 2. – P. 89–96.

INNOVATION STRATEGY OF ENTERPRISE DEVELOPMENT

Doctor, Professor Olga Vitvitskaya,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine
E-mail vutvutska@mail.ru
Anatoly Kuryatnik,
National University Of Life And Environmental Sciences of Ukraine

ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Доктор, професор Ольга Витвицька,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail vutvutska@mail.ru
Анатолій Курятник,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Інноваційна стратегія розвитку підприємства – це комплекс цілей і установок, правил прийняття рішень і способів переходу підприємства (фірми) з старого (існуючого) положення в нове (цільове) на основі впровадження інновацій – технологічних, продуктових, організаційних, управлінських, економічних, соціальних – і позиціонування підприємства на конкурентних ринках товарів і послуг. Тобто, інноваційна стратегія завжди виражається у визначенні типу цільової поведінки підприємства на конкурентних ринках. Все різноманіття стратегій поведінки підприємства на ринках інновацій можна об'єднати на дві великі групи: стратегії активної інноваційної поведінки створення нових ринків і стратегії пасивного слідування за ринком інновацій.

Перший вид стратегій, часто іменований як технологічний, являє собою реагування на те, що відбувається і можливі зміни в зовнішньому середовищі шляхом проведення постійних технологічних інновацій. Обравши одну або кілька активних стратегій, підприємство обирає в якості головного чинника використання нової технологічної ідеї. Серед активних інноваційних стратегій можна виділити два принципово різних типи стратегій: лідерство та імітація. Якщо технологія, втілена в новому продукті або послугі, є абсолютно новою для ринку, то підприємство реалізує стратегію технологічного лідерства. Коли технологічна ідея вже відома ринку, але використовується вперше самою компанією, тоді мова йде про імітаційні стратегії.

Інтегральною характеристикою подібних стратегій, що об'єднує більшість дослідницьких підходів, є розгляд їх в якості необхідного засобу

оптимізації інноваційної діяльності, з метою забезпечення розвитку організації і досягнення високих показників ефективності. При цьому, «інноваційними» слід вважати стратегії, які передбачають прогресивний характер інноваційних змін, відповідають критеріям безпеки інноваційної діяльності. В якості універсальної типології, слід виділити: зовнішні, внутрішні і цільові групи інноваційних стратегій, здатні виступати як в самостійному статусі, так і в якості структурних елементів загальноорганізаційної інноваційної стратегії. Визначальна роль, при цьому, належить зовнішнім організаційним стратегіям, які обумовлюють конкретні типи інноваційної поведінки.

За допомогою індексу прибутковості можна дати як абсолютну, так і відносну оцінку ефективності розвитку підприємства. Індекс прибутковості розраховується як відношення загальної суми чистого дисконтованого доходу за певний період до витрат за формулою:

$$PI = \frac{\sum_{t=0}^n CIf_t * [(1+r)]^{-t}}{\sum_{t=0}^n COF_t * [(1+r)]^{-t}},$$

де CIf_t – очікуваний приплив грошових коштів відповідного t -го інтервалу;

COF_t – очікуваний відтік грошових коштів відповідного t -го інтервалу;

r – ставка дисконтування.

При підрахунку дисконтованих показників використовується ставка дисконтування, отримана за методом середньозваженої вартості капіталу.

При розробці стратегій інноваційного розвитку організації слід використовувати положення стратегічного та інноваційного менеджменту, за допомогою якого можлива інтеграція інноваційної діяльності в систему стратегічних орієнтирів і цінностей організації. Серед безлічі теоретичних розробок класичних і сучасних дослідників слід зазначити два основних підходи в розумінні основних принципів реалізації стратегічного інноваційного управління: функціонального і системно-інтегративного.

В рамках функціонального підходу:

1) інновації служать одним з факторів підвищення ефективності та конкурентоспроможності організаційної системи, яка, в свою чергу, є надіндивідуальною і знеособленою структурою;

2) інноваційний процес ініційований найбільш висококваліфікованими працівниками в особі вчених-дослідників і керівників, які забезпечують реалізацію всього інноваційного циклу;

3) соціальна складова інноваційної діяльності розглядається як одна з периферичних функцій інноваційного управління, пов'язана з регулюванням соціальних і психологічних аспектів нововведень.

Щодо системного-інтеграційного підходу до організації інноваційної діяльності, то іншими відмінними рисами даного теоретичного напрямку можна назвати:

1) інтегративний характер інноваційної діяльності, що враховує її наслідки для ефективності не окремих функціональних підрозділів, а організації в цілому;

2) спрямованість на пошук внутрішньо-організаційних джерел інновацій, шляхом оптимізації соціального капіталу організації, стимулювання індивідуальної творчої активності;

3) застосування наукового аналізу для визначення найкращих способів досягнення мети;

4) стратегічний характер інноваційної діяльності, що враховує фактори внутрішньої та зовнішньої детермінації, а також специфіку самого інноваційного процесу.

Список використаних джерел:

1. Гунин В.Н. Управління інноваціями / Н.В. Гунин, В.П. Баранич, В.А. Устинов, С.Ю. Ляпіна. – Москва: Инфра-М, 1999. – 301 с.

2. Гольдштейн Г.Я. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посібник для вузів / Г.Я. Гольдштейн. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2004. – 267 с.

THE ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF THE OIL COMPLEX AND THE MAIN WAYS OF DEVELOPMENT

Anastasia Voronkova,
*Belarusian State Economic University Gomel State University
Named After Skarina, Belarus Republic
E-mail anavoron.jne@gmail.com*

Olga Miranovich,
*Belarusian State Economic University Gomel State University
Named After Skarina, Belarus Republic*

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ НЕФТЯНОГО КОМПЛЕКСА И ПОИСК ОСНОВНЫХ ПУТЕЙ РАЗВИТИЯ

Анастасия Воронкова,
*Белорусский государственный экономический университет
Гомельский государственный университет им. Франциска
Скорины, Республика Беларусь
E-mail anavoron.jne@gmail.com*

Ольга Миранович,
*Белорусский государственный экономический университет
Гомельский государственный университет им. Франциска
Скорины, Республика Беларусь*

Нефтяной комплекс экономики Республики Беларусь, занимает лидирующие позиции среди отраслей. Объединяя в своем составе предприятия, сооружения, и технологические объекты, обеспечивает переработку, добычу и реализацию нефтепродуктов, как для внутреннего потребления, так и для внешнего рынка. Завершающий пятилетку программы развития 2015 г., стал одним из наиболее сложных для концерна «Белнефтехим», в связи с ухудшением мировой конъюнктуры на рынке нефти и нефтепродуктов. Зафиксировано существенное сокращение стоимостного объема поставок экспорта товаров в 2015 г.: нефтепродукты – (–3022,5) млн долл. США или 69,3%; нефть сырая – (–545,0) млн дол. США или 51,5%. В 2015 г. наблюдалась тенденция заметного сокращения степени географической концентрации экспортных поставок Республики Беларусь (1 816 против 2 049 в 2014 г.), [1]. Проведенные исследования позволяют выделить ряд проблем: удовлетворение внутренних потребностей в нефтепродуктах лишь 12%; снижение объемов добычи нефти; глубина переработки нефти на уровне 75%; низкий технический уровень ряда производств, существенный износ основных средств; несоответствие качества вырабатываемых нефтепродуктов международным стандартам; отставание современных НПЗ промышленно развитых стран по надежности оборудования, экологической безопасно-

сти, степени автоматизации и компьютеризации производственных процессов.

Цель работы – исследовать нефтяной комплекс Республики Беларусь, определить и обосновать возможность его развития. Для решения поставленной цели использован общенаучный метод на примере ОАО «Нафтан». Проектом, обеспечивающим ликвидацию вышеуказанных проблем, станет строительство комплекса замедленного коксования (КЗК), представленный в табл. 1.

Таблица 1

Строительство комплекса замедленного коксования

Задача	Результат
Строительство установки ЗК нефтяных остатков (УЗК)	Повышение глубины переработки нефти до 89–90%.
Строительство установки производства элементарной серы	Утилизация сероводорода, путем получения элементарной гранулированной серы
Строительство установки производства водорода.	Получение водорода, необходимого для обогащения жидких продуктов коксования на действующих реконструируемых установках
Реконструкция установки гидроочистки Л-24/7	Гидроочистка дополнительных объемов дизельного топлива с установок УЗК и АТ-8 с получением товарного продукта с ультранизким содержанием серы, снижение энергопотребления
Реконструкция установки гидроочистки ЛЧ-24/7 и схем КИ-ПиА блока Мегох	Гидроочистка дополнительных объемов бензина и дизельного топлива с установки УЗК с последующим разделением бензина

Источник: [2].

К выводу данного исследования можно отнести те факты, которые демонстрируют положительные результаты строительства КЗК: высокий выход светлых нефтепродуктов; более низкие капитальные затраты; наличие рынка нефтяного кокса в Западной Европе и в России; возможность сжигания нефтяного кокса на месте с выработкой тепловой и электрической энергии. Также достижения соответствия современным требованиям и стандартам к нефтепродуктам, в особенности экологическим требованиям.

Список использованных источников:

1. Социально-экономическое положение Республики Беларусь в январе 2016: статистический бюллетень / Сводные статистические данные. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2016.
2. Бизнес план ОАО «Нафтан» на 2015 год. – Новополоцк: ОАО «Нафтан», 2014. – 160 с.

NEPOTISM AS COUNTERPRODUCTIVE SOCIAL NETWORKING: THE MAIN PRINCIPLES OF TRANSPARENT ADMINISTRATION IN THE PUBLIC ORGANIZATIONS OF THE SOCIAL FIELD

Doctor, associated Professor Jolita Vveinhardt,
Vytautas Magnus University, Lithuania
E-mail jolita.vveinhardt@gmail.com

КУМІВСТВО ЯК КОНТРПРОДУКТИВНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРОЗОРОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Кандидат наук, доцент Йоліта Ввейнхардт,
Університет ім. Вітаутаса Великого, Литва
E-mail jolita.vveinhardt@gmail.com

The article deals with the principles of transparent public administration with the central focus on the issue of nepotism in public profit organizations that perform social functions. It is aimed at the basis of various researches to deconstruct the stereotyped myths of nepotism in the realia of post-soviet and/or economically developing countries. Having considered nepotism as a natural biological-social mechanism, the problem of performance productivity is identified in non-profit public organizations that work beside the public and individual sector and operate on public resources with non-applied the principles of public administration. The conclusion is being drawn that the public institutions set by individuals but operating on the public resources should guide on the incorporated into the management culture regulations for transparency in the governmental sector organizations.

The word nepotism in the public is usually associated with corruption and the public sector as well as the abuse of public resources. Moreover, it is commonly accompanied with the public image of post-soviet and economically developing countries. Their political and administrative structures are homes for illegal social networking to persist (nepotism alongside with protectionism, cronyism and favouritism, etc.). All this is true but if the determining social-biological factors are not reflected upon and evaluated in the wider context, a mere simplification of this phenomenon could make a mockery of the efforts to mechanically apply the administrative models and solve the problem, the origins of which often lie in the structure of human social relations. On the other side, the belief that the nepotism issue is foreign to business organizations is still deeply rooted. Hereby confidence is

invested into entrepreneurial rationalism, furthermore, into calculated thinking and self-regulatory capabilities of business organizations that are rather frequently overestimated. They fade against to the inventiveness of some employees who seek to use the enterprise resources for their personal purposes. However, the research was done by some countries [1, 2], as well as long-lasting discussions on the good and bad sides of nepotism, reveal that unambiguous answers are hardly possible, while the judgements of this thriving phenomenon are rather controversial by the public in Eastern and Western countries. In other words, this phenomenon is approached not only through negative but also through positive aspects; the latter are frequently taken by private business organizations.

However, it seems that non-profit public organizations are expelled from this discourse even though they work beside the public and individual sector and perform public administration functions but are not obliged to solving the nepotism networking problem that is limiting their performance productivity and are being personal benefit-oriented.

The research problem is how to increase the productivity of the organizations in the social field and to evaluate the risk of nepotism networking in their management.

The aim of the research is to analyze the main principles of transparent administration in public organizations of the social field and deconstruct the myths of nepotism in the post-soviet space.

Less debate whether nepotism may have its benefits breaks out because of the existence of this phenomenon tolerated in the activities of public sector organizations, namely, governmental and municipal institutions and enterprises. In the most frequent case, it is the legal regulations that are applied to govern the work of individuals who are tied by family relations. Although the evaluation of nepotism is sufficiently clear and defined in the public administration sector, there exist the public-oriented areas of activities in which governmental regulatory mechanisms do not work even if organizations perform the public functions operated on their public resources. In this case, the reference is made to non-governmental organizations and social enterprises that work in the social field and operate the functions transferred to them by the government or the municipality on the grounds of various contests.

The public and the media vigilantly monitor the privilege-granting solutions in the public sector but the nepotism issue at the social function-performing organizations established and monitored by individuals rarely reaches either wider public debate (at the level of the employees' conversations, if ever) or catches the researchers' attention. It happens in part

because of stereotypes that show nepotism as a public administration problem and partly due to the uncertainty of regulatory mechanisms in the private sector. The more so, there is a lack of definite criteria for assessment.

References:

1. Colarelli S. M. Nepotism in organizations / S. M. Colarelli // *Personnel Psychology*. – 2013. – No. 66(3). – P. 785–789.
2. Liu C. W. The weakness of strong ties: sampling bias, social ties, and nepotism in family business succession / C. W. Liu, D. L. Eubanks, N. Chater // *Leadership Quarterly*. – 2015. – No. 26(3). – P. 419–435.

THE IMPACT OF EMPLOYEES' SOCIO-DEMOGRAPHIC DIVERSITY AND TYPE OF ORGANIZATION ON PERCEPTION OF VALUES

Doctor, associated Professor Jolita Vveinhardt,
Vytautas Magnus University, Lithuania
E-mail jolita.vveinhardt@gmail.com
Evelina Gulbovaite,
Vytautas Magnus University, Lithuania
E-mail e.gulbovaite@evf.vdu.lt

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИХ ВІДМІННОСТЕЙ І ТИПУ ОРГАНІЗАЦІЇ НА СПРІЙНЯТТЯ ЦІННОСТІ ПРАЦІВНИКАМИ

Доктор, професор associated Йоліта Ввейнхардт,
Університет ім. Вітаутаса Великого, Литва
E-mail jolita.vveinhardt@gmail.com
Евеліна Гулбовайте,
Університет ім. Вітаутаса Великого, Литва
E-mail e.gulbovaite@evf.vdu.lt

The following socio-demographic characteristics of the employees were recorded: age, gender, education, position, amatch between the position and speciality, the length of service in the organization, and the characteristics of such organizations: sector, the area of activities, cultural background.

In order to improve the performance of the organization, the employees' approach to work and organizational climate, the researchers and practitioners pay a lot of attention to the research of values within the organization and value congruence. However, in the existing scientific literature, the situation is as follows: much more research has been done by analyzing the links of value congruence and the value/benefits provided by the phenomenon to the organization and the employee, rather than the phenomenon itself. On the basis of the diagnosis of value congruence, the researchers propose models of strengthening and dissemination of values, plans for harmonization of congruence and prevention programmes to prevent the emergence of a value gap. However, the analysis of empirical research shows that the studies of subjective value congruence are based on the assumption that neither socio-demographic differences, nor the type of the organization effect understanding and evaluation of individual values, organizational values and value congruence, therefore, congruence enhancement programmes are based only on the diagnosis of the value gap and ensuring its elimination, irrespective of the mentioned criteria. As values have individual and social foundations, in a specific workplace context it is impractical, if not impossible, to gain a compre-

hensive view of employees' value profile and work-related consequences without looking further into the differences across types of employee [5].

In order to determine the level of the problem exploration, only the studies, in which the subjective value congruence was investigated, have been analysed [1, 7, 2, 8, 4, 3, 6], since it is assumed that the differences of evaluation of the objective or perceived value congruence from the viewpoints of socio-demographic characteristics and the type of organization may differ in the studies with different research methodology; therefore, it would not be appropriate to compare the results obtained. The research has been carried out in order to fill the resulting gap in the scientific literature and to broaden the understanding of the employees' subjective approach to the values in several layers of socio-demographic characteristics and the type of the organization. The following problematic questions are raised in the research: what socio-demographic characteristics are related to a different approach towards values, what socio-demographic characteristics should be given a closer attention when analysing value congruence, what characteristics of the organization lead to a different attitude towards values and value congruence.

The aim of the research is to determine the impact of different socio-demographic characteristics of the employees and different types of organizations on the evaluation of personal values, organizational values and subjective congruence of personal and organizational values.

The quantitative research method of surveying employees within organizations was used for the empirical research. The research has been carried out applying the complex questionnaire to diagnose the congruence of personal and organizational values. A total of 374 employees from 15 organizations of different types have been surveyed.

The comparison of subjective value congruence, differences of personal values, values prevailing in the organization and impact on the person and the organization has been carried out through employees' socio-demographic layers. The differences between the following characteristics attributed to organizations were analyzed: multiculturalism, sector and area of activity.

It was found that, from the socio-demographic viewpoint, there were no statistically significant differences between the averages of the groups, formed in accordance with age and education, but statistically significant differences have been found in the groups, formed in accordance with the gender, the match between the position and speciality and the length of service in the organization. From the viewpoint of the type of the organization, no statistically significant differences have been found in organizations of different sector and cultural background, however, they have been found in respect of the activities of the organization.

The results show that it is advisable to research evaluation of value congruence and values prevailing in the organization from the viewpoints of socio-demographic characteristics and the type of the organization. Although it was found that the subjective congruence of personal and organizational

values differs depending on the majority of the researched characteristics, the outlier analysis does not show how much the specific values of the person and the organization are congruent, therefore, in the future studies it is appropriate to analyse the perceived value congruence at the levels of scales and individual items in greater detail.

References:

1. Cable D. M. The convergent and discriminant validity of subjective fit perceptions / D. M. Cable, D. S. DeRue // *Journal of Applied Psychology*. – 2002. – No. 87(5). – P. 875–884.
2. Greguras G. J. Different Fits Satisfy Different Needs: Linking Person–Environment Fit to Employee Attitudes and Performance Using Self-Determination Theory / G. J. Greguras, J. M. Diefendorff // *Journal of Applied Psychology*. – 2009. – No. 94(2). – P. 465–477.
3. Leung A. Linking the Fits, Fitting the Links: Connecting Different Types of PO Fit to Attitudinal Outcomes / A. Leung, S. Chaturvedi // *Journal of Vocational Behavior*. – 2001. – No. 79(2). – P. 391–402.
4. Posner B. Z. Another Look at the Impact of Personal and Organizational Values Congruence / B. Z. Posner // *Journal of Business Ethics*. – 2010. – No. 97 (4). – P. 535–541.
5. Ren T. Employee value congruence and job attitudes: the role of occupational status / T. Ren, D. J. Humann // *Personnel Review*. – 2014. – No. 44(4). – P. 550–566.
6. Seong J. Y. Testing multidimensional models of person–group fit / J. Y. Seong, A. L. Kristof–Brown // *Journal of Managerial Psychology*. – 2012. – No. 27(6). – P. 536–556.
7. Siegall M. Person–organization value congruence, burnout and diversion of resources / M. Siegall, T. McDonald // *Personnel Review*. – 2004. – No. 33(3). – P. 291–301.
8. Vogel R. Integrating the Levels of Person–Environment Fit: The Roles of Vocational Fit and Group Fit / R. Vogel, D. Feldman // *Journal of Vocational Behavior*. – 2009. – No. 75(1). – P. 68–81.

ENVIRONMENTAL TRADE POLICY IN TERMS OF GLOBALIZATION

Doctor, Professor Olha Yatsenko,
Kyiv National Economic University Named After Vadym Hetman, Ukraine
E-mail yacenko_olga@ukr.net
Ph. D. Yuliya Zavadska,
Diplomatic Academy Of Ukraine Ministry Of Foreign Affairs Of Ukraine

ПРИРОДНИЧА ТОРГОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Доктор, професор Ольга Яценко,
Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана, Україна
E-mail yacenko_olga@ukr.net
Кандидат наук Юлія Завадська,
Дипломатична Академія України Міністерства
закордонних справ України

The transformation of contemporary economic relations is accompanied by a tendency of a significant growth of population and, consequently, the demand for goods and services, exacerbating the problems of non-renewable resource overuse and ecosystem destruction. At the same time, the existing ecological problems mainly have a supernational nature. Such circumstances form a necessity of reaching the balanced development and positive synergism between commercial activity and ecology at the international level, which would enable to satisfy existing growing needs for goods and services and ensure ecologically friendly attitude to the environment at the same time. Considering the abovementioned, solution of the described contradictions requires coordinated actions at the international level.

At present, the international trade is developing, taking into account postulates of sustainable development ideology [2, 3]. Implementation of the mentioned concept in the commercial activity is reached by means of rationalization of resource distribution and use, implementation of the latest scientific and technical achievements, etc. In particular, the importance of the mentioned problems have been long acknowledged by the WTO member countries; that fact was represented in stimulation of the sustainable development and green economics by means of ratification of the number of provisions as for the formation of the protection mechanism and control on the field of environmental protection. The mentioned norms are aimed at

maintenance of balance as for the promotion of ecological purposes, on the one hand, and on the other hand, at avoidance of measures of commercial activity protectionism, and, as a result, of the negative impact on the rights of other WTO member countries. As an exception, for the purpose of achieving ecological benefits, it is allowed to violate such rules of international trade as non-discrimination of obligations and prohibition of quantitative restrictions [1]. At the same time, it is distinguished that it is important to facilitate the strengthening of the potential in the field of trade and environmental protection for developing countries.

References:

1. Eliminating trade barriers on environmental goods and services [Electronic resource]. – Available from: https://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/envir_neg_serv_e.htm
2. Supporting Free Trade and Environmental Protection [Electronic resource]. – Available from: <http://www.state.gov/e/oes/eqt/trade/>
3. Sustainable development [Electronic resource]. – Available from: https://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/sust_dev_e.htm

REGIONAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

Valeria Yevtushenko,
University Of Economic And Law «KROK», Ukraine
E-mail krok@krok.edu.ua

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Валерія Євтушенко,
Університет економіки та права «КРОК», Україна
E-mail krok@krok.edu.ua

Problematic. Problems of regional economic development: investment attractiveness, regional rankings on the various parameters and comparative analysis of the conditions and the risks of doing business, innovative projects and modernization of production, creation of new industries, infrastructure development, standard of living and employment.

Goals. The main aim of this work is to show how to develop conditions in Ukraine's regions and how to improve the help to cooperations in our country. For purposes such as increasing income used socio-economic development, improvement of education, nutrition and health, poverty reduction, environmental improvement, equality of opportunities, expansion of personal freedom, enrich the cultural life. Some of these targets are identical, but they may have substantial differences in certain conditions. Thus, limited resources can be directed either to the development of public health or environmental protection. There is a conflict between the development goals. At the same time, it is clear that the cleaner the environment is, the healthier will be the population, and the ultimate goal is achieved to a greater extent – people's health. Therefore, in this case the conflict between the goals is not absolutely insoluble nature. However, in other cases, the conflict of objectives requires special consideration and special methods of resolution.

Methodology. State regional policy (EMG) is a component of the internal policy of the state aimed at strengthening the competitiveness of the economy of the country and its regions, improving the welfare of the population and promote the integration of its space. In contrast to sectoral policies, it is, above all, should be guided by a three-dimensional effect of certain political actions and activities, programs and budgets, to serve a specific filter through which certain types of policies directed to specific areas to achieve the optimum (positive) effect and the complementarity of activities. EMG – policy synergies, ensuring, with proper planning and implementation, the effect is much greater than the sum of individual measures of sectoral policies.

A centralized approach to regional policy in modern conditions – is unproductive and does not fully reveal the capabilities of all regions. EU governments and other countries of the world are increasingly focused on the

principles of partnership and coordination, strategic planning and direction of the target funds, including hybrid policy instruments (grants plus loans). At the same time, funding of regional policy is constantly increasing in these countries, as well as enhanced control over their use, conducted a deep analysis of the impact of specific activities and tools to improve policy in the future. Ukraine can learn much from this pool of practices and approaches, based of course on the local context and the specific development of the regions of Ukraine.

Traditionally, there are regional differences in the majority of countries with a large territory, from cultural and ethnic and mental – to the social and economic. Traditionally, there are less developed regions and the growth engines. In Ukraine, the presence of significant spatial economic and social disparities can see the phenomenon of inconsistency between the economic power of the region and its indicators of social well-being and quality of life. The locomotives of industrial development, which are the leaders in terms of GDP per capita, industrial production and exports, there are acute social problems – the highest levels of depopulation, mortality (particularly among men of working age), emigration, disease and alcoholism, are unfavorable criminogenic and ecological situation etc. This phenomenon is rare in the economies of other countries, particularly in Central and Eastern Europe. Along with integral indicators can be used and some private indicators of development of the region. Among them: national income per capital; consumption levels of individual wealth; the degree of income inequality; life expectancy; the level of physical health; the level of education; the degree of public happiness. Accordingly, the objectives of regional development are built a system of criteria (characteristics of development) and indicators that measure these criteria. Despite some differences between countries and regions in the hierarchy of values and development, international organizations estimate the degree of development of countries and regions, according to some universal integral indicators.

Results. From September 24 to October 11, 2015 «by the Institute of Studies of Regional Development of Ukraine» was held a few sociological measurements of citizens of Ukraine, on the theme: «The electoral mood of Ukrainians in the new electoral system: September-October 2015». With the use of the method of personal interview 800 respondents were interviewed in key regional centers. The study used probability random sampling, well-filled by the regional centers, which displays the structure of the population in regional centers by sex and age. The limiting error of representativeness study did not exceed 3.2%.

Executive Director of the Institute for Regional Development Research of Ukraine, Viktor Lapshin said the presence of direct dependencies party rating and the ratings of candidates for mayors: «The results of Ukrainian association of patriots as a party, clearly show that minor razbezhnosti ratings of parties and candidates for mayor, may be used in the verification of the election re-

sults. Too big differences in the results may indicate a potential use in the vote «election of networks». According to sociologist Dmitry Gromakova, the new electoral system eliminates the effect of individual candidates for the overall result of the game. «Demonstrated results actually show a direct correlation of the election results rather on the degree of the party or its leader, fame, and not the quality of the list.

Conclusions. During the period of transformational shifts strengthening regional imbalances – an objective process, due to a number of factors. This is confirmed by the experience of countries that have experienced or are going through transformational change. Ukraine is no exception. Therefore, the state regional policy should make the main emphasis on supporting «growth points», and not be confined to the lining of the socio-economic development of regions, since the state budget capacity, constraints can only lead to a «leveling of all poverty». The objective necessity of changes in the state regional policy is dictated by the dramatic changes in the institutional structure of the Ukrainian economy: the production of two-thirds of the goods and services in half of the regions is provided by non-state sector of the economy, disappeared levers of direct government interference in the activities of economic entities. Direct budgetary support can not all regions, sources of growth need to look at the regional and local level, based on the territorial communities, their associations, local government, business structures, creating favorable conditions for them to solve problems.

References:

1. On the State Regional Policy Concept. Presidential Decree of 25.05.2001 // Governmental Courier. – 2001. – 4 June.
2. Demin A. Policy of regional development in the conditions of deepening market reforms in Ukraine // Ukraine's economy. – 2003. – № 6. – P. 4–3.
3. Максимов В. Экономический потенциал региона. – Луганск, 2002.
4. Михасюк И. Региональная экономика. – Львов, 1998.
5. Поповкин В. Регионально-целостный подход в экономике. – Москва, 1993.
6. Симоненко В. Регионы Украины: проблемы развития. – Москва, 1997.

FARM DIVERSIFICATION DECISION MAKING: THE CASE OF LITHUANIA

Doctor Jurgita Zaleckiene,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail jurgita.zaleckiene@gmail.com

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ГОСПОДАРСЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ХАРАКТЕР ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ ЛИТВИ

Доктор Юргита Залецкієне,
Університет ім. Александра Стульгінскіса, Литва
E-mail jurgita.zaleckiene@gmail.com

By making decisions farmers can avoid the negative influence of external environmental factors and/or take advantage of the opportunities offered by the external environment, and thus create the preconditions for the development of farms and resilience. One of the possible solutions of farm development is farm diversification, which is associated with the development of new products (activities) and its realization in new markets. Diversification is defined as an innovative, complex and risky strategic alternative of business organizations [4]. Most of the farmers are naturally formed family business organizations whose decisions are taken and implemented by the same persons. For this reason is relevant the decision – making structure [1]. The farm diversification decision – making structure is relevant because in the farms are often not carried out with strategic, operational changes related solutions design and justification, operational planning, annual budgeting, farm financial assessment of the situation and so on [5, 3]. In farms remains the problem of limited information source [6, 2]. The research problem – how to make the best farm diversification decision. The aim of the research – established farm diversification decision sequence proposed by rationalizing measures.

Materials and Methods. In order to determine the farm diversification of decision-making sequence, the case study was carried out. For information to collect was selected semi-standardized interview method combined with observation and conversation. In some cases were purposefully selected 12 diversified farms. In order to ensure the quality and success of empirical research were formulated these diversified farms selection criteria: 1) commercial farm²; 2) duration of farm diversification – at least eight years. Semi-standardized interviews were held with farmers and/or their family members who have actually contributed to the diversification of farm decision-making.

² The farm where the farmer and his family members are self-sufficient employment and income from agricultural activities.

In order to summarize the results of empirical studies, logical analysis and synthesis techniques were used. The empirical study was carried out in 2013.

Results. An empirical study of the results of the theoretical analysis based on the argument that farmer's decisions are made in a hurry, without a sufficient assessment of internal economic opportunities for farmers, external environmental conditions, and to adopt the decision of the farm diversification of risk. By accepting the farm diversification activities amounted to more rational decision farmers use farm accumulated resources and increase revenues.

Cases studies confirmed that the farm diversification decisions that are based on new products and new markets, planning – a new, not broadly known feature. A large part of farmers for who farming – settled family life and working tradition, innovative and long-term decision-making – more complex and integrated compared with other, more basic, such as the modernization of the farmer's farm or farmer's economic activity concentration solutions.

The adoption of a farm diversification decision limited attention has been given to the formulation of alternative solutions – farm diversification decision was taken considering the usually one or two decision alternatives. The adoption of a farm diversification decision was insufficiently evaluated by both subjective and objective factors. The results allege that farm diversification decision alternatives have not been assessed holistically. Decision maker, by subjecting only those sub-criteria which he considered important, assessed farm diversification decision alternatives and made a decision. The adoption of a farm diversification decision was faced with a lack of information.

Case studies suggest that farm diversification decisions were taken in a hurry – after idea to diversify the farm – was intended as soon as possible to implement it, decision-making has not been given sufficient attention. As a result, decision-makers have suffered many losses, they had to make an additional investment to study and consult. This often protracted the implementation of farm diversification ruling and increased the cost of implementation.

Empirical research has led to identifying a number of improving directions of farm diversification decision-making.

First, the study found that subjective factors rather than objective due to the farm diversification decision alternatives identification and selection. Therefore, the research is farm diversification decision alternative formulation of "stepper" principle, i.e. to cover all the possible ways of formulating new activities: 1) the choice of new activities based on the farm members hobbies, knowledge, professional experience; 2) the choice of new activities based on the needs of consumers; 3) the choice of new activities based on the farm diversification objectives; 4) the choice of new activities based on the experience of good practice; 5) the choice of new activities based on the financial support measures; 6) the choice of new activities based on the evaluation of co-opetition possibilities.

Second, formulate farm diversification decision alternatives, the assessment carried out in two stages. First of all, assess their reality, i.e. decision-

makers knowledge and information about worded decision alternative; it is necessary to develop terms of resource requirements and their adequacy. An unfavorable aspect of the assessment is to be treated as a farm diversification decision risk factor. The second solution, formulated farm diversification alternatives assessment phase should include the assessment of the four criteria: 1) opportunities of external implementation; 2) opportunities of internal implementation; 3) synergistic relationship; 4) risk evaluation.

Third, a collection of information and learning should become a permanent process and it is relevant to all farm diversification of the decision-making process.

References:

1. Baronienė, L. Sprendimų priėmimo proceso ypatumai ES struktūrinių fondų paramos projektų kontekste / L. Baronienė, I. Bakanauskienė // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. – 2014. – Nr. 72. – P. 7–21.

2. Edwards – Jones, G. Modelling farmer decision – making: concepts, progress and challenges / G. Edwards–Jones // Animal Science. – 2006. – No. 82. – P. 783–790.

3. Hansson, H. Successful implementation of new strategies in the farm business – Facilitators and inhibitions found at Swedish sugar beet farms / H. Hansson, M. Oskarsson, B. Öhlmér, // Journal of International Farm Management. – 2010. – Vol. 5 (2). – P. 1–22.

4. Ginevičius, R. XXI amžiaus iššūkiai: organizacijų ir visuomenės pokyčiai / R. Ginevičius, N. K. Paliulis, J. Chlivickas, J. Merkevičius. – Vilnius: Technika, 2006. – 548 p.

5. Matekonienė, J. Lietuvos žemės ūkio subjektų organizacinės elgsenos verslumui tyrimas / J. Matekonienė, A. Kozlovskaja, G. Kuliešis, I. Lukošūtė, // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2011. – No. 4(28). – P. 83–90.

6. Singh, M. Decision Support System for Farm Management / M. Singh, P. Singh, S. B. Singh // World Academy of Science, Engineering and Technology. – 2008. – No. 39. – P. 346–349.

SUBSIDIARITY IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT AS A FACTOR OF SOCIAL DEVELOPMENT

Ph. D., associate Professor Ivan Zayukov,
Vinnitsia National Technical University, Ukraine
E-mail Zivan@i.ua

СУБСИДІАРНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кандидат наук, доцент Іван Заюков,
Вінницький національний технічний університет, Україна
E-mail Zivan@i.ua

В умовах глобалізації і модернізації українського суспільства проблема підвищення якості вищої освіти набуватиме особливого значення. Пріоритетним завданням у цій сфері має стати поступове здійснення децентралізації її управління та впровадження нової моделі державно-громадського управління.

Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо удосконалення системи управління вищою освітою як фактора глобалізації та суспільного розвитку.

Нажаль, наразі більшість закладів вищої освіти фактично несуть обмежену відповідальність за кінцеві результати навчальної діяльності, а основною причиною цього, на нашу думку, є низька ефективність їх управління. Останнім часом ситуація дещо почала змінюватися. Так, в 2015 році Міністерством освіти і науки України було припинено діяльність 80 ВНЗ та філій [1]. Крім того, на 2016 рік передбачено запуск Національного агентства із забезпечення якості освіти (відповідно до Закону України «Про вищу освіту»).

Аналіз Проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» (Агентство) [2] дозволив зробити висновок, що в його основі дістав подальшого розвитку принцип децентралізації вищої освіти. Враховуючи те, що Агентство у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про вищу освіту» та іншими актами Верховної Ради України, Президента України тощо, постало важливе питання щодо прийняття нового Закону України, який би був направлений на подальшу децентралізацію вищої освіти та на підвищення її якості. Сучасне законодавство це не дає в повному обсязі зробити, оскільки, суттєво обмежується саме громадський контроль. Тому в систему управління вищою

освіти в напрямку її децентралізації має бути покладений принцип субсидіарності (додатковості, допоміжності).

Зазначений принцип не дозволяє державі сконцентрувати всі управлінські повноваження на верхніх щаблях державної влади і стимулює процеси децентралізації здійснення владних повноважень. Тому нині в нашій країні потрібно створювати більш самостійні органи управління освітою, що має базуватися на принципі самоорганізації і самоврядування, а це вимагає створення юридичних осіб публічного права. Такі структури наділяють правом здійснювати частину державних функцій спільноти представників окремих професій та які називаються організаціями професійного самоврядування (ОПС). Саме співпраця ОПС з Агентством дозволить не тільки підвищити ефективність системи управління вищою освітою, але і забезпечити її якість. На жаль, наразі відсутнє законодавче врегулювання питань створення ОПС, але у Верховну Раду України на розгляд подавалися такі основні законопроекти, які не були прийняті: «Про саморежуючі організації»; «Про фахові саморегулівні і самоврядні об'єднання» тощо. Ці законопроекти були спрямовані на децентралізацію системи управління, що особливо нині актуально для вищої освіти.

Таким чином, важливим чинником модернізації та суспільного розвитку українського суспільства має стати, в першу чергу, підвищення якості освіти, у тому числі в напрямку удосконалення системи управління вищою освітою, що передбачає її децентралізацію, в основу якої має бути покладений принцип субсидіарності.

Інноваційна модель управління вищою освітою в Україні, має базуватися на створенні у сфері вищої освіти фахових об'єднань, що, у тому числі, дозволить: економити бюджетні кошти на утримання апарату управління; забезпечити професійний підхід до підготовки будь-якого регуляторного акта; запровадити механізм професійної відповідальності; реалізувати можливість громадян України брати безпосередню участь в управлінні державними справами через процедуру делегування відповідних повноважень фаховим самоврядним і саморегулівним об'єднанням, а також формувати нову культуру партнерства професіоналів, влади, бізнесу й суспільства.

Децентралізація державного управління в сфері вищої освіти дозволить вирішити комплекс важливих і болючих для ринку праці питань, а саме: усуне дисбаланс між попитом та пропозицією на робочу силу, дозволить більш швидко оновлювати знання відповідно до новітніх світових тенденцій та до потреб реальної економіки (виробництва) тощо. Якість освіти підвищиться за рахунок об'єктивності оцінки навчальних закладів та самих викладачів через сувору процедуру атестації тощо.

Крім того, покращиться взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Квіт С. Нова освітня політика: якість та рівний доступ до освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/zvit-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-za-2015-k.html>.
2. Проект постанови КМУ «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.gov.ua/?p=578>.

SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS OF ZHYTOMYR REGION

Lina Zeribor,
Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine
Ph. D., senior researcher Tatiana, Ratoshnyuk,
Institute Of Agriculture Of Polissya, Ukraine
E-mail viktor.ratosnyuk@ukr.net

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЖИТОМИРЩИНИ

Ліна Жерибор,
Житомирський національний агроекологічний університет, Україна
Кандидат наук, старший науковий співробітник Тетяна Ратошнюк,
Інститут сільського господарства Полісся, Україна
E-mail viktor.ratosnyuk@ukr.net

Об'єктивним чинником, що впливає на відтворення людського потенціалу сільських територій, є безпосередньо сільські населені пункти та їх демографічна ситуація. Кількість сільських населених пунктів у Житомирській області порівняно з 2000 р. скоротилась на 10 одиниць і становить 1613. Слід зазначити, що 19 населених пунктів або 1,2% загальної кількості – пустуючі, тобто, такі, де вже не проживають люди, проте вони ще не зняті з державного обліку. Для порівняння, в Україні 227 таких поселень, або 0,8%. Як свідчать дослідження, спостерігається тенденція скорочення великих сіл. Зокрема порівняно з 2000 р. кількість населених пунктів з чисельністю мешканців, що перевищує 1000 осіб, зменшилася на 26,2% і склала 96 одиниць. Наразі найбільше таких сіл залишилось у Житомирському (18) та Овруцькому (10) районах. При цьому за цей же час кількість сіл з числом жителів до 50 осіб зросла на 43,8%. Найбільша їх частка зафіксована у Народицькому, Малинському, Баранівському та Овруцькому районах (в межах 42,8–22,1%). Тобто, характерними для Житомирщини стали малонаселені пункти. Сільські поселення з чисельністю жителів від 100 до 199 осіб складають майже п'яту частину їх загальної кількості (по Україні цей показник склав 14,6%).

Чисельність наявного сільського населення становила 518,3 тис. осіб. Порівняно з 2000 р. чисельність сільських мешканців зменшилася на 101,6 тис. осіб, або на 16,4%, у середньому щорічно скорочувалася на 7,3 тисячі. У його віковій структурі переважає населення працездатного віку – 51,1%, майже третина – населення старше працездатного віку, а дітей

до 15 років лише 17,8%. Основними причинами таких негативних тенденцій є його природне та міграційне скорочення, а також адміністративно-територіальні перетворення. З них, найсуттєвіше впливало природне скорочення, тобто перевищення кількості померлих відносно народжених. Серед сільських жителів 135,4 тис. осіб, або 45,4% їх чисельності у працездатному віці – працюючі. Кількість зайнятих порівняно з 2000 р. зменшилася на 22,3%. Із загальної кількості зайнятих 61,9% працювали за межами свого населеного пункту, з них переважна більшість – у містах та селищах міського типу, 2,1% – за кордоном. З 2000 по 2014 рр. кількість працюючих за межами свого населеного пункту зросла в 2,6 рази. Серед осіб, які працюють за місцем проживання (51,6 тис. осіб), 10,3% зайняті у сільському господарстві, 8,3 – освітянській сфері, 3,3 – охороні здоров'я та соціальній допомозі, 3,6 – оптовій та роздрібній торгівлі, 2,8 – переробній промисловості, 2,3% – лісовому господарстві. Житомирщина характеризується високим рівнем економічної активності сільського населення віком 15–70 років. Значення цього показника у 2014 р. (65,9%) є вищим, ніж у цілому по Україні (61,8%). Чисельність сільського населення у віці 15–70 років, зайнятого економічною діяльністю, зменшилася у 2014 р. до 2000 р. на 12,9% і склала 212,2 тис. осіб. Слід зазначити, що таке скорочення відбулося за рахунок зменшення кількості осіб працездатного віку на 10,6%.

Частка сіл, в яких зафіксоване перевищення кількості померлих відносно народжених, становила 84,3% (1343 населені пункти) проти 92,2% (1494) у 2000 р. В цілому за 2000–2014 рр. у сільських поселеннях області народилось 32,3 тис. осіб, тоді як померло – 55,9 тис. осіб. У регіоні кількість сіл, де не народилося жодної дитини, зросла на 87 одиниць, або на 37,0%, що характерно для 235 поселень. Відмічено, що у 170 сіл області немає дітей віком до 5 років, у 118 – від 6–17 років, у 69 – молоді віком 18–34 роки. Наведене свідчить, що на селі поглиблюється процес старіння населення, негативні наслідки якого вже відчуваються та ще більше загостряться у майбутньому. Так, у 197 населених пунктах переважає кількість постійних жителів старших працездатного віку (від 51% до 75%) та у 55 селах ця вікова група становить від 76% до 100%. Тобто, наразі у Житомирській області відсутній реальний потенціал відтворення сільського населення.

Сільські території є місцем проживання сільських сімей (домогосподарств). Для самовідтворення ці домогосподарства повинні отримувати доходи, величина яких є однією із найважливіших характеристик рівня життя. Доходи є досить точною характеристикою того, який обсяг матеріальних та інших благ надходить у розпорядження домогосподарства в

результаті розподілу та перерозподілу валового національного продукту. Водночас, рівень доходів, а також рівень і структура споживання відображають соціальний статус людини, її реальне місце у суспільстві [1, с. 91]. За матеріалами вибіркового обстеження домогосподарств, проведеного Головним управлінням статистики у Житомирській області в 2014 р., здійснено дослідження рівня життя різних соціальних груп населення [2]. Обстеженням охоплено 490,6 тис. домогосподарств області, з них у сільській місцевості – 215,4 тис., або 43,9%. Дані вибіркового обстеження розповсюджені на всі домогосподарства сільських територій області. Серед сільських домогосподарств 31,6% становили одинаки; 30,8 – домогосподарства, що складаються з двох осіб; 14,6 – з трьох осіб; 14,1 – з чотирьох осіб; 8,9% – з п'ятьох і більше. Виховують дітей у віці до 18 років 28,5% сімей сільської місцевості, у 47,0% – є працююча особа. У 2014 р. середньомісячні сукупні ресурси одного домогосподарства у сільській місцевості склали 3704,30 грн, що у 8,9 раза більше, ніж у 2000 р., але менше на 10,7% ресурсів міських домогосподарств. За розрахунками, на одного члена домогосподарства припадало у середньому 1852,15 грн. у перерахунку на умовну особу.

Незважаючи на скорочення (на 25,6 в. п.), залишаються вагомими доходи від особистого підсобного господарства та від самозаготівель, питома вага яких становила 20,5%. З них 12,7% – вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства. За даними обстеження, у 2014 р. частка спожитих продуктів харчування, вироблених в особистому підсобному господарстві селян, становила від 18,7 до 62,7%, а по картоплі – 79,8%. Проти 2000 р. спостерігалось зменшення на 1,2–6,6 в. п. питомої ваги спожитих продуктів з особистих підсобних господарств за всіма продуктами. Частка матеріальної допомоги родичів та інших осіб (грошова допомога та грошова оцінка допомоги продовольчими товарами) складала 4,6% (у 2000 р. – 4,9%). Якщо порівняти структуру сукупних ресурсів сільських та міських домогосподарств, то спостерігається суттєве перевищення частки доходів від зайнятості у останніх – на 19,0 в. п. Поряд із цим, питома вага пенсій, стипендій та соціальних виплат, а також доходів від особистого підсобного господарства, переважає у сільських домогосподарствах, відповідно на 8,9 та 17,7 в. п.

Частка населення з середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче прожиткового мінімуму у сільській місцевості становила 12,3%, у міських – 13,1%. Індекс Джині, за загальними доходами сільських домогосподарств (коефіцієнт нерівності розподілу доходів серед населення або концентрації доходів), який відображає ступінь відхилення фактичного розподілу доходів за чисельно рівними групами

населення від лінії їх рівномірного розподілу, становив 0,220 у 2014 р. Цей індекс приймає значення від 0 (рівномірний розподіл доходів серед населення) до 1 (увесь доход належить одній особі). Тобто, незважаючи на реалізацію ряду заходів щодо підвищення доходів окремих груп населення, зменшення нерівності розподілу витрат населення не відбулося.

У 2014 р. середньомісячні сукупні витрати одного домогосподарства сільської місцевості складали 2932,51 грн, що у 5,4 раза більше, ніж у 2000 р. Сільське домогосподарство у середньому за місяць витратило на 23,3% менше коштів, ніж міське, у т. ч. у 1,7 рази – на непродовольчі товари і послуги та у 1,5 раза – на неспоживчі сукупні витрати. Витрати на харчування (включаючи харчування поза домом) у сільських домогосподарствах були на 163,20 грн менші, ніж у міських. Серед усіх сукупних витрат сільських домогосподарств 85,7% становили споживчі витрати. Допомога родичам та іншим особам, купівля акцій, сертифікатів, вклади до банків, витрати на будівництво та капітальний ремонт житла та ін. напрями використання сукупних ресурсів, або неспоживчі витрати, складали 14,3% усіх витрат. Витрати на харчування (включаючи харчування поза домом) залишаються найбільш вагомою статтею сукупних витрат усіх домогосподарств. При цьому у сільських домогосподарствах на цю статтю припадало 57,5%, у міських – 48,5% витрат. У порівнянні з 2000 р. питома вага цих витрат зменшилася у сільських домогосподарствах – на 14,0 в.п., у міських – на 14,9 в. п. На купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг (без витрат на харчування поза домом) сільські домогосподарства щомісячно спрямовували 25,9% сукупних витрат, або 753,18 грн. Витрати на алкогольні напої становили 0,7% сукупних витрат домогосподарств сільської місцевості, на тютюнові вироби – 1,6% (у 2000 р. – 1,0% та 1,1%, відповідно).

На оновлення гардеробу сільська сім'я витрачала 5,4% сукупних витрат, охорону здоров'я – 4,0, придбання предметів домашнього вжитку – 2,0%, побутову техніку, поточне утримання житла та інші напрями споживання (освіту, відпочинок і культуру, зв'язок, транспорт) – від 0,4 до 2,7% сукупних витрат. Витрати, пов'язані з оплатою житла, комунальних продуктів та послуг (з урахуванням суми безготівкових пільг та субсидій) у структурі сукупних витрат сільських домогосподарств становили 4,3% або 125,05 грн на місяць (у 2000 р. – 3,9%, або 21,57 грн). Розмір отриманих пільг та субсидій (готівкових та безготівкових) на оплату житла та комунальних послуг у середньому за місяць у 2014 р. становив 20,53 грн проти 11,09 грн у 2000 р.

У цілому за 2000–2014 рр. в області зафіксовано зростання споживання основних продуктів харчування. Зокрема, в розрахунку на одну

особу м'яса та м'ясопродуктів спожито більше на 40,1%, молока – 9,6, яєць – 74,9, риби – 52,3, овочів – 41,6, олії – 74,4, хлібних продуктів – 12,8, картоплі – 5,2%, плодів та ягід – у 2,4 раза. Проте, у харчовому наборі населення Житомирщини в 2014 р. кількість молока та молочних продуктів перевищувала середні показники по Україні (на 5,7%), тоді як споживання м'яса та м'ясопродуктів відставало на 6,3%. Економічні та соціальні процеси, які відбувались у країні останніми роками, віддзеркалилися на мережі об'єктів соціальної інфраструктури села, сучасний стан якої не відповідає сучасним вимогам.

Список використаних джерел:

1. Авдеева Т. Т. Экономическое развитие местного сообщества: методология и технология / Т. Т. Авдеева. – Краснодар: «Экоинвест», 2001. – С. 91.
2. Зведені дані Головного управління статистики Житомирській області. – 2015 р.

PRODUCERS ORGANISATIONS – FACTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS

Doctor, assoc. prof. Jan Zukovskis,
Aleksandras Stulginskis University, Lithuania
E-mail r1@i4e.lt

Habil. Doctor, Professor Julius Ramanauskas,
Klaipėda University, Lithuania
E-mail Juliuss.Ramanauskas@gmail.com

ОРГАНИЗАЦИИ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ – ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ

Доктор, доцент Ян Жуковскис,
Университет им. Александра Стульгинскиса, Литва
E-mail r1@i4e.lt

Хабилитированный доктор, профессор Юлюс Раманаускас,
Клайпедский университет, Литва
E-mail Juliuss.Ramanauskas@gmail.com

Путем к снижению дисбаланса рыночных сил в большинстве стран Европейского Союза (ЕС) является увеличение рыночной силы предприятий через горизонтальную интеграцию. Концентрация предложения в ЕС поощряется финансовой поддержкой создания и деятельности организаций производителей (ОП), поэтому опыт их формирования и деятельности чрезвычайно полезен. ОП являются основным элементом организации рынка, их цель – планирование производства и приведение его в соответствие со спросом, реализация продуктов членов ОП и концентрация предложения, снижение издержек производства и стабилизация цен, рациональное использование природных ресурсов. Кроме того, создание и деятельность ОП приносит пользу не только для экономики государств, но и оказывают положительное влияние на развитие территорий регионов, т. к. они (ОП) являются не только экономической организацией, но и выполняют важные природоохранные, а также функции социального развития.

Цель работы – изучив опыт формирования ОП Литвы и зарубежных стран (Германии, Голландии, Ирландии, Италии, Польши, Франции и Швеции), предложить мероприятия активизации ОП для устойчивого развития регионов. Исследования проводились в 2015 г.

Установлено [1], что наиболее подходящая форма предприятий ОП – кооперативы, хотя нередко признание ОП получают и ассоциации, и акционерные общества. При формировании политики поддержки и активации ОП принимаются во внимание следующие основные цели: 1) повышение и поддержание качества продукции; 2) мотивирование членства в

ОП; 3) поддержание и сохранение окружающей среды; 4) содействие концентрации поставок; 5) улучшение обмена товаров и услуг (улучшение рыночных отношений); 6) улучшение менеджмента в ОП; 7) повышение операционной эффективности; 8) увеличение навыков и способность к инновациям; 9) сбалансированное (устойчивое) использование природных ресурсов, особенно воды и защиты почв; 10) борьба с изменением климата; 11) уменьшение объема отходов.

Несмотря на то, что в Литве ОП были легализованы еще в 2002 году (т. е. до вступления в ЕС), до сих пор созданы только четыре ОП. Быстрому их развитию мешает целый ряд актуальных и нерешенных проблем: психологические, экономические, организационные, юридические и консультационные. Главные слабые места рынка продукции Литвы – небольшое количество кооперативов. Кроме того, создание ОП тормозят малые размеры существующих кооперативов, товарооборот которых неадекватен (вследствии их недостаточного объема) для того, чтобы статус ОП обеспечивал ощутимую финансовую поддержку. Для увеличения конкурентоспособности производителей и укрепления их позиций на общем рынке ЕС необходимо [2]: приспособить производство к потребностям рынка по качеству и количеству; производить и подготовить продукты по единым стандартам; концентрировать предложение, т. е. иметь большое количество однородных продуктов; снизить производственные затраты и увеличить прибыльность. Предложения по активизации ОП: установить четкие критерии для формирования и поддержки ОП; подготовить учебные программы для обучения и консультаций, используя демонстрацию положительных примеров совместной деятельности; поощрять участие в международных ОП; формировать ОП только с высоким оборотом.

Таким образом, создание и деятельность ОП приносит пользу для экономики предприятий, выполняют важные природоохранные и социальные функции, т. е. оказывают положительное влияние на устойчивое развитие регионов.

Список использованных источников:

1. Ramanauskas J. Сельскохозяйственные кооперативы в условиях глобализации / J. Ramanauskas // Трансформация сельского хозяйства села. Юбилейный сборник научных статей. – Львів: Львівський національний аграрний університет, 2010. – С. 112–122.
2. Stašys R. Организации производителей, созданные на основе кооперации: опыт Литвы / R. Stašys, V. Zinovchuk, J. Ramanauskas // Кооперативні читання: 2015 рік: мат. Всеукр. наук. – практ. конф. ЖНА-ЕУ, 2015. – С. 40–46.

INNOVATION APPLICATION TO THE AGRICULTURAL INDUSTRY: CASE OF LITHUANIA

Doctor, associate Professor Erika Župerkienė

Klaipėda University, Lithuania

E-mail erikazuperkiene@gmail.com

Doctor Aurimas Župerka,

Klaipėda University, Lithuania

Edita Merkevičienė,

Klaipėda University, Lithuania

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРИКЛАД ЛИТВИ

Доктор, доцент Еріка Жуперкене,

Клайпедський університет, Литва

E-mail erikazuperkiene@gmail.com

Доктор Аурімас Жуперка,

Клайпедський університет, Литва

Едіта Меркевічене,

Клайпедський університет, Литва

Introduction. Agriculture is one of the major strategic areas of the national economy, important from the economic, social, ethnocultural, and environmental viewpoint. The increasingly frequent object of agricultural scientific research is innovation: the internal and external business environment factors that precondition the demand for innovation application and the opportunities and obstacles for innovation implementation in agricultural activities. A growing interest in the theme has been observed both among Lithuanian and foreign researchers. As argued by Melnikienė (2012), the increasing of the added value created in agricultural farms in the present period of social and agricultural development mainly depends on the ability to make innovative managerial decisions and to implement the most advanced technologies. According to Marijke van der Veen (2010), agricultural innovations differ from innovations in other kinds of activities.

Problem: what are the motives and opportunities of innovation application to agricultural activities?

Research object: innovation application to agricultural activities. Research aim: to identify the motives and opportunities of innovation application to agricultural activities by means of a survey of Lithuanian farmers.

Research objectives: to analyse the problems of the external and internal business environment in agricultural activities; to establish causal relations between the variables that predetermine the motives of, and obstacles to, innovation application in agricultural activities; and to plan the measures of innovation application to agricultural activities, based on the outcomes of a statistical analysis.

Materials and Methods. Quantitative research was carried out by means of a questionnaire survey of the members of the Farmers' Union of Klaipėda and Tauragė districts in August to September of 2014. The farmers were surveyed on the phone, whenever possible, they were visited, or the questionnaires were e-mailed. The research made use of a structured type of survey which was carried out on the basis of a pre-prepared questionnaire.

Important findings of the research can be summarized as follows. In the farmer survey, 111 farmers were interviewed. 83,8% of the respondents stated their farming activity focused on the production of raw material and its sales to processors. They increased the competitiveness of their produce by observing the requirements provided for in the purchasing contracts of the buyers of the raw materials: the said position was expressed in the survey by 55,9% of the respondents. Another part of the respondents (49,5%) sought competitive advantage in their activity by providing produce which in its properties differed from the competitors' produce. That group of the respondents named the ecological characteristics of their produce and new plant and animal varieties as exclusive properties. The respondents who focused on the lowest production costs and produce sales at a lower price than competitors were in the minority: merely 2,7%. The research result 45,7% proved that in the farms of 51 to 60-year-old owners the farming specialisation was difficult to define, and a mixed farming method predominated. The farm owners were engaged in animal husbandry, as well as in crop production and other activities. Larger farms managed by senior owners specialised in one or more farming activities ($p\text{-level}=0.078>\alpha=0.05$). The farm specialisation depended on the farmer's education ($p\text{-level}=0.015<\alpha=0.05$), as well as on other factors, soil fertility, climatic conditions, and new markets for the produce. As found in the assessment of the prospects for economic expansion, 51,4% of the respondents planned to expand their farms in the nearest future, while 30,6% did not consider such a possibility. The following reasons accounting for the restraint of the farm development were identified: 1) the lack of the financial capacity to buy or lease more farmland; 2) a shortage of contemporary tillage and cultivation equipment; 3) labour shortages.

In the examination of the characteristics of the farms and the causal relationships that affected farming activities, the business environment was fo-

cused upon which was of the greatest significance for the planning of farming activities, innovation implementation, and risk assessment. The research identified the internal weaknesses of the farming business: too low labour productivity, a shortage of farming modernity, low profitability, and weak financial stability. The most important factors of the external business environment that affected the farmers' activities were also identified; the respondents attributed to them the increasingly stringent requirements for the quality of the produce, the ongoing governmental policies, the increasing environmental requirements, and a weak position in the domestic market. The demographic problem which created conditions for labour shortages and increasing labour costs was also named by the respondents as an important factor of the external business environment. According to the respondents, it was those specific factors that called for increased investment in farming, which in turn increased production costs.

The research sought to identify the variables and their interrelationships in targeted farming and conscious innovation implementation. Pearson's X^2 compatibility criteria calculations were performed. In the description of the outcomes of the performed calculations, one can argue that the implementation of activities with allowance for risks (90.9%), seeking profit (86.1%), anticipating strategies (81.8%), farming by using sustainable agriculture methods (63.3%), and search for new farming methods through innovations (27.3%) depended on the farmers' education, the size of the farmland areas, and the farm specialisation. The farmers who had university or college education, had over 20 to 40 hectares of farmland, and whose farms were specialised, prioritised the following farm development directions: anticipation of activity strategies, innovation application, increasing of profitability, risk prediction and management, and the development of sustainable agriculture.

The findings of the research witnessed that the respondents named the variables which were important motives for the implementation of innovations in farming. By implementing innovations, the farmers would like to: 1) increase the scope of the produce by cultivating new varieties of plants and new breeds of animals; 2) increase the productivity by modernising equipment and improving labour organisation methods; 3) implement ICT to modernise the production and sales processes; 4) find new clients by offering new kinds of plant and animal produce.

Conclusions. The greatest impact on farming activities is made by the increasingly stringent requirements for produce quality, the ongoing governmental policies, the rising environmental standards, and weak positions in the domestic market. Of great importance are also demographical problems: labour shortages and increasing labour costs. The internal weaknesses of the farming

business environment include the lack of labour productivity and intensity and insufficient modernity of farming: it is necessary to intensify production by means of generating income, modernising production, and seeking to achieve stronger positions in the domestic market, and to increase farming profitability and financial stability.

Innovation implementation in agriculture is related to the possibility of getting financial support. The principal variables that affect the innovation implementation motives are the lack of information on agricultural innovations, a shortage of time and experience, and risk.

For the innovation implementation in agricultural activities, three criteria are necessary, on the basis of which farmer decides on innovation implementation or refuses to do it, and they are interrelated by different causal relations: 1) financial resources; 2) innovation implementation is risky for a farm, therefore, one needs to choose the most appropriate way of innovation implementation; 3) deficiency in the knowledge or ideas which innovations are beneficial for the farm.

References:

1. Melnikienė R. 2012. Pasiūlymai dėl Lietuvos žemės ūkio strateginių krypčių po 2013 metų, plėtojant žaliosios knygos “Lietuvos kaimo ateitis” tikslus. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas.
2. Marijke van der Veen Agricultural innovation: invention and adoption or change and adaptation? *World Archaeology* Vol. 42(1): 1–12.

INDEX OF AUTHORS

Abdullayev J.	159	Kuznetsova N.	42
Adamonienė R.	17	Lengvenienė N.	77
Astromskienė A.	17	Liba N.	88
Bagdikian S.	85	Maksimenko D.	90
Baležentis A.	20	Melikhova A.	92
Baležentis T.	22	Mentey O.	96
Besusparienė E.	99	Merkevičienė E.	251
Bocharov V.	162	Miceikienė A.	99
Bodnar V.	23	Miranovich O.	225
Buluy O.	134	Music D.	44
Buslayeva G.	26	Nakonechnaya E.	34
Chaika T.	30	Naumenko M.	101
Demyrova S.	139	Nechiporuk A.	101
Derevyanchuk B.	34	Nitsenko V.	105
Dobrivska J.	202	Okhrimenko I.	108
Dovgan I.	37	Panych S.	112
Efremov A.	40	Parfentjeva O.	117
Efimova E.	42	Pavlov K.	119
Fedotova T.	44	Penyak J.	96
Finencko A.	48	Petrashko L.	125
Finencko V.	48	Petrenko T.	185
Frunza S.	52	Pilelienė L.	131
Giedraitis A.	55	Plotnikova M.	134, 188
Gillorme T.	57	Poberezhets O.	139, 143
Grabar I.	61	Pristrom M.	148
Greblikaitė J.	154	Protasov A.	42
Grigaliūnaitė V.	131	Radzevičius G.	154
Gritsic K.	205	Rakštys R.	157
Gulbovaite E.	230	Ramanauskas J.	199, 249
Havrysh V.	105	Ramanauskas K.	159
Karčiauskas A.	68	Ratoshnyuk T.	244
Kavaliauskienė Ž.	77	Raxmatov Sh.	162
Kazinova N.	144	Rukuižienė R.	165, 167
Khodakovsky E.	188	Savitsky A.	170
Klimas E.	80	Serva E.	172
Krivenko N.	81	Shavsha N.	208
Kuryatnik A.	222	Shchetinina I.	174
Kusyk N.	85	Shepelyuk V.	178

Shpak O.	181	Voronkova A.	225
Skoropanov L.	181	Vveinhardt J.	227, 230
Skripnichenko V.	185	Yatsenko O.	233
Sokalsky S.	188	Yevtushenko V.	235
Sokolova A.	194	Zavadskaya Y.	233
Stasys R.	154, 199	Zaleckiene J.	238
Stretovych A.	202, 205	Zayukov I.	241
Tju L.	208	Zeribor L.	244
Tsvigun I.	213	Zukovskis J.	249
Verbitskaya G.	215	Župerka A.	251
Virketis G.	219	Župerkienė E.	251
Vitvitskaya O.	222		

ПОКАЖЧИК АВТОРІВ

Абдуллаєв Ж.	162	Кавалаяускиене Ж.	77
Адамонієне Р.	17	Казінова Н.	143
Астромскієне А.	17	Карчаускас А.	68
Багдік'ян С.	85	Климас Э.	80
Балежентис А.	20	Кривенко Н.	81
Балежентис Т.	22	Кузнєцова Н.	42
Бесуспарієне Е.	99	Курятник А.	222
Боднар В.	23	Кусик Н.	85
Бочаров В.	167	Ленгвінієне Н.	77
Булуй А.	134	Ліба Н.	88
Буслаєва Г.	26	Максименко Д.	90
Ввейнхардт Й.	227, 230	Масич Д.	44
Вербицька Г.	215	Мелихова А.	92
Віркетіс Г.	219	Ментей О.	96
Витвицька О.	222	Меркевічєне Е.	251
Воронкова А.	225	Миранович О.	225
Гавриш В.	105	Мицейкиєне А.	99
Гієдрайтіс А.	55	Наконєчна К.	34
Гільорме Т.	57	Науменко М.	101
Грабар І.	61	Нечипорук А.	101
Греблікайте Й.	157	Нієценко В.	105
Грігаліюнайте В.	131	Охріменко І.	109
Грічик К.	205	Панич С.	112
Гулбовайте Е.	230	Павлов К.	119
Демирова С.	139	Парфєнтєєва О.	117
Дєрев'янчук Б.	34	Пєняк Ю.	96
Добрівська Ю.	202	Петрашко Л.	125
Довгань І.	37	Петренко Т.	185
Ефремов А.	40	Пілєляйне Л.	131
Євтушенко В.	235	Плотникова М.	134, 188
Єфімова Е.	42	Побережець О.	139, 143
Жєрибор Л.	244	Пристром М.	148
Жуковских Я.	249	Протасов О.	42
Жупєрка А.	251	Радзявічюс Г.	154
Жупєркєне Е.	251	Ракштис Р.	157
Завадська Ю.	233	Раманаускас Ю.	199, 249
Залецкієне Ю.	238	Раманаускас К.	159
Заюков І.	241	Ратошнюк Т.	244

Рахматов Ш.	159
Рукуйжене Р.	165, 167
Савіцький А.	170
Серва Е.	172
Скоропанова Л.	181
Скрипниченко В.	185
Сокальський С.	188
Соколова А.	194
Сташис Р.	154, 199
Стретович О.	202, 205
Тю Л.	208
Федотова Т.	44

Фіненко В.	48
Фіненко О.	48
Фрунза С.	52
Ходаківський Є.	188
Цвігун І.	213
Чайка Т.	30
Шавша Н.	208
Шепелюк В.	178
Шпак А.	181
Щетинина І.	174
Яценко О.	233

Scientific publication

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS UNDER GLOBALIZATION

The collection of materials
International scientific-practical conference

Editors L. Jakubowski, A. Leontyuk,
M. Plotnikova, J. Ramanauskas
Art and technical editor M. Plotnikova
Typesetting M. Plotnikova
Design G. Omelchuk

The collection includes materials of reports of participants of the International scientific-practical conference "Sustainable development of regions in conditions of globalization", which is dedicated to the solution of actual problems of regional development and alignmentformation of proposals suggestions for self-reliance, and build resilience of local communities to external factors.

The collection is for researchers, managers and specialists of the agricultural sector, government employees, education and local government, all who are interested in problems of development of rural territories of the individual, society, and environmental management.

The collection is made from the originals of the reports of the authors. The authors are Rresponsibleility for the accuracy contained inof the collection of the material lies with the authors.

It is Pprinted from the original layout of the customer.

Sustainable development of the regions under globalization. Proceedings Of The International. Sciences. – practPract. Conf. (26-29 June 2016). – Zhitomir: Type in "Ruta", 2016. – 260 p.

ISBN 978-617-581-277-8

Наукове видання

СТІЙКИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції

Редактори О. Леонтюк, М. Плотнікова,
Ю. Раманаускас, Л. Якубовська
Художньо-технічний редактор М. Плотнікова
Комп'ютерна верстка М. Плотнікова
Дизайн М. Омельчук

*Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.
Відповідальність за оформлення та зміст матеріалів несуть автори.*

Підписано до друку 04.06.2016. Формат 60х84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 16,25.
Тираж 300 пр. Вид. № 3052.

Видавець ПП «Рута»
10014, Житомир, М. Бердичевская, 17а

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 36 від 14.01.2010 р.